

**IDŐSB DUMAS SÁNDOR**  
**GRÓF MONTE CRISTO**

**REGÉNY NÉGY KÖTETBEN**

**FORDITOTTA**  
**HARSÁNYI KÁLMÁN**

**MÁSODIK KÖTET**

## TARTALOM

- I. Ébredés.
- II. Római haramiák.
- III. Váratlan jelenség.
- IV. A mazzolata.
- V. A római karnevál.
- VI. Szent Sebestyén katakombái.
- VII. A találkozó.
- VIII. A fogadtatás.
- IX. A reggeli.
- X. A bemutatás.
- XI. Bertuccio.
- XII. Az auteuili ház.
- XIII. A vendetta.
- XIV. Véreső.
- XV. Korlátlan hitel.
- XVI. Az almásszürke fogat.
- XVII. Ideológia.
- XVIII. Haydée.
- XIX. A Morrel-család.
- XX. Pyramus és Thisbe.
- XXI. A méregkeverés tudománya.
- XXII. Ördög Róbert.
- XXIII. Hausse és baisse.
- XXIV. Cavalcanti őrnagy.
- XXV. Andrea Cavalcanti.
- XXVI. A lucernás kert.

## I. Ébredés.

Franz még fölcsudva sem tért egészen magához; körüle minden, mintha csupán édes álmainak ridegebb folytatása lett volna; azt hitte, sírban fekszik, hová alig téved egy-egy szánakozó sugár; kezét kinyujtva hideg követ tapintott meg; igyekezett fölülni s akkor vette észre, hogy humuszába burkolva lágy és illatos harasztból vetett nyoszolyán hever.

Eltűntek a látományok, mintha azok a szobrok csak álma tartamára kerültek volna ki a sirból, mely ébredéskor újra elnyelte valamennyit.

Néhány lépést tett arrafelé, hol a verőfényt pillantotta meg, az álom izgalmait a valóság békés nyugalma követte. Láta, hogy barlangban van, s a bejárat felé lépve, a természetes bolt-hajtáson keresztül megpillantotta a ragyogó kék eget és azur tengert. Ég és víz ragyogtak a reggeli verőfényben; a parton vidáman nevetgélve csevegtek heverő matrózai, s tőlük tíz ölnyre kecsesen himbálózott horgonyán a bárka.

Az üde tengeri fuvalat jól esett égő homlokának; hallgatagon bámulva a gyöngye hullámtörést, mely ezüst tajtékot sodort a parti sziklák közé; gondolat nélkül merült a gyönyörű természet isteni szépségeibe, mely fantasztikus álma után gyöngéden vezette át a valóságba; a külső élet nyugalma, ragyogása és nagyszerűsége visszaidézte lassankint valószerűtlen álmát s most már emlékezni kezdett mindenre.

Visszaemlékezett ideérkezésére, látogatására a csempészek főnökénél, a ragyogással teljes földalatti palotára, a pompás vacsorára és a kávéskanálnyi hasisra.

Most, világos nappal úgy tűnt föl előtte az egész, mintha évekkel ezelőtt történt volna, s csak visszaemlékezése volna rendkívül tiszta azokra az álmképekre. Álma árnyképeit, kik csók-jaikkal üldözték egész éjjel, hol a sziklák mögött, hol ringó bárkán, hol a heverő matrózok között látta képzeletben. Feje különben legkevésbé sem volt bódult, teste teljesen kipihent, s még a szokottnál is jobban érezve magát, teli tüdővel szívta az üde levegőt.

Vidáman lépett matrózaihoz.

Valamennyien fölugráltak s a hajósgazda meg is szólította azonnal:

- Sindbad úr általunk küldi búcsúüdvözetét méltóságodnak, s rendkívül sajnálja, hogy nem vehetett öntől személyesen búcsút, reméli azonban, hogy meg fog bocsátani, mivel igen sürgős ügy szólította Malagába.

- Hát csakugyan valóság volt az egész, kedves Gaetanom? Nem csak agyrém az az ember, aki ezen a pusztaszigeten királyi módon vendégelt meg, s be sem várva, míg mámorom eloszlik, el is utazott?

- Valóság bizony, annyira valóság, hogy még a kis yachtját is megláthatja dagadó vitorláival, ha szíves lesz látsöveget elővenni; még őt magát is megláthatja legényei között.

S Gaetano kinyujtotta karját a kis hajó felé, mely Corsica déli partjai felé vitorlázott.

Franz elővette messzelátóját s a kijelölt irányban vizsgálódott.

Gaetanonak igaza volt. A rejtelmes idegen ott állott vele szemközt, szintén messzelátóval, a fedélzetén; ugyanabban az öltözetben volt most is, mint tegnap, mikor vendégét fogadta, s a zsebkendőjét lobogtatta felé búcsúzóul.

Franz viszonzta az üdvözetet s kendőjét előrántva, ő is lobogtatni kezdte.

Egy másodperc múlva könnyű füstfelleg gomolygott föl a hajó táján, s nemsokára gyenge dörrenés követte.

- Isten hozzádot mond önnek, hallja?

A fiatalember hirtelen kilőtte karabélyát, bár alig volt hihető, hogy hangja elhasson akkora távolságra.

- Miben állhatnék most szolgálatára méltóságodnak? - kérdezte Gaetano.

- Mindenek előtt égő fáklyát kérek.

- Értem, értem, meg akarja keresni a bűvös palota bejáratát. Jó mulatást kívánok hozzá, s szívesen szolgálok fáklyával, ha szórakozást talál a hasztalan kutatásban. Engem is csiklandozott ez a gondolat s négyszer is megpróbálkoztam már vele, de sohasem jártam eredménnyel. Giovanni gyújts fáklyát s hozd ide ő méltóságának!

Giovanni engedelmeskedett. Franz megragadta a fáklyát s Gaetanótól követve belépett a barlangba.

Fölismerte a helyet, hol fölébredt, a letaposott, összenyomott harasztról, de bárhová világítottak is, füstfoltokon kívül nem látott egyebet, mit valószínűleg más, szintén hasztalanul kutatók hagytak a sziklafalon.

Hanem azért egy talpalatnyi teret sem hagyott megvizsgálatlanul e gránitfalon, mely áthatolhatatlan volt mint a jövő; megbolygatott mindent, s nem volt a falon egyetlen parányi repedés, mit meg nem próbált volna vadászkesével bővebbre feszegetni, s minden előrenyúló kis púpot megnyomkodott, remélve, hogy engedni fog, de hasztalanul, s két órát vesztegetett el minden legcsekélyebb eredmény nélkül a keresésben.

Akkor aztán dühösen felhagyott vele; Gaetano győzedelmeskedett.

Mikor Franz visszatért a fövényes partra, a yacht már csak egy parányi fehér pont volt a látóhatáron; még távcsöve által sem tudott többé megkülönböztetni rajta valamit.

Gaetano eszébe juttatta, hogy tulajdonképpen kecskevadászatra jött volna a szigetre, s egészen megfélekezett róla. Unottan vetette vállára a fegyvert s olyan arccal indult neki a szigetnek, mintha csupán kötelességből és nem gyönyörűségből tenné. Hamarosan le is lőtt egy bakot meg két gödölyét. Hanem ezek a vadkecskék, bármennyire hasonlítottak is szilajságukban a zergéhez, alig különböztek a közönséges házi kecskétől, s Franz nem sokra becsülte a sziget vadjait.

Egészen más gondolatok kavargtak agyában. Este óta az Ezeregyéjszaka hőséneke képzelte magát, s valami ellenállhatatlan érzés húzta a barlang felé.

Dacára az iménti kudarcnak, újra kutatni kezdett, megparancsolva Gaetanonak, hogy süssék meg közben a gödölyéket. Ez a második kísérlet még az elsőnél is tovább tartott, mert a reggeli készen volt már, mikor visszatért. Franz ugyanarra a helyre telepedett, ahonnan tegnap a titokteljes vendéglátó magához hívta, s a kis yachtot, mint valami habon ringatózó csüllöt, még innen is látta Corsica felé úszni.

- Nézze csak, hiszen ezek egyenesen Porto-Vecchio felé tartanak, pedig ön azt mondta, hogy Malagába készül Sindbad!

- Talán tetszik még emlékezni, hogy említést tettem arról a két corsicai banditáról is, kik most a legénység között vannak?

- Igazság! S most azokat viszi partra?

- Úgy van. Olyan ember ez, uram, aki sem Istent, sem ördögöt nem ismer, s ötven mérföldet is szívesen kerül, hogy segítsen valami szegénylegényen.

- Hanem az efféle szívesség kellemetlen összeütközésbe sodorhatja a hatósággal ott, hol emberbaráti cselekedeteit gyakorolja.

- Ej, dehogy! Törődik is ő hatóságokkal!... Próbálják meg csak üldözőbe venni! Az a yacht nem is hajó, hanem madár, a még egy fregattnak is három csomónyi előnyt adhat tizenkét csomónyi útnál; azután akárhol is száll partra, mindenütt barátokra talál.

Mindezekből kiviláglott, hogy Sindbad, Franz derék házigazdája, az egész Földközi-tenger partvidékének minden csempészével és banditájával jó lábon áll, s evvel őt magát is furcsa helyzetbe sodorta.

Minden reményről letéve, hogy megtalálja a barlang titkát, Franznak sem volt tovább maradása a szigeten, azért sebtén megreggelizve, jelt adott legényeinek a készülődésre.

Félóra mulva fönn volt ő is a földélfeten.

Még egy utolsó tekintetet vetett a yachtra, mely már-már eltűnt a Porto-Vecchio öbölben.

Jelt adott az indulásra.

Mikor a bárka elindult, a yacht végképp eltűnt az öbölben.

S eltűnt vele az éjszaka utolsó valóságos tanuja is, s most már vacsora, Sindbad, hasis és szobrok egyetlen kusza álmokképpé olvadtak össze. A bárka egész nap és egész éjjel folytatta útját; másnap, virradatkor Monte Cristo is eltűnt a szemhatárról.

Alig tette Franz partra a lábát, legalább egyelőre teljesen megfeledkezett kalandjáról, s most egyedül arra gondolt, hogy mielőbb lerázza magáról a kötelező látogatásokat Firenzében, s hamarosan összekerüljön megint az útítársával, ki Rómában várt rá.

Útra kerekedett tehát, s szombaton este már le is szállott a vám előtt a postakocsiról.

A szállást, mint említettük, már előre kibérelték, s most csupán Pastrini gazda fogadóját kellett fölkeresnie, ami ez idő szerint nem volt valami könnyű dolog, mert a nép nagy tömegekben hömpölygött az utcákon, s egész Rómán észrevehető volt az a lázas izgalom, mely nagy eseményeket szokott megelőzni. Rómában minden esztendőben négy nagy esemény van: a karnevál, a nagyhét, úrnapja és Péter-Pál ünnepe.

Az esztendő más napjain komor képet ölt a város, olyan se halott, se eleven képet, mintha csak közbeeső állomás volna az élet és a túlvilág között, de főséges állomás, telve költészettel és tömérdék hatalmas emlékekkel. Franz már hat ízben is látta, de minden egyes alkalommal csodálatosabbnak és felségesebbnek találta. Nagynehezen végre keresztül furakodott az egyre gyarapodó tömegen s elérte a szállodát. Első kérdésére a kocsis szokott szemtelenségével förmedt rá, hogy abban a fogadóban már nem találhat szobát, de sietett helyette más, kétségtelenül jobb helyet ajánlani. Franz felküldte névjegyét Pastrini gazdának, s Albert de Morcerf-et hívatta. A fogadós maga szaladt elébe, bocsánatot kérve a várakoztatásért, szidta pincéreit mint a bokrot, s kikapta a gyertyát a cicerone kezéből, ki már rátukmálta magát az utazóra, s Alberthez akarta kísérni, hanem a vicomte már sietve jött lefelé.

A fönntartott szállás két szobából s egy kis benyílóból állott. A két szoba ablakai az utcára szolgáltak, mely körülmény Pastrini gazda szerint már magában is megbecsülhetetlen értéket képviselt. Az emelet többi részét valami rendkívül gazdag szicíliai vagy máltai uraság bérelte ki; a fogadós nem tudta teljes bizonyossággal megmondani, hogy hová való tulajdonképpen.

- Jól van, Pastrini gazda, hanem fontosabb dolog, hogy mennél előbb jó vacsora kerüljön az asztalra, s hogy kocsit kerítsen nekünk holnapra, s a következő napokra.

- A vacsorát tüstént felszolgálom, hanem a kocsi...
- Nos, mi lesz a kocsival? Egy-kettőre itt legyen!
- Uraim, mindent el fogok követni, hogy kerítsek valahonnan. Ennél többet azonban nem ígérhetek.
- S mikor tudjuk meg, hogy kerített-e?
- Holnap reggel.
- Ezer mennykő, többet adunk érte és megvan! Huszonöt frankot fizetünk hétköznapi, harmincat vagy harmincötöt az ünnepeken; ez öt frank borraival kerek számban negyven, s nincs róla mit beszélni tovább.
- Attól tartok, uraim, hogy kétannyit is hiába ígérnek már.
- Akkor fogasson be az én kocsimba; egy kicsit ugyan megviselte az utazás, de az se valami nagy baj.
- Lovakat sem kapunk már.

Albert Franzra tekintett, mintha érthetetlen volna előtte ez a válasz.

- Nem kapunk lovakat! Hallotta Franz? Postalovakat sem?
- Két héttel ezelőtt kibérelték már valamennyit, s csak azok maradtak meg, amelyeket már nem lehet nélkülözni a posta-szolgálatban.
- Mit szól hozzá, Albert?
- Csak annyit, kedves barátom, hogy én egész egyszerűen másfelé térek, ha zsákutcába keveredtem. Készen van a vacsora, Pastrini gazda?
- Igenis, méltóságos uram.
- Akkor hát ide vele.
- És a kocsi meg a lovak? - nyugtalankodott Franz.
- Nyugodjék meg, kedves barátom, nem fogunk hoppon maradni, hiszen csak az ár forog kérdésben.

És Morcerf avval a rendületlen lelki nyugalommal ült asztalhoz, ami a jól megtömött tárcával együtt jár, s mitsem találva lehetetlennek, jó étvágygal evett, bebújt ágyába, füléig magára rántotta a takarót, s azt álmodta, hogy hatlovas fogaton hajt végig a karneválon.

## II. Római haramiák.

Másnap Franz ébredt föl először s első dolga volt a csöngettyűt megrántani.

Még el sem hangzott a csilingelés, Pastrini gazda már belépett.

- Hát nem megmondtam, - szólt diadalmasan, be sem várva Franz kérdését - nem megmondtam már tegnap is méltóságtoknak, hogy semmit sem ígérhetek, mert nagyon is késő volna már kocsi után látni; az utolsó három napra egyetlen egyet sem lehet már kibérelni egész Rómában.

- Más szóval, csupán azok számára lehet, akik minden áron akarják.

- Mi az, nem kapunk kocsit? - szólt Albert belépve.

- Körülbelül úgy van a dolog, kedves barátom.

- Akkor hát vigye el az ördög ezt a dicsőséges örök várost!

- Engedelmet kérek, méltóságos uram, - válaszolt Pastrini gazda, ki a keresztény világ fővárosát a lehető legszebb színben szerette volna feltüntetni az utasok előtt - máskor ötvenet is lehet kapni, de vasárnaptól keddig minden kocsi le van már foglalva.

- Akkor hát rendben vagyunk, - szólt Albert - ma még csak csütörtök van s ki tudja, mi történik még vasárnapig!

- Még nagyobb zavarba kerülünk, mert tíz-tizenkétezer utazó is érkezik azalatt a városba.

- Kedves barátom, - vigasztalta Morcerf - élvezzük a jelent és ne tépelődjünk a jövőn.

- Csak egy ablakra tehetnénk szert legalább valahogyan.

- Ugyan hol?

- Hát a korzón, az irgalmát!

- Ablakot, uraim? - kiáltott Pastrini gazda - teljességgel lehetetlent kívánnak! Tegnap még volt egy a Doria-palota ötödik emeletén, hanem azt is kibérelte már valami orosz herceg s húsz zecchinot fizet érte naponkint.

A két fiatalember egymásra tekintett.

- Tudja mit, kedves barátom, - szólt Franz útitársához - legokosabb lesz, ha Velencében töltjük a karnevált; ott legalább gondolánk lesz, annyi bizonyos.

- Szó sincs róla, elhatároztam, hogy megnézem a római karnevált és törik-szakad, elmegyek, ha mindjárt falábon is.

- Áldott légy dicső agyvelő, ez remek gondolat! Kioltoztatjuk a moccolettikat, maskarába öltözünk s rengeteg föltűnést fogunk kelteni.

- Óhajtják tehát a kocsit méltóságtok vasárnapra?

- Az irgalmát, csak nem gondolja, hogy gyalog fogunk csavarogni az utcákon, mint valami tintanyaló napidíjas!

- Igyekezni fogok tőlem telhetőleg eleget tenni méltóságtok parancsainak; hanem azt előre is mondhatom, hogy legalább hat piasztert fognak fizetni naponkint a kocsióért.

- És én a magam részéről, ki éppenséggel sem vagyok milliomos, bevallom önnek, kedves Pastrini gazda, hogy negyedszer vagyok már ebben a dicső városban s könyv nélkül tudom a tarifát; hanem azért szívesen följánlok önnek tizenkét piasztert erre a három napra s meg vagyok győződve, hogy tisztességes hasznot húz belőle.

- És ha netalán... - kísértette meg Pastrini gazda még egyre az ellenállást.

- Ugyan hagyja el, vagy magam fogok megalkudni az affittatore-val, aki régi ismerősöm, régi barátom már, hiszen eleget fosztogatott annak idején s most remélve, hogy újra meglophat, még mindig kevesebbet fog kérni, mint maga s így az árkülönbség az ön zsebét lapítja meg.

- Ne tessék személyesen fáradozni, méltóságos uram - szólt Pastrini gazda a lefőzött kalmár szemérmes mosolyával - megteszek minden lehetőt s meg lesznek velem elégedve.

- No lám! Ez már beszéd.

- Mikorra parancsolják a kocsit?

- Egy óra múlva.

- Egy óra múlva kapum előtt fog állni a hintó.

S egy óra múlva csakugyan lenn várakozott már a kocsi, közönséges bérkocsi volt, melyet a nagy ünnepség okából az előkelő hintó rangjára emelték; de bármily közepes alkotmány volt is, mindketten örültek volna, ha csak ilyet is kaphattak volna az utolsó három napra.

- Excellenza, - kiáltott fel a cicerone, mikor megpillantotta Franzot az ablaknál - a palota előtt álljak meg a hintóval?

Franz ugyan megszokta már az olaszok áradozásait, de az első pillanatban nem gondolta, hogy hozzá van intézve a megszólítás és körületekintett.

Franz volt az excellenza, a rozzant bérkocsi a hintó s a fogadó a palota.

Az egész idegenekből élőködő nép jelleme híven tükröződött vissza abban az egyetlen mondatban.

Az útitársak lesiettek. A hintó a palota elébe járult. Az excellenzák úgy amint lehetett, kinyújtózkodtak a kényelmetlen ülésen, a cicerone pedig a bakon foglalt helyet.

- Hova hajtassak, excellenza?

- Először a San-Pietro elé, aztán a Goliséébe, - mondta született párisi voltát elárulva Albert.

Hanem Albert még nem tudta, hogy a Szent-Péter templom futó megtekintésére is egy egész nap kell, tanulmányozására pedig egy hónap sem elegendő; el is telt az egész nap, anélkül, hogy egyebet megtekinthettek volna.

Csak akkor vették észre, hogy mennyire eljárt az idő, mikor félig-meddig már rájuk esteledett.

Franz megállapította, hogy öt óra felé jár az idő.

Visszatértek hát egyenesen a fogadóba. Franz nyolc órára visszarendelte a kocsit. Holdfénynél akarta bemutatni Albertnek a Colosseumot. Ha az ember egy már ismert várost mutat meg valakinek, ezt rendszeren olyan örömmel teszi, mintha egy szép asszonyt mutatna neki, aki valamikor a kedvese volt.

Még az utat is megjelölte, amerre a kocsisnak majd haladnia kell: kifelé a Porta del Popolon, azután a külső fal hosszában, a San-Giovanni kapun visszafelé. Ezen az úton minden bevezetés nélkül egyszerre pillanthatják meg a Colosseumot, anélkül, hogy a Capitoliumot, Forum Romanumot, Septimus Severus diadalívét. Antonius és Faustina templomát és a Via Sacrat kellene érinteniök.



Hanem odahaza első dolguk volt asztalhoz telepedni; Pastrini gazda pompás lakomát ígért s tűrhető ebéddel szolgált.

Ebéd után ő maga is bejött; Franzt azt gondolta, hogy elragadtatásukra kíváncsi s bele is kezdett hamarosan, hogy lerója a köteles adót, hanem a fogadás már az első szavainál közbevágott.

- Méltóságos uram, rendkívül jól esik hallanom, hogy tetszik a város, hanem egészen más okból bátorkodtam feljönni most.

- Talán fölfedezett valami alkalmatosságot? - kérdezte Albert szivarra gyújtva.

- Szó sincs róla, méltóságos uram s bizony leghelyesebben tennék, ha nem is törnék magukat utána többé. Rómában vagy lehetséges valami, vagy lehetetlen s ha egyszer kimondják, hogy lehetetlen, azon többé változtatni nem lehet.

- Mennyivel kényelmesebb az efféle dolog Párisban; ha valamire azt mondják, hogy lehetetlen, kétszeres pénzért azonnal lehetővé válik.

- Minden franciától ezt kell hallanom, - szólt Pastrini gazda egy kissé ingerülten, - s éppen azért nem tudom megérteni, miért szeretnek mégis utazni.

- Magam sem értem, - szólt Albert, rengeteg füstgomolyagot fújva maga körül s a széke két hátulso lábán kedélyesen hintáztatva - bolond, aki utazik; akinek van esze, megmarad szépen a Helder-utcai palotájában és nem mozdul ki a Grand-boulevardból, legfeljebb ha a Café de Paris-ba tér.

Mondanunk sem kell, hogy Albert az említett utcában lakott, megtette mindennap a fashionable sétáit s mindennap ott ebédelt abban az egyetlen étkezőben, ahol a bőven szórt borral való segítségével még valamire való ebédet lehet kapni.

Pastrini gazda némán bámult maga elé; valószínűleg a kapott feleleten gondolkodott, mely nem volt egészen világos előtte.

- De hiszen, - szólt Franz félbeszakítva földrajzi oktatásait - valami egyéb oknak köszönhetjük látogatását; lesz szíves megmondani, hogy minek?

- Nemde nyolc órára rendelték ide a kocsit?

- Pont nyolcra.

- A Colosseumot szándékoznak megtekinteni?

- Azaz hogy a Coliséet.

- Egyre megy.

- Legyen.

- S azt méltóztattak mondani a kocsisnak, hogy a Porta del Popolon hajtson ki s megkerülve a falat, a San-Giovannin térjen vissza?

- Szóról-szórá így mondtam.

- És én azt mondom, hogy ezt az utat megtenni lehetetlen.

- Lehetetlen?

- Legalább is rendkívül veszélyes.

- Ugyan! És miért?

- A hírhedt Luigi Vampa miatt.

- Legelsőbbben is legyen szíves fölvilágosítani bennünket, hogy kicsoda és micsoda ez a hírhedt Luigi Vampa, mert bárminő nagynevű ember legyen is Rómában, Párisban még senki se tud róla.

- Még csak nem is hallottak róla?

- Eddig még nem volt szerencsénk.

- Sohase hallották a nevét?

- Egyáltalán nem.

- Hej, pedig ökelme ugyancsak garázdálkodik s hozzá képest valóságos minisztránskölykök Deseraris és Gasparone.

- No lám, Albert, van már haramiánk is!

- Hanem azt előre is megmondom, kedves Pastrini gazda, hogy egy árva hangot sem hiszek el abból, amit mesélni készül. Mivel azonban már rátértünk, beszéljen, amíg csak meg nem unja, én szívesen hallgatom. «Egyszer volt...» Folytassa hát!

Pastrini gazda kétségbeesve fordult Franz felé, akit valamivel mégis csak okosabbnak tartott a barátjánál. A derék ember tömérdek franciával érintkezett már az életben, de elmésségüket sohasem tudta kellőképpen méltatni.

- Méltóságos uram, - szólt rendkívül fontos képpel Franz felé fordulva - ha azt hiszik, hogy hazugságokkal tartom, fölösleges elmondanom, amire figyelmeztetni akartam; mindenesetre méltóságtok érdekében történt volna.

- Albertnek eszéágában sem volt hazugsággal vádolni önt, kedves Pastrini gazda, csak annyit mondott, hogy nem fogja elhinni, amit beszél: hanem nyugodjék meg, én a magam részéről nem kételkedem s csupa fül vagyok.

- Hanem azt beláthatja méltóságod, hogyha kétségbe vonják igazmondásomat...

- Ne érzékenykedjék, kedvesem; lássa, Cassandra jósnő volt és mégsem hallgatott rá senki, míg ön a hallgatóságnak legalább felére számíthat bennem. Foglaljon helyet s mondja el, amit arról a derék úrról tud.

- Említettem már, hogy haramia, még pedig olyan, aminő nem volt a rettenetes Mastrilla óta.

- Nagyszerű! Hanem miféle összefüggésben van az a haramia az én rendelkezésemmel, hogy a Porta del Popolon hajtsunk ki és a Portra San-Giovannin térjünk vissza?

- Oly szoros összefüggésben, méltóságos uram, hogyha az egyiken kihajtatnak, alig hiszem, hogy visszatérhetnének a másikon.

- Ne mondja!

- Éjjel a kaputól még ötven lépésnyire sincs bátorságban az ember.

- Tyűh, az irgalmát! - pattant föl Albert.

- Vicomte úr, - szólt Pastrini gazda, kinek még mindig sajgott a sebe, melyet Albert ütött igazlelkűségén a kételkedésével - amit most mondtam, az nem önnek, hanem útitársának szól, ki régen ismeri Rómát s tudja, hogy az ilyen dolgokat nem kell tréfára venni.

- Nem is volna rossz kaland, - szólt Albert, barátja felé fordulva - magunkkal viszünk egypár pisztolyt, tromblont és kétsövű puskát s mikor Luigi Vampa megtámad, egyszerűen nyakoncspijük a derék urat. Fülönfogva hozzuk Rómába, megajándékozunk vele Ő Szentségét; ő mindenesetre meg fogja jutalmazni ezt a kitünő szolgálatot. Erre szerényen csupán egy hintót és két telivér lovat szemelünk ki a pápai istállókból s kocsiból nézhetjük végig a

karnevált, nem is említve, hogy a nép ránk ismer és meg fog koronázni a Capitoliumon s a haza megmentőjének kiált ki, mint Curtiust és Horatius Coclest.

Képtelenség volna leírni azt az arcot, amit az érdekes Pastrini gazda ehhez a beszédhez csinált.

- Mindenekelőtt honnan gondolná előteremteni azt a kis fiók-arzenált? - kérdezte Franz.

- A magam fegyvertárából aligha, mert Terracinában az utolsó bicskáig mindent elkoboztak tőlem. De talán ön...

- Velem hasonlóan cselekedtek Aqua-Pendenteben.

- Nem rossz, - szólt Albert a hamarosan csutkává lett szivaron egy másikra gyújtva - tudja-e, kedves fogadós úr, hogy ez rendkívül kényelmessé teszi a haramiák dolgát s az ember akaratlanul is arra gondol, hogy itt maga a hatóság is mutyiba dolgozik a zsványokkal?

Ezt a gyanúsítást nem találta jó tréfának Pastrini gazda, mert csak magában dörmögött rá valamit s újra Franz felé fordult, akivel még lehetett okosan beszélni.

- Méltóságod bizonyára tudni fogja, hogy banditák ellen nem szokás védekezni.

- Ejha! - kiáltott fel Albert, akiben fölébredt a hősi vér arra a gondolatra, hogy szó nélkül kifosztassa magát. - Nem szokás védekezni?

- Ugyis hiába való volna! Mit is tehetne az ember egy egész banda ellen, aki hirtelen elébe toppan az árokból, a romok közül vagy a hajdani csatornákból s mellének szegezi a fegyvert?

- Hát megöletem magamat, az irgalmát!

A fogadós olyan képpel fordult Franz felé, mintha azt szeretne volna mondani: Az ön utitársa tökéletes bolond.

- Kedves Albert, szavai magasztosak, mint az öreg Corneilleé, s fölérne az ő hőse híres fölkiáltásával; hanem mikor az ő Horatiusa azt mondja: «*Qu'il mourut*», akkor Róma forog kockán, az pedig más dolog. A mi esetünkben azonban csak egy kis szeszélyről van szó, s azért csakugyan nevetséges volna életünket kockáztatni.

- *Per Bacco!* - kiáltott fel Pastrini gazda - ez már okosan volt mondva.

Albert egy pohár Lacryma Christit szürcsölgetett, közbe-közbe mormogva még magában.

- Kedves Pastrini gazda, most, amint látja, barátom is megnyugodott, az én békés hangulatomról pedig már meggyőződhetett, mondja el hát, kicsoda tulajdonképpen az a Luigi Vampa? Pásztor-e vagy Patricius? Fiatal-e még, vagy öreg? Kicsi-e, vagy nagy? Irja le főtől-talpig, hogy ráismerjünk, ha valaha a szemeink elé kerül.

- Nálamnál jobbhoz már nem is fordulhatott volna méltóságod, mert Luigi Vampát siheder kora óta ismerem, s minden cselekedetéről beszámolhatok. Mikor egyszer Feretinóból Alatriba igyekezve körmei közé kerültem, szerencsére fölismerte bennem a régi ismerőst és nemcsak hogy zálogul ott nem fogott, hanem még meg is ajándékozott egy gyönyörű órával és elbeszélte egész történetét.

- Lássuk azt az órát, - szólalt meg Albert.

Pastrini gazda gyönyörű órát vont elő a mellényzsebéből, amelyen a híres párisi Brèguet órás neve volt olvasható, s födelére grófi címer volt bevésve.

- Tessék!

- Ezer mennykő! gratulálok hozzá, az enyém is ilyenforma, s háromezer frankba került.

- Kezdje el hát, - szólt Franz, széket mutatva a fogadósnak.

- Ha megengedik...

- Az irgalmát, hisz' nem prédikátor maga, hogy állva papoljon!

A fogadós szerényen belehelyezkedett a karosszékbe, s mindkét hallgatójának külön-külön egy-egy meghajlással adta értésére, hogy kész elbeszélni Luigi Vampa történetét.

Franz abban a pillanatban szólalt meg, mikor Pastrini gazdának már a nyelve hegyén volt a nagyhangú bevezetés.

- Ha gyermekkorá óta ismeri, akkor még egészen fiatal embernek kell lennie.

- Meghiszem, alig huszonkét esztendő! Sokra viheti még a gyerek.

- Mit szól hozzá, Albert? Mégis csak szép dolog huszonkét esztendővel híres embernek lenni.

- Már az igaz, hiszen még Nagy Sándor, Caesar és Napoleon se vitték annyira az ő korában, pedig azok is elég zenebonát csináltak a világban.

- Így tehát az ön történetének hőse alig huszonkét esztendő legény?

- Még annyi sincsen!

- De jól megtermett legény lehet?

- Középtermetű, olyanforma, mint ő méltósága, - szólt Albertre mutatva.

- Nagyon megtisztel ez az összehasonlítás, - szólt Albert, meghajtva magát.

- Rajta, rajta, Pastrini gazda, - vágott közbe Franz, mosolyogva barátja érzékenységén. - S micsoda osztályból való?

- Egyszerű pásztorgyerek volt San-Felice gróf birtokán, Palestrina és a Gabri-tó között. Pampinarában született s már öt esztendő korában a gróf szolgálatába lépett. Apja maga is juhász volt Anagniban, s Rómába hordva a gyapjút és tejet, megélt belőle valahogy.

Már gyermekkorában csodálatos jellem volt az a Vampa. Alig lehetett hét esztendő, mikor egy napon csak beállított a palestrinai plébánoshoz s kérte, hogy tanítsa meg olvasni. Ez nem volt valami könnyű dolog, mert a kis bojtár nem hagyhatta el a nyáját. Hanem a derék tisztelendő úr naponta eljárt egy kis tanyára misét mondani, ahol bizony nem tarthattak papot, s Luigit az útra rendelte, hogy visszatérőben leckét adhasson neki; de mivel kevés ideje volt hozzá, figyelmébe ajánlotta, hogy alaposan használja fel az időt.

A gyermek roppant megörült ennek az ajánlatnak.

Azután mindennap odaterelte nyáját a Palestrina és Borgo közötti útra, s reggel kilenc óra tájban plébános és bojtár leheveredtek szépen az árok gyepére, s a hét esztendő gyerek három hónap alatt megtanult olvasni a breviárumból.

Hanem evvel még nem érte be, a betűvetést is meg akarta tanulni minden áron.

A plébános csináltatott Rómában három ábécés lapot; egy nagyobbat, egy közép nagyságú és egy egészen aprót, azután megmutatta egy palatáblán, hogyan lehet a betűket egy vastagvégű pálcika segítségével a kövön utána karcolni.

Alig hajtotta be nyáját a karámba, sietett még az este a palestrinai lakatoshoz, elkért egy ócska szeget és addig kalapálta, formálta, míg valami, ókori stílusféle nem kerekedett ki belőle.

Másnap fölkutatta az egész határt és összeszedett egy sereg palakövet, azután munkához látott.

Három hónap alatt megtanult írni.

A plébánost meglepte a fiú értelmessége, s felbuzdulva a sikeren, néhány füzetet, tollakat és egy kis kést ajándékozott neki.

Ez az új tanulmány egészen más volt, mint az előbbi, de egy hét múlva már a tollat is ugyanolyan ügyesen kezelte, mint a stílust.

A plébános megemléltette a gróf előtt ezt a különös dolgot, aki magához hívatta a kis bojtárt, íratott és olvastatott vele, s azontúl együtt evett a cselédséggel, s még két piasztert is kapott havonta.

A kis Luigi könyvekre költötte ezt a pénzt.

Sokoldalú ügyessége nem hagyta nyugton, rajzolni is megpróbált, s mint a kis Giotto, ő is bárányokat, fákat és házikókat rajzolt a palakövekre.

Még faragással is megpróbálkozott s százféle apróságot faragcsált ki fából. Pinelli is csak így kezdte.

Egy hat-hét esztendő kis leány, vagyis valamivel fiatalabb, mint Vampa, szintén juhokat őrzött a határban; Valmontenoból származott ide, s Teresa volt a kis árva neve.

A két gyermek naponta összekerült, s egymás mellé telepedve játszott, csevegett és nevetgélt; estefelé azután szétválasztották a két összekeveredett nyáját, s ki-ki elhajtotta a maga juhait, de másnap reggelre újra találkozót adtak.

A másnapot is együtt töltötték, s így egymás mellett nőttek föl.

Vampa tizenkét esztendő volt. Teresa tizenegy.

Természetes ösztöneik egyre jobban kifejlődtek.

Luigi határozott művészhajlamai mellett, már amennyire ilyen elszigeteltségben hódolhatott nekik, igen változékony természetű volt: olykor ok nélkül levert, heveskedő, szeszélyből indulatos és mindenkor kész a veszekedésre; nem is volt senki az egész határban, akivel megfért volna, vagy aki barátságot akart volna vele kötni. Követelő önfejűsége, mely sohasem tudott meghajolni, távol tartott magától minden barátot. Egyedül Teresa tudott egyetlen szóval, egyetlen tekintettel vagy mozdulattal uralkodni e hajthatatlan jellemen, mely a női kéz gyöngéd simítására elvesztette darabosságát, míg a férfiakkal szemben a pattanásig megmerevedett.

Teresa élénk, vidám, de szerfölött hiú teremtmény volt; azt a két piasztert, amit Luigi a gróftól havonként kapott, s minden apró-cseprő faragvány árát, amit Rómában adogattak el: most már gyöngyös fülbevalókra, klárisfüzérekre és aranygyűrűkre költötték. Hanem Teresa is volt azután a legszebb és legcifrább parasztleány az egész környéken.

Minden idejüket együtt töltve nőttek föl, s misem korlátozta természetes ösztöneiket. Együtt építették a légvárat, s Vampa olyankor mindig hajóskapitánynak, hadvezérnek, vagy kormányzónak képzelte magát; Teresa pedig gazdagságról, csodaszép ruhákról és libériás inasokról ábrándozott. Mikor azután az egész nap eltelt ezekkel a bohó, de ragyogó álmképekkel, leszálltak a nagy magasságból a köznapiságba, s mindegyik külön-külön szépen hazavezette a juhait.

Egyszer a bojtár avval rontott be az ispánhoz, hogy farkas kerülgeti a nyáját. Az ispán fegyvert adott neki, s Vampa csak ezt akarta.

A puskának véletlenül kitűnő bresciai csöve volt, s úgy hordott, mint az angol karabélyok; nem volt egyéb hibája, mint hogy a gróf egyszer kettétörte az agyát, mikor egy sebzett rókát ütött vele agyon.

Hanem azon könnyen segített a mi kis szobrászunk. Megvizsgálta jól az elroncsolt farészeket, kiszámította, hogy milyenforma agy volna hozzá legalkalmasabb és olyan csodálatos szépen kicifrázott agyat faragott hozzá, hogy csupán ezért tizenöt-husz piasztert is kapott volna a városban.

Hanem el nem adta volna a viláért sem; vágyainak netovábbja volt már régen a puska. Mindenütt, hol a függetlenség pótolja az igazi szabadságot, minden, bátor, valamirevaló férfinak első szükséglete a fegyver, mely támadásra és védelemre egyaránt alkalmas, s ami félelmessé, olykor rettegetté teszi birtokosát.

Ez időtől fogva Vampa minden szabad idejét a fegyverének szentelte; golyókat és puskaport szerzett, s bármit alkalmas célpontnak talált, lett légyen az a szürke, kopasz olajfa csenevész törzse, valami éjszakai vadászatra induló róka, vagy a magasságban lebegő sas. Nemsokára rendkívüli ügyességre tett szert, s most már Teresa sem félt annyira a durranástól, s gyönyörűséggel nézte, ha Luigi a célt bámulatos pontossággal eltalálta.

Egy este valóban farkas settenkedett a kis erdő körül, hol az ifjú pár rendszeren szórakozni szokott; alig tett azonban tíz lépést a tisztáson, már fölbukott, Vampa lövésétől halálosan találva.

Vampa büszke volt zsákmányára; s vállára vetve, bevitte a tanyára.

Ilyenformán Luigi lassanként neves ember lett; a kiváló ember mindenütt talál bámulókra. Az egész környéken úgy beszéltek róla, mint a legügyesebb, legerősebb és legderekbabb legényről, akinél különb tíz falu színe-virága között sem akad; Teresáról is olyanformán vélekedtek, hogy szebb leány aligha akad az egész Sabin hegyvidéken, de nem mertek hozzá közeledni, mert tudták, hogy Vampát nem egykönnyen lehet kiverni a nyeregből.

Eddig különben még eszükbe sem jutott szerelemről beszélni. Ugy nőttek föl egymás mellett, mint két sudár, melynek gyökerei a föld mélyén, ágaik a levegőben, illatuk a mennyben keveredik össze; csak a vágyakozás és egymás látásának szüksége maradt ugyanaz, s az életet egymás nélkül már elképzelni sem tudva, inkább a halált választották volna, mint egy napi válást.

Teresa tizenhat, Vampa tizenhét esztendő volt.

Akkoriban sokat beszéltek egy rablóbandáról, mely a lepini hegyekben garázdálkodott. Róma környékéről sohasem tudták végképp kiirtani a rablóbandákat. Néha ugyan szétrebbenek, ha vezérük nincsen, de mihelyt alkalmas ember akad, azonnal szervezkedik a banda.

A híres Cucumetto, kire az Abruzzokban tartottak hajtóvadászatot s akit valóságos csaták után tudtak csak a nápolyi királyságból kikergetni: Manfred módjára átkelt a Gariglianon, s Sonnino és Juperno között Aniasina partjaira menekült.

Hatalmas bandát szervezett és Decesaris és Gasparone nyomdokát követte, remélve, hogy ezeket is túlszárnyalja. Sok legénynek nyomaveszett abban az időben a környékből. Eleinte aggódtak miattok, de nemsokára megtudták, hogy Cucumetto bandájához szegődtek.

Cucumettot nemsokára mindenütt rettegték. Rendkívüli vakmerőségét és vérlázító kegyetlenségét elrettentő példaképpen emlegették.

Egyszer elrabolta a frosinonei bányafelügyelő leányát. A haramiák törvénye nagyon egyszerű; azé a leány, aki elrabolta, azután sorsot húznak fölötte a többiek, s ha a szerencsétlen leányt végiggyötörte már az egész banda, egyszerűen elkergetik vagy megölik.

Ha szülei elég gazdagok arra, hogy kiváltsák, követet küldenek érte, aki megalkuszik a váltságdíjban; az árulásért fejével kezeskedik a fogoly. Ha nem fizetik le a váltságdíjat, az elfogott menthetetlenül el van veszve.

Ennek a fiatal leánynak Carlini nevű kedvese tagja volt Cucumetto csapatának.

Fölismerve a legényt, felé tárta karjait, s bízott benne, hogy kedvese meg fogja menteni. Hanem a szegény Carlininek majd megvasadt a szíve, mert jól tudta, hogy minő sors vár kedvesére.

Mivel azonban Cucumetto nagyon kedvelte a legényt, ki három esztendő óta elválhatatlan bajtársa volt s egyszer már életét is megmentette, abban a pillanatban durrantva le egy csendőrt, mikor az már kardját emelte a haramiavezérre, - remélte, hogy Cucumetto, iránta való tekintetből megkegyelmez a leánynak.

Míg Carlini félrevonta a vezért, a leányka egy hatalmas fenyő tövében húzódott meg a tisztás szélén, s a római parasztnők festői fejdíszéből fátyolt borított arcára, hogy elkerülje a banditák dévaj tekintetét.

A legény elbeszélte mindent; szerelmét a leánnyal, hűségeskűjüket s azt is, hogy mióta erre kerültek, minden éjjel találkozik vele a romokban.

A rablás estéjén Cucumetto egy szomszéd faluba küldte Carlinit, s azért találta a véletlenül odavetődött vezér egyedül a leányt, aki kedvesére várt.

Cucumetto természetesen azonnal elragadta.

Carlini rimázkodott a vezérnek, hogy tegyen kivételt az egyszer az ő kedvéért és kímélje meg Ritát, kinek úgyszólván elég gazdag apja van arra, hogy busás váltságdíjat, vasaljanak be rajta.

Cucumetto engedni látszott barátja könyörgésére, s hamarosan meg is bízta, hogy keressen valami pásztorembert, akit Rita apjához lehetne küldeni.

Carlini ragyogó arccal ujságolta a leánynak, hogy meg van mentve, csupán egy levelet kell írnia, melyben elmondja, hogy mi történt, s háromszáz piasztért kér váltságdíj fejében az apjától.

Apjának tizenkét órányi időt adtak a kiváltásra, vagyis a határidő másnap reggel kilenc órakor járt le.

Carlini azután a levéllel kezében alkalmas embert indult keresni.

Egy bojtár akadt az útjába, ki hazafelé terelte a nyáját. A haramiák hírvivői természetesen mindig a pásztorok, kik a város és a hegység között élve, félig vad, félig civilizált életet folytatnak.

A bojtár kapott az alkalmon, s megígérte, hogy egy órába se telik, mire megjárja Frosinonet.

Carlini örömmel sietett vissza kedveséhez a jó hírral.

A bandát a kis tisztáson találta, dőzsölve a megsarcolt lakosságtól elharácsolt zsíros falatok mellett; hanem Cucumettot és Ritát hiába kereste a vidám cimborák között.

Megkérdezte, hová lettek; durva röhögés volt a válasz. Hideg verejték lepte el Carlini homlokát s érezte, hogy minden hajszála ég felé mered.

Kétségbeesetten ismételte meg a kérdést. Az egyik bandita orvietoi borral töltött meg egy poharat és odanyújtotta neki:

- Igyál a derék Cucumetto és a gyönyörűsége Rita egészségére.

E pillanatban asszonyi sikoltást vélt hallani. Mindent tudott már. Fejéhez vágta a poharat annak, aki megkínálta vele s elrohant a sűrűségbe.

Alig száz lépésnyire, a bozótban, ájultan pillantotta meg Ritát Cucumetto karjaiban.

Észrevéve Carlinit, a haramia mindkét kezében pisztolyt szorongatva, fölugrott.

A két bandita farkasszemet nézett egymással; az egyik a kielégített vágy mosolyával az ajkai körül, a másik a halálra vált ember eltorzult, halovány arcával.

Azt lehetett volna gondolni, hogy e két ember között valami iszonyú dolog fog történni. Hanem Carlini vonásai lassankint elsimultak s keze lehanyatlott a tüszőjébe szúrt pisztoly markolatáról.

Rita kettejük között hevert a pázsiton.

A hold teljes fényével ragyogta be a kis csoportot.

- Eljártál megbízatásodban, Carlini? - kérdezte Cucumetto.

- Igenis, kapitányom s Rita apja holnap kilenc óra előtt elhozza a pénzt.

- Remek! Hanem azért addig is vígan tölthetjük az éjszakát. Nagyszerű kis lány ez, Carlini mester, tisztelem a gusztusodat. De hogy lásd, mennyire nem vagyok önző, térjünk vissza a cimborákhoz és húzzatok sorsot, kié legyen ezután.

- Hát őt is a közös törvény alá veted?

- S miért tennék éppen vele kivételt?

- Azt hittem, könyörgéseim...

- Különb vagy, mint a többi?

- Igaz...

- Hanem azért légy nyugodt, fiam, előbb-utóbb te is sorra kerülsz.

Carlini a fogait csikorgatta.

- Menjünk hát, - szólt Cucumetto, a heverő tanya felé indulva, - velem tartasz?

- Követlek...

Cucumetto egy pillanatra sem vette le Carliniről a szemét, mert élt a gyanupörrel, hogy hátulról bánik el vele. Hanem a bandita semmi rossz szándékot sem mutatott.

Összefont karokkal állott a még mindig aléltan heverő Rita fölött.

Egy pillanatra azt hitte Cucumetto, hogy karjaira kapva, elmenekül a leánnyal. Különb az se nagyon bánta volna, mert miatta már akárkié lehetett volna a leány s ami a pénzt illeti, az a háromszáz piaszter, amit különben az egész banda között kellett felosztani, oly csekélység volt előtte, hogy nem tartotta érdemesnek törődni vele.

Közönyösen folytatta tehát útját a tisztás felé s nagy meglepetésére csaknem ugyanakkor látta Carlinit is odaérni.

- Húzzunk sorsot! - ordították valamennyien, észrevéve a kapitányt.

S a részegségtől és bújaságtól csillogó szemű, az őrtűz vérvörös lángjától rőt-re festett bandita-pofák olyanok voltak az éjszakában, mint megannyi démon.



Csupán jogukat követelték s a kapitány beleegyezőleg bólintott rá. Valamennyinek, tehát Carlininek is fölírták egy-egy cédulára a nevét s egy kalapban jól összekeverve, a legfiatalabb fickóval húztak ki egyet a rögtönzött urnából.

Diavolaccio volt a szerencsés legény.

Ugyanaz, akinek Carlini fejéhez vágta a poharat.

Halántékától a szájáig még most is hirdette vérző sebe, hogy mi történt az imént.

Diavolaccio fölkacagott, mikor megtudta, hogy neki kedvezett a szerencse.

- Kapitány, Carlini az imént nem akart inni a te egészségedre, üríts ki vele egy poharat az enyémre, neked talán jobban szót fogad, mint nekem.

Mindenki valami rettenetes dolgot várt, de Carlini általános meglepetés közepette maga töltötte meg a poharat s nyugodt hangon mondta:

- Egészségedre, Diavolaccio! - s körömhegyig kiitta, anélkül, hogy csak a keze is megremegett volna.

Azután ő is leheveredett a tűz mellé.

- Adjátok ide a vacsorámat, ez a lótás-futás cudarul kiéheztetett.

- Éljen Carlini! - kiáltozták köröskörül.

- Derék pajtás vagy, Carlini, ember vagy a talpadon! - s valamennyien újra letelepedtek köröskörül, Diavolaccio pedig eltűnt a bozótban.

A haramiák bámulták s nem tudták fölérni ésszel ezt a csodálatos nyugalmat. Egyszerre nehézkes lépteket hallottak a hátuk mögött.

Diavolaccio jött, karjaiban a leánnyal.

A leány feje lecsüngött s kibomlott haja végigseperte a földet.

Mikor a megvilágított kör közelébe értek, megdöbbenve látták mindkettőjük haloványságát.

Olyan megdöbbenő volt ennek a jelenetnek a hatása, hogy valamennyien fölugráltak, Carlinit kivéve, aki nyugodtan falatozott tovább, mintha legkevésbé sem érdekelné a dolog.

Diavolaccio mélységes csend közepette fektette Ritát a kapitány lábai elé.

Akkor vették észre, hogy mi annak a haloványságnak az oka.

Rita keresztül volt döfve s melléből csak a tör véres markolata látszott ki.

Minden szem Carlini felé fordult, a tör tokja üresen kandikált ki tüszőjéből.

- Most már értem, miért maradt hátra Carlini! - dörmögött magában a kapitány.

Még a legvadabb természetű ember is megbecsüli az erő ilyen nyilvánulását; bár aligha tett volna közülök hasonlóan valaki, mégis mindannyian megértették a Carlini cselekedetét.

Most Carlini is fölemelkedett s a holttesthez lépve, megmarkolta a pisztolyát.

- Van-e még valaki, aki elvitatja tőlem ezt a leányt?

- Senki a világon, tiéd egyedül!

Carlini ölébe kapta s kivitte a lobogó tűz fényköréből.

Cucumetto, szokás szerint, fölállította az őrszemeket s a haramiák, köpenyeikbe burkolózva, álomra heveredtek a tűz körül.

Éjféلكor elkiáltotta magát az őr s az egész banda talpon volt azonnal.

Rita atyja volt, ki személyesen hozta el a váltságdíjat.

- Itt a pénz, add vissza a gyermekemet!

A kapitány elhárítva az erszényt, maga után intette az öreget. Az aggastyán követte s mindketten az összeboruló lombok alá siettek, hol alig szűrődött át egy-két holdsugár a gallyakon. Cucumetto rámutatott a fa tövében ülő alakra a holttest mellett.

- Ettől követeld a leányodat, számolj Carlinivel.

S visszatért cimboráihoz.

Az agg megkövülve maradt helyén. Érezte, hogy valami rettentő szerencsétlenség van a fejére szakadóban.

A mély homályban nem látta tisztán a két alakot s ingó léptekkel haladt előre.

A megreccsent ágak neszére Carlini fölvetette fejét s a két alak körvonalait már határozottan megkülönböztethette a közeledő.

A gyepen egy férfi ült, ölében fekvő női testtel; fölvetett feje most már láthatóvá tette a nő csüggedten elhanyatlott alakját.

Az öreg ráismert a leányra, Carlini az öregre.

- Már vártalak, - szólította meg a bandita.

- Mit cselekedtél, nyomorult?

S kétségbeesve tekintett Ritára, ki vértől borítva, mozdulatlanul hevert a földön, szíve közepén a törrel.

A hold kísérteties világa sejtelmesen ragyogta körül az ezüstjével.

- Cucumetto meggyalázta leányodat s én, aki szerettem, megöltem őt, mert játéka lett volna az egész banda ocsmányságainak.

Az aggastyán halálsápadt lett, de nem jött ajkára szó.

- Üsd helyre, ha elvitettem a dolgot!

S a bandita, kirántva a tört a leány szívéből, odanyújtotta az aggastyánnak, míg másik kezével fölszaggatta mellén az inget.

- Jól cselekedtél, ölelj meg fiam! - zokogta könnyeibe fúlva az aggastyán.

Carlini sem volt többé ura a könnyeinek s talán egész életében most hullottak ki az első cseppek abból a vadul szikrázó bandita-szemből.

- Most pedig segíts elhantolni a gyermekemet.

Carlini kerített valahonnan két ásót, s apa és kedves, valami földig leboruló bús lombu cser tövében együtt ásták meg a sírt.

Mikor megásták a gödröt, még egy utolsó csókkal elbúcsúztak a drága halottól s vállainál és lábainál megragadva, lebocsátották a sírba.

Azután két oldalt térdre rogyva, elmondották fölötte a halotti imádságot.

Az amen után behantolták a gödröt. Az agg reszketve nyújtott kezet a banditának.

- Köszönöm neked, amit tettél, fiam, de hagyj magamra most.

- És ha esetleg...

- Hagyj magamra, parancsolom.

Carlini engedelmeskedett, visszatért a heverő tanyára s köpenyébe burkolózva, csakhamar ő is mély álomba látszott merülni, mint a többiek.

Este úgy határoztak, hogy más tanyát fognak keresni.

Cucumetto még hajnal előtt fölkelte embereit s parancsot adott az indulásra.

Carlini nem akarta addig elhagyni az erdőt, míg meg nem tudja, mi lett kedvese atyjából.

Fölkereste a helyet, ahol tegnap elhagyta.

Szegény öreg ott függött a hatalmas cserfa egyik ágán, melynek árnyékában a leánya pihent.

Rettentő esküt tett a két halott tetemeire, hogy bosszút fog állani.

Esküjét azonban nem válthatta be, mert két napra rá elesett valami csete-patében a római csendőrökkel.

A dologban csak az volt különös, hogy sebe háta közepén volt, holott vitézül harcolt az ellenséggel.

Mindenki csodálkozott rajta, addig, míg valamelyik bandita meg nem súgta a többinek, hogy Cucumetto tíz lépésnyire volt Carlini mögött, mikor elesett.

Aznap reggel, mikor a tanyát készültek elhagyni, lopva követte Carlini s meghallva esküjét, mint óvatos emberhez illik, egyszerűen megelőzte.

Tömérdek hasonló történet keringett erről a haramiavezérről.

Fonditól Perugiáig mindenki rettegte Cucumetto nevét.

Luigi is sok mindenfélét tudott róla Teresának mesélni.

A leányka remegve hallgatta a mende-mondákat; de Vampa mosolyogva nyugtatta meg, pompás fegyverére ütve, mit mindenkor töltve hordott magával; s ha még arra sem nyugodott meg, rámutatott száz lépésnyiről valami csonka ágon károgó hollóra, célba vette s a madár holtan bukott le a fa tövébe.

Múlt az idő s most már házasságról kezdtek beszélni s el is határozták, hogy megülik a lakodalmat, mihelyt Vampa betölti a huszadik, Teresa a tizenkilencedik esztendejét.

Árvák voltak mindketten, csak a gazdájuk beleegyezésére volt szükség, amit meg is nyertek hamarosan.

Egyszer éppen a jövőről beszélgettek, mikor két vagy három lövést hallottak az erdőben s nemsokára egy menekülő rohant feléjük a bozótból. Lélekszakadva kiáltozott:

- Halálra üldöznek! Rejtsetek el!

Tisztában voltak vele, hogy az üldözött csak haramia lehet, de a parasztok között szó sincs a banditák elleni gyűlöletről, sőt igyekeznek őket mindenben megsegíteni.

Vampa szó nélkül futott a kis veremhez, félrelökte a követ, mely befödte s intett a menekülőnek, hogy bújjon bele, azután ismét elzárva a kövel, visszatért Teresához és mellé telepedett.

A négy lovascsendőr éppen akkor tűnt föl az erdőszélen; hárman a szökevényt látszottak keresni, a negyedik meg egy gúzsbakötött zsiványt vonszolt maga után.

A három csendőr körülnézett a tájon s észrevette a legényt, vágatva sietek oda kérdezősködni.

Természetesen ők semmit se láttak.

- Elég hiba, - szólt az őrmester, - mert éppen a kapitányt vadásszuk.

- Cucumettot? - kiáltották egyszerre, nem tudva visszafojtani a meglepetést.

- Azt bizony s mivel ezer római tallért tűztek ki a fejére, ötszázat adnék annak, aki a kezemre játssza.

Teresa és Luigi egymásra tekintettek. Az őrmester reménykedni kezdett. Ötszáz római tallér annyi, mint háromezer frank és háromezer frank egész vagyon két ilyen árvának, aki lakodalomra készül.

- Hiába, öreg hiba, - szólalt meg végre Vampa, - hanem azért mi színét se láttuk ökelmének.

A csendőrök minden bokrot átkutattak, de eredménytelenül.

Csak nagysokára távoztak el.

Vampa akkor félretolta a követ, s Cucumetto kilépett a veremből.

A kapitány egy hasadékon keresztül végighallgatta az egész beszélgetést, s látva, hogy a világért sem árulták volna el, arannyal megtömött erszényt kínált nekik.

Vampa büszkén vetette föl a fejét, de Teresa szemei fölillantak, mikor elgondolta, hogy mennyi ruhát és ékszert lehetne ennyi pénzen vásárolni.

Cucumetto jól értett a sátáni mesterséghez; csakhogy bandita-képet öltött a kígyó alakja helyett; jól tudta, hogy mit jelent Teresa szemeiben az a föl villanás, s Éva méltó leányára ismert benne. Mintha megmentőjét üdvözölné, többször visszafordult még az erdőbe visszatérőben.

Cucumetto azután napokig nem mutatkozott, s nem is hallottak róla semmit.

Beköszöntött a karnevál és San-Felice gróf álarcosbálra hívta meg a római előkelőséget.

Teresának kedve kerekedett megnézni valamiképpen ezt a mulatságot. Luiginek sikerült az ispánnal kieszközölnie, hogy a cselédség közé vegyülve, megjelenhessenek a bálon.

A gróf leginkább leánya, Carmela kedvéért adta a bált, kit imádott.

Carmela egykoru, s hasonló termetű volt Teresával, s nem kevésbé csinos leányka volt.

Megjött az este, s Teresa ugyancsak kicifrázkodott, magára szedve legdrágább gyűrűit, legszebb klárisait. A frascatii nők viseletében jelent meg.

Luigi a campagnai parasztok festői öltözetét választotta.

Természetesen mindketten a cselédség és az összecsdült parasztság közé vegyültek.

Az ünnepség minden tekintetben nagyszerű volt. Pazar fényben úszott a villa, de még a kertben is ezernyi lampion csillogott a fákon. A vendégek csakhamar előzőnlötték a terraszokat, majd a kerti utakat is.

Minden keresztútnál zenekar és hűsítőkkal megrakott asztalok várakoztak a sétálókra, kik odakünn a gyepen is eljárhattak egy-egy négyest, ha éppen kedvük tartotta.

Carmela soninoi leánynak volt öltözve. Gyöngyös kis pártája gyémántos aranytűkkel volt hajába tűzve, gyönyörű redőkben aláhulló kasmir ruháját virágos török selyemöv szorította össze, s festői öltözetét hófehér indiai muszlin-kötöcske s drágaköves fűzőgombok egészítették ki.

Két barátnője nettunoi és ricciai viseletben jelent meg.

Négy előkelő római fiatalember legyeskedett körülöttük s mulattatták azzal a szabadsággal, mint sehol a világon máshol nem lehet találni. Albanói, velletrii, civita-castellani és sorai parasztleányeknek voltak öltözve.

Magától értetődik, hogy ez a sokféle parasztviselet ragyogott az aranyhimzéstől és drágakövektől.

Carmelának eszébe jutott, hogy valami egyöntetűbb négyest kellene rendezniök, csupa parasztleányesből. Hanem még egy táncosnőre lett volna szükség.

Körültekintett, de nem talált a magáéhoz és barátnői jelmezéhez illő öltözetet.

San-Felice gróf Teresára mutatott, ki Luigi karjába kapaszkodva, nézelődött a parasztság között.

- Beléegyeznek, atyám?

- Mindenesetre, hiszen karnevál van!

Carmela magához intette az egyik fiatalembert s a leányra mutatva, néhány szót mondott neki halkán.

A fiatalember meghajolt, s eltávozott a szép kezecske által kijelölt irányban, hogy táncra kérje Teresát. A négyest maga a grófkisasszony szándékozta rendezni.

Teresa arca lángbaborult. Néma tekintettel kérdezte kedvesét, bár úgysem lehetett volna visszautasítani a felhívást. Luigi lassan elbocsátotta Teresa karját, s a leány, eltávozva előkelő lovagjával, remegve várta az arisztokratikus négyes első fordulóját.

Teresának mindenesetre hű és természetes jelmeze tetszetősebb lett volna egy műértő szemében, mint az előkelő hölgyeké; de Teresa hiu és kacér leány volt, ki szívében keserőséggel sütötte le a szemét e pazar himzések, mousseline-fátylak, suhogó kashmirszövetek, zafírok és gyémántok ragyogásának közepette.

Luigi szívében valami még sohasem tapasztalt érzés ütötte föl a fejét; olyan tompa fájdalomféle, mintha valami rágná belül, s egész teste sajgott belé; a táncoló pár minden mozdulatát követte, s ha kezeik érintkeztek, előntötte a forróság, ereiben lázasan keringett a vér, s fülei zúgtak. Ha Teresa lesütött szemekkel, zavarodottan hallgatta a lovag fecsegését, Luigi kiolvasta égő szeméből, hogy bókokat szór a leányra, s úgy érezte, mintha megingana alatta a föld, s a pokol minden ördöge emberölést és véres bosszút sziszegne füleibe. Tartott tőle, hogy elragadja a fölgerjedt rettentő indulat, s görcsösen markolt a szomszéd cserje ágaiba, de másik kezével akaratlanul is a töréhez kapott, s meg-megcsattogtatta hüvelyében.

Féltékeny volt, s érezte, hogy a hiu és nagyravágyó Teresát elcsábíthatják tőle.

A szép parasztleány lassankint visszanyerte bátorságát és beletalálta magát új helyzetébe. Teresa nemcsak szép, de kedves is volt, s mindenekfölött megvolt benne az a természetes báj, mely a magasabb osztályok mesterkéltséget és erőltetett kellemeinél százszorta megragadóbb.

Szinte ő volt a bálkirálynő, s ha irigyelte is a grófkisasszonyt, egy szóval sem mondhatjuk, hogy Carmela viszont nem volt féltékeny reá.

Szép lovagja a hízelgő bókok egész özöne mellett kísérté vissza helyére.

Tánc közben a leány többször tekintgetett sápadt, feldúlt arcu kedvese felé. Egyszer, komor villanással, még a félig kihúzott tör pengéje is a szemébe csillant.

Remegve kapaszkodott újra a bojtárlegény karjába.

A négyest megtapsolták, s szerették volna megismételni. Most Carmela ellenkezett a legjobban, de a gróf oly gyöngéden kérte, hogy végre beleegyezett.

A lovagok egyike sietett elnyerni Teresát, ki nélkül most már még kevésbé lett volna teljes a négyes; hanem a leánynak híre-hamva sem volt már akkor.

Luigi érezte, hogy a második megpróbáltatással már nem birkózna meg, s félig rábeszéléssel, félig erővel sikerült Teresát a kert elhagyatottabb részére vinnie. Teresa kelletlenül engedelmeskedett, de kedvesének feldúlt arca, összeszorított ajkai, s az egész testén átfutó remegés megértette vele, hogy valami rendkívüli történik belsejében. Ő maga sem volt ment némi fölindulástól, s bár tettében nem volt semmi elítélni való, érezte, hogy Luiginak joga van szemrehányásokat tenni, s bár fogalma sem volt róla, miért, úgy érezte, hogy meg is érdemli szemrehányásait.

Annál jobban megdöbbsent, hogy Luiginak egy szó sem jött többé ajkára az egész idő alatt. Csak mikor a hűvös éjszakai harmat föld alá üzte a vendégeket, s a villa ajtai becsapódtak az előkelők mögött, akkor vezette haza Teresát, s csak otthon szólította meg:

- Mondd meg nekem őszintén, mire gondoltál akkor, mikor szembe kerültél a táncban a grófkisasszonnyal?

- Arra gondoltam, - válaszolt a leány lelke egész őszinteségével - hogy tíz esztendő adnék oda az életemből, ha olyan ruhát viselhetnék valaha, mint ő.

- S mivel csavarta el fejedet a lovagod?

- Azt mondta, hogy csak egy szavamba kerül, s nekem is olyan ruhám lehet.

- Igaza volt!... Csakugyan annyira vágyol utána?

- Nem tagadom.

- Jól van, megkapod!

A megdöbbsent leánynak már-már ajkán lebegett a kérdés, de Luigi arca oly komor és fenyegető kifejezést öltött, hogy a szó elhalt ajkain.

Egyébiránt ideje sem lett volna hozzá, mert Luigi sarkon fordult és szó nélkül a faképnél hagyta.

Teresa utána nézett, míg el nem tűnt a homályban, azután sóhajtva tért vissza kamrácskájába.

Még azon éjjel, valószínűleg valami szolga hanyagságából, aki elfeledte kioltani a csillárokat, kigyulladt a San-Felice-villa, azon a szárnyon, ahol a szép Carmela termei voltak. Fölriadva a nagy világosságra, kiugrott ágyából, s magára kapva sebtén valami ruhát, az ajtó felé igyekezett menekülni, hanem az odavezető folyosó már akkor lángokban állott. Kétségbeesve futott vissza szobájába és segítségért kiáltozott, mikor egyszerre fölpattant a húsz lábnyi magasságban fekvő ablak, s egy fiatal parasztleány ugrott be rajta, karjaiba fogva a leányt, s emberfölötti erővel és ügyességgel vitte le a bokrok biztos hűvösébe. Fölocsúdva, már atyját látta maga előtt. A cselédség lótot-futott, szüntelenül körülötte forgolódva. A villa egyik szárnya porig leégett, de senki sem törődött vele, csakhogy Carmela szerencsésen megmenekült.

Fölkutatták az egész parkot, de a szabadító nem mutatkozott; kérdezősködtek mindenfelé, de senki sem látta. Carmela annyira meg volt zavarodva, hogy alig emlékezett valamire.

A gróf édes-keveset törődött a kárral, elég gazdag volt hozzá, hogy föl se vegye. Hanem Carmela csodamódon való megszabadulásáért nem győzött eleget hálálkodni a gondviselésnek.

Másnap a szokott órában pásztorfiu és pásztorleány újra találkoztak az erdőszélén. Luigi előbb ért oda. Vidáman ment a lány elébe, mintha egészen elfelejtette volna a tegnapi este jelenetét. Teresa kedvetlen és szórakozott volt eleinte, de ily hangulatban találva Luigit, csakhamar benne is felülkerekedett szokott gondtalan jókedve.

Luigi karonfogta és odavezette a verem bejáratához. Ott megállt vele. A leány érezte, hogy most valami különös dolog fog következni, s merőn a szemébe tekintett.

- Tegnap azt mondtad nekem, Teresa, hogy tíz esztendő adnál az életedből olyan öltözetért, mint a grófkisasszonyé.

- Igaz, de tudom, hogy örült kívánság volt.

- És én azt feleltem neked, hogy megkapod.

- Igen, - szólt mindinkább elbámulva a leány, - de hiszen csak tréfából mondtad.

- Sohasem ígértem neked olyasmit, amit be nem váltottam volna, - hangzott a kevély felelet - lépj be ide és öltözz fel.

Félretolta a követ, s Teresa gyönyörű tükröt pillantott meg a veremben. Két oldalt egy-egy gyertya világította meg; a gyalulatlan asztalról, melyet valamikor Luigi faragott, szemébe ragyogtak a gyémántos aranytűk és a grófkisasszony gyöngyös násfája; maga az öltözék oldalt hevert egy széken.

Teresa fölsikoltott örömeiben, s nem kérdezve honnan került ide a sok gyönyörű holmi, besietett a rögtönzött öltözőbe, s eszébe sem jutott, hogy meg is kellene talán köszönnie az ajándékot.

Luigi sietett újra visszatolni a követ, mert egy kis halom mögül megpillantott valami lovas közeledni Palestrina felől, ki habozni látszott kissé; megállapodva, alakja most azokkal a csodálatosan tiszta körvonalakkal rajzolódott az ég kékjére, aminő csak a délvidéki páratlan levegőben észlelhető.

Luigit megpillantva, egyenesen felé vágatott.

A lovas a Tivoli felé vezető út felől tudakozódott, mit a bojtár szívesen meg is mutatott neki, de mivel az út negyed mérföldnyire ismét háromfelé ágazik, nehogy újra eltévedjen, megkérte Luigit, vezesse el odáig.

Luigi elvetette köpenyét, vállra kapta karabélyát, s könnyen haladt a lovas előtt, a hegylakók szapora lépéseivel.

Tíz perc múlva már válaszütnél voltak.

Luigi egy császárhoz illő büszke méltósággal mutatta meg az utat, amelyen tovább kell haladnia.

- Erre visz az út!

- Fogd, fiam, - szólt az utas, néhány pénzdarabot nyújtva a bojtárnak.

- Köszönöm, - szólt Luigi visszarántva kezét, - szíveség volt, s szíveséggel nem kalmárkodom.

A lovas, úgylátszik, ismerte a parasztgőg és a városi hunyászság közötti különbséget, mert így folytatta:

- Hanem, ha meg is vetted a borraivalót, az ajándékot csak elfogadod talán!

- Azt már elfogadom.

- Ebből a két velencei zechinóból pompás fülönfüggőt csináltathatsz a szeretődnek.
- Elfogadom, de fogadja el cserébe ezt a törst, aminek markolatánál még nem faragtak különbet Albano és Civita-Castellana között.
- Szívesen veszem, hanem rajta vesztesz a cserén, mert ez a tör többet ér az én aranyaimnál.
- Annak több, aki kereskedik vele; nekem egy piaszttert sem ér, magam faragtam.
- Hogy hívnak fiú?
- Luigi Vampa! - vetette oda a kis bojtár olyan kevélyen, mintha azt vágta volna ki, hogy Sándor, Makedónia királya. - És kicsoda ön?
- Sindbad, a tengerész, a nevem.

Franz d'Épignay meglepetve kiáltott föl.

- Sindbad, a tengerész?
- Igen, igen, - válaszolt Pastrini gazda, a jeles elbeszélő - ezt a nevet mondta legalább Vampának az utazó.
- Mi különöset talál ebben a névben? - fordult feléje kissé gúnyos mosollyal Albert, - nagyon szép, hangzatos név az, s e név viselőjének csodálatos kalandjain sokat mulattam gyermekkoromban.

Franz nem kérdezősködött tovább, hanem elgondolhatjuk, mennyi emléket keltett föl benne ez a mesebeli név.

- Folytassa csak a históriát, - szólt a fogadósnak.
- Vampa kicsinylő mosollyal tette zsebre a két zechinot, s lassu léptekkel ballagott vissza. Két-háromszáz lépésnyire a veremtől sikoltozást hallott.

Megállt, s figyelte, mily irányból hangzik a sikoltás. Most már határozottan hallotta, hogy a nevét kiáltják, s a hang a verem felől jő.

Nekiiramodott, fegyverén futás közben húzta föl a ravaszt, s egy pillanat múlva már fönn volt azon a halmon, hol az utast pillantotta meg az imént.

Oda egész tisztán elhangzottak a segélykiáltások.

Most vette észre, hogy valaki úgy ragadja el Teresát, mint Nessos kentaur Deianeirát valami-kor.

Az ember a fák felé rohant a leánnyal, s már alig néhány lépés választotta el az erdőtől.

Vampa mérlegelni kezdte a távolságot, de a leányrabló kétszáz lépéssel volt előbbre, lehetetlen volt utolérnie, mielőtt az erdőszélig eljut.

A bojtár meg se moccant, mintha a földbe gyökerezett volna. Hirtelen vállához emelte a fegyvert, célba vette a rablót, s a csővel követve mozdulatait, rátüzelt.

A leányrabló a szívéhez kapott, térdei megcsuklottak, s Teresát is magával rántva, végigzuhant a gyepen.

Teresa tüstént felszökött, míg halálra sebzett Nessosa vérében fetrengve haldoklott lábainál.

Vampa lélekszakadva futott feléje, mert néhány lépésnyire Teresa is elhanyatlott, s kétségbe ejtette a gondolat, hogy talán őt is megsebezte a golyó.

Szerencsére csupán az ijedtségtől rogyott össze. Mikor megnyugodva teljesen sértetlennek találta, a sebesülthöz fordult.



Görcsös vonaglások között, ökölbe szorított kezekkel, halálverejtékes, eltorzult arccal éppen akkor sóhajtotta ki lelkét.

Nyitva maradt üveges szemei fenyegetően meredtek Vampára, ki Cucumettora ismert a halottban.

A haramiavezér első látására beleszeretett a leányba, s megfogadta, hogy az övé lesz minden áron. Azóta szüntelenül leskelődött, s fölhasználva pillanatnyi egyedüllétét, elrabolta, s már-már a magáénak hitte, mikor a célját soha el nem hibázó fegyver leterítette.

Vampa közönyösen nézte a holttestet, de Teresa még most is remegve, csak kedvese vállán keresztül mert lopva rátekinteni.

Vampa csak akkor vette észre kedvesén a változást.

- Hát már föl is vagy öltözve? Helyes, én is azonnal készen leszek.

Teresa főtől-talpig a grófkisasszony tegnapi jelmezébe volt öltözve.

Vampa fölnyalábolta a holttestet, s bevitte a verembe.

Ha most véletlenül egy másik utazó is erre vetődött volna, meglephette volna, hogy ez a drága kasmir-ruhába öltözött nő, ki csak úgy ragyog a nyakára, fülébe és hajába rakott drágaköves ékszerektől, juhokat őriz a legelőn.

Visszaképzelte volna magát Florian idejébe, s Párisban elujságolta volna a társaságban, hogy a Sabin hegyek tövében látta ülni az «alpesi pásztorleányt».

Negyed óra múlva Vampa is Teresához méltó előkelő öltözetben lépett ki a veremből.

Aranygombos gránátszínű bársonyakabát, paszományos selyemmellény, nyakkendő, arannyal hímzett vörös és zöld selyem tölténytartó, gyémántcsattos, égszínkék bársonynadrág, cifrán kivarrt szarvasbőrtopán, felszalagozott nagy karimás kalap, s tüsszőjében két gyönyörű óra és egy remek markolatu tör, szóval Cucumetto egész pazar öltözete volt rajta.

Teresa bámulva kiáltott föl. Vampa olyan volt, mintha Leopold Róbert vagy Schnetz valamelyik képe elevenedett volna meg.

Luigi észrevette a hatást, s büszkén mosolygott felette.

- S megosztod-e most velem az életet, bármi legyen is ezentúl?

- Veled élek, veled halok! - szólt lelkesen a leány.

- Kész vagy követni bárhová?

- Minden poklokra keresztül.

- Akkor menjünk, mert nem sok vesztegetni való időnk van.

A leány kedvese karjába kapaszkodott, s eszéágában sem volt megkérdezni, hová fogja vezetni. Olyan szépnek, olyan büszkének és hatalmasnak látta most, mint egy istent.

Az erdők felé tartottak, s csakhamar eltűntek a sűrűségben.

Mondanunk sem kell, hogy Vampa minden ösvényt ismert a határban, s így minden tétovázás nélkül haladhattak előre, bár csapás hiányában csupán a fák és bozótos cserjék elhelyezkedése szolgált útmutatóul.

Másfél óra múlva vadon helyre jutottak. A vízmosásban lefelé haladva, mély szakadék táton-gott előttük. Vampa választotta ezt a csodálatos utat, mely a sziklafalak mélyén, a fenyvesek árnyékában olyan volt, mint az alvilágba vezető út, melyet Virgilius oly gyönyörűen leír.

Teresának szokatlan volt még ez a zord vadon és szó nélkül, félénken simult vezetőjéhez, kinek szilárd, biztos lépései és tökéletes nyugalma fokenként az ő aggodalmait is megszüntették.

Egyszerre sötét alak toppant elébük egy fa mögül, s fegyverét Vampára szegezve rákiáltott:

- Lépést sem tovább, mert halálfia vagy!

- Lassan a testtel, - szólt Vampa megvető kézmozdulattal, mialatt Teresa félénken simult mellé, - farkas a farkast nem marja meg!

- Ki vagy?

- Luigi Vampa, bojtár a San-Felice tanyán.

- Mit akarsz?

- Beszélni akarok a cimboráiddal, kik a Rocca Bianca tisztáson tanyáznak.

- Akkor hát kövess, vagy ha olyan jól tudod az utat, hát eredj előre te!

Vampa megvetően mosolygott a bandita óvatosságán s ugyanazokkal a nyugodt, szilárd lépésekkel ment tovább a leánnyal, mint ahogy idáig jött.

Öt perc múlva rájuk rivallt a haramia, hogy álljanak meg.

Engedelmeskedtek.

A haramia háromszor utánozta a holló káromlását.

Hasonló hang válaszolt e háromszoros jeladásra.

- Rendben vagyunk, tovább mehettek.

Folytatták az utat, de mennél beljebb mentek az erdőbe, annál szorosabban simult kedveséhez a leány; a lomb között már fölcsillantak itt-ott a fegyverek.

A Rocca Bianca tisztás egy kis kialudt tűzokádó krátere közelében volt, mely még jóval Romulus és Remus ideje előtt hamvadhatott ki teljesen.

Teresa és Luigi közel jártak már a tetőhöz, mikor egyszerre szembe kerültek az egész rabló-bandával.

- Ennek a fickónak valami mondanivalója van, - szólt a kísérő bandita.

- Vajjon mi? - szólt az egyik, aki úgylátszik, kapitányi szerepet játszott a vezér távollétében.

- Meguntam azt az istentelen bojtárkodást.

- Értelek, fickó, szeretnél közibünk állni, mi?

- Szívesen látunk! - kiáltották többen, kik arról a vidékről szakadva ide, régebben ismerték már Vampát.

- Hanem én nemcsak úgy egyszerűen akarok közibetek állni, mint gondoljátok.

- Mit akarsz hát?

- Egyszeriben kapitány akarok lenni!

A haramiák nagyot kacagtak rajta.

- Hát mit tettél, fiú, hogy ekkora tisztségre merészelsz törekedni?

- Megöltem Cucumettot, kinek a köntösét viselem, s fölgyújtottam a San-Felice villát, csak azért, hogy menyasszonyi ruhát szerezzek a jegyesemnek.

Egy óra múlva már Luigi Vampa volt a kapitány.

- Nos hát, kedves Albert, - szólt Franz, barátja felé fordulva, - mit tart ezekután erről a Vampáról?

- Mythos az egész, amelynek még alapja sincs talán.

- Mi az a mythos, kérem alázatosan? - kérdezte Pastrini gazda.

- Bajos volna hamarosan megmagyarázni, kedves fogadós úr. És ön azt állítja, hogy Vampa Róma környékén garázdálkodik mostanában?

- Még pedig akkora vakmerőséggel, aminőre még nem volt példa.

- S a rendőrség nem tudja nyakoncsípni?

- Nem olyan egyszerű dolog az, uram! Szövetségese annak az egész Campagna minden pásztora, kondása, a Tiberis minden halásza, s a határszéli csempészek valamennyien. Ha fent nyomozzák a hegységben, lent tutajozik a folyón, s ha a folyón kergetik, kiszökik valami bárkán a nyílt tengerre, s mikor mindenki azt hiszi, hogy már Giglion, Guanutin, vagy Monte Criston kell lennie, egyszerre csak újra megjelenik Tivoliban, vagy az Albán hegyek között.

- Hogy bánt az elfogott utasokkal?

- Óh istenem, nagyon egyszerű módszert követ. Ahhoz mérten, hogy minő távolságra vannak a várostól, nyolc vagy tizenkét órát, esetleg egy egész napot is ad, hogy váltságdíját lefizethesse; ha letelt az idő és jó kedve van, még meg is toldja olykor kegyelemből egy órával. De ha ennek az órának már a hatvanadik perce is lepergett és a pénz nem érkezett meg, golyót röpít az agyába, vagy markolatig döfi szívébe a kést, s be van fejezve az ügy.

- Nos, Albert, van-e kedve még mindig a falakon kívül jutni a Colosseumhoz?

- Természetesen, mivel az út gyönyörű arrafelé!

Éppen akkor ütött kilencet, s a kocsis belépett a küszöbön.

- Excellenza, a kocsi odalenn van.

- Akkor hát előre, a Colosseumba!

- A Porta del Popolon, excellenza, vagy csak egyenesen az utcákon?

- Az utcákon, kerülő nélkül! - kiáltotta Franz.

- Ej, édesem, őszintén megvallva, bátrabbnak tartottam, - szólt Albert, szintén fölemelkedve, szájában az elmaradhatatlan szivarral.

Azután lesiettek a lépcsőn és beugrottak a kocsiba.

### III. Váratlan jelenség.

Franz úgy intézte a dolgot, hogy a Colosseum minden más rom megpillantása előtt egyszerre táruljon Albert szeme elé, nehogy a fokozatos egymásután csak egy arasznyival is csökkentse előtte a roppant épület óriás arányait. Azért végighaladva a Via Sixtinán, bekanyarodtak a Santa Maria Maggiore mellett a Via Urbanába s a San-Pietro in Vincolitól egyenesen a Via del Colosseo hajtattak végig.

Ennek az útnak megvolt még az a jó oldala is, hogy nem nyújtván semmi különös látnivalót, Franz nyugodtan elmélkedhetett arról, amit Pastrini gazda oly színesen adott elő s melyben még az ő monte cristo csodálatos amphitryonja is előfordult. Megfordult a kocsis szögletében s eltépelődött újra a talányok végtelenségén, melyek közül egyetlen egyre sem tudott kielégítő megoldást találni.

Egyébiránt még a matrózok és banditák között fennálló titkos egyetértés is Sindbádra emlékeztette. Amit Pastrini gazda említett, hogy Vampa a halászbárkákon és a csempészek között mindenkor biztos menedékre talál, emlékeztette arra a két corsicai banditára, kiket a kis yacht legénységével együtt látott vacsorázni s emlékezett rá, hogy már akkor is szeget ütött a fejébe, hogy a yacht csupán azért tett oly nagy kerülőt, hogy mindkettejüket Porto Vecchianál tegye partra. Az a név, amelyen monte cristo barátja bemutatta magát s melyet az *España* vendégfogadó érdemes gazdája említett az imént, azt látszott szemében bizonyítani, hogy Sindbád a piombinoi, civita-vecchiai, ostiai és gaëtai partokon is ugyanúgy játszotta emberbaráti szerepét, mint Corsicában, Toscanában és Spanyolországban, sőt még Tunisban és Palermóban is, szóval működése elég széles körre terjedt.

De bármennyire foglalkoztatták is e gondolatok, egyszeriben tovaröpültek, mikor megpillantotta a Colosseumot, e komor kőóriást, melynek roppant ívű ablaknyílásain, mint megannyi kísértetiesen lobogó szemből kandikált elő a méla fényű, halvány holdvilág. A kocsis a Mesa Sudanstól néhány lépésnyire állott meg. A kocsis sietve tárta föl az ajtót s alig lépett ki belőle a két fiatal ember, már ott hajlongott előttük egy cicerone, mintha a föld alól bújt volna elő.

Mivel a fogadóból is velök jött az elmaradhatatlan, most már két ciceronejuk is volt.

Rómában egyébiránt bajos elkerülni a vezetőket; az általános ciceronen kívül, ki lerázhatatlanul mellénk csatlakozik, mikor átlépjük a fogadó küszöbét s a világért el nem hagyna, míg szemeláttára el nem hagyjuk a várost: minden nevezetességnek megvan a saját külön cicerone-gárdája. És hol volnának a legtöbben, ha nem éppen a Colosseum környékén, e legnevezetesebb emlék előtt, melyről még Martialis is így ír:

«Ne dicsekedjék többé Memphis a pyamisok barbár csodáival, ne énekeljétek meg többé a mesészerű Babylont, mert minden eltörpül a Flaviusok amphitheátruma mellett s egyesüljön minden dicsőítő ének e roppant kőóriás magasztalásában.»

Franz és Albert nem igyekeztek lerázni e ciceronei zsarnokság jármát, ami különben sem lett volna könnyű dolog, mivel csupán e vezetőknek szabad fáklyával bejárni a roppant épület zegzugait. Teljes megadással viselték tehát a jármot s hallgatták a hihetetlenül ostoba fecsegéseket.

Franz tízszer is megtette már ezt a sétát, de barátja, ki ujonc volt még Flavius Vespasianus amphitheátrumában, dicséretére legyen mondva, még e szószátyárkodás mellett is élvezte a csodálatos látványt s elragadtatással szemlélte meg mindent. Ez óriás rom nagyszerűségéről

fogalma sem lehet annak, aki nem látta, különösen olyankor, mikor holdtöltével fehér fényben ragyog felénk a roppant ívek végtelen sora.

Franz, gondolataiba merülve, csakhamar egészen a vezetőkre hagyta barátját és elmaradt a belső, boltozatos folyosón. A vezetők végighurcolták Albertet az egész épületen s eldarálták neki az oroszlánverem, a gladiátor-szobák és a császári páholy nevezetességeit.

Franz pedig lement egy omlófélben lévő lépcsőn, leült egy oszlop árnyékába, honnan egész nagyszerűségében megbámulhatta a gránitóriást.

Negyedórája ülhetett már mozdulatlanul e helyen, mosolyogva nézve barátját, ki a fáklyás vezetők kíséretében hol itt, hol ott bukkant föl valami vomitoriumból, majd fölkapaszkodott a vesztaszűzek páholyába, mikor hirtelen úgy tetszett előtte, mintha leválna a kötörmelékéből egy darab s azon a lépcsőn görögne végig, amelynek felső fokain letelepedett. Bizonyára nem ritka dolog, hogy a zápor alámos egy-egy követ, mely azután leválik a falból és alágördül; hanem most határozottan úgy tetszett neki, mintha emberi léptek mozdították volna ki helyéből a követ, sőt hallotta a léptek zaját is, bár rendkívül óvatossággal kellett valakinek közelednie.

Nemsokára csakugyan meg lehetett különböztetni egy árnyékot a homályban, mely óvatosan surrant fölfelé a lépcsőn, melynek felsőrésze ragyogott a sejtelmes holdvilágban.

Lehet, hogy szintén valami utazó volt, ki többre becsülte a magányos szemlélődést a vezetők üres szószaporításánál, s így semmi rendkívülit sem lehetett kiolvasni a megjelenéséből, hanem az az óvatosság, mellyel a lépcső utolsó fokain fölhágott és az a mód, mellyel a kis térségre érve körültekintett és hallgatózott, kétségtelenül elárulta, hogy más szándékból kellett idejönnie s alighanem vár valakire.

Franz ösztönszerűleg meghúzódott az oszlop árnyékában és figyelt.

Fölöttük, alig tíz lábnyira, a beszakadt boltozaton keresztül kékllett a csillagos ég. A kerek nyílás körül, mely századok óta engedett már szabad utat a holdsugárnak, hogy e titokzatos épület belsejébe tekintsen, fölverődött a gaz s egész bozóttá sűrűsödött már, sötét zöldjével élesen rajzolódva a csillagfényes boltozatra; egy-egy kúszó inda, mint valami lengő hajókötél, mélyen becsüngött a folyosóba.

Az az ember, kinek titokzatos megjelenése gondolkozóba ejtette Franzot, félhomályban állott s arcvonásait lehetetlen volt megkülönböztetni, de arra már nem volt elég sötét, hogy öltözetét meg ne figyelhesse; nagy barna köpönyegbe volt burkolózva s a balvállán átvetett köpenyszél eltakarta állát, míg a széles karimájú kalap árnyékot vetett homlokára és szemére. A beszakadt boltozaton átverődő rézsútos sugarak öltözetének csak alsó részeit világították meg s Franz csupán a fekete nadrágot és ragyogó lakkcsizmát tudta megkülönböztetni.

Ennek az embernek, öltözetéről ítélve, ha nem is az arisztokráciához, de mindenesetre az előkelőbb osztályhoz kellett tartoznia.

Néhány percet várt már észrevehető türelmetlenséggel, mikor egyszerre gyöngé nesz hangzott a második emeleti folyosóról.

Az átszűrődő holdvilágot hirtelen elállotta valami árnyék a hasadéknál s csakhamar láthatóvá is lett egy férfi alakja, ki kutatni látszott valamit alant a homályban; észrevéve a köpenyeges embert, belekapaszkodott az alácsüngő indákba s végigcsúszva a természetes hágcsón, három-négy lábnyi magasságból könnyedén ugrott a földre.

- Megkövetem, excellenza, hogy megvárakoztattam, - szólalt meg római tájszólással. - Különben csak néhány percet késtem. Most ütött tizet a San-Giovanni de Lateranóban.

- Én találtam egy kissé korábban jönni a kelleténél, - válaszolt a köpenyeges ember a leg-tisztább toscanai kiejtéssel - s különben sincs szükség mentegetődzésre, mert ha meg is várakoztat, tudtam volna, hogy nem a maga jószántából teszi.
- S igaza lett volna, excellenza; most jövök az Angyalvárból, hol csak nagynehezen tudtam néhány szót váltani Beppoval.
- Ki az a Beppo?
- Börtönhivatalnok, akinek odakentem egy kis pénzt, hogy megtudhassam, mi történik Ő Szentsége palotájában.
- Már az igaz, hogy ért az efféle dologhoz, kedvesem.
- Ugy van rendjén, excellenza, hiszen nem tudom, mikor jutok én is a szegény Peppino sorsára s akkor nem fog ártani az a kis egér a tömlöcömben, aki elrághatja a kötelet.
- Mondja el röviden, amit megtudott.
- Mindkét kivégzés kedden, két óra tájban fog megtörténni, ősi római szokás szerint az ünnepek megnyitójául. Az egyik elítélt büntetése a *mazzolata*; ez az a nyomorult, aki megölt egy papot, aki fölnevelte; nincs mit szánni rajta. Szegény Peppinora *decapitazione* vár.
- Nincs miért sajnálkoznia, kedvesem, hiszen ön már nemcsak a szentszék birodalmát, hanem a szomszéd országokat is egészen kétségbeejtette s nem csoda, ha már egyszer elrettentő példát ad a kormány.
- De hiszen ez a szegény Peppino nem is a mi emberünk tulajdonképpen, csak egy egyszerű pásztor, akinek egyedüli bűne, hogy élelmiszerekkel látott el olykor.
- Ez éppen elég arra, hogy bűntársuk legyen. Különben láthatja, hogy elég kiméletesen bánnak vele s ahelyett, hogy felkoncolnák, mint önt, ha nyakoncsípi egyszer, - egyszerűen leütik a fejét. Egyébiránt a csöcselék nagyon fog örülni neki, hogy ilyen szép látványosságban részesülhet.
- Nem is említve, hogy én is tartogatok még számukra egy kis meglepetést.
- El ne kövessen valami ostobaságot, kedvesem, mert póru járhat! - szólt a köpenyeges ember.
- Mindent el fogok követni, hogy megakadályozzam ennek a szegény fiúnak a kivégzését, mert csupán miattam keveredett bajba. A mennykőbe is, hitvány sehonnai volnék, ha nem tennék valamit a derék fickóért!
- És mit szándékozik tenni?
- Huszadmagammal elhelyezkedünk a vérpad körül s mikor fölvezetik, egy intésemre törrel a kezünkben rárohanunk a fedezetre s elragadjuk a gyereket.
- Nagyon vakmerőnek találom ezt a tervet és úgy vélem, hogy az enyém biztosabban fog célra vezetni.
- S hogyan gondolná, excellenza?
- Tudok valakit, aki tizezer piaszterért kieszközli, hogy Peppino kivégzését a jövő esztendőre halasszák; ezenkívül még valakit ismerek, aki azután a jövő év folyamán, még vagy ezer piaszterért a szökést is lehetővé tenné.
- Bizonyos benne, hogy sikerülni fog terve?
- Pardieu! - fakadt ki franciául a köpenyeges ember.

- Mit parancsol?
- Csak annyit mondok, kedvesem, hogy én többet kieszközölök az aranyaimmal, mint az ön egész bandája, ha még úgy teletömi is fegyverrel a tüszőiket. Bízva csak rám az egészet.
- Jó, hanem kudarc esetére készen állok az embereimmel.
- Miattam akármit tehet, ha kedve tartja, de bizonyos lehet felőle, hogy én megteszem a magamét.
- Holnapután van kedd, nagyon sürget már az idő, gondolja meg, hogy csak egyetlen napja van a cselekvésre.
- Hanem ez az egyetlen nap huszonnégy órából áll, minden óra hatvan percből és minden perc hatvan másodpercből, már pedig nyolcvanhatezernégyszáz másodperc alatt sok mindent nyélbe lehet ütni.
- S hogyan fogjuk megtudni, hogy sikerült-e a dolog, excellenza?
- Nagyon egyszerűen. A Rospoli-palotában én béreltem ki a három utolsó ablakot; ha elértem, amit akarok, a két szélső ablak sárga damasztal, a középső pedig vöröskeresztes fehérrel lesz lefüggönyözve.
- Nagyszerű ötlet! És ki fogja odavinni a kegyelemlevelet?
- Öltöztesse föl valamelyik emberét zárandoknak és küldje hozzám. A csuhának szabad az útja egészen a vérpadig, s a bullát nem lesz nehéz átadnia a törvény emberének, ki tartalmát azonnal tudatni fogja a bakóval. Azonban addig is értesítse valahogy Peppinot, nehogy megtaláljon halni félelmében, vagy megőrüljön és mi hiába fáradjunk érdekében.
- Excellenza, azt hiszem, meg van győződve róla, hogy őszintén ragaszkodom önhöz; úgy van-e?
- Legalább remélem.
- Mentse meg Peppinot, s hűséges, engedelmes szolgája leszek végső lehelletemig.
- Vigyázz arra, amit beszélsz, fiú, mert lehet, hogy emlékeztetlek rá valamikor, mert eljő a nap, amikor szükségem lesz rád!
- Ha a világ túlsó sarkában volna is, csak annyit kell írnia: «Tedd meg ezt» és én meg fogom tenni, esküszöm az élő...
- Csitt! valami neszt hallok odalenn.
- Utazók lesznek, akik fáklyavilág mellett bámulják a Colosseumot.
- Nem szükséges, hogy együtt találjanak bennünket. Ezek a szemfüles vezetők még fölismerhetnék önt, s bármennyire is megtisztel a maga barátsága, kedvesem, attól tartok, hogy megcsökkenne egy kissé a tekintélyem, ha megtudnák, minő viszonyban vagyunk egymással.
- Ha tehát a halasztást sikerül kieszközölnie?...
- A középső ablakon fehér damaszt függöny lesz, vörös kereszttel a közepén.
- S ha nem sikerül?
- Mind a három sárgával lesz lefüggönyözve.
- S akkor?
- Nem marad hátra más, mint a török dolgozzanak tetszésük szerint, beállok én is nézőnek.
- Isten önnel, excellenza; számítok önre, ön is számíthat reám.

E szavak után eltűnt a lépcsőkön, az ismeretlen pedig még jobban arcába húzva a köpenyt, két lépésnyire haladt el Franz mellett és lement az arénába.

Nemsokára nevét hallotta visszhangzani a boltozatos oszlopcsarnokban; Albert hívta magához.

Bevárta, míg a két ember eltávozik, s csak azután válaszolt, nehogy megtudják, hogy tanujok is volt, ki egyetlen szót sem vesztett el a beszélgetésből, bár arcukat nem látva, aligha tudna később rájuk ismerni.

Tíz perc múlva már útban voltak hazafelé. Franz sokkal szórakozottabb volt, semmint figyelhetett volna Albert szavaira, s felőle ugyan idézhette Pliniust és Calpurniust, s tarthatott akármilyen tudományos értekezést a vasszegekkel befont hálózatról, mely a nézőközönséget védte a vadállatoktól.

Hagyta fecsegni, amennyit akart, sokkal nagyobb szüksége volt a történetek fölött elmélkednie, semmint odafigyelhetett volna.

Az egyik mindenesetre teljesen ismeretlen volt előtte azok közül, akiket kihallgatott, de alig szólalt meg a másik, bár állandóan elburkolt arcát nem is pillanthatta meg, azonnal rá kellett ismernie a hangjáról.

Volt valami különös ennek az érces, átható hangnak a csengésében, ami éppen úgy megremegtette itt a romok között, mint a monte cristo földalatti palotában.

Meg volt győződve, hogy az az ember csak Sindbád, a tengerész lehetett.

A kíváncsiság más körülmények között nem hagyta volna nyugton, s hamarosan fölújította volna az ismeretséget, de ennyire bizalmas beszélgetést már nem volt bátorsága megzavarni, nehogy megjelenése kellemetlen legyen. Most az egyszer tehát elszalasztotta, de megfogadta, hogyha még egyszer kínálkozik az alkalom, mindenesetre fel fogja használni.

Annyira izgatott volt, hogy reggelig le sem húnymta szemeit. Egész éjjel azon tépelődött, hogyan egyeztethesse össze monte cristo emberét a colosseumi ismeretlennel, s mennél jobban meghányta-vetette a dolgot, annál jobban megerősödött benne a gyanu.

Világos nappal volt már, mikor elszenderült, s későn került ki az ágyból. Albert hamisítatlan párisi lévén, akkorra már gondoskodott róla, hogyan töltsék el az estét. Az Argentina-színházban szerzett páholyt.

Mindehhez elég volt neki egyetlenegy nap.

Franz egész nap leveleket írt, s a kocsit teljesen Albert rendelkezésére bocsátotta.

Albert öt óra tájban került vissza; látogatásokat tett ajánló leveleivel; mindenütt meghívták egy-egy estére, s bejárta és megnézte az egész Rómát.

Mindehhez elég volt neki egyetlenegy nap.

Még arra is volt ideje, hogy a darabról és a szereplő művészekről tudakozódjék.

*Parisina* volt ma este soron, s Coselli, Moriani és Spech kisasszony játszottak benne.

Határozottan szerencsájuk volt, mert a Lammermoori Lucia szerzőjének ez volt egyik legjobb operája, s Olaszország három leghíresebb énekese játszott benne egyszerre.

Albert nem tudta megszokni a római színházakat, hol a földszintre nem lehetett járni, s hol a nézőtéren sem erkélyek, sem nyitott páholyok nincsenek; ez sehogyan sem volt ínyére, mert támlásszéke volt a párisi Bouffesban s az Operában club-páholya.



Hanem azért most is ugyancsak kicsípte magát, mint mindannyiszor, mikor színházba ment barátjával. A toilette ugyan kárbaveszett, mert a párisi előkelő fiatalság legméltóbb képviselőjének, szégyenszemre még egyetlen kalandja sem akadt, mióta az olasz városokat járta.

Ő maga is tréfálkozott fölötte, hanem azért nagyon bántotta ez a kudarc. Annál jobban zokon vette, mert azzal a meggyőződéssel hagyta el Párist, hogy visszatérve, a csípős kalandok egész özönével árasztathatja el a Boulevard de Gandt.

A szép remények azonban füstbe mentek; a csinos génuai, firenzei és nápolyi hölgyek hívek maradtak, ha nem is a férjeikhez, hanem eddigi kedveseikhez, s Albert gazdagabb lett azzal a kegyetlen tanulsággal, hogy az olasz hölgyek, ellentétben a franciákkal, legalább a hűtlenséghez következetesen hívek maradnak.

Ezzel nem akarom azt mondani, hogy mint mindenütt, ne találkoznék ott is kivétel.

Pedig Albert nemcsak tökéletes gavallér, hanem szellemes ember is volt, s még hozzá vicomte is, bár az ujdonsült fajtából; hanem manapság már nem vesszük olyan szigorúan a családfát, s mellékes dolog, hogy 1399-ig, vagy csak 1815-ig tudják visszavezetni. Ötvenezer frankot költött évenként, ami már magában véve is elég arra, hogy Párisban fölkapott ember legyen. Azért kissé megalázó volt ránézve, hogy észre sem vették az olasz városokban.

Fogadkozott is erősen, hogy Rómában kárpótolni fogja magát, hol a karneválon, mint mindenütt a világon, ahol még fenntartják ezt a régi jó szokást, nagyobb szabadság uralkodik, s még a legkomolyabb ember sem röstel bolondot csinálni magából. Mivel a karneválnak holnap lesz az első napja, legfőbb ideje volt, hogy körültekintsen.

E célból a legszebb páholyt bérelte ki, s a legnagyobb gonddal csinosította magát. Páholya az első sorban volt, mely a mi erkélyünknek felel meg. Ott különben mind a három páholsor egyaránt előkelő hely s éppen ez okból nemesi páholyoknak is nevezik.

Egyébiránt ez a páholy, melyben kényelmesen elfért volna tizenkét ember, még valamivel kevesebbe került, mint az Ambigu-színház legszűkebb páholya Párisban.

Albertnek még más gondolatai is voltak a háttérben; ha tudniillik sikerül meghódítani valami előkelő római hölgyet, mi sem volna természetesebb, mint hogy mellette foglalna helyet a hintóban, s ilyenformán az egész karnevált vagy valami címeres batár kényelmes üléséről, vagy valami hercegi palota erkélyéről nézhetné végig.

Ez a gondolat egyre jobban izgatta. Hátat fordított a színészeknek, s messze kihajolva vizsgálta rengeteg messzelátójával a szép asszonyokat.

Hanem azért a szép asszonyok egyetlen pillantással sem jutalmazták meg ezt a fáradhatatlan érdeklődést.

Az előadásra egyébiránt alig figyelt valaki; mindenki el volt foglalva a maga ügyeivel, évelődtek, csevegtek, s elmondták terveiket a karneválra; még a nagyhét is szóba került, csak a darabra nem figyelt senki, kivéve egy-egy hatásos jelenetet, mikor Coselli valami hatalmas recitativoja, vagy Moriani csodálatos hangja különösebben magára vonta a figyelmet, vagy Spech áriáit kellett lelkes bravó-kiáltásokba fojtani. Azután visszatért minden a rendes kerékvágásba, s a beszélgetés családiasan folyt tovább.

Az első felvonás vége felé, az eddig üres páholyok egyikében Franz ismerős hölgyet pillantott meg, kinek Párisban mutatták be, s kit egyáltalán nem gondolt Rómában viszontlátni. Albert észrevette barátja arcán a meglepődést, s azonnal felé fordult.

- Ismeri azt a hölgyet?

- Ismerem; hogy tetszik önnek?

- Gyönyörű, édesem, s ami fő: szőke! Oh, azok az imádni való fürtök!... Francia nő?
  - Nem, velencei.
  - Hogy hívják?
  - G... grófnő.
  - Oh, hallottam már róla; azt mondják, szelleme versenyre kelhet a szépségével. Az irgalmát, ha elgondolom, hogy Villeforték utolsó bálján ő is ott volt, s bemutatkozhattam volna!... Micsoda hebehurgyaság is volt, Isten tudja miért, elmulasztani azt a kitűnő alkalmat!
  - Helyre hoztam a mulasztását?
  - Olyan bizalmas ismerőse, hogy páholyába vezethet?
  - Össze-vissza alig beszéltem vele négyszer életemben; de az éppen elég arra, hogy köteles legyek most puszta udvariasságból is meglátogatni.
- A grófnő észrevette Franzot, s bájos kézmozdulattal üdvözölte, mit a fiatalember tiszteletteljes meghajlással viszonzott.
- Ügylátszik, elég jó ismerősök már.
  - Csalatkozik, kedvesem, nem szabad mindent francia szempontból megítélni, ha lépten-nyomon botlani nem akar; Spanyolországban és mindenekfölött Itáliában sohasem kell bizalmas viszonyra következtetnie a fesztelen modorból! Némi rokonérzés fűz össze bennünket a grófnővel, ez az egész.
  - A szívek rokonérzése, úgy-e? - szólt kacagva Albert.
  - Nem, csupán a léleké, - válaszolt komolyan Franz.
  - S mióta?
  - Egyszer együtt sétáltunk a Colosseumban, úgymint ma mi ketten.
  - Persze holdvilágnál!
  - Igen.
  - Egyedül?
  - Olyanformán.
  - S miről beszélgettek?
  - Halottakról.
  - Ne mondja!... Az nagyon mulatságos lehetett. Hanem azért én szentül megfogadom, hogyha valami hasonló alkalommal lovagja lehetek a szép grófnőnek, én csak elevenekről fogok vele beszélni.
  - S lehet, hogy helytelenül fog cselekedni.
  - Hanem addig is, lesz szíves bemutatni neki, amint megígérte?
  - Mihelyt legördül a függöny.
  - Az irgalmát, ennek az első felvonásnak vége-hossza nincs!
  - Nem hallja, már a finalet játsszák, s Coselli csodálatos szépen kivágja ma.
  - Bánja a kő!
  - Spechnél nincs is külön énekesnő.

- De ha valaki Sonntagot és Malibrant hallotta már...

- Moriani sem ragadja el?

- Émelygősnek találom.

- Ej, édesem, önt csakugyan nehéz lehet kielégíteni, - szólt, hátat fordítva neki; Albert folytatta a látcsövezést.

Végre, legnagyobb meglepedésére, legördült a függöny s kalapja után kapott, fürteit előbb még kissé rendbeszedve, nyakkendőjét s kezeloit meghúzogatva, azután intett barátjának, hogy kész követni.

Franz azalatt szembeszéddel kérdezte meg a grófnőt: szívesen látja-e kettejüket, s a kielégítő válasz egy mosoly kíséretében hasonló úton meg is érkezett. Karonfogta hát Albertet, ki még útközben is talált egy-egy megigazítani való fölösleges redőt a frakkján s csak még egy utolsó körülvizsgálódás után lépett be barátjával a páholyba.

A fiatalember, ki a grófnő mellett ült, olasz szokás szerint, átadta helyét az új látogatóknak, kiknek természetesen ugyanúgy kellett volna a később érkezők elől kitérni.

Franz úgy mutatta be barátját a grófnőnek, mint aki társadalmi állásánál és szelleménél fogva egyike a párisi társaság legkiválóbb embereinek, ami egyébként igaz is volt, mert a maga környezetében Albertet kifogástalan gavallérnak ismerték. Albert sietett kijelenteni rendkívüli sajnálkozását, hogy a grófnőnek még Párisban tartózkodása alkalmával nem mutatkozott be s most kénytelen volt barátjához folyamodni, hogy segítse helyreütni a hibát s alkalma legyen kipótolni a megbocsáthatatlan mulasztást.

A grófnő mosolyogva bölintott rá, néhány szóval válaszolt s kezét nyújtá Franznak.

Intésére Albert mellette foglalt helyet, Franz pedig mögé került a második sorba.

Albert fölséges tárgyat talált a beszélgetésre, t. i. magát Párist s közös ismerőseikről kezdett beszélni. Elemében volt s Franz magukra hagyva, elkérte rengeteg messzelátóját s körülvizsgálta az egész nézőteret.

Szembe velők, a harmadik páholsorban, egyedül ült egy görög öltözetű gyönyörű nő, ki oly természetes kellemmel mozgott öltözetében, hogy kétségtelenül nemzeti viseletének kellett lennie.

Mögötte a félhomályban egy férfi alakja látszott, de arcát nem lehetett megkülönböztetnie.

Franz hirtelen félbeszakította a társalgókat s megkérdezte, hogy ismeri-e a grófnő azt a szép albán hölgyet, aki nemcsak a férfiak, hanem a nők figyelmére is méltónak látszik.

- Nem ismerem, - válaszolt a grófnő, - csak annyit tudok róla, hogy a szezón kezdete óta Rómában kell lennie, mert az első előadástól fogva látom azon a helyen s nem emlékszem, hogy egyetlen előadást elmulasztott volna az egész idő alatt s vagy annak az embernek a kíséretében jelenik meg, aki most is mellette van, vagy egyszerűen csak néger szolgája kíséri.

- S tetszik önnek, grófnő?

- Rendkívül szépnek találom. Csak Medora lehetett hozzá fogható.

Franz és a grófnő egymásra mosolyogtak. A grófnő azután ismét Albert felé fordult, Franz pedig tovább gyönyörködött az albán szépségben.

A függöny felgördült s megkezdődött a ballett. Egyike Henri rövid felvonásközi balletjeinek, ki ezen a téren oly hatalmas hírnévre tett szert Olaszországban. Az ő ballettjeiben a legutolsó emberig mindenkinek jut szerep s százötven személy hajlong egyszerre a színpadon.

Ennek Poliska volt a címe.

Franzot sokkal jobban érdekelte a szép görög nő, semmint csak a legkevésbé is törődött volna a ballettel.

A nő azonban láthatólag gyönyörködött az előadásban s ez a nagy érdeklődés annál kiáltóbb ellentétben volt kísérője közömbösségével, aki meg se rezzent az egész koreografiai mestermű alatt, mintha, dacára a harsogó trombitának és a cintányérok pokoli zsvijának, békén elszenderült volna.

A ballett után óriási tapsvihar közben gördült alá a kárpit.

Szerencsés ötlet az operát ballettel elegyesen adni elő, az ember legalább nem ásítozik előadás közben s az énekesek is kipihenhetik magukat az öltözőben, míg a tánckar elvégzi a maga pirouettejeit.

Fölharsant a második fölvonás nyitánya; már az első hangnál észrevette Franz, hogy a páholybeli férfi lassan fölemelkedik és közelebb lép a görög nőhöz, aki, úgylátszik, magához szólította. Azután a páholy előterében foglalt helyet.

Arca még most is annyira árnyékban volt, hogy vonását nem lehetett megkülönböztetni.

A függöny felgördült s Franz figyelme most már természetesen az előadás felé fordult s tekintetét egy kis időre levette a szép görög nő páholyáról.

Ez a felvonás, mint tudjuk, az álombeli kettőssel kezdődik; Parisina álmában elárulja Azzo előtt, hogy Ugot szereti titkon; a megcsalt férj szerelemföltésben dühöng s meggyőződve neje hűtlenségéről, fölébreszti, hogy rettentő bosszúját értésére adja.

Ennél a duonál szebb, kifejezőbb és megrázóbb még nem került ki Donizetti tolla alól. Franz harmadszor hallotta már s bár nem volt túlságos kedvelője a zenének, mégis nagy hatással volt rá ez a csodaszép részlet. Ő is tapsolni akart, mint a nézők egész serege, de már-már tapsrakész kezei hirtelen megálltak a levegőben s a bravo elhalt ajkain.

A páholybeli férfi egészen kiegyenesedve, most már a csillárok fényözönében állott s Franz fölismerte benne Monte Cristo titokzatos lakóját, ugyanazt, akit alakjáról és hangjáról már tegnap is fölismerni vélte a Colosseum romjai között.

Nem volt kétsége többé, a csodálatos tengerjáró itt lakott Rómában.

Franz arca világosan elárulhatta, hogy mi történik belsejében, mert a grófnő kacagva kérdezte, hogy mi lelte.

- Grófnő, az imént azt kérdeztem, ismeri-e azt az albán nőt s most bátorkodom azt is megkérdezni, nem ismeri-e véletlenül a férjét?

- Annyira sem, mint az asszonyt.

- Nem is tűnt föl önnek?

- Micsoda franciás kérdés ez már megint! Jól tudja, hogy ránk olaszokra nézve, nincs más férfi a világon, csak az az egy, akit szeretünk.

- Az már igaz.

Hanem azért a grófnő is elkérte egy pillanatra Albert messzelátóját s a páholy felé irányította.

- Ennek valami mostanában eltemetett halottnak kell lennie, aki megvesztegette a sírásót és a temetőből került hozzánk ezzel a rettenetes halotthalvány arccal.

- Mindenkor ilyen.

- Hát ismeri? - kérdezte a grófnő, - ügylátszik most rajtam van a sor kérdezősködni.

- Látnom kellett valahol s mintha ráismernék.

A grófnő vállai megrándultak, mintha egész testén végigborzongatta volna a hideg.

- Aki egyszer látta ezt az embert, sohasem felejtheti el többé.

Ügylátszik, nem csupán Franzra tett oly hatalmas benyomást az a rendkívüli arc.

Mikor a grófnő másodszor is átnézett a páholyba, megkérdezte:

- És mit gondol róla, grófnő?

- Hogy valóságos lord Ruthwen.

Ez a vonatkozás Byronra nagyon találó volt, mert ha valaki tudott volna hinni a vampirokban, úgy bizonyára annak gondolja ezt az embert.

- Meg kell tudnom minden áron, hogy kicsoda.

- Nem, a világért sem engedem, - kiáltott fel a grófnő, - maradjon mellettem; különben is megígérte, hogy hazakísér!

- Csak nem fél talán? - kérdezte halkán.

- Byron megesküdt nekem, hogy hisz a vampirokban s azt mondta, hogy már látott is le-  
rajzolva, vonásról-vonásra ilyennek mutatta be. Fekete haj, baljóslatúan villogó, tágranyílt  
szemek és ez a halotthaloványság!... Nem veszi észre, hogy az az asszony sem olyan magunk-  
féle, aki vele van?... Görögnek látszik... eretnek... és bizonyosan az is olyan varázslóféle, mint  
ő. Könyörögve kérem, ne menjen oda. Kutasson utána holnap, ha már mindenáron akarja, de  
ma már nem engedem elmozdulni mellőlem.

Franz nem akart engedni.

A grófnő hirtelen felszökött helyéről.

- Nekem most haza kell mennem, vendégeim vannak, nem maradhatok itt az előadás végéig;  
remélem, nem követi el azt az udvariatlanságot, hogy kíséretét megtagadja tőlem?

Erre nem volt más felelet, mint hogy kalapja után nyúlva, kinyissa az ajtót és fölajánlja karját  
a grófnőnek.

A grófnő rendkívül izgatott volt, sőt maga Franz sem tudott szabadulni valami babonás  
félelemtől, ami mindenesetre természetesebb volt nála, mert már többször összekerült azzal a  
rendkívüli emberrel, mint a grófnőnél, aki csupán ösztönszerű borzongást érzett megpillan-  
tására.

Érezte, hogy reszket, mikor fölsegítette a hintóba.

Hazáig kísérte, de vendégekről szó sem volt, amiért sietett is szemrehányást tenni neki.

- Higyje el, az az ember egészen megzavart, rosszul vagyok, egyedüllétre van szükségem.

Franz mosolyra erőltette ajkát.

- Sohse mosolyogjon, különben sem lehet valami nagy kedve hozzá. Valamit meg kell  
ígérnie.

- És pedig?

- Igérje csak meg.

- Mindent, amit akar, kivéve azt, hogy ne tudjam, kicsoda ez az ember. Bár nem mondhatom el, hogy minők, de mindenesetre alapos okaim vannak megtudni, hogy honnan jön és hová megy ez az...

- Hogy honnan jön, azt nem tudhatom; de bizonyos vagyok benne, hogy egyenesen a pokolba fog menni.

- S mi az, amit meg akar velem ígertetni, grófnő?

- Csak az, hogy egyenesen hazamegy a vendégfogadóba és ma este nem kutat utána többet. Az embert mindenkor bizonyos finom szálak fűzik ahhoz, akit gyűlöl és akihez ragaszkodik. Ne legyen ön a kapocs közöttem és a vampir között. Holnap tehet, amit akar, kifürkészheti, megismerkedhetik vele, csak nekem ne mutassa be soha, ha nem akarja, hogy megöljön a félelem. S most jó éjszakát, aludjék békén; én tudom, hogy le sem húnyom a szemeimet.

Franz elbúcsuzott, de nem volt vele tisztában, hogy a grófnő csak az ő rovására üzött-e tréfát, vagy csakugyan átérezte azt a félelmet, amely arcára ült.

Visszatérve a fogadóba, Albertet pongyolában találta már, szivarral a szájában, kényelmesen végignyújtózva egy karosszékben.

- Ez meglepetés!... csak holnapra vártam.

- Kedves Albert, örülök, hogy alkalmat nyújt egyszer s mindenkorra kijelentem, hogy nagyon balul ítéli meg az olasz hölgyeket, az elmaradt szerelmi kalandok különben már régen meggyőzhették volna róla.

- Az irgalmát, ezeket a sátáni asszonyokat csakugyan nem lehet megérteni. Kezet nyújt önnek, meg is szorítja, kettesben összesúgnak, azután még haza is kísérteti magát; - ennek még a negyedrésze is éppen elég volna arra, hogy egy párisi nő elveszítse a jó hírét.

- Mert az idevaló nőknek nincs mit titkolniok és sokkal őszintébb életet folytatnak. Egyébiránt azt hiszem, ön is látta, hogy a grófnő szinte remegett félelmében.

- Félelmében, miért? Attól a derék úriembertől félt, aki szembe velünk a szép görög nő mellett ült? Én is tisztába akartam velük jönni, s mikor elhagyták a páholyt, szembe kerültem velük a folyosón. De honnan a pokloból is szedik ezeket a furcsa gondolatokat! Nagyon szép fiú, határozottan előkelő magatartása van, s olyan kifogástalan öltözetet visel, mintha Párisban csináltatta volna; igaz, hogy halovány egy kissé, de hiszen ön tudja, hogy a haloványság együtt jár az előkelőséggel.

Franz mosolygott, Albert piros-pozsgás arcára tekintve.

- Magam is azt hittem, hogy a grófnő kissé elvetette a sulykot. Beszélt az ön közelében, hallotta néhány szavát?

- Hallottam, de az újjörög nyelvet beszélte. Néhány változatlanul megmaradt görög szóból ismertem reá. Megjegyzem, édesem, hogy a collegiumban én voltam a görög nyelvben a legelső.

- Tehát az újjörög nyelvet beszéli?

- Fölöttébb valószínű.

- Semmi kétség, ő az.

- Mit mond?

- Semmit és mit tett azután?

- Meglepetést készítettem önnek.
  - Ne mondja, s minőt, ha kérdeznem szabad?
  - Nemde tudja, hogy kocsit szerezni már lehetetlen?
  - Amit emberileg megtehettünk, azt már mind megtettük, de sikertelenül.
  - S most az én fényes ötletemre kerül majd a sor.
- Franz olyanforma tekintetet vetett Albertre, mintha nem igen bíznék leleményességében.
- Kedvesem, ez a pillantás olyan volt most, hogy tulajdonképpen elégtételt kellene kérnem érte.
  - Kész vagyok megadni, ha az ötlet csakugyan olyan remek, mint aminőnek mondja.
  - Hallja hát.
  - Csupa fül vagyok.
  - Kocsit kapni már teljességgel lehetetlen, ugy-e?
  - Lehetetlen.
  - És lovakat sem?
  - Szint oly kevésbé.
  - Hanem szekeret még szerezhetnénk valamiképpen.
  - Lehetséges.
  - S egy pár ökröt?
  - Alighanem azt is.
  - Akkor hát rendben vagyunk, mert a dolog így van: - földiszíttetem a szekeret, nápolyi aratóknak fogunk felöltözni, s meglevenítjük Leopold Róbert gyönyörű képét. Nagyobb hasonlatosság kedvéért felöltözhetne a grófnő is valami pozzuoli vagy sorrentói menyecskének, s teljes lenne a maskaráda.
  - Most az egyszer kitett magáért, kedves Albert, ez csakugyan szerencsés gondolat.
  - S azt hiszem, rávall francia voltomra! Ej, dicső Róma népe, azt hiszitek, hogy gyalog fogunk futkározni az utcán, mint a lazzaronék, csupán azért, mert szűkiben vagytok a kocsiknak meg a lovaknak? Ha nem adtok rá módot, találunk mi magunk!
  - És tud már valaki rajtunk kívül erről a fölséges ötletéről?
  - Csak a fogadós. Mikor hazajöttem, felhivattam, s elmondtam neki az egészet. Biztosított róla, hogy a dolog nem fog nehézségekbe ütközni. Még az ökrök szarvát is meg akartam aranyoztatni, de arra, szerinte, legalább három nap kellene, s így le is mondtam róla azonnal.
  - És hol van most?
  - Kicsoda?
  - Hát a fogadós?
  - A mi ügyünkben fáradozik. Holnap talán késő lenne már.
  - S még ma este biztos választ kapunk?
  - Csodálom is, hogy még nem tért vissza.

Ebben a pillanatban nyílt az ajtó, s Pastrini gazda szólalt meg a küszöbön.

- *Permesso?*

- Hogyne volna szabad!

- Hát van-e szekér, meg ökrök?

- De van ám még jobb is, - válaszolt elégyült képpel a derék fogadós.

- Vigyázzon, fogadós úr! Aki sokat markol, keveset szorít!

- Csak bízzák rám a dolgot méltóságtok, van nekem magamhoz való eszem.

- Hát mi az ujság tulajdonképpen?

- Azt bizonynyal tudni fogják, hogy gróf Monte Cristo ugyanezen az emeleten lakik.

- Hogyne tudnánk, hiszen neki köszönhetjük, hogy olyan lakásunk van, mint a kóbor diákoknak.

- A gróf tehát, értesülve, hogy zavarban vannak, két helyet ajánl föl hintájában és két ablakot a Rospoli-palotában, hol a másik szállása van.

A két barát egymásra tekintett.

- Hanem elfogadhatjuk-e egy idegen ember ajánlatát, akinek még színét sem láttuk?

- Miféle ember tulajdonképpen ez a gróf Monte Cristo? - kérdezte Franz a fogadóst.

- Mint már említettem tegnap, valami szicíliai vagy máltai ember, s egyebet nem tudok róla, mint hogy előkelő, mint egy Borghese és a zsebe valóságos aranybánya.

- Én úgy gondolom, - fordult Franz a vicomte felé - hogyha ez az ember csakugyan olyan előkelő, ahogy a mi derék fogadósunk mondja, más utat-módot választott volna a meghívásra, például írt volna, vagy...

Az ajtón ebben a pillanatban kopogtatott valaki.

- Szabad!

Egy gazdag bérruhába öltözött inas jelent meg a küszöbön.

- Gróf Monte Cristótól, Franz d'Épinay és Albert de Morcerf vicomte uraknak.

És két névjegyet nyújtott át a fogadósnek. Ez azonnal át is adta vendégeinek.

- A gróf úr tisztelettel kéri az urak engedelmét, hogy mint szomszédjuk, holnap délelőtt bemutatkozhassék, kérdezteti, hogy hány óra tájban lesznek szívesek fogadni?

- Ez már csakugyan kifogástalan meghívás, - mondta Franz Albertnek.

- Jelentse be a gróf úrnál, - mondta fennhangon Franz - hogy mi fogunk tisztelegni nála.

Az inas eltávozott.

- Ezt nevezem udvarias bemutatkozásnak, s önnek tökéletesen igaza van, Pastrini gazda, az ön Monte Cristo grófja kifogástalan ember.

- Elfogadják tehát az ajánlatát?

- Hogy a manóban ne fogadnánk el! Bár őszintén megvallva, sajnálom, hogy le kell mondanunk az ökrös szekérről, s ha nem volna olyan csalogató a Rospoli-palotai ablak, azt hiszem, jobb volna az én ötletemhez visszatérni. Mit szól hozzá, Franz?



- Azt, hogy engem is az a két ablak vesztegetett meg.

Franzot a Rospoli-palota t. i. akaratlanul is a Colosseum romjaiban kihallgatott párbeszédre emlékeztette. S ha most ez az ember ugyanaz volna, aki már a romok közt s az Argentina-színházban annyira foglalkoztatta, kíváncsiságát minden föltűnés nélkül könnyen kielégíthetné.

Franz egész éjszaka erről a két jelenségről álmodozott, s alig várta a holnapot. Holnap ki kell világlania mindennek s ha csak valami varázsgyűrűje nincsen az ő monte cristo-i ismerősének, nem tűnhetik el többé előle. Föl is ébredt még nyolc óra előtt.

Albert még az igazak álmát aludta.

Franz becsöngette a fogadóst, ki szokott szolgálatkészségével azonnal megjelent.

- Mondja csak, Pastrini gazda, nem lesz ma valami kivégzés a városban?

- De igen, méltóságos uram, hanem ha ablakot óhajtana szerezni ehhez a látványossághoz, ugyancsak elkésett már vele.

- Tudom; és különben is, ha minden áron meg akarnám nézni, a Monte Pincion még mindig találhatnék helyet.

- Oh arra nem is gondoltam, hogy méltóságod hajlandó volna a csöcselék közé vegyülve végignézni a kivégzést, mint valami amphitheatrumbeli látványosságot.

- Nem is szándékozom éppen oda menni, hanem szeretnék megtudni egyet-mást a dologról.

- S mit óhajt megtudni méltóságod?

- Például az elítéltek számát, neveit és a kivégzés módját.

- Soha jobbkor, méltóságos uram, éppen most hozták el a *tavolettát*.

- Mi az a *tavoletta*?

- Kis fatáblácska. A kivégzések előtt való nap minden utcasarkon kiaggatják, s mindenki leolvashatja róla az elítéltek nevét, elkövetett bűnüket és a kivégzés módját. Azért van ez, hogy minden jó lélek könyörögjön az Úrhoz, hogy azok a nyomorultak őszinte bűnbánattal haljanak meg.

- S ön is azért kapta meg a *tavolettát*, hogy a bűnösökért imádkozzék? - kérdezte Franz egy kissé kételkedve.

- Nem, méltóságos uram; hanem a kiragasztó az én emberem, s így a *tavolettát* is ugyanúgy megkapom, mint az ujságokat, hogy vendégeim mindig tudják, ha valami kivégzés történik a városban.

- Micsoda gyöngéd figyelem!

- Óh, - szólt önérzetes mosollyal Pastrini gazda, - azzal méltán dicsekedhetem, hogy minden lehetőet megteszek előkelő vendégeimnek, akik megtisztelik szerény fogadómat.

- Meg vagyok róla győződve s legyen nyugodt, hogy a legmelegebben fogom ismerőseimnek ajánlani. Hanem azt a *tavolettát* szeretném elolvasni.

- Iziben itt lesz, odakünn lóg a folyosó falán.

Került-fordult, s a *tavoletta* már Franz kezében volt.

Az akasztófaszagu írás becsületes fordítása különben így hangzik:

«Adatik tudtára mindenknek, hogy február 22-én, kedden, a karnevál első napján a szent ítélőszék rendeletére Andrea Rondolo, főtisztelendő és megdicsőült Don Caesar Torlini úrnak, a San Giovanni di Laterano templom kanonokjának gyilkosa és Peppino, ki *Rocca Priori* néven ismeretes szövetségese a gyalázatos Luigi Vampának és társainak, a Piazza del Popolon ki fognak végeztetni.

Az elsőnek büntetése a *mazzolata*,  
a másiké pedig a *decapitazione*.

Minden jó lélek könyörögjön az Úrhoz, hogy e nyomorult bűnösök töredelmes bűnbánattal haljanak meg.»

Franz tegnap este ugyanezt hallotta a romok között, tehát ez idő szerint még semmi sem változott meg.

Nagyon valószínűnek tartotta tehát, hogy a köpenyeges ember Sindbád, a tengerész, a másik pedig maga Luigi Vampa volt. Sindbád úgy látszik, Rómában is ugyanúgy gyakorolta emberbaráti szeretetét, mint Porto-Vecchióban és Tunisban.

Lassan telt az idő, de végre mégis csak kilencet ütött, s Franz most már föl akarta ébreszteni Albertet, de legnagyobb meglepetésére teljesen felöltözve találta már. A karnevál gondolata hamarabb ébresztette föl, mint barátja remélni merete volna.

- Most hát mindketten elkészültünk volna; mit gondol, fogadós úr, nem volna túlságos korán átlátogatni a grófhhoz?

- Oh, egész bátran átmehetnek, gróf Monte Cristo együtt kél a hajnallal, s bizonyos vagyok benne, hogy már órák óta járkál a szobájában.

- Nem találja tehát korainak a látogatást?

- Semmi esetre sem.

- Ha nincs ellenére, kedves Albert...

- Miattam tüstént indulhatunk.

- Menjünk, köszönjük meg a szomszéd kitűnő figyelmét.

- Menjünk!

Csak a tornácon kellett végigmenniök; a fogadós már előrement és csöngetett. Az ajtót inas nyitotta ki.

- *I signori francesi*, - jelentette a fogadós.

Az inas meghajolt s föltárta az ajtó szárnyait.

Két olyan pazarul butorozott szobán haladtak végig, aminőről sejtelmük sem volt Pastrini gazda fogadójában. Az elfogadó terembe lépve, még jobban meglepte őket a tökéletes elegancia. Az egész padolatot perzsa szőnyeg borította, s kényelmes kerevet és karosszékek kínálkoztak körös-körül duzzadó párnáikkal. A falakon néhány mesteri kép és művészies csoportban rendezett fegyverek, közbe-közbe egy-egy ajtóra boruló gyönyörűen himzett függöny vonta magára a figyelmet.

- Méltóztassék helyet foglalni, azonnal bejelentem méltóságokat a gróf úrnak.

S eltűnt az egyik ajtó mögött.

A másik szobából egy pillanatra valami *guzla* hangja ütötte meg a füleiket, de az ajtó becsapódása után azonnal megszűnt, s a játékból úgyszólván csak egy leheletnyi hangzott be abban a pillanatban, mikor a szolga kisurrant.

Sajnálták egy kissé, hogy oly rövid részük volt benne, hanem azután újra megtekintették az egész berendezést, s a második, tüzetesebb vizsgálatra minden butor, kép és fegyver még pompásabbnak látszott, mint beléptükkor.

- Nos, mit szól hozzá, Albert?

- Sülyedjek el, ha ez a mi szomszédunk nem valami bankár, aki a spanyol papirosok esésére játszott, vagy valami herceg, aki inkognitó utazik.

- Csitt, már jönni hallom; azonnal megtudunk mindent.

Mögöttünk csakugyan csikorgott az ajtó, s széthajtott a függöny, hogy utat nyisson e dolgok tulajdonosának.

Albert elébe ment, de Franz meg se moccant, mintha földbe gyökerezett volna a lába.

A belépő egyazon ember volt a colosseumi köpönyegessel, a páholybeli ismeretlennel, a monte cristo titokzatos vendéglátóval.

#### IV. A mazzolata.

- Uraim, - szólt a belépő, - bocsássanak meg, hogy nem előztem meg önöket, de attól tartottam, nagyon is szerénytelen lennék, ha üzenetük dacára én mentem volna önökhöz. Hanem legyen szabad így is mindenben felajánlani szolgálataimat.

- Barátom és én nagy hálával tartozunk önnek, gróf úr, - mondotta Albert, - mert nagy zavarunkban már-már egy kissé túlságosan is farsangi alkalmatosságot akartunk keríteni, mikor szíves ajánlata fölöslegessé tette ezt a bohóságot.

- Ez az élehetetlen Pastrini az oka, hogy ennyi ideig voltam kénytelen zavarban hagyni önöket! - válaszolt a gróf, helyet mutatva vendégeinek a kereveten. - Egy szóval sem mondta, hogy meg vannak szorulva kocsi dolgában, pedig én teljes elszigeteltségemben csak úgy lestem az alkalmat, hogy megismerkedhessem szomszédaimmal. Mihelyt értésemre esett, hogy szolgálatukra lehetek valamiben, mint tapasztalhatták, tüstént megragadtam az alkalmat.

A két fiatalember meghajtotta magát. Franznak még egyetlen szó sem jött ajkára. Mivel a gróf mozdulatlan arcáról nem olvashatta le, hogy fölismerte, vagy óhajtja-e egyáltalában fölújítani az ismeretséget, nem tudta elhatározni, hogy merjen-e megkockáztatni egy szót a multa vonatkozólag, vagy pedig a társalgás további folyamára bízza az egészet. Bizonyos volt benne, hogy őt látta tegnap a páholyban, de arra már még sem mert volna megesküdni, hogy ő volt a colosseumbeli ember is; elhatározta tehát, hogy rábíz mindent, s a maga részéről nem fog a dologra térni. Máskülönből határozottan ő volt fölényben, mert tudta titkát, míg neki magának semmi titkolnivalója nem lévén, nem volt előtte mit rejtegetnie.

Hanem a társalgásnak igyekezett olyan irányt adni, hogy némely kétségeiről felvilágosítást nyerjen.

- Gróf úr szíves volt kocsijában és a Rospoli-palotában helyet ajánlani nekünk; mivel járatosabb Rómában, nem tudná megmondani esetleg, hogyan lehetne helyet szerezni a Piazza del Popolon?

- Ah, igen, igen, - válaszolt a gróf szórakozottan, de mélységes tekintetével Morcerf tekintetét keresve, - úgy rémlik előttem is, mintha valami kivégzésre készülnének azon a téren.

Franz örült, hogy a gróf nem kerülte el ezt a tárgyat.

- Igaz, hiszen még szoltam is tegnap a titkáromnak; nem lehetetlen, hogy ismét tehetek önöknek egy kis szívességet.

A csengetyűzsinór után nyúlt és háromszor megrántotta.

- Foglalkozott már valaha azzal, hogy lehetőleg egyszerűvé tegye a cselédség kellemetlen járás-keelését? - kérdezte, Franz felé fordulva. - Én valóságosan tanulmányoztam ezt a fontos dolgot, s ha egyszer csengetek, az a komornyiknak szól, kettővel a fogadóst szólítom ide, s a titkáromnak háromszor szoktam csengetni. Ilyenformán egyetlen percet sem vesztegetek el, s megkímélem magamat a sok fölösleges beszédől. Lám, már itt is van az emberünk.

Negyven-ötven esztendő ember lépett be, aki úgy hasonlított ahhoz a csempészhez, aki Franzot a barlanghoz vezette, mint egyik tojás a másikhoz, hanem azért most a világért sem ismert volna a monte cristo látogatóra. Franz úgy értelmezte a dolgot, hogy erre is ki van már adva a parancs.

- Gondoskodott-e, Bertuccio úr, számomra ablakról a Piazza del Popolon?

- Igenis, excellenza, hanem már elkéstem vele.

A gróf összeráncolta homlokát.

- Nem mondtam önnek, hogy akarok egyet?

- Hiszen szereztem is azután, amit már Lobanieff herceg kibérelt, de fizetnem is kellett száz...

- Jól van, jól van, Bertuccio úr, kímélje meg ez urakat az aprólékos részletektől; fődolog, hogy mégis szerzett ablakot. Mondja meg a kocsisnak a házszámot, s tartózkodjék a lépcső közelében, hogy az ablakhoz vezethessen bennünket. Elmehet!

A titkár meghajolt és indulni készült. A gróf visszaszólította.

- Igaz, legyen szíves megkérdezni Pastrinit, megkapta-e már a *tavolettát*, és elküldi-e nekem egy pillanatra?

- Fölösleges, - szólt Franz, jegyzőkönyvét előkeresve - én lemásoltam az egész szöveget.

- Annál jobb! Akkor hát nincs szükségem többé önre, távozhatik, hanem értesítsenek majd, ha elkészült a reggeli. Remélem, uraim, - folytatta vendégei felé fordulva - együtt reggelizünk?

- Túlságosan is visszaélnék a gróf úr szivességével.

- Sőt ellenkezőleg, rendkívül nagy öröömre szolgál az önök társasága, s Párisban valamikor még mindketten viszonzhatják ezt a szerény vendéglátást. Bertuccio úr, legyen szíves három terítékről gondoskodni.

Azután Franz jegyzőkönyvében olyan közönyös hangon kezdett olvasgatni, mintha valami apróhirdetés szövege volna előtte:

- Adatik tudtára mindenknek, hogy február 22-én, kedden, a karnevál első napján, a szent ítélszék rendeletére Andrea Rondolo, főtisztelendő és megdicsőült emlékezetű Don Caesar Torlini úrnak, a San Giovanni di Laterano templom kanonokjának gyilkosa és Peppino, ki *Rocca Priori* néven ismeretes szövetséges a gyalázatos Luigi Vampának és társainak: a Piazza del Popolon ki fognak végeztetni.

- Hm! «*Mazzolata és decapitazione*». Igen, csakugyan ez volt az első határozat, hanem úgy tudom, hogy tegnap óta némi változás esett az ítéletben.

Franz alig tudta megőrizni nyugalmát, hanem azért valami közönyös kérdést mégis megkockáztatott.

- Igen, - válaszolt Monte Cristo - tegnap Rospigliosi biborosnál töltöttem az estét s ott hallottam említeni, hogy az elítéltek egyikének halasztást adnak egyelőre.

- Andrea Rondolonak?

- Nem, - szólt hanyagul odavetve a gróf - a másiknak...

Azután, mintha nem emlékezett volna tisztán a névre, beletekintett a kis jegyzőkönyvbe.

- Peppinonak, azaz hogy *Rocca Priorinak*. Ez ugyan megfosztja önöket a lefejezés látványosságától, de még mindig megmarad a *mazzolata*, mely mindenestre szintén érdekes dolog, ha először látja az ember, sőt még másodízben is lebilincselő, míg a másik, mit különben is elég-szer láthattak már, nagyon egyszerű és nem sok látnivaló van rajta. A *mandaia* nem hibázik, nem remeg és mindig jól talál; nem vág harmincszor is a fejéhez, mint az a katona, aki lefejezte Chalais grófot, kit egyébiránt Richelieu küldött vérpadra. Ej, de ne is beszéljünk az európaiakról, azok nem értenek semmit a halálbüntetéshez, s még a gyermekkorban vannak, vagy talán inkább a kegyetlenség aggkorában.

- Szinte azt kell hinnem, gróf úr, hogy összehasonlító tanulmányt végzett a különféle népek halálbüntetési módszerei között.

- Legalább is alig van olyan, amit még nem láttam volna, - válaszolt közönyösen.

- S kedvét lelte az efféle borzasztó látványosságokban?

- Első alkalommal megborzadtam, a második közönyösen hagyott, a harmadik már nagyon érdekelt.

- Érdekelte!... Rettentően hangzik ez a szó.

- Miért? Egyetlen valóban komoly dolog van a világon és ez a halál; s nem érdekes dolog-e tanulmányozni azt a sok különféle módot, mely kiszakítja a lelket a testből és egyéni jellemük, vérmérsékletük, vagy az illető ország szokásaihoz mérten hogyan viselik el az egyesek azt az utolsó pillanatot, mely az életet a megsemmisüléstől elválasztja? És egy dolgot határozottan állíthatok önnek: mennél több embert látott meghalni, annál könnyebben barátkozik meg önmaga is a halál gondolatával, s szerintem a halál büntetés lehet ugyan, de sohasem igazi bűnhődés.

- Ezt nem értem teljesen, legyen szíves, fejtse ki bővebben, mert rendkívül érdekel a dolog.

A gróf halotthalvány képét egyszerre elöntötte a vér s lázas pirosság gyúlt ki orcáira.

- Mondja csak őszintén, ha valaki rettentő gyötrelmek közé vetve elszakítaná önt apjától, anyjától, kedvesétől, szóval mindenkitől, akit szeret s szívéből minden boldogító érzést kitépve, csak kétségbeesést és örökké vérző sebeket hagyna önmaga átkául benne: vajjon beérné-e avval az egyetlen elégtétellel, amit a társadalom nyújthat, vagyis a nyakvágó hulló vasának csapásával, mely kettévág egy csigolyát s egy pillanatnyi szenvedés árán küldi örök nyugalomba azt, aki miatt a szenvedések végtelen sorozatán kellett átvergődnie?

- Igen, teljesen így van, az emberi igazságszolgáltatás sohasem megnyugtató, mert csak vérrel fizeteti meg a kiontott vért s a többivel nem törődik; egyebet pedig nem lehet tőle követelni, mint amire képes.

- S hogy egy egészen egyszerű példát mondjak, mikor egy kiváló ember meggyilkolásával megrendül alapjaiban az egész társadalom, a halált halállal torolja meg; de nincs-e tömérdék, megszámlálhatatlan olyan szenvedés, mely jobban tönkretesz a halálnál s a társadalom nem is gondol arra, hogy megbosszulja, még csak azon a tökéletlen módon sem, amelyről az imént beszéltünk? Nincsenek-e olyan bűnök, amelyeknek megtorlására a török karó, a perzsa katlan és az irokézek izomszagató tüzes fogója még mindig túlságosan szelid büntetés, s amelyeket a társadalom vétkes nemtörődősége büntetlenül hagy? Mondja, nincsenek ilyen bűnök?

- De vannak s ezeknek megtorlására való a párbaj.

- A párbaj, lelkemre, csakugyan kitűnő módszere a bosszúállásnak! Valaki elragadja a kedvesét, elcsábítja a feleségét, meggyalázza a leányát s így egész életét, melyben minden erejével a földi boldogság után törekedett: nyomorult, kétségbeesett vergődéssé tette, a gyalázat sarával megdobálta, - és ön azt hiszi, hogy megbosszulja azt az embert, aki szívébe kétségbeesés, agyába az örület magvát ültette, ha keresztül dőfi a mellét, vagy golyót röpít a fejébe? Ugyan menjen!... Nem is említem, hogy vajmi gyakran éppen a meggyalázó kerül ki diadalmasan a bajvívásból s mintegy istenítélet által ő jelenik meg tisztulva a társadalom előtt. Nem, nem, ha valaha bosszút akarnék állani, nem ezt a módját választanám.

- Ön tehát nem helyesli a párbajt? Talán nem is állana ki, hogy megvívjon? - fordult feléje most Albert is, mert meglepte ez a különös felfogás.

- Dehogy is nem állanék ki. Értsük meg egymást: valami hitványságért, sértés, meghazudtolás vagy arculütésért szívesen megverekszem s mivel elég gyakorlott vagyok a fegyverforgatásban, minden veszedelemhez hozzászoktam és hidegvéremet mindenkor megőrzöm, körülbelül bizonyos volnék benne, hogy másvilágra küldöm az emberemet. Óh igen, ilyesmiért én is megverekszem; hanem a hosszú, végtelen, örök, mélységes gyötrelmeket jobban szeretném hasonlóval visszafizetni. Szemet szemért, fogat fogért, mint a keletiek mondják, a teremtés kiválasztottai, a mi mestereink minden dolgokban, akik már itt a földön meg tudják találni a paradicsomi boldogságot.

- Hanem ez az elmélet, mely saját ügyeiben bírónak és hóhérnak teszi, könnyen összeütközésbe hozhatja a földi igazságszolgáltatással, melyet elkerül, hogy önmaga ítélkezhesse. A gyűlölet vak, a harag bekötött szemmel jár s aki méregitalt töltöget, elvétheti a poharat és maga is keserűt ihatik.

- Igen, ha szegény és ügyefogyott; de semmi esetre sem akkor, ha milliomos és helyén van a szíve. Még ha pórul jár is, akkor sem érheti más büntetés, mint amit a francia forradalom emberszerető szelleme a fölnégyelés és a kerékbetörés helyett kigondolt. Vagy talán megtorol valamit a hulló bárd? Szinte sajnálom, hogy az a mai fejezés elmarad, mert megláthatták volna, hogy nem is érdemes róla beszélni, oly rövid ideig tart. De már engedelmet kérek, uraim, igazán nagyon furcsa tárgyat választottunk a beszélgetésre karnevál első napján. Hogyan is tévedtünk rá? Igen, emlékszem már, önök szerettek volna ablakhoz jutni; gondoskodom róla, mindenesetre teljesül óhajtasuk, hanem most talán jobb volna egy kicsit falatozni, mert úgy veszem észre, hogy már tálalva is van.

Az inas csakugyan megjelent a küszöbön s ünnepélyesen megszólalt:

- *Al suo comodo!*

Átmentek az étterembe.

A kifogástalanul felszolgált reggeli közben Franz többször tekintett át Albertre, hogy leolvassa arcáról a hatást, melyet az új ismerős szavai keltettek benne; hanem akár szokott gondtalanságával, most is csak felületesen vett részt a társalgásban, akár azért, mert a párbaj tekintetében legalább részben összevágott a gróf felfogása az övével, akár azért, végre, mert megelőzőleg csupán Franz tudott róla valamit, ami kétszeresen érdekessé tette előtte Monte Cristo elméletét, - nem vette észre, hogy útitársa csak a legkevésbé is elfogult lett volna; sőt ellenkezőleg: ugyancsak nekilátott a lakomának, már amennyire néhány hónapi megszokás után az olasz, vagyis a világ legrosszabb konyhájának örömet nekiláthat. A gróf maga alig érintett meg egy-két ételt; mintha csupán vendégei kedvéért, pusztán udvariasságból ült volna asztalhoz s csak elmenetelükre várna, hogy ízlésének megfelelőbb idegen vagy különös ételeket hozasson.

Ez a gondolat önkéntelenül is eszébe juttatta G... grófnő rémületét s az iszonyattól remegő szavait, mikor azt erősítette a páholyban, hogy ez az ember vampir.

Asztalbontás után Franz órájára pillantott.

A gróf észrevette és kérdő pillantást vetett feléje.

- Bocsásson meg, gróf úr, de ezerféle tennivalónk van még.

- Például micsoda?

- Jelmezünk sincsen még, pedig ma kötelező a maskara.

- Sohse törődjenek vele, a Piazza del Popolon lesz majd külön szobánk, ahol átöltözhethetünk, csak legyen szíves megmondani, hogy minő jelmezt kíván; majd egyenesen oda vitetem.

- A kivégzés után?
- Mindenesetre utána, különben, ahogy tetszik, előtte is átöltözhettek.
- A verpad közelében?
- A verpad is a mulatsághoz tartozik.
- Nem, gróf úr, mégis meggondoltam a dolgot; lekötőző figyelmét hálásan köszönöm, de megelégszem egy hellyel a kocsijában és egy székkal a Rospoli-palota ablaka előtt; a piazza-del-popoloi ablakról a magam részéről lemondok.
- Rendkívül érdekes látványosságtól fosztja meg magát.
- Majd lesz szíves elbeszélni nekem s meg vagyok győződve, hogy az ön ajkairól éppen olyan benyomást fog tenni rám az elbeszélés, mintha magam lettem volna szemtanúja az eseménynek. Többször akartam már kivégzést látni, de nem arra valók az idegeim és sohasem tudtam rászanni magamat. S ön, Albert, mit határoz?
- Én már túlestem rajta, Castaing kivégzését láttam; hanem azt hiszem, hogy egy kicsit be voltam csípve akkor. Éppen aznap hagytam el a kollégiumot s valami korcsmában dorbézoltuk át az éjszakát.
- De nem is volna elegendő ok, hogy csak azért ne tegyenek meg valamit itt az idegenben, mivel Párisban sem tették; tulajdonképpen azért utazik az ember, hogy okuljon s azért lép idegen földre, hogy valami újat lásson. Nem is hiszem, hogy kellemes volna nemtudom-mal felelni, ha valaki meg találná kérdezni, minő a kivégzés Rómában. És különben is úgy tudom, hogy az elítélt megátalkodott gazember, alávaló nyomorult féreg... piszkavassal verte agyon azt a derék kanonokot, aki fiaként nevelte föl. Teringettét, ha már valaki az Isten szolgájára támad, válasszon legalább különb fegyvert a piszkavasnál, különösen, hogyha az a jámbor pap félig-meddig az apja! Ha megfordultak már Spanyolországban, látniok kellett a bikaviadalt is. Tegyük föl, hogy ez is csak viadal s emlékezzenek a római amphitheatrumok nézőközönségére; mind őrvölgybe tomboltak, mikor háromszáz oroszán és az emberek százai vergődtek haláltusában az aréna homokján; gondoljanak azokra a matrónákra, kik eladó leányaikat vitték oda s jussanak eszükbe a bájos vesztaszűzek, kik harmatgyöngéd kacsóikkal, hüvelyküket lefelé fordítva határoztak élet és halál fölött: Adjátok meg a kegyelemdőfést annak a félig halott rabszolgának!
- Elmegy ön, Albert?
- Már biz én nem szalasztom el! Eleinte haboztam én is, de a gróf úr ékesszólása magával ragad.
- Menjünk hát, ha mindketten úgy akarják, - mondta Franz - hanem szeretnék a Corson keresztül odajutni, ha lehetséges.
- Csupán gyalog; kocsin semmi esetre sem.
- Akkor hát gyalog fogok menni.
- Van valami dolga a Corson?
- Valamit okvetlenül meg kell látnom.
- Menjünk át mind a hárman a Corson, a kocsi majd bevár bennünket a Piazza del Popolon; magam is szeretnék meggyőződni, hogy megtették-e, amit parancsoltam s nem bánom, ha arra megyünk.
- Excellenza, - szólalt meg a küszöbön megjelenő szolga - egy zarándok óhajt méltósággal beszélni.



- Ah, igen, tudom már, hogy kicsoda. Uraim, szíveskedjenek talán átvonulni a dohányzóba, a középső asztalon kitűnő havannai szivarok vannak, egy perc múlva én is ott leszek.

A két fiatalember azonnal fölállt a gróf ismételt bocsánatkérései közepette eltávozott. Albert nagy kedvelője volt a jó szivarnak s szörnyen áhítozott már e hallatlanul rossz dohányval megvert országban a Café de Paris szivarjaira, s valóságos örömrivalgásban tört ki, mikor észrevette az asztalon az igazi purosokat.

- Mondja csak, édesem, - kérdezte Franz - minő véleménnyel van Monte Cristo grófról?

- Minő véleménnyel? - kérdezte Albert, láthatólag elbámulva ezen a különös kérdésen - hát az a véleményem, édesem, hogy pompás ember, aki ugyancsak szívesen látja vendégeit s aki sokat látott, sokat tanult, sokat elmélkedett és akinél Brutus sem volt stoikusabb; mindenkinek felett pedig fölséges szivarjai vannak - fejezte be a mondókáját egy rengeteg füstfelhő kibocsátása közben, mely gyönyörű kék karikákban gyűrűzött a mennyezet felé.

Albertnek ez volt a véleménye s Franz régen tudta már, hogy barátja csak érett megfontolás után nyilatkozik az emberekről és minden egyéb dologról, meg se kísérelte tehát véleményét megváltoztatni.

- De nem vett észre valami különös dolgot?

- Ugyan mit?

- Hogy minő figyelemmel vizsgálhatta önt.

- Engem?

- Igen, igen, önt.

Albert elgondolkozott.

- Ah, - szólalt meg végre nagyot sóhajtva - nem is csodálkozom rajta. Majd egy esztendeje kerültem el Párisból s szörnyű formátlan lehetek már ebben a divatból kiment ruhában. A gróf bizonyára valami esetben parlagi gavallérnak nézett. Legyen szíves, világosítsa fel a legelső alkalommal, hogy tévedtem.

Franz elmosolyodott. Nemsokára belépett Monte Cristo.

- Most már egészen rendelkezésükre állok, a kocsit a Piazza del Popolara rendeltem s indulhatunk, ha tetszik. Morcerf úr, lássa el magát szivarral.

- A legnagyobb örömmel, mert az a szivarnak nevezett talián csinálmány még hitványabb a mi kincstári szivarjainknál. Ha lesz szerencsém valamikor, Párisban visszaszolgálom.

- Számítok rá, mert úgylis odaszándékozom és nemsokára bekopogtatok önöknél. Hanem most már ne vesztegessük az időt, uraim, fél egyre jár az óra, ideje, hogy fölkerekedjünk.

Együtt mentek le mind a hárman. A kocsisnak még egyszer megmagyarázták az utat s elküldték a Via del Babuionon, ők maguk pedig a Piazza di Spagna és a Via Frattinán keresztül egyenesen a Rospoli-palotával szembe kerültek.

Franz mohón kutatta át a palota ablakait; nem feledte el azt az ismertető jelet, melyről a köpönyeges ember a banditával beszélt a Colosseumban.

- Melyek az ön ablakai? - kérdezte a grófot a lehető legtermészetesebb hangon.

- A három utolsó, - válaszolt közönyösen Monte Cristo, mert fogalma sem volt, minő okból intézik hozzá ezt a kérdést.

Franz fölpillantott a megjelölt ablakokra. A két szélső sárga damasszal volt lefüggönyözve, a középsőt fehér damaszt fődte, közepén vörös kereszttel.

A köpenyeges ember szavának állott s most már nem volt benne kétség, hogy egy és ugyanazon személy a gróffal.

Az a három ablak még egészen elhagyatott volt. A többiekben már mindenfelé készülődtek; székeket, állványokat hordtak össze s szőnyegeket lógattak ki az ablakpárkányokon. Az álarcosoknak ugyan csak harangszó után volt szabad megjelenniök, hanem azért már minden ablakban látható volt egy-egy maskara s a kocsik egymásra torlódva vártak rájuk a kapu előtt.

Franz, Albert és a gróf tovább haladtak lefelé a Corson. Mennél jobban közeledtek a Piazza del Popolo felé, annál sűrűbben hullámozott előttük a roppant embertömeg s a fejek fölött csak két dolgot lehetett még látni: az obeliszket, mely a tér közepét jelzi s az obeliszke előtt, szemben a három odatorkoló utcával, a nyakvágó két hatalmas oszlopát, melyek között a *mandaia* kerek vasa csillogott.

Az utcasarkon már várta őket a titkár.

Az ablak, melyet bizonyára borsos áron sikerült csak megszereznie, a Via del Babuino és a Monte Pincio között fekvő hatalmas palota második emeletén volt; mint említettük, valami hálószobába szolgáló kis öltözőfülke volt az egész, de ha becsukták a hálószobába vezető ajtót, nem zavarhatta meg senki sem kívülről. A székeken rendkívül izléses fehér és világoskék bajazzo-jelmezek voltak kiterítve.

- Mivel rám bízta a jelmezek megválasztását, ezeket szemeltem ki. Az idén ez a legdivatosabb s mivel nem látszik meg rajta a liszt, bátran ki lehet állni vele a confettizáport.

Franz nem értette meg teljesen a gróf szavait s talán nem is becsülte meg kellőképpen ezt az új figyelmet, mert most már teljesen az a borzasztó szerszám bilincselte le figyelmét, mely ma kétségtelenül legfontosabb ékessége volt a mozgalmas térnek.

Franz most látott először guillotinet; azért nevezzük így, mert a római *mandaia* egészen olyan, mint a francia nyakvágó. Csupán a félhold alaku kés van alacsonyabban, s a domboru oldalán van kiélesítve.

Fönn a dobogón, hová majd az elítéltet fogják fektetni, két ember falatozott a legnagyobb lelki nyugalommal s amennyire Franz láthatta, valami kolbászfélét pofáztak; az egyik a dobogó alá nyúlt és egy kulacsot vett ki alóla, azután jót húzva belőle, odanyújtotta a pajtásának. Ezek voltak a hóhérlegények.

Franznak már erre a látványra is égnek állt minden hajaszála.

Az elítélteket a Carceri Nuoveból már előtte való este a kis Santa Maria del Popolo templomba vitték s annak egyik kis vasrácsokkal elkülönített kápolnájából rögtönöztek siralomházat. Mindegyikük mellett két-két pap ült, s a rácsok előtt óránként felváltott örök járkáltak.

A templomtól a verpadig a csendőrség állott kettős sorfalat, alig tíz lábnyi utat hagyva szabadon; még a nyakvágó körül is alig maradt száz lábnyi terület üresen. A tér maga tömve volt emberekkel. Egyik-másik asszony vállára vette a gyerekét s ezeknek volt a legjobb dolguk, mert fele testökkel magaslottak ki a tömegből.

A Monte Pincio olyan volt, mint egy roppant amphitheatrum, melynek minden zuga tömve van nézőközönséggel; még a két kis templom karzata is zsufolásig megtelt a kíváncsiakkal s a peristylum lépcsőfokai olyanok voltak messziről, mintha a feltóduló hullámok borították volna el egészen a porticusig s a fal minden kiszögellő párkányán állott egy-egy eleven szobor.

Igaz volt hát, amit a gróf mondott: mégis csak a halál látása a legérdekesebb ezen a világon.

Dacára a komor készülődésnek, csendről szó sem volt, sőt inkább egyre jobban zajongott a tömeg s vidám tréfálkozás és kacagás hangjai törtek elő belőle, s így igaz volt az is, amit szintén a gróf mondott, hogy a nép tulajdonképpen csak a karnevál megnyitásának tekinti a kivégzést.

Egyszerre, mint valami varázsütésre, elnémult a zúgás. A templomajtó kitérült.

Egy csoport zarándok nyitotta meg a menetet égő fáklyákkal. Valamennyien szürke csuhában voltak, fejükre húzott csuklyával, melyből csak szemeik kandikáltak elő.

Mögöttük egy hatalmas szál ember lépdelt. Csaknem teljesen meztelen volt; mindössze valami vászonnadrág fődte testét; baloldalán hatalmas kés lógott hüvelyében; jobb vállán súlyos vasbunkót viselt. Ez volt a hóhér.

A hóhér után, a kivégzés rendje szerint, előbb Peppino s csak azután következett Andrea.

Mindegyik mellett két pap bandukolt.

Egyikük szeme sem volt bekötve.

Peppino eléggé megőrizte nyugalmát; ügylátszik, tudta már, hogy eljárak érdekében.

Andreát támogatni kellett.

Koronként megcsókolták a feszületet, melyet a gyóntató atya nyújtott ajkukhoz.

Franz érezte, hogy térdei megcsuklanak. Alig mert Albertre tekinteni, ki szinte olyan fehér volt mint az inge, s félig elszítt szivarját gépiesen vetette el magától.

Csak a gróf arca maradt változatlan. Sőt mintha valami gyenge pirosság hajnalodott volna fel azon a halotthalovány arcon.

Orrlikai kitágultak, mint a fenevadé, mikor vért szimatol, s félig nyílt ajkai közül olyan ragyogó fehér éles fogsor csillogott elő, mint a sakálé.

És most mégis valami olyan különös szelid mosolygás ült a vonásaira, aminőt még Franz sohasem látott arcán; bársony-fekete szemei sugározottak a jóakarattól.

Az elítéltek ezalatt folytatták útjokat a vérpad felé, s arcvonásaikat egyre tisztábban lehetett megkülönböztetni. Peppino huszonnégy-huszonöt esztendő, napsütött bőre, dacos, szilaj tekintetű helyre parasztleány volt. Fejét fölvetve mintha körületekintett volna, honnan jön majd a szabadító.

Andrea tagbaszakadt, zömök ember volt; durva vonásairól nehezen lehetett megállapítani korát: úgy vagy harminc esztendő lehetett. A tömlőben megeredt a szakáll. Lehorgasztott fejjel, meg-megrogyva támolygott odébb; inkább csak gépiesen rakta maga elé a lábait, mint öntudattal.

- Úgy emlékszem, - fordult Franz a gróf felé - azt tetszett mondani, hogy csak egy kivégzés lesz.

- És az igazságot mondtam, - válaszolt hidegen Monte Cristo.

- De én két elítéltet látok!

- Csak az egyiket viszik halálra, a másiknak még sok lemorzsolni való esztendeje marad.

- Hanem akkor már itt lehetnének a megkegyelmezéssel, mert nem sok vesztegetni való idő van hátra.

- Nézze csak, már jön is a barát.

És valóban, abban a pillanatban, mikor Peppino már a *mandaia* közelébe ért, egy zarándok, mintha elkésett volna a vezeklők csapatából, áttört a katonák sorfalán s egy negyedrért hajtott papirost nyújtott át a vezetőnek.

Peppino lázas tekintete mohón követte minden mozdulatát; a pap szétnyitotta a papirost, s magasra emelte, hogy az egész tömeg meglássa.

- Áldott legyen a Mindenható, dicsértessék az ő szent neve mindörökké! - kiáltá csengő, tiszta hangon - itt a kegyelem az elítéltek egyikének.

- Kegyelem! kegyelem! - zúgott végig a tömegben.

A kegyelem szóra Andrea megrázkódott és hirtelen fölkapta fejét.

- Kinek, kinek? - kiáltotta képéből kikelve.

- A kegyelem Peppino számára érkezett, kit Rocca Priorinak is neveznek, - hangzott a válasz a pap ajkáról.

És átadta a papirost a kapitánynak. Ez szintén elolvasta.

- Kegyelmet adtok Peppinonak! - kiáltott Andrea teljesen fölocsúdva kábultságából - miért neki, miért nem nekem? Együtt kell meghalnunk; nekem megígérték, hogy ő fog megelőzni, s nincs jogotok egyedül küldeni a halálra! Nem akarok egyedül meghalni, nem akarok!

És hörögve, nyögve, dühtől tajtékozva rázta meg a két megrémült papot, s örült kétségbeeséssel akarta kiszabadítani magát kötelékeiből.

A hóhér intett legényeinek. Azok leugorva az emelvényről, leteperték az elítéltet.

- Mi történt? - kérdezte Franz, mert nem értette meg teljesen a római tájszólást.

- Hogy mi történt? Hát nem találja ki? Ez a halálba induló féreg átkozódik és dühöng, hogy a másik nem hal meg vele, s talán inkább a körmével és fogával szaggatná szét, mint hogy ő is visszaadja az élőknek, mikor neki már nincs reménye többé. Óh emberek, emberek, igazi krokodil faj! - kiáltott ökleit rázva a tömeg felé - erről ismerem rád; rád, ki mindenkor méltó vagy önmagadhoz!

Andrea birokra kelt a hóhérlegényekkel, s még a porban fetrengve is torkaszakadtából ordított: «Meg kell halnia, akarom, akarom! nincs jogotok megölni engemet magamat.»

A gróf megragadta a két fiatalember kezét.

- Lássák, ott van egy ember, aki már belenyugodott sorsába, s bár gyáván, de megadással és ellenállás nélkül halt volna meg. Tudják, hogy mi adott neki erőt hozzá? Tudják, hogy miért nyugodott bele? Tudják, hogy miért tudta volna elviselni a *mazzolatát*? Csupán azért, mert halálfélelmében mással osztozott, s ennek a másiknak is meg kellett volna halnia, s még hozzá ő előtte! Vezessen két bárányt vagy két ökröt a vágóhídra és értesse meg velök, hogy egyiküknek nem kell elpusztulnia, s a bárány bégetni fog, s az ökör elbődül örömeiben; hanem az ember, az Isten képemása, akinek szívébe Isten a felebaráti szeretetet a legelső, legszentebb törvényeül oltotta be, az ember, kinek szavakat adott, hogy gondolatait kifejezhesse; minő kiáltásra fakad legelőször, mikor megtudja, hogy társának nem kell meghalnia? - Istenkáromlásra! Boruljunk le a természet remekének, a teremtés fejedelmének nagysága előtt!

S a gróf hátborzongató kacagásra fakadt. Mennyit kellett szenvednie, hogy így törjön föl belőle a kacagás!

Odalenn pedig folyt tovább a tülekedés. A hóhérlegények most már a vérpad felé hurcolták Andreát, s húszezer torok ordított felé: «Halálra vele! Halálra!»

Franz nem bírta tovább, elfordult; a gróf megragadta karját és újra az ablakhoz kényszerítette.

- Mi lelte? Csak nem szánakozik rajta? Éppen idevaló volna ez az érzés! Ha veszett kutya üvöltene odalenn, fegyvert ragadna és lesietve agyonlőné azt a szegény dögöt, amelynek tulajdonképpen egyéb bűne sincs, mint hogy ő is megmar más, ahogy őt is megmarták; és most megesik a szíve egy emberen, akit senki sem mart meg, de aki jóltevőjét meggyilkolta és aki összekötözött kezével nem ölhetve többé: mindenáron a fejét kívánja rabtársának! Nem, nem, itt nincs irgalomnak helye többé, nézzon csak oda.

Ez a figyelmeztetés már körülbelül fölösleges is volt, mert a borzalmas látványról le sem tudta venni többé a szemeit. A vérpadra hurcolt ember rúgott, harapott, üvöltözött, hanem a hóhérlegények bírtak vele és térdre kényszerítették. A hóhér elhelyezkedett a közelben s megcsóválta a vasbunkót; intésére hirtelen felálltak segédei; Andrea fel akart ugrani, de már nem volt hozzá ideje, a dorong tompa zuhanással hullott a halántékára s arccal bukott végig az emelvényen, mint a vágóhíd barma a tagló csapására; egy másik csapásra aztán hanyatt fordult. A bakó odavetette bunkóját a legényeinek, kirántotta, tüsszöjéből az óriás kést, egyetlen csapással átszelte az áldozat torkát, s mellére hágva taposni kezdte.

Minden nyomásra vérsugár szökött föl az áldozat nyakából.

Most már nem tudta tovább nézni Franz, visszatántorult és félájultan rogyott a karosszékre.

A gróf diadalmasan állott fölöttük, mint valami gonosz démon.

## V. A római karnevál.

Mikor Franz felocsúdott, Albertet pillantotta meg, amint reszkető kézzel ürített ki egy pohár vizet, amire, halványságáról ítélve, alighanem nagy szüksége is volt; a gróf már akkorra fel is öltötte a bajazzo-jelmezt. Önkéntelenül kitekintett az ablakon; mindennek vége volt már, vérpad, bakók, áldozat eltűntek, csak a lármás, vidáman zsibongó tömeg maradt tovább is odalenn. A Monte Citorio harangja, mely csak a pápa halálakor és a karnevál megnyitásakor szokott megszólalni, túlzúgta a lenn kavargó tömeget.

- Mi történt? - hebegte Franz, még mindig alig eszmélve föl.

- Semmi a világon, amint látni tetszik, - válaszolt Monte Cristo - csak egyszerűen megnyitották a karnevált s most már ideje is, hogy felöltözzünk.

- Higyje el, az egész borzasztóságból annyi maradt meg emlékezetemben, mintha álmodtam volna.

- Hiszen csak álom volt az egész, olyan lidércnyomás, vagy micsoda!

- Igen, nekem; hanem annak - odalenn?

- Annak is csak álom, azzal a különbséggel, hogy ön fölébredt utána, az pedig örökre elszunnyadt; ki tudja, melyikök járt jobban?

- És mi történt Peppinoval?

- Peppinonak van magához való esze, s nem lehet túlságosan hiu, legalább nem is olyan, hogy megdühödjön, hogyha nem foglalkoznak vele eléggé, mert rendkívül örülni látszott, hogy társa vonja magára az általános figyelmet, s föl is használva ezt a kedvező alkalmat, elvegyült a tömegben és szépen eleblábolt, anélkül, hogy búcsút vett volna az érdemes tisztelendő atyáktól, kik idáig kísérték. Van-e hálátlanabb, önzőbb állat az embernél?... Hanem most már csakugyan tessék hozzálátni; vegyen példát Morcerf úrtól, aki már teljes buzgalommal öltözik.

Albert csakugyan öltözött már, helyesebben mondva, gépiesen rángatta magára a tafota bugyogót.

- Vallja be őszintén, Albert, van-e kedve a bohóságokra?

- Nem valami sok, hanem ez után a látvány után most már teljesen megértem a gróf úr szavait, hogy aki már megszokta az efféle borzalmas dolgokat, egyéb föl sem igen indítja többé.

- Nem is számítva, hogy csupán ilyen alkalmakkor lehet a jelleme mélységeibe látni, mert a halál már a vérpad első lépcsőjén lerántja az álarcot, melyet az egész életen át könnyű volt viselni, de ami a halálos bizonyosság első gondolatára lehull, hogy meglássék alatta az igazi, valóságos arc. Andrea arca nem volt éppen angyali... A förtelmes gazember!... Öltözzünk, uraim!...

Nevetséges lett volna, ha Franz még most is húzódozik, belebújt hát ő is a jelmezébe, s föltette a fehér álarcot, mely alig volt halványabb arcánál.

Teljesen fölkészülve azután elmentek. A kocsí a kapu előtt várakozott, konfettivel és virágcsokorral megtömve.

Ők is a menethez csatlakoztak.

Nagyobb ellentétet már el sem lehet képzelni, mint mikor a borzalmas néma haláljelenet után, belekeveredtek a Piazza del Popolo örülden tomboló vidám forgatagába. Minden utcatorlatból, minden kapuból, még a földszinti ablakokból is tarka-barka maskarák rajzottak elő; a térre torkoló utcákból egész kocsisorok robogtak elő, telve pierrokkal, harlekinekkel, dominós hölgyekkel, évelődő marquissal, s a furcsábbnál furcsább bohócok, lovagok, vitézek, parasztok, kiabáló, hadonázó csoportjaival. Mind lisztel megtöltött tojáshéjakat, konfettit és virágcsokrokat hajigáltak az alatt állókra, incselkedve, dévajkodva jóbaráttal és idegennel, ismerőssel és ismeretlennel, anélkül, hogy az ilyesmiért szabad lett volna bárkinek is az orrát fintorgatni, hacsak azért nem, hogy grimaszokkal fokozza a tarka-barka népség széles jókedvét.

A mi két barátunk olyan volt, mint akiket azért visznek cécóba, dáridóba, hogy elfelejtsék azt a nehéz bánatot, amely a lelküket nyomja, s ahol mennél jobban megittasulnak, annál sűrűbb fátyol bocsátkozik a mult és a jelen közé. Még mindig látták, vagy inkább érezték lelkük mélyén a látottak hatását. Hanem lassankint őket is elragadta ez az általános duhajkodás, s a józan ész keserű gondolatainak szárnya kerekedett. Most már szerettek volna ők is belemerülni ebbe a pezsgő jókedvbe. Morcerft egy marék konfettivel szórták nyakon a szomszéd kocsiból, s mindhármutat belepte a finom fehér por. Mintha tüvel szurkálták volna bőrét, ott, ahol nem fődte el az álarc. Most már virágos volt a kedve, ő is belemarkolt a zacskóba, s olyan konfettizáport zúdított minden elhaladóra, olyanokat puffantott a lisztes tojásokkal, mintha esztendőök óta készült volna erre a furcsa háborúra.

A háború most már folyt iszonyu tűzzel. A komor emlék végképp elszáryalt, s a vidám, kacagó tömeg fellelkesítette ifjainkat. Csak a gróf maradt közönyös, egyedül rá nem hatott ez a nagy dínom-dánom.

Pedig a Corso négy-öt emeletes palotái gyönyörű látványt nyújtottak a gazdagon földiszítt erkélyekkel, s az ablakpárkányról lecsüngő szőnyegekkel, melyek mögül háromezrezer római és a világ minden részéről összegyűlt idegen néző bámult le az utcára; az arisztokraták mind a három fajtáját föl lehetett találni a zsúfolt erkélyeken; a született arisztokraták összekeveredtek a pénz és a szellem arisztokrataival; a párkányokról kihajolva bájos hölgyek szórtak csengő kacagás kíséretében konfetti-záport az alatt robogó kocsikra, honnan egy-egy ügyesen fölhajított virágcsokor hullott jutalmul a szép fejcskékre; az egész utca tele volt hulló konfettivel, bőven szórt apró csemegével és szálló virágokkal; lenn a kövezeten pedig a csintalan, pajkos tömeg dévajkodott a legképtelenebb bolond maskarákban; lábon járó rengeteg kalarábék, szörnyeteg bölényfejek, kétlábon járó kutyák, s e kacagtató örült maskarák között egy-egy csodálatos Astarte, aki szebb, mint szent Antal megkísértője, de akit hiába is akarnánk követni, mert a körülötte ugráló, rikoltozó, kurjongató maskarák tömegén nem lehet áthatolni többé... Aki el tudja képzelni mindezt, még annak is csak halvány sejtelve van a római karneválról.

A második fordulónál a gróf megállította a kocsit, bocsánatot kért, hogy el kell távoznia, de hintáját továbbra is vendégei rendelkezésére adta. Szemben voltak a Rospoli-palotával; Franz felpillantott és a középső ablak mellett, mely reggel még a vöröskeresztes fehér damaszt-függönnyel tette bizonyossá a köpenyeges ember kilétéről, most egy kék dominó állott, mely alatt Franz az Argentina-színházban látott görög szépséget vélte fölfedezni.

- Uraim, uraim, - szólt vissza mégegyszer a gróf - ha majd belefáradnak már a multságba és inkább nézők szeretnének lenni, emlékeztetem, hogy ablakaik rendelkezésükre állanak. Addig is rendelkezzenek szabadon a kocsival és személyzetemmel.

Elfeledtük megemlíteni, hogy a kocsis medvének öltözött, egészen olyannak, mint aminő Odry «A medve és a basa» című darabjában szerepel, a két inas pedig a hátulsó bakon zöldre festett majombőrben vágott torzpfákat a közönségre mozgatható álarcával.

Franz megköszönte a szíves ajánlatot. Albert nem igen ért rá az ilyesmire, mert rettentő csatát vívott egy római parasztlányokkal megrakott kocsival, s teli marokkal szórta rájuk a virágot.

Káromkodott is, mikor a kocsí megindult, mert ők a Piazza del Popolo felé kényszerültek menni, míg a másik kocsi a Palazzo di Venezia felé igyekezett.

- Ön nem is látta?...

- Mit?

- Azokat a parasztlányokat; egy egész kocsiderékkel!

- Nem én.

- Pedig szebbnél-szebbek voltak, bizonyos vagyok benne.

- Minő kár, hogy nem vetette le álarcát, kedves Albert, mert most bizonyosan kárpótolhatta volna magát eddigi kudarcaiért.

- Oh, - válaszolt kacagva - hosszú még a karnevál és nem múlik el kaland nélkül, annyi bizonyos.

Hanem azért mégis csak elmúlt az egész nap, anélkül, hogy egyéb kalandjuk lett volna, mint hogy még két vagy három ízben szembe kerültek a parasztlányok kocsijával. Az egyik találkozás alkalmával véletlenül vagy készakarva, Albert álarca valahogy lekerült az arcáról.

Ami virágot csak összeszedhetett, mind odaszórta most.

A parasztlőtözet alatt gyanított szép hölgyek egyikét meghódította ez a galantéria, s eltávozóban egy kis ibolyacsokrot vetett feléjük.

Albert röptében kapta el, s Franz nem is igen követelte magának, mert nem volt oka hinni, hogy neki szánták volna. Albert diadalmas mosollyal szúrta gomblyukába a kis csokrot.

- No lássa, kedvesem, amit óhajtott, már be is köszöntött!

- Csak nevéssen, amennyit akar, én tudom, amit tudok s ezt a csokrot nem adnám oda semmiért.

- Világos, hiszen az lesz majd az ismertető jel.

A tréfálkozás különben igaznak bizonyult, mert mikor ismét összetalálkoztak a kocsival, az a nő, aki a csokrot vetette, tapsolt örömeiben, mikor Albert gomblyukában látta viszont.

- Gratulálok hozzá, pompásan megy a dolog. Nem volna jobb, ha magára hagynám, talán kellemesebb lesz egyedül?

- Nem, nem, semmi hebehurgyaság! Nem akarok azonnal beugrani, ha valaki a kisujját mutatja. Ha az a szép parasztlány egyebet is akar, biztosítom, hogy megtaláljuk holnap is, vagy legalább is ő fog bennünket fölhalálni. Mindenesetre gondoskodni fog valami ismertető-jelről, s majd akkor meglátom, hogy mi a tennivaló.

- Drága barátom, ön olyan bölcs, mint Nestor és ravaszabb Odysseusnál, s ha az ön Kirkéjének mégis sikerülne önt bizonyos háziállattá varázsolnia, vagy nagyon ügyesnek, vagy csakugyan varázslónak kellene lennie.

Albertnek igaza volt. A szép ismeretlen mára már fölhagyott a kacérkodással, s többé nem találkoztak vele; kétségkívül valamelyik mellékutcában tűnt el.

Visszatértek a Rospoli-palotához, de sem a grófot, sem a kék dominót nem látták odafönn a nézők között. A két szélső ablakból többen tekintettek alá, bizonyára meghívottak.



Most fölcsendült ugyanaz a harang, mely reggel jelt adott a bohóságokra, s a mai napra vége volt mindennek. A két kocsisor azonnal fölbomlott, s külön-külön valamennyi elrobogott a mellékutcákon.

Franz és Albert éppen a Via delle Maratteval kerültek szembe.

A kocsis szó nélkül befordult az utcába, s keresztülhajtva a Piazza di Spagnán, megállt a fogadó előtt.

Pastrini mester már a kapuban várta vendégeit.

Franz első gondja volt a gróf után tudakozódni, sajnálkozva, hogy nem mentek érte kellő időben, de a fogadós megnyugtatta, hogy Monte Cristo más kocsit is bérelt, s azzal ment el négy órakerő újra a Rospoli-palotába. Őt különben megbízta vele, hogy az Argentina-színházban bérelt páholy kulcsát adja át nekik.

Franz szerette volna Albert véleményét megtudni, de az sokkal nagyobb tervekkel foglalkozott, mint hogy válaszolhatott volna, s inkább Pastrini mestert ostromolta, hogy kerítsen neki valami szabót, ha mindjárt a föld alól is.

- Szabót, minek?

- Hogy holnapra parasztjelmezt csináljon nekünk, még pedig remekbe!

Pastrini mester a fejét csóválta.

- Két öltözet ruhát, holnapig! Már bocsánatot kérek, méltóságos uraim, de ez már nagyon is franciás kívánság. Két öltözet ruhát, mikor ezen a héten aranyért se varrnak föl még egy pitykét sem!

- És én lemondjak? Hátha a világ minden kecskéje...

- De hiszen olyan ruhát készen is lehet kapni! Bízzák csak rám a dolgot, kérem alázatosan és holnapra dúskálhatnak a nagykarimás kalapokban, mellényekben és nadrágokban, annyit hozatok ide, amennyi csak kell.

- Édesem, - biztatta Franz is barátját - bízzuk csak az egészet nyugodtan a mi derék fogadóunkra és lássunk most az ebédhez, azután majd elnézünk a színházba azt hiszem, operát adnak.

- Bánom is én akármit adnak, az a fő, hogy holnapra meglegyen a ruha.

A fogadós még egyszer megnyugtatta, hogy nincs miért aggódnia, s kívánságuknak eleget fog tenni. Arra azután fölmentek a szállásukra, hogy kibújjanak a bajazzó-jelmezből.

Albert nagy gonddal vízbe tette az ibolyacsokrot, mely ismertetőjele lesz holnap.

Azután asztal mellé telepedtek, de ebéd közben Albert nem győzte eléggé ismételni, hogy milyen különbség van Pastrini mester és a gróf szakácsa között. Franznak is, minden előítélete dacára a gróf iránt, be kellett vallania, hogy az összehasonlítás nem a fogadóbeli szakács javára dől el.

Még a csemegénél tartottak, mikor az inas belépett és megkérdezte, hány órára parancsolják a kocsit. Albert és Franz egymásra tekintettek; tartottak tőle, hogy túlságosan is kihasználják a gróf szívességét. Az inas megértette és sietett kijelenteni:

- Monte Cristo gróf úr ő méltósága határozottan megparancsolta nekem, hogy a kocsit egész nap méltóságtok rendelkezésére bocsássam, méltóztassék tehát vele teljes szabadsággal rendelkezni.

Nem maradt tehát hátra más, mint végsőkéig kiaknázni a gróf rendkívüli szívességét. Be is fogattak azonnal, mialatt a délelőtti mulatságban kissé megviselt ruhájukat esti öltözettel cserélték föl.

Nemsokára már ott ültek a gróf páholyában.

Az első felvonás alatt G... grófnő is megjelent, s első tekintete arra a páholyra esett, hol huszonnégy órával ezelőtt azt a különös embert látta, s legnagyobb bámulatára Franzot és barátját találta helyén.

Messzelátóját olyan makacsul irányozta feléjük, hogy Franz kegyetlenségnek tartotta volna tovább is késlekedni kíváncsisága kielégítésével s fölhasználva az olasz színházak közönségének előjogát, mely elfogadószobának tekintti a nézőteret, Alberttel együtt sietett fölkeresni a grófnőt.

Alig léptek be a páholyba, intett Franznak, s ma ő foglalt mellette helyet. Ezúttal Albert szorult hátra.

- Úgy látszik nem volt fontosabb dolga, - támadt rá azonnal - mint hogy megismerkedjék ezzel a második lord Ruthvennel, mert úgy veszem észre, máris nagyon jó barátságban vannak.

- Olyan rendkívül bizalmas viszonyba még talán nem kerültünk, mint ön gondolja, grófnő; hanem, hogy egész nap az ő jóvoltából mulattunk, annyi bizonyos.

- Ne mondja!

- Szavamra, betű szerint így van; nála reggeliztünk, s az egész cécót az ő kocsijáról duhajkodtuk végig a Corson, s még most estére is az ő páholyát foglaltuk el.

- Akkor hát régi ismerőse már!

- Igen is, nem is.

- Hogy értsem ezt?

- Hosszú volna elmesélni, grófnő.

- De azért el kell mesélnie.

- Nagyon fölizgatnám vele.

- Annál jobban ragaszkodom hozzá.

- Várja meg legalább, míg kifejlik az egész dolog.

- Nem bánom, úgy is jobban szeretem a kikerekített történetkéket. De legalább annyit mondjon el, hogyan ismerkedtek meg és ki mutatta be neki?

- Senki; ő maga keresett föl bennünket.

- Mikor?

- Tegnap este, alig hogy elváltunk.

- És ki ismertette meg vele önöket?

- Nagyon prózai alak, fogadósunk volt a közvetítő.

- Hát ő is az Espagna-fogadóban lakik?

- Egy emeleten velünk.

- S hogy hívják? Mert most már csak tudnia kell a nevét?

- Hogyne tudnám, gróf Monte Cristo a neve.
  - Micsoda név ez? Sohasem hallottam a régi családnevek között.
  - Azok között hiába is keresné, mert megvásárolt egy szigetet, s annak a nevét vette föl.
  - És valóságos gróf?
  - Toscanai gróf.
  - Megtűrjük őt is a többivel, - válaszolt gőgösen a grófnő, ki Velence egyik legrégibb családjából származott - és milyen ember máskülönben?
  - Tessék megkérdezni a vicomte urat.
  - Morcerf úr, önhöz utasítottak, nyilatkozzék.
  - Kedvesebb embert már elképzelni sem lehet, s ha tiz esztendő óta lett volna meghitt barátunk, még akkor sem tehetett volna többet értünk, mint így, s még hozzá mindezt oly finoman, oly udvarias gyöngédséggel, mely tökéletes világfira vall.
- A grófnő elnevette magát.
- Meg vagyok győződve, hogy az én vampirom csak valami hirtelen meggazdagodott mindennapi ember, aki nem nagyon kiméli a millióit és Lara arcát ölti magára, hogy össze ne tévesszék Rothschilddal! Látták a nőt is?
  - Miféle nőt?
  - Hát a tegnapi szép görögöt.
  - Nem; csak egy guzla hangját hallottuk, a pengetőjét nem sikerült megismernünk. Láthatatlan maradt.
  - Ez pedig annyit jelent, kedves Franz, - szólt közbe Albert, - hogy mennél titokzatosabbá igyekszik magát tenni! Vagy kinek nézte azt a kék dominót, aki a fehér damasztal lefüggönyözött ablakban állott?
  - Hol van az az ablak? - érdeklődött a grófnő.
  - A Rospoli-palotában.
  - Még ott is van ablakja a maguk grófjának?
  - Még pedig három. Végiment a Corson?
  - Hogyne.
  - Akkor látnia kellett az ablakait; a két szélsőn sárga, a közbulsőn fehér damaszt függöny volt, vörös kereszttel a középén.
  - Nábobnak, kell lennie annak az embernek! Tudják-e, mennyibe kerül, karnevál hetében három ablak a Rospoli-palotában, vagyis a Corso legszebb részén?
  - Két-háromszáz tallérba talán.
  - Ezret mondjon a száz helyett.
  - Teringettét!
  - Ugy látszik, bőven jövedelmez a szigetje.
  - Nem jövedelmez az kérem egy fabatkát sem.
  - Hát akkor minek vette meg?

- Különködésből.

- Furcsa ember lehet.

- Őszintén bevallva, egy kissé hóbertosnak látszik, - szólt Albert. - Ha Párisban lakna és a mi színházainkat látogatná, azt mondanám, hogy vagy nagyképű ámitó, vagy az irodalomba beleveszekedett szegény ördög. Legalább ma délelőtt egyszer-kétszer igazán méltó volt Didierhez vagy Antonyhoz.

E pillanatban új látogató érkezett, s Franz a szokások értelmében átengedte helyét; a megváltozott körülmények azután a társalgást is másfelé terelték.

A két fiatalember egy óra múlva már visszakerült a fogadóba. Pastrini mester már eljárt az áruhák dolgában, s megnyugtatta a türelmetlen Albertet.

Másnap reggel csakugyan be is állított már kilenc órakor egy szabóval, aki nyolc-tíz római paraszt-jelmezt teregetett ki a szobában. Kiválasztottak két egymáshoz illőt, s megbízták a fáradhatatlan fogadóst, hogy szerezzen még hozzá vagy húsz rőf kalapra való pántlikát, s valami lehetőleg rikítószínű széles selyemszövetet, aminőt vasárnaponként szoktak felölteni a parasztleányok.

Albert alig várta már, hogy fölpróbálja a ruhát; kék bársony nadrág és kabát, hímzett harisnya, csattos cipő és selyem mellény hevert előtte az asztalon. Ez a festői öltözet határozottan jól illett arcához, s mikor már az övet is a derekára csatolta, s a könnyedén félrekapott kalapot a fejébe nyomta, a tarka pántlikákkal körülbegett mosolygó arcra még Franz is megjegyezte, hogy némely népviselet rendkívül sokat tehet arra, hogy magát a népet is szebbnek tartsuk általa. Bármily festői szép volt is a törökök sokféle színű hosszú kaftánja, mindent elront a nyakig gombolt kabát és a piros fez; messziről azt hinné az ember, hogy egy palack lepecsételt bor kelt lábra.

Franz hízelgően nyilatkozott barátjáról, ki a tükör előtt nagy megleléssel mosolygott a képemására.

Még akkor is ott állt, mikor Monte Cristo belépett.

- Uraim, bármily kellemes legyen is társaságuk, kénytelen vagyok mára s a következő napokra elbúcsúzni, kocsimat teljesen rendelkezésükre bocsátva. Miattam ne aggódjanak, mert három-négy fogatom is van még a színben. Mulassanak jól s ha közben mégis akadna valami megbeszélni való dolgunk, a Rospoli-palotában bármikor találkozhatunk.

Egy kis szabódás után elfogadták az amúgy is óhajtott ajánlatot.

Monte Cristo náluk időzött még vagy egy negyedóraig s sok mindenféle dologról csevegett a legnagyobb könnyedséggel. Jártas volt a világirodalomban, s elfogadó-termében már meggyőződtek róla, hogy nagy műbarát. Néhány elejtett szavából sejteni lehetett, hogy a tudományokat kedveli, s mindenekfölött a kémiával foglalkozik.

Nem merték ott tartóztatni, mert igazán rossz tréfa lett volna az ő bőséges asztalától Pastrini kevésbé étvágygerjesztő reggelijéhez kényszeríteni. Egész őszintén meg is mondták neki s a gróf mosolyogva fogadta el ezt az érvelést.

Albert egészen el volt ragadtatva s bevallotta magának, hogy a gróf tökéletes, igazi gavallér. Erre természetesen leginkább az indította, hogy a kocsi felett szabadon rendelkezhetnek; szüntelenül csak a szép parasztjelmezes hölgyek forogtak a fejében s örült, hogy legalább kocsi tekintetében ők sem maradnak mögöttük.

Fél kettőkor lementek a kapu elé; a kocsisnak és az inasoknak az az ötletük támadt, hogy a libériát az állatbőrök fölé huzzák s ilyenformán még furcsább legyen a maskarájuk, mint tegnap.

Albert gomblyukában viselte az ibolyacsokrot.

Alig csendült meg a harang, azonnal elindultak s a Via Vittorián keresztül egyenesen a Corsora robogtak.

A második fordulónál egy bajazzónókkal megrakott kocsiból friss ibolyacsokor hullott át a kocsiba, melyből megértette Albert, hogy akár véletlenségből, akár hasonló szándékból, ők is az ő tegnapi öltözetüket választották s így tulajdonképpen csak jelmezt cseréltek.

Albert gomblyukába tűzte az új csokrot, hanem, azért az elhervadtat is kezében tartotta s mikor újra találkoztak a kocsival, tüntetőleg szorította ajkaihoz, ami nemcsak a csokorvető hölgyet, hanem a többieket is örömnnyilvánításra fakasztotta.

Ez a nap se volt kevésbé élénk, mint a tegnapi, sőt valami figyelmes néző talán még zajosabbnak találta volna ma a tömeget. Egy pillanatra látták a grófot is az ablak előtt, de mire visszatértek, már nem volt ott.

Magától értetődik, hogy a kölcsönös kacérkodás Albert és az ibolyacsokros hölgy között minden egyes találkozás alkalmával megismétlődött.

Visszatérve, Franzot már egy levél várta otthon a követségtől, értesítették, hogy Ő Szentsége holnap délelőtt fogadni fogja. Egyik római útja alkalmával sem mulasztotta el kieszközölni ezt a kegyes fogadtatást; sokkal vallásosabb volt, semmint elhagyhatta volna a keresztény világ fővárosát anélkül, hogy Szent Péter utódjának lábai elé ne boruljon.

A karnevál második napján szó sem volt tehát ránézve a bohóságokról; mert dacára annak a végtelen jósnak, mellyel e földi nagyság fogadta híveit, XVI. Gergely tiszteletgerjesztő alakjában volt valami olyan magasztos fönség, mely mélyebb nyomokat hagyott azok lelkében, akik fölkeresték.

Franz, anélkül, hogy a Corsot érintette volna, egyenesen hazahajtatott a Vatikánból. Magasztos gondolatok töltötték be lelkét s valóságos szentségtörés lett volna ilyen gondolatokkal újra belemerülni a duhaj bohóskodásokba.

Tíz perccel öt után Albert is belépett. Csak úgy sugárzott az arca: szép hölgye újra parasztjelmezt öltött s az utolsó találkozásonál fölemelte álarcát.

Gyönyörű volt.

Franz őszintén gratulált e sikerhez, mit Albert úgy fogadott, mint akit tökéletesen meg is illet ez az eredmény. Mint mondá, mozdulataiból fölismerte, hogy ismeretlen szépe mindenesetre főrangú hölgy.

Elhatározta, hogy másnap írni fog neki.

Franz észrevette, hogy Albert magába fojtogat valamit és szeretne szólni, de nem mer. Föl-szólította, hogy csak mondja ki kereken, ami a szíven fekszik s amennyiben tőle függ, minden lehetőt megtesz a kedvéért. Albert még hímezett-hámozott egy darabig, hanem azután kibökte mégis, hogy Franz igazi baráti szívességet tenne vele, ha holnapra neki engedné át a kocsit.

Albert csupán barátja távollétének tulajdonította azt a kiváló kegyet, hogy a szép parasztleány álarca föllebbent.

Franz nem volt annyira önző, hogy szívesen ki ne tért volna barátja elől ebben a kis kalandban, mely rendkívül érdekelte s ami a fő, legyezte hiuságát. Franz évek óta utazott már ebben

az országban, de sohasem bonyolódott efféle kalandokba; sokkal jobban ismerte minden titkolódzásra képtelen barátját, semmint bizonyosra ne vette volna, hogy annak idején a legapróbb részletekig fogja elmesélni az egész kalandot s már csak azért sem gátolta volna meg benne, mert őt is érdekelte a dolog s kíváncsi volt rá, hogy mivé fog fejlődni.

Megigérte tehát neki, hogy holnapra beáll nézőnek a Rospoli-palota ablakában.

Másnap, az ablakpárkányon kikönyökölve, gyönyörködött föl-alá robogó barátjában. Albert rengeteg bokrétát szorongatott a kezében; kétségkívül abban akarta átnyújtani a szerelmes levelet. Ez a föltevés egészen bizonyossá lett, mikor Franz a fehér kaméliákról könnyen felismerhető bokrétát egy rózsaszín selyem bajazzó-jelmezbe öltözött nő kezében pillantotta meg.

Este mámorosan csillogó szemekkel rontott be Franzhoz a fogadóba. Fogadkozott, hogy a szép ismeretlen ugyanezen az úton fog válaszolni. Franz megszabadította a kellemetlen kérelemtől és egyszeriben kijelentette, hogy ez a hangos mulatság annyira kifárasztotta már, hogy holnap bezárkózik és csak a jegyzeteivel fog foglalkozni.

Albert nem is hiába fogadkozott, mert másnap este diadalmas ábrázattal, ajtóstul rohant be barátjához s már a küszöbről felé lebegtette a drága kis levélkét.

- Nem mondtam? Nem mondtam?

- Válaszolt?

- Olvassa, azután beszéljen!

Lehetetlen volna holt betűkkel kifejezni azt a hangot, mely e néhány szót kísérte. Franz átvette a levélkét és olvasta:

«Kedden este, pont hétkor szálljon ki kocsijából a Via dei Pontefici-vel szemben és kövesse azt a római parasztleányt, aki kiragadja kezéből a *moccolettot*. A San-Giacomo templom első lépcsőfokán tűzzön ismertető jelül rózsaszín szalagot a bajazzo-jelmezére.

Addig nem láthat viszont.

Állhatatosság és titoktartás!»

- Nos, mit szól hozzá, Franz?

- Úgy vélem, hogy érdekes kis kaland keveredik ki belőle.

- Magam is úgy vélem s attól tartok, hogy egyedül kell majd elmennie Bracciano herceg báljára.

Az ismert római bankártól ma reggel érkezett meg mindkettőjük részére a meghívó.

- A hercegnél az egész arisztokrácia megfordul s ha az ön ismeretlen szépe csakugyan főrangú nő, akkor ő sem maradhat el a bálról.

- Akár elmarad, akár nem, én megmaradok a magam véleménye mellett. Különben, olvasta a levelet?

- Hogyne.

- És tudnia kell, hogy milyen fogyatékos nevelésben részesülnek Itáliában a *mezzo cito* leányai!

Úgy nevezik ott a polgári rendet.

- Hogyne tudnám!

- Akkor hát olvassa el még egyszer azt a levelet, nézze meg jól az írást s keressen benne egyetlen egy helyesírási vagy nyelvtani hibát.

Az írás csakugyan szép s az ortográfia hibátlan volt.

- Ez az ön végzete, kedvesem, - szólt Franz, visszaadva Albertnek a levelet.

- Miattam nevezhet és csúfolódhatnak, amennyit akar, hanem annyi bizonyos, hogy fülig szerelmes vagyok.

- Az istenért, rám ne ijesszen!... Mert még azt kell hinnem, hogy nemcsak a herceg báljára kell egyedül mennem, hanem Firenzébe is ön nélkül térhetek vissza.

- Hát bizony, édesem, ha az én szép ismeretlenem még kedves is hozzá, hat hétig ki sem mozdulok Rómából, annyi bizonyos. Hiszen tudja, mennyire rajongok Rómáért s mennyire szeretem a régi emlékeket tanulmányozni.

- Akkor csak rajta, kedvesem, még két-három ilyen találkozás s nemsokára az Akadémia tagjául fogom üdvözölhetni.

Valószínű, hogy Albert megvédelmelte volna a kilátásba helyezett akadémiai széket, ha nem jelentették volna, hogy tálalva van. A szerelem nem étvágytalanságban nyilvánult benne s bár elhatározta, hogy ebéd után visszatér erre a tárgyra, farkasétvággal látott neki ő is az ételeknek s barátjával együtt meglehetősen pusztítást vitt véghez bennök.

Ebéd után Monte Cristo grófot jelentették be. Két nap óta egyszer sem találkoztak vele. A fogadás szerint Civita-Vecchiában volt valami elintézni valója. Tegnap este utazott el és csak az imént tért vissza.

A gróf rendkívül szeretetreméltó volt; talán azért, mert jobban vigyázott szavaira, vagy talán, mert nem került szőnyegre olyasvalami, ami már két vagy három ízben olyan keserűen gúnyos szavakra fakasztotta. Szóval, ma egészen olyan volt, mint más kellemes társalgó. Franz szemében még mindig talány volt ez az ember. Mindenesetre tudnia kellett, hogy Franz fölismerte s mégsem említette egyetlen szóval sem, hogy emlékezne az első találkozásra. Őneki magának bármily kedve lett volna is emlékeztetni a monte cristoi találkozásra, lemondott róla, nehogy esetleg kellemetlen percekot okozzon annak, aki elhalmozta szívességeivel s a találkozásra, úgy látszik, nem akar emlékezni.

A gróf meghallotta, hogy páholyt kerestek az Argentina-színházban, de mivel valamennyi ki volt már bérelve, elhozta számukra a saját páholya kulcsát; legalább is ezt említette föl a látogatás okául.

A két fiatalember kissé szabadkozott eleinte, tartva tőle, hogy őt fosztják meg az élvezettől; hanem a gróf már a Palli-színházba váltott jegyet erre az estére, a másik páholya kárbavesztett volna, ha föl nem használja valaki.

Ezek után már nem lett volna miért visszautasítaniuk a szíves ajánlatot.

Franz lassankint egészen megszokta már a gróf arcának azt a halotthalványságát, mely eleinte úgy megborzongatta. El kellett ismernie e nemesen komoly arc szépségét, melynek egyedüli hibája, vagy talán legkiválóbb ékessége volt az a csodálatos haloványság. Valóságos byroni hős volt az ő szemében, s valahányszor szomorú arcába tekintett, mindannyiszor akaratlanul is Manfred vagy Lara jutott eszébe. Homlokán ott volt a barázda, mit valami keserűen kínos gondolat szokott odavésni; éles, átható tekintete tudott olvasni a lelkek rejtelseiben; örökké gúnyos mosolyra vont ajkai minden szavának olyan súlyt adtak, hogy nem felejtette el egykönnyen, aki beszélni hallotta valaha.

Nem volt már fiatal, legalább negyven esztendősnak kellett lennie, de mégis minden ízében erősebbnek, ruganyosabbnak látszott ifjú ismerőseinél. S hogy az angol költő fantasztikus hőseihez még hasonlóbb legyen, mintha valami ígézet járt volna vele.

Albert nem győzött hálát adni a véletlennek, mely ilyen ember közelébe hozta. Franz tartózkodott az elragadtatás ilyen kifejezésétől, hanem azért ő is érezte azt a hatalmas benyomást, melyet egy kiváló ember közelében föltétlenül éreznie kellett.

A gróf szándékára gondolt, mert ez néhányszor említette már, hogy Párisba készül, s nem kételkedett benne, hogy különcködése, sajátos megjelenése és roppant vagyona nagy feltűnést fog kelteni a francia fővárosban.

És még sem óhajtott Párisban lenni akkor, mikor a gróf ott időzik.

Az este, mint az olasz színházi esték általában, nem a színpad nyújtotta gyönyörűségek, hanem látogatások és csevegések közepett telt el. A grófnő szerette volna a grófra terelni a társalgást, de Franz sokkal újabb eseményekről óhajtott beszámolni és Albert minden álszemérmes kifogásai dacára is elbeszélte azt a kalandot, mely már három nap óta foglalkoztatja mindkettőjüket.

Mivel az efféle kalandok, ha ugyan szabad hinnünk az utazók elbeszéléseiben, nem ritkák Itáliában, a grófnő nem látszott kételkedni benne, s őszinte szívvel kívánt további sikert a szépen induló kis kalandhoz Albertnek.

Azzal a kölcsönös ígérettel váltak el, hogy Bracciano herceg bálján újra találkozni fognak, melyre Róma egész előkelősége hivatalos volt.

Az ibolyás ismeretlen beváltotta szavát, se másnap, se harmadnap nem mutatkozott.

Végre fölvirradt a karnevál utolsó, legzajosabb napja. Ezen a napon, kedden, már délelőtt tíz órakor megnyitják a színházakat, mert este nyolc órakor már megkezdődik a böjt. Akik eddig bármi okból nem vehettek részt a karneválon, az utolsó alkalmat föltétlenül megragadják, s belemerülnek ők is a bacchanáliába, részt követelnek az általános orgiából, hogy a nagy fölfordulást és rengeteg zsvajt ők is növeljék valamivel.

Kettőtől ötig fiatal barátaink a Corson kocsikáztak, s fenéig kiélvezve az utolsó alkalmat, teli marokkal szórták a konfettit a szemközt elvonuló kocsikra, s kocsik és lovak közé keveredett gyaloglókra, kik a rengeteg tolongás dacára csodálatosképpen minden baj, szóváltás és veszedés nélkül kerültek ki a forgatagból. Ebben a tekintetben páratlan nép az olasz. Az ünnep igazi ünnep nekik. E történet szerzője, ki öt-hat esztendeig lakott Olaszországban, nem emlékszik, hogy az efféle ünnepeket megzavarta volna valami baleset vagy botrány, mely elmaradhatatlan kísérője a francia népünnepeknek.

Albert bajazzo-jelmezében büszkélkedett, vállától a térdéig lebegett öltözetén a rózsaszínű szalagcsokor; ismertető jelül, nehogy összetévedessék Franzzal, ki paraszt jelmezét öltötte magára.

Délután nőttön-nőtt a zsibongás; nem volt az utcán járó-kelők között, a kocsikban, az ablakokban egyetlenegy száj, mely néma, s egyetlen kéz, mely tétlen maradt volna; valóságos zivatar volt a Corson; sűrű záporban hullott a konfetti, cukor, virág, tojások és narancs, s a tömeg zúgása mint valami távoli mennydörgés, egészítette ki ezt a békés zivatart.

Három órakor mozsarak durrogása hirdette a verseny kezdetét a Piazza del Popolon és a Palazzo di Veneziában, hanem a jeladás alig tudta túldörögni a szörnyű utcai zsibongást.

A verseny, mint a *mocolletti-tréfa*, elmaradhatatlan kiegészítő részei a karnevál utolsó napjának. A jeladásra a kocsisor bomlani kezdett s mindenki igyekezett a legközelebbi mellékutcába vonulni.



Természetesen nagy volt a tolongás a rettentő forgatagban, de a Corso mégis bámulatos gyorsan kiürült, anélkül, hogy szükség lett volna a rendőrök föllépésére.

A kocsik elvonultak, a gyalogjárók a falhoz lapultak, azután nagy lódobogás és kardcsörömpölés kíséretében egy 15 emberből álló carabinieri csapat vágatott végig a Corso egész szélességében, helyet csinálva a *barberik*-nek. Mikor a lovass csapat a Palazzo di Veneziához ért, egy második mozsárdurranás jelezte, hogy szabad az út.

Csaknem ugyanakkor hallatlan fülsiketítő kiabálás közepett őrült vágatással száguldott végig hét vagy nyolc paripa a kövezeten, még éles vas csótáraitól is űzve. Nemsokára azután három lövés jelezte az Angyalvárból, hogy a harmadik számú ló győzött.

A mellékutcákból, minden további jeladás nélkül, zúgó patakokként özönlöttek a kocsik a Corsora, s a gránitpartu emberfolyam két ellentétes sodra mentén újra megindult az áradat.

Most még egy új elem igyekezett tőle telhetőleg fokozni a zajt: a portékákat nagy hangon kínáló moccoli-árusok.

A *mocoli*, vagy *mocolletti* különböző nagyságu gyertyák, a húsvéti nagy viaszszálaktól a faggyúgyertyáig, melyek két nagy kötelességet rónak a római karnevál hőseire:

1. Nem engedi eloltani a maga mocollettoját.
2. Elfujni a másét.

A mocolletto olyan, mint az élet, vagyis az ember csak egyetlen módon tudja lángra gerjeszteni, s ez a mód is Istentől való.

Hanem ezer eszköze van az elvételére; igaz ugyan, hogy e módok föltalálásában az ördög is segítségére volt egy kicsit.

A mocolletto meggyúl, ha valami láng felé tartjuk.

De ki tudná felsorolni azt a rengeteg mindenféle módot, amellyel ki lehet oltani; az óriási fújtatókat, ölhosszú koppantókat, minden emberi fogalmat meghaladó legyezőket.

A mocolletti-árusokat valósággal megrohanták, s Franz és Albert is követték az általános példát.

Hamarosan beesteledett, s az ezernyi torokból fölhangzó *Mocoli! Mocoli!* kiáltások közben felgyúlt az égen nyüzsgő tömeg fölött néhány korai csillag. Ez volt a jeladás.

Tíz perc múlva ötvenezer lángocska csillogott a Palazzo di Veneziától a Piazza del Popoloig.

Mintha bolygó lidércek gyűltek volna ünnepre.

Fogalma sem lehet erről a látványról, akinek még nem volt része benne.

Mintha valamennyi csillag leszakadt volna az ég boltozatáról, és táncra kerekedne ideleln az őrült forgatagban.

S mind ez olyan fülsiketítő kiabálás kíséretében, aminőt a föld kerekéségén még nem hallott emberi fül.

Ilyenkor már megszűnik minden rangkülönbség.

*Facchino* és herceg, herceg és pór, paraszt és polgár egymásra rontanak és mindenki fúj, olt és gyújt. Ha megjelennek közöttük ilyenkor az öreg Aeolus, bizonytalán őt kiáltanák ki a mocolik királyának és Aguilot a trónörökösnek.

Két óra hosszat tartott ez a bolond futkározás az égő gyertyákkal; az egész utca nappali fényben ragyogott, s még a harmadik emeleti nézők kacagó arcát is tisztán meg lehetett különböztetni alulról.

Albert minden öt percben az órájára tekintett; végre megérkezett a várva-várt hét óra.

Éppen akkor kerültek szembe a Via dei Ponteficivel: Albert kiugrott a kocsiból, moccolettojával a kezében.

Egynéhány álarcos azonnal rárohant, hogy elfujhassa, vagy szégyenszemre elvegye tőle a moccolettot, de Albert mestere volt az öklözés jeles tudományának, félrelökve valamennyit, futva ment a San-Giacomo templom felé.

A lépcsőkön nyüzsgött a nép, s ott is javában folyt még a harc a gyertyákért. Franz látta még, amint Albert az első lépcsőre hágott, s minden ellenállás nélkül átadta moccolettoját a parasztjelmezéről könnyen fölismerhető ibolyacsokros hölgynek, ki a gyertya után kapott.

Sokkal távolabb voltak tőle, semmint meghallhatta volna szavaikat; de beszédjük aligha lehetett bármelyikükre nézve is kellemetlen, mert karonfogva távoztak el, s nemsokára eltűntek szeme elől a Via Macello sarkán.

Egyszerre megcsendült a karnevál végét jelző harang s abban a pillanatban, mintegy varázsütésre, valamennyi moccoli kialudt az egész városban. Mintha valami szélroham oltotta volna ki egyszerre valamennyit.

Az egész városra ráfeküdt a sötétség.

S mintha ugyanaz a szél a hangokat is magával sodorta volna, elcsöndesült egyszeriben minden.

Már csak a hazavágtató kocsik robogását lehetett hallani s csak itt-ott csillogott még egy-egy utolsó sugár az ablakban.

A karneválnak vége volt.

## VI. Szent Sebestyén katakombái.

Franz talán egész életében nem érezte még ezt a hirtelen átmenetet a tomboló vígságból a legszomorúbb levertségbe; Róma olyan volt most, mintha valami sötét démon egy lehelletével temetővé varázsolta volna az egész várost. Hogy a sötétség még teljesebb legyen, a hold is megkésett s csak tizenegy óra tájban került föl az égre; most még mély sötétség borult az utcákra, amelyeken keresztül hajtatott. Pompás lovaival, helyesebben a gróf kitűnő fogatával tiz perc múlva már ott volt a fogadó előtt.

Már várták az ebéddel s mivel Albert sejthetőleg aligha fog egyhamar hazakerülni, Franz nála nélkül látott, kissé kelletlenül, a falatozáshoz.

A gondos Pastrini mester, ki elválhatatlanoknak tartotta kettejüket, sietett Albert után tudakozódni. Franz csak annyit mondott neki, hogy meghívták valahová és jól mulat. A moccolettik hirtelen kilobbanása, az iménti fényben úszó várost hirtelen fölváltó komor sötétség és az a mélységes csönd, mely a vidám zsibongásra következett, elkedvetlenítette Franzot s nem tudott megszabadulni valami szorongó érzéstől. Kelletlenül turkált az ételben s alig válaszolt a fogadós szavaira, ki körülötte forgolódva, mindenképpen kedvében akart járni.

Elhatározta, hogy addig vár Albertre, ameddig csak lehetséges. Még a kocsit is csak tizenegyre fogatta be s megkérte Pastrini mestert, hogy tüstént értesítse, mihelyt barátja visszatér. Tizenegy óra is elmúlt már, de Albert nem mutatkozott. Franz felöltözött és a kocsiba vetette magát, odakiáltva a fogadósnak, hogy Bracciano herceg báljára megy.

Bracciano vendégszerető házat ismerte egész Róma; felesége, a Colonnák utolsó sarja, mintaképe volt a vendéglátó háziasszonynak s estélyei európai nevezetességre jutottak. Franz és Albert ajánlólevelekkel jöttek hozzá; azért a hercegnő első kérdése is az volt, hogy hol hagyta utitársát. Franz elmondta, hogy a moccolettik kioltása után váltak el a Via Macello körül.

- És még nem jött haza?

- Mindmostanig hiába vártam.

- És tudja, hogy hová ment?

- Nem, legalább nem egészen határozottan; hanem úgy gondolom, hogy valami találka van a dologban.

- A manóba, rossz napot, vagyis inkább rossz éjszakát választott a kimaradásra; igazam van-e, grófnő?

Ez utóbbi szavakat G... grófnőhöz intézte, ki Torlonia, a herceg öccsének karján haladt el mellettük.

- Én ellenkezőleg fölséges éjszakának találom a mait, s mi, akik itt vagyunk, legfőljebb azt fogjuk hibáztatni benne, hogy nagyon is hamar elröppent.

- Hanem én nem azokról beszélek, akik itt vannak, - válaszolt mosolyogva a herceg, - mert itt egyéb veszedelem nem kerülgeti a férfiakat, mint hogy belebolondulnak az ön szép szemeibe, grófnő, az asszonyokat pedig elfogja a sárga irigység, mikor ilyen ragyogónak látják... azokat értettem, akik odakünn kóborolnak az utcákon.

- Ugyan ki kóborolna ilyenkor Róma utcáin, aki nem bálba készül?

- Például a mi Albert de Morcerf barátunk, grófnő, aki szép ismeretlenét követve, eltűnt s akit hét óra óta hiába vártam haza.

- S nem is tudja, hova lett?

- Fogalmam sincs róla.

- Vitt magával legalább valami fegyvert?

- Még most is bajazzo-jelmezében van.

- Nem lett volna szabad elengednie, - mondotta a herceg, - hiszen ön már ismerheti Rómát.

- Könnyű azt mondani, hanem azt hiszem, könnyebb lett volna útja közepén megállítani a győztes paripát, mint őt; de különben is, mi történhet vele?

- Ki tudja! Pokoli sötétség van odakünn és a Tiberis nagyon közel van a Via Macellohoz.

Egész testén végigfutott a hideg, amikor látta, hogy a herceg és a grófnő gondolatai ugyanazt a szorongást fejezik ki, amelyet már órák óta érez.

- Meghagytam a fogadónak, hogy itt töltöm az éjszakát s hogy azonnal értesítsenek, mihelyt visszatér.

- Nézze csak, - szólt a herceg - ha nem csalódom, máris önt keresi egyik inasom.

A hercegnek igaza volt, az inas egyenesen Franz felé tartott.

- Méltóságos uram, üzenetet hoztak a fogadóból, hogy egy ember várakozik méltóságodra, a vicomte úr levelével.

- A vicomte levelével?

- Igen.

- Kicsoda?

- Nem tudom.

- S miért nem hozta ide a levelet?

- A küldött nem mondott egyebet.

- És hol van a küldött?

- Tüstént eltávozott, mihelyt átvettem az üzenetet s a terembe léptem.

- Oh Istenem, menjen, menjen hamar, - mondta a grófnő, - talán valami baleset érte szegény fiatalembert.

- Futok, tüstént ott leszek.

- De elvárjuk, hogy visszatér, értesíteni bennünket!

- Ha nem komoly az eset, azonnal visszatérek; de magam sem tudom, mit teszek, ha valami baj érte.

- Csak okosan, el ne hamarkodjon semmit! - kiáltotta utána a grófnő.

- Oh, legyen nyugodt.

És Franz, kalapját ragadva, elrohant. Kocsiját csak éjfélután két órára rendelte vissza, de szerencsére a fogadó alig volt tíz percnyi távolságra a palotától. A fogadó közelében egy embert látott ácsorogni az utca közepén; egy percig sem kételkedett, hogy ez az ember Albert

küldötte. Hosszú köpenybe burkolt sötét alak volt. Egyenesen feléje tartott, de legnagyobb bámulatára az szólította meg előbb.

- Mit kíván tőlem, excellenza? - kérdezte, egy lépést hátrálva, mintha teljes biztosságban akart volna maradni.

- Nem ön hozott számomra levelet Morcerf vicomte úrtól?

- Excellenza Pastrini mester fogadójában lakik?

- Igen.

- És excellenza a vicomte úr utitársa?

- Igen.

- Szabad kérdenem nevét?

- Báró Franz d'Épinay.

- Akkor a levél csakugyan önnek szól, excellenza.

- Választ is vár? - kérdezte Franz, átvéve a levelet.

- Barátja mindenesetre reméli, excellenza.

- Jőjjön föl a szobámba, azonnal megírom a választ.

- Már biz én csak inkább ideleln várom meg, - szólt nevetve a levélhozó.

- És miért?

- Excellenza azonnal megtudja, mihelyt elolvasta a levelet.

- Tehát itt fogom találni?

- Ezen a helyen, ahol most állok.

Franz befordult a kapun; a lépcsőkön Pastrini mesterrel találkozott.

- Találkozott már azzal az emberrel, aki hírt hozott a vicomte úrról?

- Igen, találkoztam vele, levelet hozott. Kérem, gyújtasson világot a szobámban.

A fogadós azonnal rendelkezett s az egyik pincér égő gyertyával kísérte föl. Franz rendkívül aggodalmasnak találta Pastrini képét s alig várta, hogy elolvashassa Albert levelét; alig gyújtották meg a gyertyát, sietve tépte föl a borítékot. Albert kezeírása volt. Franz kétszer is elolvasta, annyira meglepte a levél váratlan tartalma.

Szóról-szóra így hangzott az egész:

«Kedves barátom, e sorok kézhezvételekor legyen szíves azonnal előkeresni a tárcámat, mit az íróasztal fiókjában talál; keresse ki belőle az utalványt, csatolja hozzá esetleg a magáét is és siessen vele azonnal Torloniához, kérjen rá négyezer piasztért és adja át annak, aki leveletem viszi. A dolog sürgős, az összeget haladéktalanul elő kell teremtenie.

Többet nem írhatok, de számítok szívességére, mint ahogy ön is számíthat mindenkor az enyémmre.

P. S. - I believe now to italian banditi.

Barátja  
Albert de Morcerf.»

E sorok alatt más kézírással még ez a néhány olasz szó volt odavetve:

«Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alla sette il conte Alberto avia cessato di vivere.\*

Luigi Vampa.»

Ez a két sor most már érthetővé tette, hogy miért nem akart a követ feljönni vele; az utca biztosabbnak tetszett előtte, mint Franz szobája. Albert tehát annak a hírhedt haramiának a kezei közé került, akinek még a lételeben is kételkedett.

Nem volt vesztegetni való idő. Sietve kutatta át az íróasztal fiókját és megtalálva a tárcát, csakhamar kikereste belőle az utalványt; eredetileg hatezer piaszterre volt kiállítva, de időközben háromezret már fölvelt belőle. Franznak, mivel Firenzében lakott s csupán a karnaválra rándult Rómába, alig volt már ötven aranya abból a százból, amit magával hozott.

A követelt összegből tehát még mindig hiányzott vagy hét-nyolcszáz piaszter. Remélte, hogy ilyen rendkívüli esetben Torlonia készséggel fogja kisegíteni.

Már föl is készülődött, hogy haladéktalanul visszasiet a Bracciano-palotába, mikor egyszerre hirtelen mást gondolt.

Eszébe jutott Monte Cristo. Fölhivatta Pastrini mestert.

- Mit gondol, kedves Pastrini, itthon van a gróf?
- Igenis, méltóságos uram, éppen az imént jött haza.
- Nem feküdt még le?
- Alig hinném.
- Akkor legyen szíves, kopogtasson nála és jelentse be látogatásomat.

Pastrini mester öt perc múlva visszatért.

- A gróf úr szívesen látja méltóságodat.

Franz áthaladt a folyosón, s egy inas bevezette a grófhhoz. Egy kis kerevetekkel körülrakott szobában fogadta, melyet Franz multkor még nem is látott. A gróf elébe ment.

- Minek köszönhetem ezt a kiváló szerencsét? Rendkívül örülnék, ha megosztaná velem szerény vacsorámat.
- Most az egyszer nagyon komoly ügyben jövök.
- Komoly ügyben! - mondta mélységes tekintetét Franzra vetve a gróf - lesz szíves azonnal közölni?
- Egyedül vagyunk?

A gróf az ajtóhoz lépett, majd visszatérve mondá:

- Senki sem fog zavarni.

Franz átadta neki Albert levelét.

- Olvassa kérem.

A gróf végigfutott rajta és a fejét csóváltgatta.

---

\* Ha holnap reggel hat órára nem kapom meg a négyezer piasztert, hét órákor Albert vicomte megszűnt élni.

- Elolvasta azt a néhány sort is a végén?

- Igen, látom:

«Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alla sette il conte Alberto avia cessato di vivere.

Luigi Vampa.»

- Mit szól hozzá, gróf úr?

- Van önnek annyi pénze, amennyit követelnek?

- Nyolcszáz piaszter híján.

A gróf íróasztalához lépett, s egy arannyal ugyancsak megrakott fiókot húzott ki.

- Remélem, nem lesz annyira barátságtalan irányomban, hogy máshoz forduljon?

- Amint látni tetszik, egyenesen önhöz fordultam.

- Köszönöm is ezt a megtiszteltetést; parancsoljon, amennyi tetszik. - S a fiókra mutatott.

- És föltétlenül Luigi Vampának kell elküldeni ezt az összeget? - kérdezte Franz, merőn tekintve a gróf szemei közé.

- Azt hiszem, elég határozott hangon van megírva az a pár sor.

- Azt hiszem, hogy ha nagyon akarná, ön sokkal jobb módot találna ennek az ügynek a lebonyolítására.

- Ugyan minőt? - kérdezte elbámulva Monte Cristo.

- Például elmehetnénk együtt Luigi Vampához és én meg vagyok győződve, hogy egy percig sem habozna visszaadni Albert szabadságát.

- És miért akar éppen velem együtt menni? Miféle befolyással lehetnék én arra a haramiára?

- A napokban is olyan szolgálatot tett neki, aminőt az ember nem szokott egykönnyen elfelejteni.

- Mifélett, ha kérdeznem szabad?

- Nem ön mentette meg Peppino életét?

- Ah, ah, ki mondta önnek?

- Az mellékes, hogy kicsoda. Tudom.

A gróf összevont szemöldökkel hallgatott egy darabig.

- S velem tart, ha fölkeresem Vampát?

- Ha nem leszek terhére.

- Nem bánom, elmehetünk; az idő gyönyörű s egy kis séta a római campagnán nem fog ártani.

- Fegyvert is viszünk magunkkal?

- Ugyan minek?

- Pénzt sem?

- Az is fölösleges. Hol van az az ember, aki a levelet hozta?

- Lenn az utcán.

- Válaszra vár?

- Igen.
- Meg kellene tudnunk, hogy hol keressük tulajdonképpen a barátját; fölhivatom azt az embert.
- Ne is tessék fáradni, nem lehet azt fölcsalogatni.
- Önhöz talán nem, de énhozzám egész bátorsággal föl fog jönni.

A gróf az ablakhoz lépett és sajátságos módon fűttyentett. A köpenybe burkolt ember kilépett a falmélyedésből és az utca közepére ment.

- *Salite!* - szólt ki az ablakon olyanformán, mintha valamelyik inasának adott volna parancsot. A követ minden gondolkodás nélkül tüstént elindult, belépett a kapun és futva ment föl a lépcsőkön. Öt másodperc múlva már ott állott a küszöbön.

- Nini, te vagy, Peppino?
- Peppino szó nélkül térdre esett és ott csókolta a gróf kezét, ahol elérte.
- Még el sem feledted, hogy megmentettelek? Valóban csodálatos dolog, hiszen ide s tova egy hete már!
- Nem én, excellenza, s nem is fogom elfelejteni, amíg élek, tördelte Peppino a legigazabb hála megindult hangján.
- Amíg élsz?... Az egy kicsit sok volna, fiam! Hanem szép dolog, hogyha magad is úgy hiszed. Kelj föl, fiam, és felelj bátran.

Peppino nyugtalanul tekintgetett Franzra.

- Öméltósága előtt bátran beszélhetsz, egyike kevészámu barátaimnak. Már engedje meg, hogy így titulálom, - folytatta franciául, Franz felé fordulva, - de szükségesnek látom ez ember minden gyanuját eloszlatni.
- Bátran beszélhet előttem, - mondta most ő is, - barátja vagyok a gróf úrnak.
- Akkor hát rendben van a dolog, tessék kérdezni, excellenza, mindenre felelni fogok.
- Hogy került a vicomte Luigi kezei közé?
- Hát, hogy az elején kezdjem, a francia urak hintaja többször találkozott Teresa kocsijával.
- A kapitány szeretőjével?
- Igen. Az egyik francia nagyon is rá talált kacsintgatni, Teresa pusztá mulatságból tréfálkozott vele; a francia virágokat dobált át hozzá. Teresa visszaadta a kölcsönt, természetesen a vezér engedelmeivel, aki szintén ott volt a kocsiban.
- Lehetetlen! - kiáltott föl Franz. - Luigi Vampa ott lett volna, azon a kocsin?
- Ő hajtotta a lovakat; kocsisnak volt felöltözve, - válaszolt Peppino.
- És azután? - kérdezte a gróf.

- Hát azután a francia úr egyszer csak levette az álarcát; a kapitány úr biztatására Teresa is fölbillentette a magáét s mikor az urfi találkát kért, Teresa beleegyezett, hanem helyette Beppo fogadta a San-Giacomo templom lépcsőzetén.

- Hogyan! - szakította félbe Franz, - hát az a parasztlány, aki kikapta kezéből a moccolettot?...
- Egy tizenöt esztendősi siheder legényke, - válaszolt Peppino; - hanem azért ezen nincs röstelni való, mert Beppo fűt-fát becsapott már.



- És Beppo kivezette a városból? - kérdezte Monte Cristo.

- Igen; a Via Macello sarkán kocsi várta, Beppo fölült s megkérte a francia urat, hogy kísérje el. A francia nem nagyon kérte magát, s csakhamar elrobogtak. Beppo megnyugtatta, hogy alig egy mérföldnyire fekvő villába mennek, a francia meg égre-földre esküdözött, hogy akár a világ végére is követni fogja. A kocsis végighajtatott a Via di Ripettán, s a Porta San-Paolon át a szabadba; itt a francia úr egy kissé merészebb talált lenni a kelleténél, mire Beppo előrántotta jó pár pisztolyát, mellének szegezte s a kocsis, megállítva lovait, hasonlóan cselekedett. Erre négyen a mieink közül egyszeriben ott termettek, mert az Almo bozótos partján már leskelődtek. A francia ficánkolt egy kicsit, sőt, amint hallom, még torkon is ragadta Beppot, de hát mit lehessen tenni öt fegyveres emberrel szemben? Kénytelen-kelletlen megadta magát, leszedték a kocsiról s a patak mentén elvezették a Szent Sebestyén katakombáihoz, ahol Teresa és Luigi már várták.

- Szakasztott olyan história ez is, mint a többi, nem gondolja? - fordult Franz felé a gróf.

- Kacagatóan bolond és ostoba dolognak tartanám, ha nem éppen Alberttal történt volna.

- Annyi bizonyos, hogy ha véletlenül nem kerülök az útjába, ezt a kis kalandot keservesen megfizette volna az ön derék barátja; hanem legyen nyugodt, az ijedelmén kívül nem esik más baja.

- Fölkeressük, bárhol legyen is?

- Hogyne keresnénk föl! Annál is inkább, mert festői szép helyen fogjuk találni. Ismeri már Szent Sebestyén katakombáit?

- Nem, sohasem jártam még be őket, de régi szándékom megtekinteni.

- Pompásabb alkalom már nem is kínálkozhatik. Készen vár a kocsija?

- Nem.

- Nem tesz semmit, szokásom éjjel-nappal indulásra készen tartani egy fogatot.

- Teljesen befogva?

- Igen; nagyon szeszélyes vagyok s ha az éjszaka kellő közepén kedvem kerekedik egy házzal odébb állni, egyszerűen elutazom azonnal.

A gróf csöngetett, a komornyik megjelent.

- Álljon elő a kocsi: a pisztolyokat vegyék ki az oldalzsebekből; a kocsist ne zavarják föl, Ali fog hajtani.

Nemsokára fölhallatszott a kocsi dübörgése, amint végighaladt a kapu aljában.

Monte Cristo az órájára pillantott.

- Még csak fél egy s még akkor is idején érkezniénk, ha öt órakor indulnánk el; hanem azért jó lesz mennél előbb kiszabadítanunk a barátját, mert ugyancsak gonosz éjszakája lehet. Megmarad elhatározása mellett, velem jön?

- El nem maradnék a világért sem!

- Jőjjön.

Mindhárman lementek.

A kocsit a kapu alatt találták. Ali ült a bakon. Franz fölismerte benne a monte cristoi néma rabszolgát.

Franz és a gróf a zárt kocsi belsejébe telepedtek, Peppino Ali mellé ült a bakra s vágatva indultak el. Ali már tudta, mit kell tennie, végighajtott a Corson, átszelte a Campo Vaccinot s a Strada San-Gregorion át csakhamar elérte a kaput; a kapus eleinte sehogysem akarta át-bocsátani őket, de Monte Cristo lefegyverezte a római kormányzó fölhatalmazásával, melynek értelmében éjjel-nappal szabad ki- s bejárása volt a városba; a sorompó most már föl-emelkedett, a kapus egy aranyat kapott fáradságáért s elhagyták a város falait.

A régi Via Appián robogtak végig, az omló síremlékek között. A ragyogó holdvilágban olykor-olykor úgy rémlett Franz előtt, mintha egy-egy őrt pillantott volna meg a romok közt; Peppino intésére azonban visszasurrant az árnyék és eltűnt a homályban.

Caracalla cirkusza közelében hirtelen megállt a kocsi, Peppino kinyitotta az ajtót és a gróf Franzzal együtt leszállott.

- Tíz perc múlva ott leszünk, - szólt útitársának Monte Cristo.

Azután félrevonta Peppinot, halkán mondott neki valamit, mire Peppino előkeresett az ülés alól egy fáklyát.

A pásztorfiú előre ment az apró halmok között kanyargó ösvényen, azután eltűnt az avarban, mely rőt bozótjával olyan volt messziről, mint valami óriás oroszlán felborzadt sörénye.

- És most kövessük.

Ugyanazon az úton mentek utána; alig száz lépésnyire egy kis völgybe hajló lejtő széléhez értek.

Lenn az árnyékban két embert pillantottak meg.

- Mehetünk még előbbre, vagy megállapodunk itt? - kérdezte Franz.

- Menjünk csak tovább; Peppino már odalenn van az őrnél és bejelentett bennünket.

A két alak egyike csakugyan Peppino, a másik pedig egy őrszemül kiállított bandita volt.

Mikor közelebb léptek, a bandita megemelte kalapját.

- Excellenza, - mondta Peppino a grófnak, - ha kedve van követni, a katakombák bejárata itt van a tőszomszédságban.

- Menj előre, követünk.

A dudvával benőtt sziklák között csakugyan látható volt egy kis nyílás, melyen azonban egyesével is alig fértek be.

Elsőbben is Peppino kúszott be a hasadékon: néhány lépésnyire beljebb már tágasabb volt a földalatti folyosó. Ott megállt, csiholt, meggyújtotta a fáklyát s hátra tekintett, hogy követik-e?

Utána a gróf bújtt át ezen az inkább szelelőlyuknak, mint bejárónak nevezhető hasadékon, azután Franz is követte.

A folyosó fokként lejtve, egyre bővült, hanem azért még mindig kétrét görbülve s csak nagynehezen haladhattak párosával. Körülbelül százötven lépésnyi utat tehettek már meg, mikor rájuk rivalt az őr: Ki vagy?

A fáklya sugarai a mellükre szegezett karabély csövén csillantak meg.

- Jó barát! - kiáltott Peppino s ismét előre lépve, néhány szót sűgött az őrnél, aki ugyanúgy, mint az előbbi, szintén megbillentette a kalapját az éjjeli látogatók előtt és szabadon bocsátotta őket tovább.

Az őr mellett elhaladva, lépcsőhöz értek, melynek húsz fokán lehaladva, egy négyszögletes sírboltféle üregbe jutottak. Innen csillagalakban öt felé ágazott az út s a falakba vájt koporsó-üreges nyilvánvalóvá tették, hogy már a katakombákban vannak.

A végtelen hosszú folyosók egyikén, a távolban némi világosságot láttak derengeni.

- Szeretné-e látni a haramiatanyát?

- Rendkívül.

- Jó, jöjjön velem... Peppino, oltsd el a fáklyát.

Peppino engedelmeskedett s most már szuroksötétben botorkáltak tovább; csak előttük, mintegy ötven lépésnyire remegett a falon néhány odatévedt vöröses sugár, mit még tisztábban láttak, mióta Peppino eloltotta a fáklyát.

Némán haladtak előre. Franzot a gróf vezette, mert megvolt az a csodálatos képessége, hogy a sötétben is látott. Franz maga is egyre tisztábban látta az utat, mennél közelebb értek ahhoz a gyér világossághoz, mely vezetőül szolgált a sötétben.

Három bolthajtás elé értek, melyek közül a középső kapu gyanánt szolgált.

Áthaladva alatta, egy meglehetősen nagy négyszögletes terembe értek, mely köröskörül hasonlóképpen ki volt vájva a koporsók számára. Négy hatalmas kőkocka volt a szoba közepén, melyek a rajtuk levő, még mindig világosan látható keresztről ítélve, oltárul szolgáltak valaha.

Egy csonka oszlopmaradványra helyezett mécses bágyadt, pislogó lángja világította meg az elébük tárult különös jelenetet.

A csonka oszlopra könyökölve, háttal a közeledők felé egy ember ült a mécses előtt és olvasott.

Ez volt a banda kapitánya: Luigi Vampa.

Körülötte vagy húsz, köpönyegbe burkolózott és a földön heverő, vagy a columbarium körül futó kőpadon végig nyújtózott haramiát lehetett megkülönböztetni; a karabélyá valamennyinek a kezeügyében volt.

Mögöttük, valami bejárat előtt, a még sűrűbb homályban hallgatagon járkált föl-alá egy őr, mint valami árnyék. A gróf elégedetten nézte, mennyire gyönyörködik Franz e festői szép jelenetben, azután ajkára téve ujját, csöndre intette és szállt azon a három lépcsőfokon, mely a columbariumba szolgáló folyosóba vezetett, áthaladt a bolthajtáson s egyenesen Vampa felé tartott, ki oly mélyen elmerült olvasmányába, hogy meg se hallotta a közelgő lépéseket.

- Ki vagy? - kiáltott rá egyszerre az őr, mert nem kevésbé lepődött meg, mikor a mécs világában egy árnyékot látott kapitánya mögött föltűnni a falon.

A kiáltásra Vampa is fölrezzent s a tüzőjéhez kapott.

Egy pillanat és valamennyi haramia talpon volt. Húsz karabély torka tátongott a grófra.

- Ejnye, ejnye, - szólalt meg rendületlen nyugalommal, anélkül, hogy arcának egyetlen izma is megrándult volna, - ejnye, kedves Vampa, ugyan mire való már ez a sok teketória, mikor jó barát közeledik?

- Lábhoz a fegyvert! - kiáltott a kapitány parancsoló mozdulattal a legényeire, azután tiszteletteljesen megemelte a kalapját.

Majd a rendkívüli ember felé fordult, ki ura volt az egész jelenetnek:

- Bocsásson meg gróf úr, de sejtelmem sem lévén erről a megtisztelő látogatásról, nem ismerem föl azonnal.

- Úgy látszik, minden tekintetben kurta az emlékezőtehetsége, kedves barátom, mert nemcsak az arc, hanem a megkötött egyezés is elmosódik az emlékezetében.

- Mulasztottam volna valamit, gróf úr? - kérdezte a haramia olyan hangon, melyből kiértzett, hogy legjobb szándéka helyrehozni, ha netalán hibázott volna.

- Nem úgy egyeztünk-e meg, hogy nemcsak a magam személye, hanem a barátaimé is szent és sérthetetlen lesz önök előtt?

- S mennyiben nem feleltem volna meg ennek a kikötésnek, excellenza?

- Ma este elrabolták és idehurcolták Albert de Morcerf vicomteot; ez az úr - folytatta olyan hangon, mely megremegettette Franzot, - ez az úr egyike barátaimnak, egy fogadóban lakik velem s egy hétig az én magánfogatomon járkál a Corson és mégis elrabolták, idehurcolták s mint bárki másnak, az ő fejére is váltságdíjat szabtak.

És kivette zsebéből a levelet.

- Miért nem mondtátok ezt meg nekem, bitangok? - kiáltott legényeire a kapitány, kik visszariadtak fenyegető tekintetétől; - miért engedtétek, hogy szőszegésre vetemedjem a gróf úr ellenében, ki valamennyiünk életét kezében tartja? A Megváltó kiontott vérére esküszöm, hogyha megtudnám, hogy valamelyikőtök a gróf úr barátjául ismerte a vicomteot, öklömmel zúznám szét a fejét.

- Na látja, - szólt a gróf Franz felé fordulva, - mondtam, hogy valami tévedés van a dologban.

- Nem egyedül jött? - kérdezte Vampa nyugtalanul.

- Azzal az úrral jöttem, akihez a levél címezve volt és akinek be akartam bizonyítani, hogy Luigi Vampa szavának áll. Jöjjön, uram, - szólt a bolthajtás mögött álló Franzhoz, - itt van Luigi Vampa, aki szemtől-szembe fogja önnek megmondani, hogy mennyire sajnálja ballépését.

Franz közelebb jött, a kapitány néhány lépéssel elébe ment.

- Isten hozta közibénk, excellenza; hallotta, hogy mit mondott a gróf úr és mit válaszoltam én, egyebet nem is mondhatok már, mint hogy sokért nem adnám, ha mindez meg nem történt volna.

Franz nyugtalanul tekintgetett körül, mintha keresne valamit.

- Hol van a fogoly? Nem látom sehol.

- Remélem, egy hajaszála sem görbült meg? - kérdezte szemöldeit összevonva a gróf.

Vampa arra felé mutatott, hol az őrt álló bandita járkált.

- Ott van a fogoly s én magam fogom megmondani neki, hogy szabad.

És megindult a mutatott irányban; Franz és a gróf követték.

- Mit csinál a fogoly? - kérdezte Vampa az őrtől.

- Lelkemre, nem tudom, kapitány; egy óra óta moccanni sem hallottam.

- Jöjjenek, uraim! - mondta Vampa.

Hét-nyolc lépcsőfokon haladtak lefelé; a kapitány, ki mindig előttük haladt, félretolt egy reteszt s belökte az ajtót.

Valamelyik haramia jóvoltából szintén köpenybe burkolva ott aludta a földön az igazak álmát Albert, fölötte hasonló kis mécses pislogott, mint a columbariumban.

- Már ez csakugyan derék dolog egy olyan embertől, aki reggel hét órakor talán gyilkos golyók elébe áll! - szólt a gróf elmaradhatatlan sajtószereplő mosolyával.

Maga Vampa is bámulva nézte azt az alvó alakot; látszott rajta, hogy megbecsüli a bátorság illetően bizonyítékát.

- Igaza van, gróf úr, ez az ember méltó arra, hogy barátja legyen.

Azután Alberthez lépett és megrázta kissé a vállát.

- Excellenza, tessék fölkelni.

Albert nagyot nyújtózkodott, ásított és megdörzsölgette a szemeit.

- Ah, ah, ön az, kapitány? Az irgalmát, mi a csudának keltettek föl, olyan fölséges álom volt... úgy jártuk a galoppot Torloniánál a grófnővel, hogy még!...

Nagynehezen előkotorászta zsebéből az órát, mit egyelőre nála hagytak a banditák.

- Hajnali fél kettő! Kutya teringette, minek kelt föl ilyenkor?

- Csak azt jöttem jelenteni, hogy szabad, excellenza.

- Édesem, - válaszolt teljes lelkiyugalommal Albert, - a nagy Napoleon azt mondta: «Csak akkor keltsetek föl, ha rossz hírt hoztok.» Miért nem tett szintén úgy, miért nem hagyott békén aludni tovább, hogy végigjártam volna legalább az egész galoppot. Holtig hálás lettem volna érte... Elküldték a váltságdíjat?

- Nem, excellenza.

- Miért bocsát akkor szabadon?

- Valaki eljött önért s őtőle nem tudok megtagadni semmit.

- És egészen idáig jött értem?

- Egészen idáig.

- Teringettét, ez nagyon kedves valaki lehet.

Albert körütekintett és észrevette barátját.

- Ez már igazán szép, kedves Franz, ön csakugyan áldozatra kész barátom.

- Nem én, hanem a gróf úr, szomszédunk.

- Istenemre, gróf úr, - kiáltott örömsugárzó arccal Albert, nyakkendőjét és kezeloit igazgatva, - ön megbecsülhetetlen barát s örök időkre le vagyok kötelezve önnek, elsősorban a kocsier, másodsor pedig ezért a nagy szívességért!

Azután kezét nyújtotta a gróf felé, ki habozott egy kissé, de azért mégis elfogadta, hanem összerázkódott, mikor megérintette.

A haramia bámulva nézte ezt az egész jelenetet: ahhoz volt szokva, hogy a rabul ejtett előkelő urak reszketnek előtte s most olyan állott előtte, aki egy pillanatra sem veszítette el a jókedvét. Franz örült, hogy Albert, ha bár csak egy banditával szemben is, kitett a nemzeti becsületért.

- Ha hamarosan fölkészül, kedves Albert, még Torloniánál fejezhetjük be ezt a furcsa éjszakát; ott azután folytathatja a galoppját, amelyben megzavarták s ilyenformán még Luigi úrra sem lesz oka haragudni, aki különben az egész ügy folyamán derék emberhez méltóan viselte magát.

- Tökéletes igazsága van, két órára ott lehetünk. Luigi úr, van-e még hátra valami formalitás, vagy elbúcsúzhatom?

- Semmi a világon, szabad, mint a madár.

- Akkor hát éljen boldogul, kedves Luigi úr; jöjjenek, uraim, jöjjenek!

És Albert, a gróf és Franz kíséretében fölment a lépcsőkön s keresztül ment a columbariumon; a haramiák levett kalappal álltak sorfalat.

- Peppino, add ide a fáklyát, - szólt a kapitány.

- Mit akar vele? - kérdezte a gróf.

- Elkísérem önöket a kijáratig; ennél csekélyebb tanubizonyságát már nem is adhatnám méltóságtok iránt való tiszteletemnek.

S kiragadva a lobogó fáklyát Peppino kezéből, megindult vendégei előtt, de nem úgy, mint az inas, aki szolgálatkészen világít előre az uraknak, hanem mint egy király, akinek elől van a helye.

A folyosó végére érve, meghajolt.

- S most még egyszer kérem bocsánatát, gróf úr s remélem, hogy jó véleménye azért még nem csorbult meg, hogy ez egyszer elvitettem a dolgot.

- Nem, nem, kedves Vampám, ön különben is oly szépen ütötte helyre ezt a kis mulasztást, hogy az embernek szinte kedve volna megköszönni, hogy elkövette.

- Uraim! - fordult most fiatal barátaink felé a kapitány, - nem tudom ugyan, kedvökre való-e az efféle meghívás, de ha netalán erre vetődnének valamikor, mindenkor szívesen fogom látni önöket.

Franz és Albert megköszönték a meghívást. Elsőbben a gróf hagyta el a folyosót. Albert nyomon követte, de Franz elmaradt még egy kissé.

- Parancsol még valamit, excellenza? - szólította meg Vampa mosolyogva.

- Megvallom, nagyon fúrja az oldalamat, hogy micsoda könyvet olvashatott ön oly mélységes figyelemmel, mikor megleptük.

- Caesar kommentárjait, ez a legkedvesebb könyvem.

- Ne maradjon el hát! - kiáltott rá Albert, visszafordulva.

- Jövök már, jövök.

És átbújt ő is a nyíláson.

Alig haladtak néhány lépésnyire a szabadban, Albert hirtelen megfordult és visszasietett.

- Megengedi, kapitány úr?

És Vampa lobogó fáklyája mellett szivarra gyujtott.

- Most már mehetünk, gróf úr, még pedig lehető gyorsan, mert roppantul szeretném Bracciano hercegnél fejezni be ezt az éjszakát.

A kocsit azon a helyen találták, ahol elhagyták; a gróf egyetlen szót kiáltott oda arabul Alinak és a lovak száguldvá vágattak a város felé.

Pont kettőkor a két fiatal ember már a táncteremben volt.

Visszatérésük általános föltűnést keltett, de mivel karonfogva látták őket a terembe lépni, megszűnt az aggodalom, mely Albert miatt lassanként az egész társaságra átragadt.

- Asszonyom, - szólította meg Morcerf vicomte a grófnőt, - még tegnap ígért nekem egy fordulót ez estére s ha kissé elkésve emlékeztetem most erre a kitüntetésre, bizonyosságul itt van a barátom, kinek őszinte igazságszeretetét ismerheti már és aki bizonyíthatja önnek, hogy nem a magam hibájából történt a mulasztás.

S mivel a zenekarból éppen akkor harsantak föl egy divatos keringő első hangjai, gyöngéden átkarolta a grófnőt s eltűnt vele a táncoló párok forgatagában.

Franznak pedig önkéntelenül is eszébe jutott az a habozás, sőt iszony, mely a gróf egész testén átborzongott, mikor kénytelen volt kezét nyújtani Albertnek.

## VII. A találkozó.

Albertnek másnap az volt az első szava, hogy jó lenne talán látogatást tenni a grófnál; tegnap ugyan már kifejezte hálás köszönetét, de az ilyen nagy szívesség talán még egyszer is megérdemelné.

Franz, ki valami félelemmel elegyes vonzalommal viseltetett Monte Cristo iránt, nem akarta magára hagyni vele barátját és vele ment; mindkettejüket a fogadó-terembe vezették; öt perc múlva belépett a gróf.

- Gróf úr, engedje meg, hogy ma még egyszer megismételjem hálás köszönetemet, melyet tegnap talán csak tökéletlenül fejeztem ki. Higyje el, sohasem fogom elfeledni, milyen körülmények között jött segítségemre s hogy félig-meddig önnek köszönhetem az életemet.

- Kedves szomszéd, - válaszolt mosolyogva Monte Cristo, - ön túlozni látszik, mert ha van valami megköszönni valója, úgy ez csupán az a húszezer frank lehet, amit váltságdíjúl kellett volna fizetnie, arra pedig kár egyetlen szót is vesztegetni. Hanem azt már engedje meg, hogy őszinte nagyrabecsülésemnek adjak kifejezést tegnapi felségesen nyugodt magaviseletéért.

- Láttam, hogy gonosz dologba keveredtem s mivel asszony volt a dologban, azt hittem, párbajra kerül a sor s meg akartam mutatni annak a banditának, hogy ha tudnak is verekedni az egész világon, de nevetve csupán csak a franciák. Mivel azonban mindenesetre teljesen le vagyok kötelezve önnek, a magam, a barátom és minden jó emberem nevében azt kérdezem öntől: nem lehetnék-e bármi tekintetben is szolgálatára valamikor; atyám, Morcerf gróf spanyol eredetű s Francia- és Spanyolországban egyaránt nagy befolyása van; természetes dolog, hogy ő is, velem együtt, mindenkor és mindenben szolgálatára áll.

- Megvalloam önnek, Morcerf úr, hogy vártam ezt az ajánlatot és jó szívvel is fogadom. Már el is határoztam, hogy nagy szívességre fogom felkérni.

- És pedig?

- Sohasem voltam még Párisban; nem ismerem a várost...

- Igazán? - szakította félbe Albert. - Nem látta még Párist? Szinte hihetetlen! Hogyan élhet valaki Páris nélkül.

- Pedig úgy van; hanem most már én is úgy gondolkozom, mint ön és azt vallom, hogy a szellemi világ fővárosát nem kerülhetem el tovább. Sőt tovább megyek, ezt a halaszthatatlan utat talán réges-régen megtettem volna már, ha akadt volna valaki, aki bevezet abba az ismeretlen világba, melyről fogalmam sincs még.

- Önnek ne volna, önnek! - kiáltott fel Albert.

- Köszönöm a bókot; hanem szó, ami szó, egyedüli érdemem az, hogy bármikor síkra szánhatok az önök Rothschildjával, vagy Aguadojával, de mivel nem azért készülök Párisba, hogy a börzén játsszam, csak az említettem ok tartott vissza az utazástól. Az ön szíves ajánlata döntött. Ígérje meg, kedves Morcerf úr (a gróf különös mosollyal kísértte ezt a szót), ígérje meg, hogy ha Párisba megyek, föltárja előttem annak a kapuit, hol én szakasztott olyan tájékozatlant vagyok, mint egy huron vagy egy cochinchinai.

- Nagy gyönyörűségemre fog szolgálni, annál is inkább (kedves Franz, kíméljen meg a gúny nyilaitól), mert ma reggel kaptam Párisból levelet, melyben valami rendkívül tekintélyes, jó hírű házzal való összeköttetésről van szó.



- A házasság igájával járó összeköttetésről? - kérdezte kacagva Franz.

- Hát bizony olyanformán, vagy mi a csoda! Így tehát, gróf úr, ön engem Párisban már mint tekintélyes családfőt, talán már mint boldog apát fog viszontlátni. Ez mindenesetre jól fog illeni komoly természetemhez, ugy-e? Azt azonban nem győzhetem eléggé ismételni, gróf úr, hogy én és az enyéim, testestül-lelkestül az önéi vagyunk.

- Megragadom az alkalmat, mert szavamra mondom önnek, csupán az hiányzott eddig, hogy régi terveimet meg nem valósítottam.

Franz egy pillanatig sem kételkedett benne, hogy a gróf ugyanazokra a tervekre gondol, amelyekre vonatkozólag néhány szót már a szigeten is elejtett s szeretne volna leolvasni arcáról, vajjon minő szándék vezeti Párisba; hanem ennek az embernek a lelke mélyére pillantani nem volt könnyű dolog, különösen, mikor az a tőle elváihatlan mosolygás palástolta el minden gondolatát.

Albert boldog volt, hogy Monte Cristot ő vezetheti be a társaságba.

- Ugy-e, gróf úr, nemcsak olyan szeszélyes ötlet ez, mely útközben meg-megkapja az embert, de ami futóhomokra építve, az első fuvallatra összeomlik?

- Nem, becsületemre mondom: el akarok Párisba menni, tehát kell mennem.

- És mikor?

- Mikor tér vissza ön?

- Két, legfeljebb három hét múlva már ott is leszek.

- Miattam ne siessen, három hónapot adok önnek, ez azt hiszem elég hosszú határidő.

- És három hónap múlva bekopogtat nálam?

- Ha akarja, megmondhatom a napot és az órát is, amelyben bátor leszek fölkeresni. Megjegyzem azonban, hogy bogaram a pontosság.

- Tessék meghatározni a napot és az órát, nekem is úgy volna kedvesebb.

A gróf levette a tükör mellett függő falinaptárt s órájára pillantott.

- Ma február 21-ike van s órám féltizenegyket mutat. Legyen szíves tehát május 21-én, délelőtt féltizenegykor várakozni rám.

- A reggeli már várni fogja.

- Hol lakik?

- A Helder-utca 27. szám alatt.

- Legényszállása van, nem leszek terhére senki másnak?

- Atyám palotájában lakom, de teljesen elkülönített kis kerti házában.

- Helyes.

Monte Cristo beleírta jegyzőkönyvébe: «Helder-utca 27., május 21-én, délelőtt féltizenegykor.»

- És most, - szólt jegyzőkönyvét visszacsúsztatva zsebébe, - legyen nyugodt, mert az óra mutatója sem lehet pontosabb, mint én.

- Találkozunk még elutazásom előtt?

- Attól függ, mikor utazik el.

- Holnap, öt órakor délután.

- Akkor kénytelen vagyok búcsút venni öntől. Dolgom van még Nápolyban s csak vasárnap reggel, legkorábban szombat estére térhetek vissza. Ön is elutazik, báró úr? - kérdezte Franztól.

- Én is.

- Haza?

- Nem, Velencébe. Egy-két esztendőt szeretnék még Olaszországban tölteni.

- Akkor hát aligha találkozunk Párisban.

- Sajnálom, hogy nem részesülhetek ebben a szerencsében.

- Szerencsés utat mindkettejüknek, uraim, - mondta azután kezet nyújtva a fiatal embereknek.

Franz most érintette meg először ennek az embernek a kezét; megborzongott, mert jéghidegnek találta, mint a halottakét.

- Még egyszer és utoljára, - mondta Albert - becsületszávéra ígérte, ugy-e? Helder-utca 27., május 21-én délelött féltizenegykor?

- Május 21-én, délelött féltizenegykor, Helder-utca 27, - ismételte Monte Cristo.

Erre még egyszer üdvözölve a grófot, eltávozott a két fiatalember.

- Bántja valami, Franz? - kérdezte odahaza Albert. - Nagyon levertnek látom.

- Őszintén bevallva, én nagyon furcsának találom ezt a grófot, s ez a párisi találkozó aggaszt egy kissé.

- A találkozó... aggasztja! Ugyan, hová gondol, édesem, csak nem ment el az esze?

- Elment-e vagy nem, mit tudom én, hanem aggódok, annyi bizonyos.

- Fölhasználom a kínálkozó alkalmat, hogy megkérdezzek valamit öntől, amit többször megfigyeltem már. A gróf kifogástalanul udvarias és rendkívül szíves irányunkban, s ön már hidegebb nem is lehetett volna, mint amilyen vele szemben volt minden egyes alkalommal. Van ellene valami kifogása?

- Lehetséges.

- Találkozott vele talán már valahol, mielőtt ide jöttünk volna?

- Kétszer is.

- Hol?

- Ígérje meg, hogy egy szót sem fog tovább adni abból, amit most elmondok.

- Megigérem.

- Becsületszávéra?

- Becsületszávamra.

- Jó, hallja tehát.

És Franz rendre elbeszélte az egész monte-cristoi kirándulást, beleszőve a két corsicai banditát is, kiket a csempész-hajó legénysége között talált. A legapróbb részletekig elbeszélte az Ezeregyéjszakába illő káprázatos vendéglátást a földalatti palotában. Beszért a lakomáról, a hasisról, a szobrokról, a valóságról, és az álomról, s hogy fölébredésekor mind eme csodás dolgok bizonyítékául nem maradt meg egyéb, mint az a kis vitorla, mely a messze szemhatáron Porto-Vecchio felől még felé fehérlett. Azután áttért Rómára, a colosseumi éjszakára,

a közötté és Vampa között lefolyt beszélgetésre. Peppino esetére, kinek megmentését a gróf megígérte a banditának. Hogy miként váltotta be szavát, azt Albert is megítélheti.

Végre rátért a mult éjszakai kalandra is, s elbeszélte zavarát, melybe a hiányzó néhány száz piasztér miatt került, míg eszébe nem ötlött, hogy a grófhhoz forduljon, mely ötletének az a festői szép látványosság volt az eredménye, amit a katakombákban tanyázó haramiák megpillantásakor élvezett.

Albert feszült figyelemmel kísérte az egész elbeszélést. Azután megkérdezte:

- S talál ön ebben valami kifogásolni valót? A gróf saját hajóján utazik, mert elég pénze van hozzá. Ha Portsmouthba vagy Southamptonba megy, mindkét kikötőben egy sereg yachtot láthat, mert a gazdag angolok százainak van meg ugyanaz a szenvedélye, ami a grófnak, melyben én semmi különösét nem találok. Hogy Monte Criston valóságos palotája van, ezt én csak abból magyarázom, hogy kell valahol megállapodási helyének lennie, ahol nem kénytelen arról a rettenetes konyháról élni, ami engem már négy hónap óta, önt négy esztendeje soványítja s ahol legalább a maga kényelmes ágyában hálhat és nem nyomorog ezen az istenverte komisz talián nyoszolyán, amely az én derekamat egészen tönkre tette már. S nehogy kijátssza a toscanai kormány, s egész berendezése kárba vesszen, megvásárolta a szigetet, s még a nevét is tőle kölcsönözte. Nem gondolja, kedvesem, hogy a mi ismerőseink között tucatszámra akad olyan ember, aki olyan birtok nevét viseli, amely sohasem volt az övé?

- És a két corsicai bandita, aki az ő emberei között volt?

- Hogy lehet ilyesmin megütközni? Hiszen önnek kellene tudnia legjobban, hogy ezek a corsicai banditák nem rablónépség, hanem olyan szegénylegény-féle földönfutók, akik valami vendetta miatt csavarognak el a szülőfalujokból. Higgye el, az még nem szennyezi be senkinek sem a kezét, ha segédelmet nyújt nekik. Ha valaha elvetődném Corsicára, legfőbb vágyam volna Colomba banditáit megláthatni, mert akármit tart is ön felőlük, nekem kedves alakjaim.

- Hanem Vampa és bandája utonállók és haramiák, ezt már remélem, nem fogja tagadni. Mire magyarázza hát azt a rendkívüli tekintélyt, mellyel e garázda népség közt lépett föl a gróf?

- Mivel én minden valószínűség szerint éppen e tekintélynek köszönhetem az életemet, nagyon hálátlannak kellene lennem, ha bírálgatnám. Korántsem tekintem bűnnek, sőt inkább megvédelmezem, nem ugyan azért, mert életemet mentette meg, ami talán túlzás is volna, hanem mert négyezer piasztért, vagyis húszezer frankot takarítottam meg a segítségével. Ennyire odahaza bizonytal nem becsültek volna.

- De azt mondja hát meg, édesem, hol van ennek az embernek a hazája, milyen nyelven beszél, honnan szerezte azt a rengeteg vagyont és minő lehetett titokzatos életének első fele, mely olyannyira komorrá, zárkózottá tette a másodikat? Az ön helyében én elsősorban ezekre a kérdésekre gondoltam volna.

- Mikor megkapta a leveletem s a grófhhoz fordult, ugy-e, ezt mondta: Albert de Morcerf, útitársam, barátom, bajba került, segítsen nekem a kiszabadításában.

- Igen.

- És kérdezte ő öntől, hogy ki az az Albert de Morcerf, hogyan jutott a nevéhez, honnan szerezte pénzét, miből él, hová való? Kérdezte öntől mind e dolgokat, mondja?

- Nem, nem kérdezte.

- Egész egyszerűen eljött s kiszabadított Vampa körmei közül, hol vidáman és gondtalanul találtak ugyan, de csak azért, mert jó képet csináltam a rossz tréfához. Már most, ha ezért olyan szívességre kér, amit naponta megteszünk akármilyen odavetődött orosz vagy olasz

hercegnek, akit készségesen bemutatunk a párisi társaságnak, - tőle megtagadjam? Ugyan menjen, Franz, ne beszéljen bolondokat.

Ez egyszer csodálatosképpen Albertnek volt igaza.

- Tegyen amint jónak látja, - szólt Franz nagyot sóhajtva, - érvelése szép, talán helyes is, hanem azért én mégis csak azt mondom, hogy Monte Cristo nagyon furcsa ember.

- A gróf határozottan nagy emberbarát. Önnek fogalma sem lehet, mi célból készül Párisba. Hátha a Monthyon-díjért pályázik; ha csak az én szavazatom hiányzanék, hogy ő nyerje el, nem késném vele, annyi bizonyos. Hanem ne beszéljünk többé erről, ebédeljünk meg hamarosan és nézzünk még el utoljára Szent Péter dicső templomába.

Másnap délután öt órakor elváltak és Albert visszatért Párisba, Franz pedig Velencébe rándult.

Még mielőtt elindultak volna a fogadóból, Albert magához intette a pincért s attól tartva, hogy a gróf megfélekedzik a találkozóról, névjegyet adott át neki, melyre a «Vicomte Albert de Morcerf» név alá odajegyezte emlékeztetőül:

*Május 21-én, délelőtti féltizenegykor, Helder-utca 27.*

## VIII. A fogadtatás.

A Helder-utcai házban nagy sürgés-forgás volt május huszonegyedikének délelőttjén, hogy a vicomte becsülettel álljon a szavának.

Albert a nagy udvar túlsó sarkán egy kis melléképületben lakott, szemben azzal, melyben a cselédség volt elszállásolva. A kis háznak csak két, utcára nyíló ablaka volt; ezeken kívül három ablaka volt még az udvar felé és kettő a kertre szolgált.

Az udvar és a kert között a Morcerf gróf és grófné tágas, nagyszerű, de a császár-kor izlés-telen modorában épített palotája emelkedett.

Az utca felől magas falkerítés választotta el a kertet, egész hosszában virágvázákkal diszítve, közepén aranyozott vasrácsos kapuval: a portás fülkéje mellett külön kis ajtócska volt még a gyalogjárók számára.

Morcerfné anyai gyöngédségből jelölte ki fia lakásául a kis kerti házat, mert megválni nem tudott tőle, de belátta, hogy a korabeli fiatalembereknek teljes szabadságra van szükségük. A dédelgetett, kényelemszerető fiú szállása különben bájos kis fészek volt.

Az utcára nyíló ablakokon át figyelemmel kísérhette, mi történik odakünn. A fiatalságot mindig érdekli, mi történik a világban, ha az a világ csak az utca vonala is. És ha netalán jobban érdekelné, ami kívül történik, semmint beérhetné az ablakpárkányra való könyököléssel, kifordulhatott az utcára is azon a kis rácsos ajtón, mely átellenben volt a kapu mellettivel, amelyről talán nem lesz fölösleges elmondani egyet s mást.

Erről a kis félreeső, gondozatlannak látszó, porlepett ajtócskáról végképp megfeledkezett mindenki és a házbelieknek eszébe sem jutott volna, hogy valaha azon keresztül lépjenek az utcára; hanem azért, ha lehet a gondosan olajozott sarkvasakról következtetni, alighanem elég gyakran használhatták bizonyos alkalmakkor. Ez a ravasz kis alkalmatosság kijátszotta a kapust s talán többször fordult meg benne a kulcs, mint az ő hatalma alatt álló másik kettőben, csakhogy az Ali Baba Szezámja módján ez is csak varázsigére, vagy mondjuk ki őszintén, csak gyöngéd ujjacskák és még gyöngédebb kopogtatásra pattant föl.

E kis ajtótól széles, előcsarnoknak is beillő folyosó vezetett a lakásba s jobbra, az udvar felé az ebédlő, balra a kert felé a kis elfogadó-terem nyílt belőle. Az egész külső falat befutó borostyán természetes függönyként borult az ablakok fölé s a kíváncsi szemek elől gondosan megóvta e két földszinti szoba apró titkait.

Az emeleten hasonlóan elosztva szintén volt jobbra-balra egy-egy szoba s az előcsarnok helyett még egy harmadik is. Itt ismét volt egy kis szalón, öltöző- és hálószoba.

A földszinti szalón dohányzók számára volt berendezve.

Az öltöző-fülke a hálósobába nyílt, melyből szőnyegajtó vezetett a lépcsőházba. Szóval meg volt téve minden óvatos intézkedés.

Az első emelet fölött még egy meglehetősen nagy műterem is volt, zsúfolásig megrakva Albert szeszélyből összevásárolt ezerféle holmijával; vadászkürtök, vonós hangszerek, fuvolák, szóval egy valóságos kis zenekarnak való felszerelés hevert ebben a mosolygó lomtárban, melyek valamennyiét lázas buzgalommal kezdte tanulgatni, de csakhamar unottan félre is vetette; festőállvány, paletták, pasztellkréták heverték szanaszét, mert a zeneművészet csömöre után az ecset kísérletei szórakoztatták - természetesen nagyon rövidke ideig; betetőzte azután a jeles gyűjteményt a vívótőrök, öklöző-keztük, kardok, botok, füttykösök egész garmadája,

mely akkoriban elválaszthatatlan volt a divat ifjú hőseitől. A háládatlan művészek két említett ágazatánál kétségtelenül több sikerrel és állhatatosabban gyakorolt három igen jeles és dicső művészetet, még pedig a vívást, öklözést és a fütykös forgatását s mestereiül Grisier, Cooksot s Sebonchert sorolhatta föl.

E furcsa és nagyszerű műterem-lomtár bútorzata egy sereg kínai porcellánnal, japáni vázákkal, lucca de robbiai fayence-szal és Bernard de Palissy porcellánfestményeivel megrakott I. Ferenc korabeli faragott szekrényből és régi karosszékekből állott, melyekben valaha talán még IV. Henrik, Sully, XIII. Lajos vagy Richelieu ültek, mert e székek kettejének pazarul faragott támláján a hármás lilium fölött királyi korona ékeskedett s valószínű, hogy a Louvre, vagy valamelyik királyi vadászkastély bútorraktárából kerültek ide. E vénséges, kopott karszékek elnyűtt szövetén itt-ott fölcillant egy-egy darab élénk színű hímzés, melynek tarka szálai közé kalkuttai vagy sandernagori asszonyi kéz öltögette valaha aranyfonállal a sugárszóró perzsa napot. Miért hevert itt az a néhány csodaszép rongy, talán a gazdájuk se tudta volna megmondani.

A legszembeesőbb helyen egy kis keskenyszárnyú rózsafazongora állott, mely Roller és Blanchet mesterműve lévén, dacára e kor liliputi termeihez szabott parányi voltának, egész kis orkesztrumot rejtett magában s cinegehangon, de finoman zöngicsélte el Beethoven, Weber, Mozart, Haydn, Gretry és Porpora dörgeedelmes remekműveit.

Végsővéig a falakon, az ajtó fölött, még a mennyezeten is kardok, török, fütykösök, gerezdes és gombos buzogányok, csatabárdok, egész fegyverzetek, aranyozott vérték és damaszkpengék függtek; a hézagokat azután ásványok, ritka növények és tátogató, mindig röpülni kész, de örökké mozdulatlan kitömött madarak töltötték ki.

Mondanunk sem kell, hogy Albert itt tanyázott a legszívesebben.

A találkozóra kitűzött napon félpongyolában heverészett a kis földszinti szalonban. A széles, lágy vánkossokkal megrakott kerevet előtt álló asztalon képviselve volt a világ minden dohányfajtája, a szentpétervári szalmasárga levelektől a fekete kínaiig s a marylandi és portoricoitól a hollandusok imádott latakijeig. Azután következett a füstölőszerszámok végtelen sokasága s nagyság és minőség szerint fokozatosan egymásra következő illatos ládikákból valódi purgosok, fegáliák, havannák és manillák kandikáltak elő, kellő tisztelettel bámulva a rengeteg pipatórium porcellánzacskós német díszpéldányait, a korállal kirakott száru borostyánszopókás csibukokat és a kígyóként összezsavarodott, hosszúcsövű, óriás nargilétet. Fejedelmi szakértelmével maga Albert elnökölt az ebédutáni kis sziesztákon, mikor vendégeivel együtt füstbe burkolózva néma gyönyörűséggel szemlélték a fölszálló kék füstkarikákat.

Háromnegyed tízkor belépett a komornyik. Egész cselédsége csak ez az ember és egy John nevű tizenöt éves angol lovászyerek volt. A palotabeli szakács természetesen mindenkor rendelkezésére állott s különös alkalmakkor még a gróf vadászát is szolgálatára rendelhette.

Germain, a komornyik, fiatal emberünk legbizalmasabb meghittje, nagy csomó ujsággal és egy sereg levéllel lépett be.

Albert szórakozottan turkált a levélhalmazban s két illatos boritéku, hajszálbetűkkel címzett levelet fölbontva, némi figyelemmel olvasta végig.

- Honnan jött ez a két levél?

- Az egyik a postán, a másikat Danglarsné úrasszony komornyikja hozta.

- Jelentse Danglarsné asszonynak, hogy köszönettel fogadom a páholyában följánlott helyet... Várjon csak!... azután siessen Rosához s mondja meg neki, hogy előadás után nála vacsorázom; vigyen magával vagy hat üveg jóféle itókát, cyprusit, xeresit, malagit... egy-két tucat

osztendei osztriga sem fog ártani, hanem mondja meg Borelnek, hogy friss legyen, mert nekem hozza!

- Hány órára parancsolja a reggelit?

- Hány óra lehet most?

- Háromnegyed tíz.

- Pont féltizenegykor találva legyen. Debraynak valószínűleg a miniszteriumba kell mennie... és különben is erre az időre várom a grófot; igen, május huszonegyedikére, délelőtt féltizenegyre s bár nem bízom valami túlságosan ígéretében, a magam részéről pontos akarok lenni. Igaz, nem tudja, fölkelt már a grófné?

- Ha parancsolja, azonnal meggyőződöm róla.

- Menjen... kérjen tőle egy néhány üveg likört, mert az én fölszerelésem nem egészen teljes; egyúttal azt is megmondhatja, hogy három óra tájban szeretnék neki valakit bemutatni.

Az inas eltávozott. Albert végigdőlt a kereveten, fölszakított néhány ujságot, végigfutott a színházi híreken és nagyon fanyar képet csinált, hogy operát és nem balettet adnak; s mikor még annak a csodaszernek a hirdetését sem találta meg bennük, ami oly vakító fehérre teszi a fogakat s amit valaki nagyon földicsért előtte: - unottan vetette félre Páris három legolvasottabb lapját s ásítás közben szitkozódott:

- Az irgalmát, ezek a rengeteg nyomtatott lepedők napról-napra butábbak!

Ebben a percben állt meg a fogat a kapu előtt s a komornyik nemsokára Lucien Debray urat jelentette. Magas, szőke, halvány fiatalember lépett be, szürke, határozott tekintetű szemekkel, keskeny, hideg ajkakkal, aranygombos kék kabátban, fehér nyakkendővel és selyemzsinóron függő monoklival, melyet jobb szemén némi hunyorgatások, bájos fintorulatok és a szemöldökizom hallatlan erőlködése mellett sikerült fönn is tartania. Méltóságához illő komolysággal, szó nélkül, valóságos félhivatalos arccal lépett be.

- Hozta Isten, Lucien! Szinte rám ijeszt ezzel a pontossággal! Mert őszintén bevallva, önt vártam a legkésőbbre s ime még tíz óra előtt öt perccel megérkezik, holott a találkozót féltizenegyre beszéltük meg. Bámulom, csodálom önt!... vagy talán megbukott a minisztérium?

- Nem, kedvesem, - válaszolt a fiatalember, a pamlagra vetve magát, - ingadozni ugyan ingadozunk, hanem egyelőre még nem buktunk meg s már-már azt kezdem hinni, hogy végkép megszilárdulunk, tekintve, hogy a félszigeten történő események még inkább biztosítanak róla.

- Igaz, igaz, önök szeretnék Carlost kikergetni.

- Ej, ej, ne zavarja össze a dolgot, édesem, mi csak Franciaország túlsó határszélére akarjuk telepíteni s Bourgesban királyi vendégszeretettel fogjuk fogadni.

- Bourgesban?

- Igen s nem is lehet oka a panaszra. Bourges VII. Károly király székvárosa. Ön még nem is tudja? Tegnap óta még a verebek is ezt csiripelik Párisban, sőt a börzén már tegnapelőtt kiszimatolták ezt a dolgot, mert Danglars egy milliót nyert rajta. Meg se foghatom, honnan tud meg ez az ember mindent velünk egy időben.

- Most veszem észre ezt a kis kék szalagot; új érdemjelet kapott?

- III. Károly rendjét kaptam meg a napokban, - válaszolt közömbösen Debray.

- Ugyan ne adja már annyira a közönyöst, vallja be, hogy örült ennek a kékszalagos kis portékának.
- Lelkemre, örültem; mert az aranygombos fekete kabáthoz nagyon jól illik a kis érem, s a valamire való öltözők határozottan nyer vele.
- És az ember olyan lesz, mint a walesi vagy reichstadti herceg.
- Ezért jöttem olyan korán, édesem.
- Hogy mennél hamarébb megláthassam a rendjelét?
- Nem, hanem mert egész éjszaka leveleket küldözgettem; huszonötöt diplomáciai ügyben. Hajnal felé vetődtem haza s aludni szerettem volna, de egyszerre olyan heves fejszaggatás kezdett gyötörni, hogy levegőre kellett mennem, s lovagoltam egy óráig. Boulogneban egyszerre megrohant az éhség és az unalom, ez a ritkán összekerülő két ellenség, mely most az egyszer véd- és dacszövetséget kötött velem; tudja, afféle carlo-republikánus szövetséget; akkor jutott eszembe, hogy önnél ma nagykanállal eszünk, s azért siettem ide; éhes vagyok, tartson jól; unatkozom, mulattasson.
- Ez a házigazdai kötelességem, - válaszolt Albert. Azután csöngetett komornyikjának. Lucien pedig a hirlapokat bökdöste keresztül aranygombos pálcájával.
- Germain, egy pohár xeresit és kétszersültet! Addig is gyújtson rá, kedves Lucien, valóságos csempészett szivar valamennyi; kóstolja csak meg és eszközölje ki valahogy a kegyelmes úrnál, hogy ilyeneket árulasson azok helyett a diófalevélből csavart keserű tekermények helyett, aminőkkel a derék polgárok életét megkeseríti.
- De már attól óvakodom! Különben is, ha ugyanezeket a szivarokat az állam árusítaná, biztosítom, hogy élvezhetetleneknek találná. Másrészt pedig ez nem is tartozik hozzánk, hanem a pénzügyekhez, tessék Humann úrhoz fordulni, a közvetett adók osztályába, A.-folyosó, 26. ajtó.
- Bámulom önben ezt a végtelen tudást. Hanem azért csak gyújtson rá, édesem!
- Minő boldog ember is maga, kedves vicomte, - szólt rágyújtás közben, - egész napját édes semmittevással töltve! Talán föl sem tudja fogni, micsoda boldogságot élvez!
- S mit tenne ön, kedves országbékéltető, - válaszolt Morcerf kissé gúnyos hangon, - mit tenne ön, ha semmi dolga sem volna? Panaszkodik? Önnek nincs elég szórakozása, önnek, egy miniszter belső bizalmasának, ki az európai bonyodalmak és a párisi kis cselszövények közepette a királyok, sőt ami még több, a királynék védelmében, a pártok kiegyenlítésében, a választások megejtése alkalmával tolla és telegráfja segítségével nagyobb hatalmat gyakorolhat a hivatalos szobában, mint Napoleon győzelmes kardjával a csatatéren; kinek búsás fizetése mellett még huszonötezer livres évi jövedelme van; olyan paripája, amiért Château-Renaud négyszáz aranyat kínált, s amitől még sem akart megválni; olyan szabója, aki még egy nadrágját sem rontotta el soha; ki naponta eljár az Operába, Jockey-Clubba és a Variétés-színházba... önnek ne volna szórakozása? Jól van, elhiszem, s majd én fogom szórakoztatni.
- Helyes; mivel?
- Meg fogom ismertetni valakivel.
- Valami szép asszonnyal?
- Nem, férfival.
- Ugyan hagyja el, tengersok férfiismerősöm van már úgy is.
- Hanem olyan nincsen, aminőről én beszélek most.



- Csak nem a világ végéről való az az ember?
- Talán még messzebbről, édesem.
- Ejha! de remélem, hogy nem ő hozza a reggelit?
- Nem, legyen nyugodt, a reggeli odaát készül az édesanyámék konyhájában. Nagyon éhes?
- Már biz én bevallom őszintén, ha nem is szép dolog ilyesmit beismerni. Tegnap Villefortéknál ebédelttem és higgye el, ezeknél a drágalátos nagy uraknál éhen marad az ember.
- Az irgalmát, a mások ebédjét ugyancsak fitymálják, hanem a miniszterüket nem győzik eléggé dicsérni.
- Hanem oda nem is hívunk meg semmi comme il faut alakot! s ha nem volnánk kötelezve néhány jóféle kortest és egy-két nagyszáju szavazó polgárt meghívni, úgy őrizkednénk a miniszteri konyhától is, mint a pestistől.
- Lászon hát hozzá és töltsön még egy pohárral abból a xeresiből.
- Szívesen, a spanyol bor kitűnő, s már ebből is láthatja, mennyire helyesen cselekszünk, mikor ezt a dicső országot megbékéltetjük.
- És szegény Don Carlos?
- Don Carlos igyék bordeauxi bort! A fiát tíz esztendő múlva majd összeházassítjuk a kis királynővel.
- Ezért majd az aranygyapjas rendet fogják a nyakába akasztani, ha még akkor is a minisztériumban lesz.
- Úgy veszem észre, Albert, hogy ma csak füsttel lakhatom jól önnél.
- Van-e ennél kedvesebb szórakozása a gyomornak! Legyen türelemmel, már hallom is az előszobában Beauchamp hangját, vitatkozzék vele, s az idő röpködni fog.
- Miről vitatkozzam vele?
- Hát az ujságokról!
- Azt hiszi, édesem, hogy szoktam ujságokat is olvasni? - szólt fejedelmi megvetéssel, ajkbiggyesztve Lucien.
- Ez egy okkal több a vitára, s annál tovább fog tartani.
- Beauchamp úr! - jelentette a komornyik.
- Jöjjön csak, jöjjön, félelmetes mestere a tollnak! - kiáltott feléje sietve Albert. - Debray rettenetesen kevésre becsüli önt, pedig nem is olvassa, legalább azt mondta az imént.
- Tökéletesen igaza van, - mondta a belépő, - szakasztott úgy cselekszik, mint én, aki naponta megkritizálom, anélkül, hogy tudnám mit is csinál tulajdonképpen. Jó reggelt, titkár úr.
- Dehogya is nem tudja, - válaszolt a titkár, mosolyogva rázva meg a feléje nyújtott kezét, - mondja csak, mit beszélnek rólam a világban?
- Melyik világban, kérem? Mert a megváltás 1828-ik esztendejében nagyon sok világ van a világban.
- Hát a critico-politikai világban, melynek ön a főfő dicsősége.
- Helyeslik, mert elég vereset vetettek, hogy most egy kis kéket arathassanak.

- Nem rossz, nem rossz, miért is nem csatlakozik hozzánk, kedves Beauchamp! Olyan szellemmel, mint az öné, három-négy esztendő alatt magas polcra vergődhetik az ember.
- Tanácsát egyelőre nem követhetem; megvárom, míg olyan minisztérium került kormányra, amelyik félesztendőre biztosítva van. Most pedig csak egy szóra, kedves Albert, hadd fújja ki magát egy kicsit szegény Lucien. Reggelizünk mi tulajdonképpen, vagy ebédelünk? Ma még el kell látogatnom a képviselőház ülésére. Látja, a mi mesterségünk sem olyan rózsás, mint aminőnek látszik.
- Csak reggelizni fogunk; két vendéget várok még, s mihelyt megérkeztek, azonnal asztalhoz ülünk.
- Kik azok a vendégek?
- Egy nagy úr és egy diplomata.
- Akkor két óráig is el fog tartani a dolog. Én majd csak a csemegére térek vissza. Legyen szíves, tegyen félre egy kis számócát, kávét meg jó szivart a számomra. A képviselőházban majd csak bekapok hamarjában egy szeletet.
- Kár volna megcselekednie, Beauchamp, mert az a nagy úr valóságos Montmorency, a diplomata pedig Metternich, s pont tizenegykor megkezdjük a reggelit; addig pedig tegyen úgy, mint Debray és csillapítsa magát egy kis xeresivel, meg kétszersülttel.
- Jól van, maradok, ma igazán nagy szükségem van a szórakozásra.
- Éppen úgy, mint Debraynak! Pedig az ellenzék vidám szokott lenni, mikor a minisztérium szomorkodik.
- Hanem arról fogalma sincs, hogy micsoda dolgok fenyegetnek engem még ma. Ebéd előtt Danglars beszédét kell végighallgatnom a képviselőházban, este pedig egy francia pair olvassa föl tragédiáját a felesége szalonjában. Vigye el az ördög ezt az alkotmányos kormányt! És még panaszkodni se lehet, mert magunk választottuk, miért nem választottuk meg jobban.
- Fölfogom rettentő helyzetét, s belátom, hogy jó adag vidámságra volna most szüksége.
- Sohse ócsárolja úgy Danglars beszédét, - mondta Debray - ő is az ellenzéken van, s önnel együtt szavaz.
- Hiszen éppen az a baj! Miért nem küldték inkább Luxemburgba beszélni, hogy jóízűen elnevetgélhettem volna itt önök között.
- Szörnyű fanyar kedvem van ma, édesem, látszik, hogy a spanyol bonyodalom meg van oldva. Tudja-e már azt a nagy ujságot, hogy a párisi pletykák szerint Danglars leányát, Eugenie kisasszonyt szándékozom elvenni? Ha egyébért nem, már csak ezért sem engedhetem megcsúfolni annak az embernek a beszélőképességét, mert egy szép napon ilyenforma beszédet fog tartani hozzám: «Vicomte úr, leányomnak két millió a hozománya!!»
- Ugyan menjen, ebből a házasságból sohasem lesz semmi. A király báróvá tehetné, pairré is teheti, de valódi nemest nem csinálhat belőle soha s Morcerf gróf sokkal inkább gróf és arisztokrata, semmint beleegyeznek egy messallianceba azért a hitvány két millióért. Morcerf vicomte csak marquiset vehet nőül.
- Teringettét, az a két millió nem valami hitvány összegecske! - válaszolt Albert.
- Nem több, mint akármelyik boulevardi színház, vagy egy kis vasúttársaság alaptőkéje.
- Ne is hederítsen rá, Morcerf, - szólt hanyagul Debray, - hanem házasodjék meg. Hiszen úgylis csak egy pénzeszacskó föliratát veszi el! És nem szebben gömbölyödik-e rajta az a sok

bájos zérus, mintha valami kopott címer volna a helyén; az ön címerében úgyis hét rigó van, adjon belőle hármat igen tisztelt nejének, még mindig marad önnek négy, vagyis eggyel több, mint amennyi Guise herceg címerében volt, ki annak idején kis híja, hogy királya nem lett Franciaországnak.

- Aligha igaza nincsen, Lucien, - válaszolt szórakozottan Albert.

- Világos, mert minden milliomos ember nemes ember, vagy legalább is azzá lehet.

- Csitt, Debray, - szólt közbe nagyot kacagva Beauchamp, - ha Château-Renaud meghallja, dicső Renaud de Montauban ősenek kardjával fogja kigyógyítani ebből a paradoxon-mániából s egyszerűen fölnyársalja önt.

- Annyira nem ereszkedik le ilyen magamfajta közönséges polgáremberhez.

- Lám, lám, a minisztérium már Bérangerből citál, hová jutunk, Istenem, hová jutunk?

- Château-Renaud és Maximilien Morrel urak! - jelentette a komornyik.

- Együtt volnánk hát valamennyien; ideje is talán asztalhoz telepedni valahára; mert ha nem csalódom, csak erre a két úrra várt, ugye Albert?

- Morrel? - tanakodott magában Albert. - Morrel! Ugyan ki lehet ez?

Nem volt ideje tovább tünődni rajta, mert Château-Renaud, egy szép szál harminc esztendő fiatalember, tetőtől talpig törülmetszett nemes, Guiche természetének és Mortemart szellemének örököse, már feléje nyújtotta a kezét.

- Engedje meg, édesem, hogy bemutassam Maximilien Morrel spahi-kapitány urat, barátomat, megmentőmet. Egyébiránt nem szorul ajánlatra, csak rá kell nézni. Fogadja szívesen az én hősiemet, vicomte.

S félreállott egy kissé, hogy előtűnhessen mögüle e magas, széles homloku, átható tekintetű, feketebajszú fiatalember, kinek megnyerő alakjával, ha emlékeznek rá olvasóim, Marseille-ben találkoztunk, eléggé drámai körülmények között. A paszományos, félig francia, félig keleti szabású spahi-egyenruha gyönyörűen illett a becsületrend keresztjével ékesített melléhez, katonás magatartásához. A fiatal tiszt udvarias finomsággal hajolt meg; minden legcsekélyebb mozdulata kellemes volt és finom.

- Uram, - szólt felé bókolva Albert - Château-Renaud báró úr mindenesetre tudta, hogy nagy örömet fog nekem szerezni, ha megismerhetem; ön barátai közé tartozik, legyen hát a mienk is.

- Nagyon helyes, - mondta Château-Renaud - de kívánja még azt is hozzá, hogy hasonló esetben önért is tegye meg azt, amit én értem tett.

- Mit tett, ha tudnom szabad?

- Óh, - vágott közbe Morrel - szóra sem érdemes az egész, mindig túlozni szokott.

- Mit beszél? Szóra sem érdemes? Akkor hát maga az élet sem érdemes szóra! Mindenesetre nagy bölcsészre vall ez az állítása, kedves Morrel úr s lehet, hogy ön, aki naponta kockára teszi életét, talán el is hiszi, hanem én, aki csak egyetlen egyszer, véletlenül...

- Annyit már tudok, báró, hogy a kapitány úr életét mentette meg.

- De meg ám, Istenemre!

- Mily alkalommal? - kérdezte Beauchamp.

- Az Istenért, Beauchamp, azt akarja, hogy éhen haljak? - dörgött rá Debray, - valahogy bele ne merüljenek valami végnélküli históriába!

- Távol legyen tőlem, hogy késleltessem a reggelit... majd asztal fölött lesz szíves elbeszélni, Château-Renaud.
- Uraim, még csak negyed tizenegy s mint említettem, még valakire várok.
- Igaz, a diplomata még nincs itt.
- Diplomata vagy egyéb, magam sem tudom; annyit tudok csak, hogy egyszer követségben járt az én ügyemben, még pedig olyan kitűnő sikerrel, hogy ha király lettem volna, ráaggattam volna valamennyi rendjeletem, aranygyapjastul, térdszalagrendestül.
- Minekutána még most sem ülhetünk asztalhoz, - szólt sóhajtva Debray, - töltsön magának ön is abból a jóféle xeresiből és mesélje el nekünk azt a históriát.
- Mint tudni fogják, egyszer eszembe jutott lerándulni Afrikába.
- Ezt az utat már ősei is megtették, kedves Château-Renaud, - szólt közben elmésen bókolva Morcerf.
- Kétlem, hogy ön is a Krisztus koporsójáért ment volna, mint az ősei.
- Eltalálta, Beauchamp; csak a pisztolyaimat óhajtottam odalenn kisütögetni. A párbajnak, mint ön is tudja, ellensége vagyok azóta, hogy két segédem, kiket valami semmiségből támadt ügy elintézésére kértem föl, arra kényszerítettek, hogy legjobb barátaim egyikének csunyául megroncsoljam a karját... annak a szegény Franz d'Épinaynak, kit valamennyien ismernek.
- Igen, emlékszem, megverekedett vele... Micsoda ügy is volt az?
- Vigyen el az ördög, ha emlékszem már rá. Hanem dacára párbajjellenes felfogásomnak, sajnáltam volna olyan tehetséget parlagon hevertetni, mint az enyém s valami új pár pisztolyt az arabokon akartam kipróbálni. Hajóra ültem hát és elmentem Oranba s onnan Constantine-be, hanem éppen az ostrom beszüntetésekor érkeztem. Tehát csak a visszavonulásban lehetett részem. Negyvennyolc óráig esőben, hóban húzódtunk vissza éjjel-nappal: harmadnap reggelre kidőlt a lovam. Szegény pára, takarókhöz, fűtött istállóhoz volt szokva s arab ló létere nagyot bámulhatott, mikor tíz fok hidegben didergett Afrikában.
- Azért akarja hát elcsalni tőlem angol paripámat, azt hiszi, hogy az jobban elviseli a hideget, mint az ön arab ménje?
- Tévedni tetszik, mert megfogadtam, hogy egyszer s mindenkorra végeztem Afrikával.
- Megszeppent egy kicsit?
- Olyanformán van a dolog, nem tagadom; de meg volt rá az okom. Lovam tehát kidőlt s gyalog futottam tovább, egyszerre hat arab vágatott felém magasra emelt kardokkal; kettőt puskámmal lőttem le, kettőt a pisztolyaimmal, de még mindig maradt belőlük kettő és én fegyvertelen voltam. Az egyik belemarkolt a hajamba (azért hordom most tövig lenyírva, mert az ember sohasem tudhatja, mi éri), a másik pedig nekikészült a nyakamnak a yatagánjával s már közel éreztem a hideg vasat, mikor ez az úr, kit itt látnak maguk előtt, rájuk tüzelt, leterítette pisztolyával azt, amelyik üstökömbé markolt s a másikat, ki nyakamra éhezett, kardjával hasította ketté. Morrel úr megfogadta, hogy azon a napon valakinek meg fogja menteni az életét s a véletlen engem vezetett útjába; ha gazdag volnék, szobrot faragtatnék a Véletlennek.
- Igen, - mondta mosolyogva Morrel - ez szeptember ötödikén történt, atyám csodálatos megmentésének évfordulóján; ezt a napot, amennyire lehetséges, minden esztendőben meg fogom ünnepelni valami kis cselekedettel.

- Hőstettel! - igazította helyre Château-Renaud. - Szóval én voltam a szerencsés, hanem ez még nem minden. Nemcsak a yatagántól, hanem a megfagyástól is ő szabadított meg; nem a köpenyege felével takarva be védencét, mint Szent Márton, hanem rám borítva az egészet. De még az éhenhalástól is ő mentett meg, mert megosztotta velem... találják ki mijét?

- Valami jóféle pástétomot talán?

- Nem, hanem a lovát, melyből farkasétvággal ettünk meg egy-egy darabot... Nem volt könnyű dolog!

- Megrágni?

- Nem, hanem meghozni ezt az áldozatot. Kérdezze meg csak Debrayt, föláldozná-e lovát egy idegen emberért?

- Idegenért bizonyára nem, barátért - talán.

- Megéreztem előre, hogy barátokká leszünk, báró úr, - mondta Morrel - különben már volt szerencsém említeni, hogy akár hőstettel, amint önök nevezik, akár nem, áldozattal vagy anélkül, de ezen a napon meg kell hálálnom a végzetnek, amit velünk tett valamikor.

- Ezt a történetet, amire most Morrel úr céloz, majd el fogja önöknek egyszer mesélni, ha már jobban összebarátkoztak, nagyon csodálatos história az, hanem egyelőre, legalább ma foglalkozunk csak inkább az ételneműekkel. Hány órákor reggelizünk, Albert?

- Fél tizenegykor.

- Pontban? - kérdezte Debray, órájára tekintve.

- Legyen még vagy öt percnyi türelemmel, mert én is megmentőt várok - válaszolt Morcerf.

- Kiét?

- Hát az enyémet, az áldóját! Vagy azt hiszi, hogy engem nem is lehet megmenteni s csak az arabok szokták levagdalni az ember fejét? Mai reggelink valóságos emberbaráti lakoma lesz s asztalunknál, legalább remélem, az emberiség két jótévőjét fogjuk üdvözölhetni.

- Minő kár, hogy csak egy Monthyon-dij van!

- Nem tesz semmit, majd olyannak fogják adni, aki semmit sem tett a világon, - mondta Beauchamp. - Az Akadémia is ilyen módon szokta megoldani a kényes kérdést.

- Honnan jön az ön embere? - kérdezte Debray. - Bocsásson meg, tudom, hogy már válaszolt egyszer erre a kérdésre, de olyan határozatlanul, hogy bátran megismételhetem még egyszer.

- Valóban nem tudom. Három hónappal ezelőtt, mikor meghívtam, még Rómában volt; de ki tudja, merre járt azóta!

- S gondolja, hogy pontosan meg fog érkezni?

- Meg vagyok győződve róla.

- Vegye tekintetbe, hogy ha még rá is adunk öt percet, akkor nincs már több ideje hátra tíz percnél.

- Azt a kis időt fölhasználok arra, hogy elbeszéljek róla egyet s mást.

- Lesz benne valami tárcacikkre való?

- Még pedig ugyan érdekes adatok!

- Halljuk hát, mert amint látszik, az ülésről ugyis elmaradok; valamivel pedig kárpótolnia kell.

- Az idei karnevált Rómában töltöttem.

- Tudjuk, tudjuk.
- Hanem azt már nem tudják, hogy haramiák kezei közé kerültem.
- Haramiák már nincsenek, - szólt közbe Debray.
- De igenis vannak, még pedig rettenetesekek vagy inkább bájosan szépek, mert első látásra sokkal szebbeknek láttam őket, semmint eszembe jutott volna félni.
- Vallja be, kedves Albert, hogy a szakácsa megkéséett egy kissé, hogy a marennesi vagy ostendei osztrigák nem érkeztek meg és most Maintenon asszony példájára, ön is csevegéssel akarja elűtni a fogásokat. Beszéljen csak tovább, édesem, sokkal jobban szeretjük önt, semmint meg ne bocsátanánk és szívesen végig ne hallgatnánk azt a történetet, bármily mesésnek ígérkezik is.
- Én pedig határozottan állítom, hogy tiszta valóság, bármily mesésnek látszik is. A haramiák törbe csaltak, azután elhurcoltak valami nagyon, nagyon szomorú helyre, amelyet Szent Sebestyén-katakombának neveznek.
- Én is megfordultam ott s szinte kilelt a hideg, - szólt közbe Château-Renaud.
- Engem pedig valóságosan kilelt a hideg. Tudtomra adták, hogy fogságomból csak váltságdíj mellett bocsátanak szabadon, hitvány négyezer piaszterért, vagyis körülbelül huszonhatezer livresért. Szerencsétlenségemre alig volt több pénzem ezerötszáz piaszternél; utazásomat már befejeztem s hitelemet teljesen kimerítettem. Írtam Franznak. No lám, hiszen Franz ott volt, tőle megkérdezhetik, füllentek-e csak egy hangot is; írtam tehát Franznak, hogy ha másnap reggel hat órára meg nem kapom a négyezer piasztert, hat óra tíz perckor egyesülök az Urban elszenderült szentekkel és dicsőséges vértanúkkal, mert kétségtelenül azok társaságába kerültem volna. És Luigi Vampa, ez volt a haramiafőnök neve, higgyék el nekem, nem sokat teketóriázott volna velem.
- És Franz megjött a négyezer piaszterrel? - kérdezte Château-Renaud. - A manóba, ekkora összegért még nem jöhet valaki zavarba, ha Franz d'Épinaynak vagy Albert de Morcerfnek hívják.
- Nem, egész egyszerűen annak az úrnak a társaságában jött el, akit most várok s önökkel megismertetni remélek.
- Ez az úr tehát valami Hercules, aki Cacust megölte vagy az Andromedát megszabadító Perseus?
- Egészen közönséges halandó, olyan magamforma termetű ember.
- Persze, főtől talpig fegyverben?
- Még csak egy kötőtű sem volt nála.
- Talán lealkudta a váltságdíjat?
- Két szót sűgött a kapitány fülébe s azonnal szabadon bocsátottak.
- Sőt valószínűleg még bocsátatot is kértek a kis kellemetlenségért, ugy-e? - szólt kacagva Beauchamp.
- Szakasztott úgy esett a dolog.
- Akkor hát Ariosto volt az az ember.
- Nem, csupán gróf Monte Cristo.
- Gróf Monte Cristo nincsen, - szólt határozott hangon Debray.

- Magam sem hiszem, - erősítette meg Château-Renaud olyan biztossággal mint aki Európa egész nemességét elő tudná számlálni az ujján - ki hallott valaha gróf Monte Cristoról?

- Talán a szentföldről került ide, - jegyezte meg Beauchamp - őseinek valamelyikét a Szent Sír uralta, mint Mortemar-t a Holttenger.

- Bocsánat, uraim, de én azt hiszem, szolgálhatok némi felvilágosítással, - szólt Maximilien - Monte Cristo egy kis sziget, melyről sokszor beszéltek atyám matrózai; egy kis homokszem a Földközi-tengerben, egy parány a mindenségben.

- Teljességgel így van, uram. És ennek a kis homokszemnek, ennek a parálynak ő a korlátlan ura és királya; grófi címével együtt Toscanától vásárolta meg.

- Olyan gazdag az ön grófja?

- Meghiszem!

- Szeretném látni.

- Abból még nem ítélheti meg.

- Nem értem önt.

- Olvasta valaha az Ezeregyéjszakát?

- Micsoda kérdés!

- Honnan itéli meg az Ezeregyéjszaka alakjairól, hogy gazdagok-e, vagy koldusok? Honnan tudja, hogy csüreikben nem rubin és gyémánt van garmadába rakva? Ugy járnak-kelnek a világban, mint valami földhözragadt halász, s egyszerre csak megnyílik a bűvös földalatti barlang, s megláthatja kincseit, melyekkel Indiát lehetne megvásárolni.

- És azután?

- Az én gróf Monte Cristom ilyenforma halász. Még a nevét is onnan vette, mert Sindbád, a tengerésznek nevezi magát s arannyal, drágaságokkal megrakott barlangja van.

- És ön látta azt a barlangot, Morcerf? - kérdezte Beauchamp.

- Nem én, hanem Franz. De csitt, erről egy hangot se szóljanak neki. Bekötött szemekkel vezették oda s csak némák és gyönyörű asszonyok szolgáltak ki, akikhez képest Cleopatra közönséges, varróleány volt. Abban ugyan nem egészen bizonyos, hogy a nők valóság voltak-e, vagy álom, mert csak akkor látta őket, mikor már a hasisból evett, s lehet, hogy csak a szobrok elevenedtek meg felcsigázott képzeletében.

Barátai úgy néztek Morcerfre, mintha szerették volna azt mondani:

- Kedvesem, maga megbolondult, vagy nagyon csufondáros kedvében van.

Csak Morrel tűnődött el a hallottakon.

- Az öreg Penelon, apám matróza, szintén mesélt ilyesvalamit egyszer, - mondta Morcerf felé fordulva.

- Végtelenül örülök, hogy Morrel úr segítségemre jön. Ugy-e, nem tetszik önöknek, hogy ebben az útvesztőben ő nyújt önöknek kivezető fonalat?

- Bocsásson meg, édes barátom, - szólt Debray - hanem amit ön nekünk elbeszért, annyira valószínűtlennek látszik...

- Természetesen, mivel a követségek meg a konzulok nem tettek róla jelentést! Nagyon sok dolguk van utazó földijeinkkel, s míg azokat nyaggatják, nem jut másra idő.

- Sohse bántsza szegény ügynökeinket! Mit is kívánna tőlük, hiszen a kormány napról-napra többet nyirbál le a fizetésükből, s maholnap már nem is akad ember, aki külszolgálatra vállalkozik. Akar követ lenni, Albert, kineveztetem Konstantinápolyba.

- Nem én, a világért sem! Hiszen a szultán, az első tüntetés után, amelyet nem mulasztanék el Mehemet Ali tiszteletére rendezni, megküldené a selyemzsinórt!

- No lássa!

- Hanem azért az még nem jelent annyit, hogy az én Monte Cristom nem valóságos ember.

- A manóba, de nagy csoda, hiszen minden ember valóságos ember!

- Természetesen, de nem mind egyforma, mert nem lehetnek mindenkinek szerezsen rab-szolgái, fejedelmi palotái, pazar fegyvergyűjteménye, hatezer frankos paripái, s csodaszép görög hölgyei!

- Láttá azt a görög hölgyet?

- Láttam és hallottam. Láttam az Argentina-színházban, s hallottam egyszer, mikor a grófnál reggeliztem...

- Hát az a csodálatos ember is úgy eszik-iszik, mint más?

- Eszik, bár rendkívül keveset.

- Meglássa, hogy valami vampir lesz.

- Csak neessen, édesem, amennyi jól esik. G... grófnőnek is az volt a véleménye, pedig amint tudja, ő ismerte Lord Ruthwent.

- Nagyszerű! Ime a párja a Constitutionnel hírhedt tengeri kígyónak. Vampir!... nagyszerű!

- Bágyadt, tetszés szerint összehúzható és kitágítható szemek, kiálló arccsontok, hatalmas homlok, halvány arcbőr, fekete szakáll, hegyes éles fehér fogak s ehhez hasonló udvariasság.

- Szakasztott így van, Lucien, vonásról-vonásra eltalálta. Igen éles, metsző udvariasság. Nem egyszer megborzongatott ez az ember; egyszer együtt néztünk végig egy kivégzést s kilelt a hideg, mikor ő a lehető legközönyösebb hangon értekezett a legkülönbélebb kivégzési módokról, mialatt a bakó kötelességét végezte, s az áldozat ordított halálfélelmében.

- Nem csalta el egy kicsit a Colosseum romjai közé, hogy a vérét kiszívja? - kérdezte Beauchamp.

- Vagy mielőtt elvált tőle, nem iratott alá valami lángszínű pergament, amelyen a lelkét adja el neki, mint Ézsau az elsőszülöttségi jogát?

- Csak csúfolódjanak, uraim, ha, jól esik! - szólt kissé ingerülten Morcerf. - Hanem, ha végigtekintek önökön, szép, párisi gavallérok, a Boulevard de Grand és a Bois de Boulogne sétakocsizóin, s szembeállítom önökkel azt az embert, úgy veszem észre, hogy ugyancsak elütnek egymástól.

- Ez nagyon hízelgő rám nézve! - mondta Beauchamp.

Château-Renaud is megszólalt:

- Az ön Monte Cristo grófja nagyon derék ember lehet, leszámítva apró-cseprő ügyeit az olasz haramiákkal.

- Ej, hiszen nincsenek olasz haramiák!

- Vampirok sem!



- De még Monte Cristo gróf sem!... Nem hallja, Albert, most üti a fél tizenegyet.

- Vallja be, hogy lidércnyomása volt az éjjel, s menjünk reggelizni.

Még el sem hangzott az óraütés, mikor Germain megjelent az ajtóban:

- Gróf Monte Cristo öméltósága.

Valamennyien összerezzenek, mert Morcerf elbeszélése még a gúnyolódókra is hatással volt. Maga Albert sem tudta fölindulását elrejteni.

Kocsirobogást nem hallottak az utcán, sem lépteket az előszobában; még az ajtó is zajtalanul tárult föl.

A gróf megjelent a küszöbön, egyszerűen, de oly tökéletes eleganciával öltözve, hogy még a legfinnyásabb divathős sem tehetett volna ellene kifogást. Válogatott, finom és izléses volt rajta minden, s kalapja, ruhája és fehérneműje a legelőkelőbb cégek műhelyéből került ki.

Alig látszott többnek harmincöt esztendősnél, s ami valamennyiöket meglepte, tökéletes mása volt annak az arcképnek, amit Debray vázolt róla látatlanban az imént.

- A pontosság, - szólalt meg Monte Cristo - a királyok udvariassága, mint uralkodók egyike mondta valamikor. De az utazókban bármennyire meglegyen is a jóakarát, nem mindig felelhetnek meg e szép mondásnak. Hanem azért remélem, kedves vicomte, hogy tekintetbe véve jó szándékomat, meg fogja bocsátani azt a néhány másodpercnyi késedelmet, mellyel netalán túlléptem a találkozásra megszabott határidőt. Ötszáz mérföldnyi utat nem lehet akadályok nélkül megtenni, különösen itt Franciaországban, ahol, úgy látszik, nem lehet a postáslegényekkel rövidesen elbánni.

- Gróf úr, éppen most akartam vendégeim tudtára adni, hogy megtisztel látogatásával, s bátorodom is bemutatni önnek az urakat. Ime gróf Château-Renaud, ki tizenkét pairt számlál ősei közt, s kinek elődei valaha a Kerek-asztal körül ültek; Lucien Debray úr, belügyminiszeri titkár; Beauchamp úr, a félelmetes ujságíró, a kormány valóságos réme, kiről azonban, dacára országos hírének, aligha hallott valamit Olaszországban, feltéve, hogy lapja kezeibe nem került; végre Maximilien Morrel úr, spahi-kapitány.

E név hallatára a gróf, ki eddig is udvariasan, de meglehetősen hidegen s valódi angol közönyösséggel üdvözölte a bemutatottakat, akarata ellenére is megrázkódott, s gyenge pirosság futotta el halvány orcáit.

- Az új francia hódítók egyenruhája nagyon szépen illik önnek, uram.

Valami kifejezhetetlen megindulás volt ebben a remegő hangon kiejtett szavakban; még szép, de máskor oly fátyolos tekintete is fölragyogott mellette.

- Még nem is látta a mi afrikai hőseinket? - kérdezte Albert.

- Sohasem, - válaszolt a gróf, újra visszanyerve szokott nyugalmát.

- És ez alatt az egyenruha alatt hadseregünk legderekbabb, legnemesebb szíve dobog.

- Ugyan, vicomte úr, - vágott szavába Morrel.

- Sohse vágjon a szavamba, kapitány úr... Éppen az imént hallottuk elbeszélni egy olyan hősi tettet, bár ma találkoztunk legelőször, engedelmet kérem, hogy úgy mutassam be, mint barátomat.

E kijelentésre újra észre lehetett venni Monte Cristo arcának színeváltozását és remegő pilláin a belső fölindulást.

- Nemes szíve van... annál jobb!

Ez a közbekiáltás, mely inkább saját gondolataira válaszolt, mint arra, amit Albert mondott, mindenkit meglepett, s legkivált Morrelt, ki csodálkozva tekintett Monte Cristora. Hanem, amit mondott, oly lágyan, oly szeliden volt mondva, hogy bármily különös volt is tartalma, nem bántathott meg vele senkit.

- És mi kételkedtünk benne! - súgta Beauchamp halkán Château-Renaudnak.

Château-Renaud az arisztokratikus világban jártas éles tekintetével fürkészve Monte Cristo arcát, belátta, hogy Albert igazat beszélt.

- A gróf csakugyan rendkívüli ember. Mit szól hozzá, Morrel úr?

- Lelkemre, - válaszolt a kapitány - nyílt tekintete és megnyerő hangja van, s dacára különös megjegyzésének, nekem határozottan tetszik.

- Uraim, Germain jelenti, hogy már tálalva van. Gróf úr, engedje meg, hogy én mutassam az utat.

Hallgatva mentek át az étterembe. Mindenki elfoglalta helyét.

- Uraim, - szólt a gróf leülve - előre is bocsánatot kérek, ha netalán valami szabályellenes dolgot követnék el; idegen vagyok, annyira idegen, hogy most fordulok meg először Párisban. A francia életmód teljességgel ismeretlen előttem, mert mind ez ideig keleti módra éltem, mely olyannyira ellenkezik a hagyományos párisi francia finomsággal. Engedelmet kérek tehát, hogy ha valami török, nápolyi vagy arab félszegség akaratlanul is meglátszik rajtam. S most, uraim, lássunk a reggelihez.

- Hogy mondja mindezt! Határozottan nagy úrnak kell lennie, - suttogta Beauchamp.

- Előkelő, nagy úr, - volt Debray véleménye.

- És mindenütt nagy úr, az egész világon, - tetőzte be Château-Renaud.

## IX. A reggeli.

A gróf, mint említettük, nagyon mértékletes volt az étkezésben. Albert észrevette ezt s attól tartott, hogy a párisi élet kétségkívül leganyagibb, de egyszersmind legszükségesebb oldala nem fogja kielégíteni.

- Kedves gróf úr, tartok tőle, hogy a helder-utcai konyha nem lesz ingyére. Meg kellett volna előbb kérdezni, hogy kedvenc ételeit készíttethetem volna el.

- Ha jobban ismerne, legkevésbé sem aggódnék miattam, ki túlestem már mindenféle ételen s táplálkoztam nápolyi maccaronival, milanoi polentával, valenciai olla potridával, konstantinápolyi piláffal, indiai karrikkal s kínai fecskefészekkel. Fölösleges minden aggodalom, ilyen magamfajta világpolgár nem riad vissza semmiféle konyhától. Bármit és bárhol jóízűen eszem, csak hogy keveset; ma meg éppen étvágyamnál vagyok, mert tegnap reggel óta egy falatot sem ettem.

- Tegnap reggel óta? - kiáltották valamennyien ~ huszonnégy óra óta semmit sem evett?

- Egy falatot sem; kénytelen voltam kerülőt tenni, hogy Nîmes környékén egyről-másról fölvilágosításokat szerezzek, szóval késtem egy kissé s nem akartam útközben sehohoz megállapodni.

- Ehetett volna a kocsiban is.

- Nem, inkább aludtam, mint rendesen, mikor unatkozom s képtelen vagyok bármivel elszórakozni, vagy mikor éhes vagyok, anélkül, hogy kedvem volna falatozni.

- Akkor alszik, amikor akar?

- Körülbelül.

- Talán valami szert használ?

- Még pedig csálhatatlant.

- Hej be jó volna ez nekünk is odalenn Afrikában, ahol nem mindig akad ennivaló s innivaló még ritkábban, - jegyezte meg Morrel.

- Hanem ez a szer, mely nálam e kivételes életmód mellett pompásan beválik, nagyon veszedelmes volna a seregben, mit nem lehetne akkor talpra állítani, amikor éppen a legnagyobb szükség volna rá.

- S nem szabad tudnunk, miféle szer az? - kérdezte Debray.

- Legkevésbé sincs okom eltitkolni; igen egyszerű keveréke a legkitünőbb ópiumnak, melyet biztonság okából magam hoztam Kantonból: a legjobb keleti hasissal, mit a Tigris és az Eufrátes között készítenek. E két alkotó részt, egyenlő adagokban összekeverve, pilulákká lehet gyúrni, mit alkalomadtán egész egyszerűen bevesz az ember. Hatása tíz perc múlva bekövetkezik. Kérdezzék csak meg Franz d'Épinay bárót; úgy emlékszem, ő már megkóstolta egyszer.

- Igen, - szólt Morcerf - említette nekem s igen kedvesen emlékszik meg az esetről.

- De, - szólt Beauchamp, ki ujságíró lévén, mindig és mindenben tamáskodott - állandóan magánál hordja azt a szert?

- Állandóan, - válaszolta Monte Cristo.

- Ne vegye szerénytelenségnek, de nagyon szeretném látni azokat a pilulákat, - folytatta Beauchamp, remélve, hogy megfoghatja vele a különö idegent.

- Kész örömmel szolgálok vele, - válaszolt a gróf és egyetlen smaragdból metszett gyönyörű szelencét keresett elő a zsebéből, melyből egy aranycsavar segítségével egyenként lehetett a zöldesbe játszó apró golyócskákat kihullatni. A piluláknak csípős, átható szaguk volt; a szelencében már csak négy-öt darab volt mindössze, de tizenkettő is elfért volna benne.

A szelence kézről-kézre járt, de sokkal inkább megbámulták a rendkívüli smaragddarabot, mint a tartalmát.

- Szakácsa készíti ezt a szert? - kérdezte Beauchamp.

- Nem, uram, ilyesmit sohasem bízok méltatlan kezekre. Meglehetősen értek a kémiához s magam készítem piluláimat.

- Valóságos csoda ez a smaragd és a legnagyobb, amit valaha láttam, bár édesanyám családi ékszerei között is akad néhány figyelemreméltó darab, - jegyezte meg Château-Renaud.

- Három hasonló darabom volt; egyiket a Nagyúrnak adtam, ki kardmarkolatába foglaltatta, a másikat a pápa Ő szentségének, ki a Napoleon által VII. Piusnak ajándékozott hasonló, de kevésbé tiszta smaragdhoz tette a tiarára, a harmadikat pedig megtartottam s bár ezáltal sokat veszített értékéből: szelencévé alakíttattam, hogy rendeltetésének megfelelőbb legyen.

Mindenki elbámulva nézett Monte Cristora, ki oly egyszerűen mondta el a dolgokat, hogy vagy igaznak kellett elfogadniuk, vagy őt magát örülnék tartaniok; a smaragd azonban kézzelfoghatóvá tette az első eshetőséget.

- És mivel viszonzta ezt a nagyszerű ajándékot a két uralkodó? - kérdezte Debray.

- A Nagyúr szabadon bocsátott egy nőt. Ő szentsége pedig visszaadott egy embert az életnek. Egyszer életemben tehát olyan hatalmas voltam, mintha trón lépcsőin születtem volna.

- Ugy-e, Peppino volt az, akit megszabadított? - kérdezte Morcerf - az ő számára kérte a kegyelemlevelet?

- Lehet, - válaszolt Monte Cristo mosolyogva.

- Fogalma sem lehet, gróf úr, mennyire örülök, hogy így hallok beszélni! Eleve úgy beszéltem önről barátaimnak, mintha mesebeli varázsló, vagy valami középkori bűvész lenne; hanem a párisiak már annyira nyakig vannak a paradoxonokban, hogy még a kétségbevonhatatlan valóságot is a képzelet délibábos játékaiként magyarázzák, ha ezek az igazságok eltérnek az ő mindennapi életük folyásától. Itt van például Debray, aki naponta olvassa és Beauchamp, aki mindennap kinyomatja, hogy a Jockey-Club valamely elkésett tagját megtámadták és kirabolták az éjjel; hogy a Saint-Denis-utcában vagy egyebütt négy embert meggyilkoltak, hogy lebujokban tíz, tizenöt, húsz zsebmetszőt, egy egész tolvajbandát csíptek nyakon, hanem azért mégis makacsul tagadják, hogy a római campagnán haramiák is vannak. Legyen szíves, gróf úr, mondja el ön is, hogyan kerültem a haramiák kezébe s hogy az ön nemeslelkű föllépése nélkül alighanem a Szent Sebestyén katakombáiban várnám most a föltámadást, helyett, hogy szerény kis hajlékomban reggelivel szolgálom önöknek a Helder-utcában.

- Megigérte nekem, hogy nem fog beszélni többé arról a semmiségről, - szólt Monte Cristo.

- Gondoljuk, hogy nem én rólam, hanem valaki másról van szó. Beszéljünk róla, kérem, mert ha ön lenne szíves átvenni a szót, nemcsak az kerülne szőnyegre, amit én is elmondhatnék, hanem talán olyasmi is, amit még nem tudok.

- Azt hiszem, eléggé fontos szerepet játszott az egész dologban arra, hogy mindent éppen olyan jól tudjon, mint magam.

- Ha mindent elmondtam, amit tudok, megígéri, hogy kiegészíti a történetet?

- Nem bánom, legyen.

- Elmondok tehát mindent, még ha csorba esik is a hiúságomon. Három napig meg voltam győződve, hogy én vagyok a szívebálványa egy szép álarcos hölgynek, kit Tullia vagy Poppaea leszármazottjának hittem, aki azonban közönséges contadina volt; azért nevezem olasz névvel, hogy ne kellessék parasztot mondanom. Ez már magában véve is elég hebehurgyaság volt, de talán még nagyobb, mikor a találkán egy tizenöt-tizenhat esztendőös karcsu, csupaszképű suhancot ostromoltam helyette, de alig akartam alabástrom vállaira az első csókol lehelni, pisztolyt szegezett rám és hét-nyolc cimboráival elhurcolt a katakombákba, hol bámulatos műveltségű haramiavezér elé vezettek, aki lelkemre, Caesar kommentárjait olvasta s csak annyi időre vetette föl fejét a könyvről, amíg elmondhatta, hogy ha másnap reggel hat órára nem küldik el értem a négyezer piasztért, hat óra tíz perckor föbelövet. A levél még most is megvan Franz birtokában; ketten írtuk alá, én és Luigi Vampa. Ha nem hiszik, írjanak Franznak, ő majd hitelesíti aláírásainkat. Ennyit tudok. Hanem arról már fogalmam sincsen, hogyan került ön oda, gróf úr s miként léphetett föl olyan tekintéllyel a római banditák között, akik előtt nincs is tekintély. Megvallom, hogy Franzzal egyetemben végtelenül bámultuk ezt a csodálatos dolgot.

- Pedig rendkívül egyszerű az egész; a hirhedt Vampát tíz esztendő óta ismerem. Siheder bojtárgyerek volt még, mikor egyszer útbaigazított s én egy aranydarabot vetettem neki, de mivel vonakodott jutalmat elfogadni, csak ajándékképpen lehetett ráerőszakolni, mit viszonzott is azonnal egy sajátkezűleg faragott törrel, melyet fegyvergyűjteményemben bizonyára látott is annak idején. Jóval később, akár azért, mivel elfeledte már kölcsönös ajándékainkat, melyeknek barátokká kellett volna tennie, akár azért, mert nem ismert föl, kísérletet tett elfogatásomra; hanem kudarcot vallott vele, mert én fogtam el tizenkét cinkosával egyetemben. Kiszolgáltathattam volna őket a római törvényszéknek, mely nem sokat szokott teketóriázni a hozzá hasonlókkal s vele különösen röviden elbánt volna, de nem volt lelkem így cselekedni. Hazaküldtem valamennyit.

- Azzal a föltétellel, hogy igaz bűnbánattal térjenek meg, - szólt kacagva az ujságíró. - Örömmel látom, hogy lelkiismeretesen megtartják az adott szót.

- Nem, uram, a föltétel csupán az volt, hogy a magam és barátaim személyét mindenkor tiszteletben tartják. Lehet, hogy önök előtt, a szociális, progresszív, humanista tanok hirdetői előtt, különösnek fog tetszeni, amit mondok, hanem én bizony édes-keveset törődöm a felebarátaimmal s nem iparkodom megoltalmazni azt a társadalmat, mely engem nem hogy védene, de inkább megront; semleges maradok az emberekkel, a társadalommal szemben s a magam részére sem követelek tőlük egyebet.

- Remekül volt mondván! - kiáltott fel Château-Renaud - ime az első őszinte ember, ki szemtől-szembe hirdeti az önzés jogait; ez a helyes út, tisztelem érte, gróf úr!

- Az őszinteség mindenestre érdem e szavakban, - szólalt meg Morrel - hanem azért én mégis bizonyos vagyok benne, hogy a gróf úr nem bánta meg, hogy az imént oly határozottan kijelentett elvektől egyszer valamikor mégis eltért.

- Mennyiben tértem volna el elveimtől? - kérdezte Monte Cristo, ki néhányszor már oly figyelemmel vizsgálta Maximiliént, hogy a vakmerő fiatalember kénytelen volt lesütni szemeit ez átható, éles tekintet előtt.

- Mert mikor Morcerf urat megszabadította, felebarátja és a társadalom javára cselekedett.

- Melynek ő egyik legfőbb ékessége, - mondta erős nyomatékkal Beauchamp, egy hajtásra kiürítve egy pohár champagneit.

- Gróf úr, ön, kinél következetesebb elméjű embert nem ismerek, ezúttal dilemmába került s meglátja, hogy a napnál világosabban fogják azonnal bebizonyítani, hogy távolról sem önző, sőt inkább emberbarát. Ön azt vallja, gróf úr, hogy a keletről szakadt közibénk a levantei, maláj, indiai, kínai, szóval barbár, Monte Cristonak nevezi magát s e vezetéknévhez a Sindbád nevet csatolja keresztnév gyanánt, pedig már az első napon, alighogy Párisba tette lábát, ösztönből követi a különködő párisiak legnagyobb erényét, vagy talán legnagyobb hibáját s olyan bűnöket kohol magára, melytől távol jár s rejtegeti valóságos erényeit.

- Kedves vicomte, mindabban, amit mondtam, vagy tettem, semmi sincsen, ami távolról is elfogadhatóvá tenné azt a dicsőítést, mit az ön és igen tisztelt barátai részéről kell elviselnem. Nekem ön nem volt már akkor idegen, hiszen ismertük egymást, reggeliztünk is együtt, ön kocsimat használta, együtt néztük a Corson nyüzsgő maskarákat, sőt még azt a kivégzést is, mely olyannyira megviselte, szintén egy ablakból néztük végig a Piazza del Popolon. Már most azt kérdezem, uraim, hogy azt, ki félig-meddig az én vendégem volt: hagyhattam volna-e szó nélkül azoknak a förtelmes haramiáknak a kezeiben, ahogy önök nevezik őket? Különben sem tettem némi mellékgondolat nélkül, amennyiben már akkor elhatároztam, hogy önt fogom felkérni a párisi szalónokba való bevezetésre, mikor Franciaországba rándulok. Akkoriban ön még csak futó szeszélynek gondolta elhatározásomat, de ma, mikor kétségtelenül valósággá lett, be kell váltania ígétét, ha csak meg nem akarja szegni a szavát.

- Meg fogom tartani, - válaszolt Morcerf - hanem tartok tőle, hogy csalatkozni fog reményeiben, mert ön, kedves gróf úr, ki a változatossághoz, festői szép tájakhoz és fantasztikus dolgokhoz van szokva, nálunk mit sem fog találni, mely kalandos élethez szokott lelkét kielégíthetné. A mi Csimborasszónk a Montmartre. Himalájánk a Mont Valérien; Saharánk a Grenelle síkja, hol artézi kutat ásna, hogy szomjan ne halljanak a karavánok. Tolvajunk van bőven, bár még mindig nem olyan tömérdek sok, ahogy híresztelik, hanem ezek a zseb-metszők határtalanul jobban félnek a legigénytelenebb titkos rendőrtől, mint a legnagyobb úrtól; szóval Franciaország olyan prózai föld és Páris annyira civilizált város, hogy nyolcvanöt megyénkben nem találhat egyetlen kis hegyet, melyen telegráf ne volna, egyetlen valamire való kis barlangot, hová a rendőrség már be nem vezette volna a gázvilágítást. Egyéb szívességet tehát nem is tehetnék önnek, gróf úr, mint hogy bemutatom, vagy barátaim által bemutatatom, ahol csak kedve tartja. Egyébiránt önnek nem is volna szüksége senkire a bemutatkozáshoz; neve, vagyona és szelleme elég hozzá (Monte Cristo kissé ironikus mosollyal hajolt meg), hogy bárhol önmaga bemutatkozhasék és mindenütt szívesen fogadják. Egyetlen dologban lehetek csupán hasznára. A párisi életet minden ízében tökéletesen ismerem, s legalább megfelelő szállásról mindenestre gondoskodhatom az ön számára. Szívesen megosztanám szállásomat önnel, mint ahogy ön is megosztotta velem Rómában az önét, de én nálam, ki hirdetem, de annál jobban gyakorlom az önzést, ki nem állná e világon senki, ha csak valami szerényen meghúzódo kis asszonyka nem.

- Emlékszem, hogy Rómában tett említést házassági terveiről; talán már lehet is szerencsét kívánnom a boldog frigyhez?

- Egyelőre még csak terv az egész, gróf úr.

- Aki tervet mond, eshetőséget ért alatta.

- Nem egészen, - mondta Morcerf - hanem atyám nagyon sürgeti a dolgot és valószínű, hogy nemsokára, ha nem is mint feleségemet, de mint arámat fogom önöknek Eugénie Danglars kisasszonyt bemutatni.

- Eugénie Danglars kisasszony! - kiáltotta Monte Cristo - nem báró Danglars az apja?

- De igen, hanem csak afféle ujdonsült báró.

- Az mellékes, ha szolgálatokat tett az államnak, amivel kiérdemelte ezt a kitüntetést.
  - És ő óriási szolgálatokat tett, - jegyezte meg Beauchamp. - Jóllehet, lélek szerint liberális volt. 1829-ben mégis hat milliónyi kölcsönt ajánlott föl X. Károlynak, ki báróvá és a becsületrend lovagjává tette, még pedig nem olyanná, aki rösteli föltűzni a szalagot, csak a mellényzsebében hordja, hanem aki bátran és büszkén viseli gomblyukában.
  - Beauchamp, Beauchamp, miattam elmondhatja ezt a Corsaireban, vagy akár Charivariban is, hanem az én jelenlétemben legalább kímélje meg jövődöbeli apósomat.
- Azután Monte Cristo felé fordulva mondta:
- Olyan hangon ejtette ki nevét, mintha ismerné a bárót.
  - Személyesen nem ismerem, - válaszolt közönyösen Monte Cristo, - de a közel jövőben valószínűleg megismerkedhetem vele, mivel a londoni Richard és Blount, a bécsi Arnstein és Eskeles és a római Thomson és French cégek hozzá utalták némi pénzemet.
- Mikor a két utolsó nevet kiejtette, lopva Maximilienre tekintett.
- Ha várt ettől a két szótól némi hatást, nem csatkozott; mintha valami villamos áram rázta volna meg, egész testében megremegett a kapitány.
- Ismeri a Thomson és French céget, gróf úr?
  - A keresztény világ fővárosában ők szokták lebonyolítani pénzbeli ügyeimet, - válaszolt nyugodtan Monte Cristo - lehetnék talán náluk szolgálatára valamiben?
  - Oh, gróf úr, ön talán segítségünkre lehetne mind ez ideig meddő kutatásainkban; az a cég valamikor rendkívül nagy szolgálatot tett a mi házunknak, de fogalmam sem lehet miért, makacsul tagadják, hogy valamit tettek volna.
  - Szívesen megteszem, ami tőlem telik, - válaszolt a gróf meghajolva.
  - Hanem a társalgás tulajdonképpen tárgyát egészen ketté vágta Danglars úr neve, - szólt Morcerf. - Arról volt szó, hogy gróf Monte Cristo úrnak alkalmas lakást keressünk; rajta uraim, erőltessük meg magunkat egy kissé és süssük ki valahogyan, hol lehetne kedves vendégünket legkényelmesebben elszállásolni ebben a nagy Párisban?
  - A Saint-Germain negyedben, - vélekedett Château-Renaud - ott rendkívül kedves házikót bérelhet udvarral és kerttel.
  - Ugyan menjen, - szólalt meg Debray. - önnek csak az a mogorva, unalmas Saint-Germain tetszik; ne is hederítsen rá, gróf úr, hanem fogadjon szállást a Chaussée d'Antinon, Párisnak az a központja.
  - A Boulevard de l'Opéra volna legcélszerűbb, - ajánlotta Beauchamp - egy szép, erkélyes házban, az első emeleten. Azt a lakást azután megtömheti válogatott keleti szövetű, áttört himzésű vánkosokkal, s kényelmesen füstölve, vagy dicső piluláit élvezve, maga alatt láthatja nyüzsgöni az egész fővárost.
  - Már csak ön van hátra, Morrel, - szólt nevetve Château-Renaud - ön nem ajánl semmit?
  - Nem maradok én sem önök mögött, - válaszolt mosolyogva a fiatal kapitány, - csak be-vártam előbb, hogy a gróf úr nem fogadja-e el e fényes ajánlatok valamelyikét. De mivel választát még nem hallottuk, én is merek lakást ajánlani neki egy rendkívül kedves kis házban, mit a hugom bérelt ki ezelőtt egy esztendővel a Meslay-utcában.
  - Huga is van, kapitány úr? - kérdezte Monte Cristo.
  - Igen, s igazabb testvért már nem is kívánhatnék.

- Férjnél van?

- Körülbelül kilenc esztendeje.

- És boldog? - kérdezte a gróf.

- Aminő boldog csak lehet valaki; szerelemből ment ahhoz, ki házukhoz még a balszerencsében is híven ragaszkodott; Emanuel Herbauthoz.

Monte Cristo alig észrevehetően elmosolyodott.

- Félesztendei szabadságomat egészen náluk töltöm, - folytatta Maximilien - és sógorommal egyetemben bármikor és bármiben szolgálatára állunk a gróf úrnak.

- Hohó, - vágott közbe Albert, mielőtt Monte Cristo feleletre nyithatta volna ajkát - gondolja meg, Morrel úr, hogy Sindbadot, a tengerészt, a nyughatatlan utazót nagyon bajos volna négy fal közé zárni, s patriarchális, családi életre szánni, mikor egyenesen azért jött Párisba, hogy az itt folyó életet megismerje.

- Távol legyen tőlem, hogy ilyesmire gondoltam volna; húgom huszonöt, sógorom harminc esztendő; vidám, boldog, s csupa életkedv mind a kettő; és a gróf úr különben is elvonulhatna, s csak akkor találkozna házigazdáival, mikor éppen kedve kerekedik meglátogatni őket.

- Köszönöm, uram, köszönöm, - mondta Monte Cristo - megelégszem azzal, hogy ha lesz szíves bemutatni húgának és sógorának, mert teljesen fölszerelt lakásom készen vár már, s az urak szíves ajánlatai közül egyiket sem fogadhatom el.

- Csak nem megy fogadóba lakni? Az nagyon kényelmetlen volna.

- Olyan kényelmetlennek találta római szállásomat? - kérdezte Monte Cristo.

- Az irgalmát, hiszen Rómában legalább ötvenezer frankot adott ki csupán a berendezésre! Úgy gondolom, hogy ezt a rengeteg kiadást nem ismételheti meg oly gyakran.

- Ez még aligha gátolt volna benne, hanem elhatároztam, hogy a magam házában fogok lakni Párisban, s előre küldtem komornyikomat, hogy vásároljon és bútorozzon be számomra egy házat.

- Hogy lehet önnek olyan komornyikja, aki ismeri Párist! - kiáltott föl Beauchamp.

- Úgy mint én, ő is először jön ezúttal Franciaországba; egyébként még fekete és néma is hozzá.

- Akkor Alinak kell lennie! - kiáltott föl Albert, az egész társaság nagy bámulatára.

- Igen, uram, Ali, az én szerecsenem, az én némám, kit, azt hiszem, láthatott Rómában.

- Igen, egészen tisztán emlékszem még rá. De hogyan bízhatott meg egy núbiait, hogy házat vásároljon Párisban, s egy némát, hogy bebútorozza? Az a szerencsétlen fordítva fog cselekedni mindent.

- Csalatkozik, uram, én meg vagyok győződve, hogy mindent az én izlésem szerint tett, mert amint tudja, az enyém merőben különbözik az általános izléstől. Ma egy hete érkezett meg és befutotta a várost azzal az ösztönrel, amivel a kóbor vadászkutya vadász nélkül is fölveri a vadat; ismeri már minden bogaramat, s a maga kénye-kedvére intézett el mindent. Tudta, hogy ma tíz órakor fogok megérkezni, már kilenc óra óta várt rám a fontainebleau-i sorompónál; átadott egy papiroszetet, új lakásom címét; itt van, olvassa.

És Monte Cristo egy szelet papirost nyújtott át Albertnek.



- Champs-Élysées 30, - olvasta Morcerf.

- Csakugyan eredeti dolog! - tört ki akaratlanul is Beauchampból a szó.

- És fejedelmi hozzá, - toldotta meg Château-Renaud.

- Így hát még nem is ismeri a saját házát? - kérdezte Debray.

- Még nem, - válaszolt Monte Cristo, - mert amint mondtam, pontos akartam lenni. Még az átöltözködést is a kocsiban végeztem s csak a vicomte úr kapuja előtt állíttattam meg a kocsit.

A fiatal emberek egymásra tekintettek: nem voltak vele egészen tisztában, nem játszik-e komédiát velük a gróf; de amit mondott, bármily különös volt is, oly természetes egyszerűséggel folyt ajkáról, hogy nem tarthatták hazugságnak. De miért is hazudott volna?

- Nincs hátra tehát egyéb, - mondta Beauchamp - mint hogy apró szivességekkel halmozzuk el, ha már nagyobbakra nem nyílik terünk. Én a magam részéről, mint ujságíró, megnyitom ön előtt Páris valamennyi színházát.

- Nagyon lekötelez, uram, - válaszolt mosolyogva Monte Cristo - hanem rendeletemre titkárom már mindenikben bérelt egy-egy páholyt.

- És az a titkár is núbiai és néma? - kérdezte Debray.

- Nem uram, hanem amennyiben egy korzikai honfitársa lehet valakinek, úgy földije önnek; de hiszen ön ismeri is, Morcerf úr.

- Signor Bertucciot, ki oly pompásan ért az ablakok megszerzéséhez?

- Aznap láthatta nálam, mikor szerencsés voltam asztalom mellett tisztelhetni önöket. Igen derék fickó, aki katonáskodott is, csempészkedett is egy kissé, szóval belekóstolt sok mindenféle dologba. Nem mernék hitet tenni rá, hogy valami csekélység miatt még a rendőrséggel is nem volt összekoccanása; esetleg valami kis késszúrás miatt.

- És ön ezt az érdekes világpolgárt választotta titkárául, gróf úr? - kérdezte Debray; - vajjon mennyit lophat el öntől évenként?

- Semmiesetre sem többet, mint más, arról meg vagyok győződve; de mivel mindent megtesz és nem ismer lehetetlent, megtartom.

- Háztartása tehát tökéletes volna, palotája van a Champs-Élyséesen, van komornyikja, titkársa, most már csak egy kis barátnő kellene, hogy teljes legyen az egész.

Albert mosolygott; arra a szép görög hölgyre gondolt, kit az Argentina-színházban a gróf páholyában látott.

- Én másként cselekedtem, - válaszolt Monte Cristo - rabnőt tartok. Önök az Opera, a Vaudevillei és a Variétés színpalái mögött kereskednek, én pedig Konstantinápolyban vásároltam meg a hölgyemet; ez ugyan többbe került egy kissé, de legalább föltétlenül az enyém s nincs miért nyugtalankodnom miatta.

- Hanem arról megfélekedzik, - szólt nevetve Debray - hogy rabnője szabaddá lett, mihelyt francia földre tette a lábát.

- Hanem ki fogja ezt neki megmondani? - kérdezte Monte Cristo.

- Hát aki legelőször az útjába kerül.

- Anyanyelvén kívül más nyelvet nem ért.

- Az már más.

- Hanem azért megláthatjuk, ugy-e? - kérdezte Beauchamp - vagy ha már némája van, talán eunuchokat is tart?

- Ennyire már én se hódolok a keleti szokásoknak; környezetem bármikor elhagyhat, ha nincsen többé szüksége rám s talán éppen azért nem hagy el senki, mert nem tartom pórázon.

Már túl voltak a csemegén is, s rágyujtottak.

- Édesem, - szólt Debray fölemelkedve - félhárom van már, s bár vendége rendkívül elbájolt, tudja, hogy sokszor kell a legjobb társaságot is kellemetlenül fölcserélnünk; vissza kell térnem a miniszteriumba. Szólok róla a miniszternek s meg fogjuk tudni, hogy kicsoda.

- Vigyázzon, - súgta fülébe Morcerf - még a legravaszabb rendőrség is kudarcot vallhat vele.

- Bah, a rendőrségnek három milliója van; igaz ugyan, hogy régen elköltötte már s most is a jövő évi költségvetésre dolgozik, hanem azért erre a célra még mindig marad vagy ötvenezer frankja.

- S megmondja nekem, ha sikerül valamit kikutatnia?

- Megigérem. Visszontlátásra, Albert! Ajánlom magamat, uraim.

És odakünn az előszobában a lehető legnagyobb hangon kiáltotta:

- A fogatomat!

- A képviselőházból elkéstem már, - mondta Beauchamp - hanem azért külön dolgot fogok föltalálni az olvasóimnak Danglars orációjánál.

- A világért se, Beauchamp, - mondta neki Morcerf - nagyon kérem, egy szót se írjon az egészről; ne vegye el tőlem e rendkívüli ember bemutatásának érdemét.

- Több mint rendkívüli, valósággal csodálatos ember; aminővel csak egyszer találkozunk az életben, - mondta búcsúzóban Château-Renaud. Velem tart, Morrel úr?

- Azonnal, csak névjegyemet adom át a gróf úrnak, ki szíves volt megigérni, hogy fölpillant hozzánk, Meslay-utca 14.

- Legyen meggyőződve, hogy nem fogom elmulasztani a látogatást, - szólt meghajtva magát.

És Maximilien eltávozott a báróval, Monte Cristot magára hagyva Alberttel.

## X. A bemutatás.

Mikor magukra maradtak, Albert így szólt hozzá:

- Engedje meg, gróf úr, hogy mindenekelőtt bemutassak önnek egy valóságos minta-legényszállást. Olaszország palotáihoz szokva, érdekes tanulmányul kínálkozik önnek, kiszámítania: hány négyszöglábnyi területre van szüksége egy párisi fiatalembernek, ki nem éppen a legkényelmetlenebb lakást választotta. Amint egyik szobából a másikba megyünk, kinyitom mindenütt az ablakokat, hogy ne fojtsa az én füstös levegőm.

Monte Cristo már ismerte az ebédlőt és a földszinti szalónt. Legelsőbbben is tehát műtermébe vezette, mely, mint tudjuk, kedves helyisége volt Albertnek.

Monte Cristo hálás szemlélője volt annak a sok mindenféle holminak, mit Albert ebben a teremben összehalmozott; a régi szekrények, a japáni porcellán-készletek, a keleti szövetek, a velencei poharak és a világ minden országából összehalmozott fegyverek előtt régi ismerősként állott meg s első pillantásra fölismerte, hogy milyen korból és melyik országból való. Morcerf azt hitte, hogy ő fog mindent elmagyarázni, hanem a dolog éppen megfordítva történt s nagy okulására ő hallgatott végig egy valóságos archeológiai és természettudományi előadást. Azután lementek az első emeletre. Albert a szalónba vezette vendégét. A falakon köröskörül modern képek függtek; ott voltak Dupré tájképei, a nádasból kiemelkedő karcsu nyírfákkal, legelő tehenekkel és csodálatosan megfestett éggel; Delacroix arab lovasai, hosszú fehér burnuszokban, ragyogó tüszőkkel, zománcos fegyverzettel, csapatonként mérközve, míg gazdáik példájára a lovak is dühösen rúgják és harapják egymást; Boulanger aquarelljei, melyeken a párisi Notre-Dame jelenetei versenyre kelnek a költő képzeletével; ott voltak Diaz vásznai is, ki a virágot szebbnek festi a virágnál, a napot ragyogóbbnak a napnál; Decamps képei, Salvator Rosához méltó, de talán még poétikusabb színezéssel; Giraud és Müller pasztelljei, angyalarcu gyermekfejecskék, bájos női fejek; Dauzat keleti vázlatkönyvéből kiszaggatott lapok, melyeket néhány másodperc alatt a teve hátán vagy egy minaret tetején vetett papírra írónnal; végre mind az, amit modern művészet az előző századok eltűnt művészetéért kárpótlásul nyújthat.

Albert bizonyosra vette, hogy itt már sok ujat mutathat az idegenből idevetődött utazónak; legnagyobb bámulatára azonban anélkül, hogy csak egy pillantást is vetett volna az aláírásokra vagy sokkal gyakoribb kezdőbetűkre, első pillantásra megmondta valamennyi műalkotójának nevét, még pedig oly megjegyzések kíséretében, melyekből világosan látszott, hogy nemcsak névről ismeri a művészeket, hanem határozottan tanulmányozta valamennyit.

A szalónból átmentek a hálósobába. Ennek a berendezése valóságos mintaképe volt a finom, előkelő izlésnek; egyetlen arckép lógott a falon, fakó aranyrámában, hanem Leopold Róbert műterméből került oda.

Ez az arckép nagyon megragadta Monte Cristot, mert alig lépett be, egyenesen felé tartott s azonnal megállt előtte.

Huszonöt-huszonhat esztendő, napsütött arcbőrű nőt ábrázolt a katalán halászeányok festői jelmezében, fekete-piros mellénykében, arany tűkkel a fürtjei között; bágyadt, hosszú szempillákkal beárnyékolta mélytűzű szemei mintha a tengert kutatták volna s bájos körvonalai még tisztábban váltak ki a tenger és az ég azúr háttéréből.

Ha ez a szoba nem lett volna olyan homályos, észre kellett volna vennie Albertnek azt a halotthalványságot, mely még fehérebbé tette a gróf vértelen arcát s ideges remegését, mely egész testén átvonaglott.

Hosszú csend után, mialatt Monte Cristo le nem vette tekintetét a képről, megszólalt végre:

- Feltűnő szép kedvese van, vicomte úr, - mondta teljesen nyugodt, hangon; - ez a báli jelmez kitűnően illik gyönyörű alakjához.

- Uram, ezt a tévedést nem tudnám önnek megbocsátani, ha látta volna valaha más arcképét is. Ön még nem ismeri anyámat, uram; őt ábrázolja e kép, ő festette le magát így ezelőtt hatnyolc esztendővel. Ez a jelmez fantasztikus ugyan egy kissé, hanem a hasonlóság oly tökéletes, mintha őt magát látnám 1830-ban. Az arckép atyám távolléte alatt készült. Kellemes meglepetést akart neki szerezni vele, de elég különös, atyámnak nem tetszett, annyira nem, hogy még a kép kitűnősége sem volt rá hatással, pedig, mint ön is gondolhatja, egyike Leopold Róbert legszebb vásznainak. Magunk között legyen mondva, kedves gróf úr, atyám egyike a szenátus legfáradhatatlanabb pairjeinek s kiváló katonai szakértő, hanem nagyon is közepes érzéke van a művészetek iránt; éppen ellenkezőleg, mint édesanyám, ki maga is ügyesen fest és aki sokkal többre becsüli az ilyen munkát, semmint végkép meg tudott volna tőle válni; azért került a kép hozzám, ahol semmi esetre sem vonhatja magára Morcerf úr nemtetszését még egyszer. Atyám arcképét is meg fogom mutatni, melyet Gros festett. Ne vegye rossznéven, hogy családi dolgokról tárgyalok önnel, de mivel bátor leszek önt a grófnak bemutatni, meg kellett mondanom önnek e körülményt, nehogy dicsérni találja előtte ezt az arcképet. Ez a kép különben mindannyiunkra leverő hatással van; ha édesanyám meglátogat, ritkán mulasztja el a képet megtekinteni s még ritkább eset, hogy sírva ne fakadjon, mikor megpillantja. Ez a kép az egyetlen felleg szüleim életében, kik húsz esztendő óta változatlan gyöngédséggel viseltetnek egymás iránt, talán most is úgy, mint az első napon.

Monte Cristo szinte megriadva tekintett a fiatalemberre, hátha valami rejtett célzás lappang e szavak mögött; de nyilvánvaló volt, hogy Albert mindezt csupán önfeledt gyermekességből mondta.

- És most, uram, mivel mindenemet megtekintette már, engedje meg, hogy bármily méltatlanok is önhöz: följajnlom önnek, érezze magát nálam teljes otthoniassággal; s hogy megkönnyítsem önnek a dolgot, legyen szíves átjönni velem Morcerf úrhoz, kinek még Rómából megírtam, hogy mit cselekedett érdekemben, nemkülönben azt is, hogy látogatásával fog megtisztelni; annyit már most is mondhatok, hogy a gróf és a grófnő alig várják az alkalmat, hogy leróhassák hálás köszönetüket önnek. Tudom, hogy ön már el van fásulva egy kissé az ilyesmik iránt s a családi jelenetek Sindbadra, a tengerészre, ki annyi mindenfélét látott már az életben, nem lehetnek valami nagy hatással. Tekintse azonban ezt csupán bekezdéseül a párisi életnek, mely csupa udvariasság, látogatás és bemutatásból áll.

Monte Cristo szó nélkül meghajolt; az ajánlatot, ha nem is lelkesedéssel, de vonakodás nélkül fogadta el, mint olyan társadalmi formaságot, mit minden ember követni tartozik. Albert behívatta komornyikját s előre küldte a palotába, hogy jelentse be gróf Monte Cristot.

Albert a gróffal szintén megindult.

A gróf előszobájába érve, a szalónba vezető ajtó fölött pazar díszítésű címet pillantott meg, melynek a fali díszítésekkel ölelkező ornamentikája világosan elárulta, hogy minő fontosságot tulajdonított e címernek a palota ura.

Monte Cristo megállt és figyelmesen vizsgálta a címet.

- Hét sárgarigó kék mezőben. Úgy látszik, ez a családi címet, ugy-e? A heraldikában járatlan vagyok s nem igen tudom őket aprójára megfejtetni; az én grófi címeremet Toscanában

gyártották s tulajdonképpen csupán azért vettem föl e címet, mert untalanul azzal zaklattak, hogy nem lehet el nagyúri cím nélkül, aki sokat utazik. Elvégre is valami címerfélének csakugyan kell a kocsin díszelegnie, már csak azért is, hogy a vámsorompónál könnyebben átjuthasson az ember. Bocsásson meg tehát a kérdésért.

- Nagyon természetesnek találom e kérdést, - válaszolt Morcerf, a meggyőződés egyszerű hangján; - s el is találta, mert csakugyan ez a mi címerünk, helyesebben atyám őseié; az a másik, közepén az ezüst toronnyal, anyám címere; anyai részről spanyol vagyok, de a Morcerf-család francia, sőt amint hallom, egyike Délfranciaország legrégebbi családainak.

- Igen, már a rigókról is erre lehet következtetni. A Szentföldre induló keresztesek szerettek költöző madarakat választani címerükbe, mintegy jelképül a hosszú útnak, mit a hit szárnyainak segítségével repültek át. Atyai részről való elődeinek valamelyike részt vehetett a keresztes hadjáratokban s a családfa még akkor is a tizenharmadik századba nyulik vissza, hogyha Szent Lajos idejében csatlakozott a sereghöz.

- Lehetséges; atyámnál különben megláthatjuk a családfát, mely mindenről fölvilágosít s melyre én valamikor olyan megjegyzéseket lettem, melyek még Hoziert és Jaucourt is meglepnék. Most már nem sokat törődöm vele; bár elég érdekes dolog és ciceronei minőségemben nem is hagyhatom említés nélkül, hogy mostanában, a demokratikusabb kormány alatt többet foglalkoznak az ilyesmivel, mint valaha.

- Hanem az önök kormánya is okosabb és szebb dolgot választhatott volna annál az ostobaságnál, mint helyel-közzel láttam s melynek semmi heraldikai értelme sincsen. E tekintetben ön szerencsésebb a kormánynál, mert címere szép s a képzeletet is megragadja. Provencei és spanyol vérből származik tehát s most már értem azt a gyönyörű sötét arcszínt, mit annyira megbámultam a nemes katalánnő arcképén.

Oedipusnak vagy Sphynxnek magának kellett volna lennie, aki kiérezte volna szavaiból az iróniát, mit különben a lehető legnagyobb udvariassággal mondott el a gróf; Morcerf, még mindig mosolyogva ez udvarias bók fölött, előre ment, hogy az utat mutassa s föltárta az ajtót, mely fölött a címer díszlett s mely, mint említettük, a szalónba vezetett.

A terem legszembeeszköbb helyén szintén függött egy arckép; arany vállrojtos törzstiszti egyenruhába öltözött harmincöt-harmincnyolc esztendő férfiúé, kinek a nyakában függő becsületrend-szalag, mellén a Megváltórend nagykeresztje s balfelén III. Károly rendje világosan elárulták, hogy az ábrázolt férfiú részt vett a Görög- és Spanyolországgal vívott háborúban, vagy legalább is valami fontos diplomáciai kiküldetésben kellett ott járnia.

Monte Cristo a legnagyobb érdeklődéssel apróra megvizsgálta ezt az arcképet is, mikor egyszerre megnyílt egy kis mellékajtó s maga Morcerf gróf állott előtte.

Negyven-negyvenöt esztendő férfi lehetett, de legalább is ötvennek látszott; fekete bajusza és szemöldöke különös ellentétben volt erősen deresedő hajával, mit katonásan, tövig nyírva viselt; polgári ruhát hordott, csupán a gomblyukába tűzött többszínű szalag jelezte érdemjeleit. Eléggé úrias tartással s némi fölindulással lépett a terembe. Monte Cristo bevárta, anélkül, hogy egyetlen lépést tett volna felé; mintha lábai is úgy odatapadtak volna a padolathoz, mint Morcerf arcához a tekintete.

- Atyám, engedje meg, hogy bemutassam önnek gróf Monte Cristo urat, nemeslelkű barátomat, kit, mint ön is tudja, igen kellemetlen körülmények között volt szerencsém megismerni.

- Isten hozta nálunk, uram, - mondta Monte Cristot szíves mosollyal üdvözölve - örök hálára kötelezett, hogy nevem és vagyonom egyetlen örökösét megmentette.

És Monte Cristonak helyet mutatva, ő maga szembe ült az ablakkal.

Monte Cristo helyet foglalt a kijelölt karszéken s meghúzódva a nehéz bársonyfüggönyök árnyékában, észrevétlenül olvasta le azoknak a titkos szenvedéseknek a történetét, mit a gond és küzdelmek ezer redővel véstek az idős Morcerf homlokára.

- A grófnő éppen átöltözöben volt, mikor e megtisztelő látogatás értésünkre jutott; azonnal le fog jönni, tíz perc múlva közöttünk lesz.

- Rám nézve rendkívül megtisztelő, hogy Párisba érkezésem első napján már oly férfiúval köthetek ismeretséget, kinek érdemei nem csekélyebbek hírénel s akit a szerencse, szokása ellenére, érdeme szerint jutalmazott meg; csak azt bámulom, hogy minden kedvezése dacára sem szerzett önnek Mitidja síkjain vagy Atlas hegyei között tábornagyi pálcát.

- Oh, - válaszolt Morcerf egy kissé elpirulva - elhagytam a szolgálatot, uram. A Restauráció alatt párré neveztetvén ki, Bourmand tábornagy parancsnoksága alatt részt vettem az első hadjáratban; mindenesetre kilátásom volt tehát a legfelsőbb vezérletben való részvételre s ki tudja, mi történt volna, ha az idősebb ág marad a trónon. Hanem a juliusi forradalom elég dicsőséges volt ahhoz, hogy egy kissé meg is feledkezzék némely emberekről; és el is feledkezett hálátlanul mindazokról, akik a császárság korában még nem tehettek szolgálatot s így én magam is elbocsáttatásomat kértem a hadseregből, mert aki csatateren szerezte vállrojtjait, a szalónok sima padolatán nem tud forgolódni; sutba vettem a kardot s azontúl már csak a politikával, a közgazdasággal és a hasznos polgári tudományokkal foglalkoztam. Húsz esztendei katonáskodásom alatt is nagy kedvem lett volna mindig az ilyesmihez, de sohasem volt hozzá időm.

- Ez a fölfogás emeli az ön nemzetét minden más nemzetek fölé; ön ősnemesi családból származik, bőségben él, katonai pályáját a legelső fokon, mint közkatona kezdte, ami már magában véve is rendkívüli dolog, azután tábornok, francia párt s a becsületrend főtisztje lett s most elhatározta, hogy új tanulmányokkal, új pályába kezd, egészen önzetlenül, a jutalom és elismerés minden reménye nélkül, pusztán azért, hogy embertársainak valamikor hasznára lehessen... Oh, uram, ez valóban szép, sőt annál is több: magasztos!

Albert egészen, elbámult; nem volt hozzászokva, hogy Monte Cristo ennyire föllelkesüljön ilyesmiért.

- Sajnos, - folytatta bizonyára azért, hogy eloszlassa a kis borulatot, mely szavainak hatása alatt Morcerf homlokára ült, - sajnos, hogy mi egészen másként cselekszünk Olaszországban; változatlan egyformaságban élünk a hagyományoknak s amit ön idehaza megtett, nálunk talán meg se lehetne tenni.

- De olyan embernek, mint ön, nem is nyújthat méltó teret Itália; Franciaország tárt karokkal fogadná, hallgasson hívó szózatára; a francia föld legalább nem mindenki iránt hálátlan; gyermekeivel ugyan sokszor mostohán bánik, de az idegent mindig lelkesedve üdvözi.

- Látszik, hogy ön még nem ismeri a gróf urat, atyám, - szólt közbe mosolyogva Albert. - Az ő önzetlensége már nem is e világra való, kitüntetésekre végkép nem vágyik s még a címe is csak arra való, hogy könnyebben jusson útlevéhez.

- Ez a megjegyzés a legtalálóbbról, amiket magamról valaha hallottam, - mondta Monte Cristo.

- Gróf úr maga határozta meg a jövőjét, - szólt sóhajtva Morcerf s virágos úton halad a cél felé.

- Ugy van, - válaszolt Monte Cristo olyan mosollyal, mit a világ semmiféle festőművésze nem tudna vászonra vetni soha s amelynek elemzését még a legkitünőbb emberlátó sem merné megkísérteni.

- Ha nem tartottam volna attól, hogy túlságosan is terhére leszek a gróf úrnak, - mondta a generális, Monte Cristo finom modorától egészen elragadtatva, - elvezettem volna a képviselőházba; a mai ülés rendkívül érdekesnek ígérkezik, különösen azok számára, akik még nem ismerik az új tanácsosokat.

- Hálás szívvel fogom megköszönni, ha fönntartja szíves meghívását a legközelebbi alkalomra; ma azonban nem tehetem, első sorban azért, mert azzal a reménnyel kecsegtetett a vicomte úr, hogy be fog mutatni a grófné asszonynak.

- Már jön is édesanyám, - kiáltott föl Albert.

Monte Cristo hirtelen visszafordulva, Morcerfnét pillantotta meg a küszöbön, átellenben azzal az ajtóval, amelyen a gróf lépett be; mikor megpillantotta a felé forduló idegent, még az ajka is elfehéredett és kénytelen volt az aranyozott ajtófélfához támaszkodni, hogy meg ne tántoruljon; néhány másodperc állott már a küszöbön s még vendégük utolsó szavait is hallotta.

Monte Cristo föllállt és mély meghajlással üdvözölte a grófnét, ki szertartásos némasággal viszonzta üdvözlését.

- De mi baja van, asszonyom? - kérdezte Morcerf, - talán a hőség nagyobb a kelleténél a teremben?

- Gyengélkedik, édesanyám? - kérdezte felé sietve a vicomte.

Mercedes mosolyogva köszönte meg mindkettejük figyelmét.

- Nincs semmi bajom, csak nem tudtam elfojtani fölindulásomat, mikor először pillantottam meg azt, akinek jóvolta nélkül most gyászos könnyeket hullatnánk. Uram, - királynői méltósággal közelebb lépve hozzá, - önnek köszönhetem fiam életét és megáldom érte. Szívem mélyéből hálásan köszönöm önnek, hogy alkalmat nyújtott mindezt kifejezni kitüntető ismeretségével.

A gróf ismét meghajolt, még mélyebben, mint az imént; és sokkal halványabb volt, mint Mercedes.

- Asszonyom, ön és a gróf úr túlságosan megjutalmaznak azért a kis semmiséget. Megmenteni egy embert, megkímélni egy apát a fájdalomtól s megkímélni egy gyöngéd női lelket, még nem jó cselekedet, csupán emberi kötelesség.

E szeliden és végtelen udvariassággal kiejtett szavakra Morcerfné megindult hangon válaszolt:

- Olyan jó barát, mint ön, valódi szerencse fiamra nézve s most hálát adok az Istennek, hogy így intézte a dolgokat.

És Mercedes végtelen hálás kifejezéssel emelte ég felé gyönyörű szemét; mintha még két könnycsepp is alápergett volna az arcán.

Morcerf gróf hozzá lépett.

- Asszonyom, a gróf úrtól már bocsánatot kértem, hogy el kell hagynom, legyen ön is segítségemre. Az ülést két órákor nyitják meg s háromkor beszélnem kell.

- Menjen, uram, én majd megkísérlem elfeledtetni távollétét vendégünkkel, - mondta a grófné, még egyre azon a megindult hangon. - Gróf úr, - folytatta Monte Cristo felé fordulva, - remélem, hogy nálunk tölti a nap hátralevő részét?

- Köszönöm, asszonyom, higgye el, hálásabb szívvel már senki sem fogadhatná szíves meghívását, hanem nagy útról érkezve ma reggel, egyenesen itt a kapu előtt szállottam le a kocsiról s még azt sem tudom, milyen a párisi lakásom, jóformán azt sem, hogy hol van. Igaz ugyan, hogy ez még nem nagy ok a nyugtalankodásra, hanem azért elfogadható.

- Akkor legyen szerencsénk más alkalommal, ugy-e megigéri?

Monte Cristo némán meghajolt, ami egyértelmű volt a meghívás elfogadásával.

- Akkor hát nem is tartóztatom tovább, mert pusztán hálából még nem szeretnék olyan embernek terhére lenni; mint ön.

- Kedves gróf úr, engedje meg, hogy itt Párisban legalább némileg viszonyozhassam Rómában tanúsított baráti szívességeit és följánljam kocsimat, legalább addig, míg fogatairól kellőképpen intézkedhetik.

- Nagyon köszönöm szíves ajánlatát, vicomte úr, hanem fölteszem, hogy Bertuccio fölhasználta ezt a négy és fél órát s azóta már bizonyosan itt áll a kapu előtt valamelyik teljesen rendbehozott fogatom.

Albert megszokta már a gróf modorát s tudta, hogy mint Nero, ő sem ismert lehetetlenséget; nem is csodálkozott feleletein sohasem; csak arról akart mégis meggyőződni, hogy csakugyan parancsai szerint intézkedtek-e s egészen a palota kapujáig kísérte.

Monte Cristo nem csalódott; inasa, ugyanaz, ki Rómában a két fiatalember névjegyét vitte be a grófhhoz, már ott állott a lépcsőházban s fogatát is csakugyan ott találta a kapu előtt.

Maga a kocsi Keller gyárából került ki s a lovakért Drake még tegnap, mint ezt Páris valamennyi gavallérja tudta, tizennyolcezer frankot utasított vissza.

- Uram, nem merném fölkérni, hogy kísérjen hazáig, mert csak hevenyén berendezett lakásba vezethetném s elgondolhatja, hogy jóhíremet e tekintetben is szeretném megőrizni. Határozzon meg egy napot és engedje meg, hogy akkor fogadhassam. Akkor már képesebb leszek a vendéglátásra.

- Ha csak egy napot is adnék odáig, gróf úr, ön már nem is házat, hanem valóságos palotát mutatna nekem. Annyi bizonyos, hogy önnek valami jó szellem szolgál.

- Hitesse el a világgal s én hasznát vehetem a nők körében, - válaszolt Monte Cristo, a gyönyörű fogat lépcsőjére hágva.

Bevetette magát a kocsiba, az ajtó becsapódott, a fogat vágtatva gördült végig a kövezeten, de mégsem oly sebesen, hogy a gróf észre ne vehette volna egy függöny gyöngye félrebillenését a szalón egyik ablakán, mely mögött Morcerfnétől elbúcsúzott.

Mikor Albert visszatért, anyját egy nagy bársony karosszékekben ülve találta; a szoba homályos volt, csak itt-ott remegett még egy csillogó folt az aranykeretes képek díszítésein.

Albert nem láthatta a grófné arcát, mely fátolyfelhőbe takarva, úgy elveszett a könnyű szövet mögött, mint hajnali ködben a nap; hanem észrevette, hogy a hangja remeg és a rózsza és heliotrop illata közül azonnal kiérezte a röpülő csípős, maró szagát; nyugtalanul tekintett körül s a kandalló párkányán meg is pillantotta a grófné flaconját, börtokocskája nélkül.

- Valami baja van, édesanyám? Talán rosszul lett, míg oda voltam.

- Én? Dehogy, Albert; hanem tudod, a rózsza, narancsvirág és ez a néhány tubarózsa oly erős illatot terjeszt az első meleg napokban, ami szokatlan...

- Valamennyit ki kell vetni az előszobába! - szólt Albert a csengettyűsinór után nyúlva. - Határozottan rosszul kell lennie; már akkor is rendkívül halvány volt, mikor belépett.

- Halvány voltam?

- Rendkívül halvány; s bár csodálatos szépen illett vonásaihoz ez a haloványság, atyámmal együtt mindkettőnket megdöbbsentett.



- Talán tett is valami megjegyzést rá atyád? - kérdezte élénken Mercedes.

- Nem, édesanyám, hanem ön is emlékezhettek, hogy azonnal észrevette.

- Nem emlékszem rá.

A csöngettyű szavára belépett az inas.

- Vigye ki ezeket a virágokat az előszobába, a grófné nem viselheti el ezt az erős illatot.

Az inas engedelmeskedett. S míg a virágok kihordása tartott, mindketten hallgattak. Csak akkor szólalt meg a grófné, mikor az inas már az utolsó virágcsereppel isi eltávozott.

- Micsoda név ez a Monte Cristo? Családnév vagy valami birtoké, vagy csupán egyszerű cím?

- Azt hiszem, csak cím az egész. A gróf megvásárolt egy szigetet a toscanai Archipelagusban s mint ő maga említette délelőtt, komtursgót alapított rajta. Régi dolog, hogy ilyesmire nemcsak a firenzei és parmai rendek, de maga a máltai rend is vállalkozik. Különben nem sokat törődik a nemességgel, saját grófi címére meg éppen semmit sem ad, bár Rómában általában úgy vélekednek felőle, hogy kiváló és tökéletes nagy úr.

- Amennyiben oly rövid idő alatt megítélhetem, modora valóban kitűnő.

- Tökéletes, édesanyám, annyira tökéletes, hogy messze felülmúlja Európa három legbüszkébb arisztokráciáját, az angolt, a spanyolt és a németet.

A grófné elgondolkozott egy kissé, azután újra megszólalt:

- Édes Albertem, látod, ez valami olyan igazi anyai kérdés, amit most fogok tenni neked; ha beláttál Monte Cristo lelke mélyére éles tekintetteddel, emberismeretteddel: gondolod-e, hogy a gróf csakugyan az, aminek látszik?

- És minek látszik?

- Az imént mondtad, tökéletes nagyúrnak.

- Azt mondtam, édesanyám, hogy annak tartják.

- De mit tartasz felőle te, Albert?

- Bevallom, határozott, biztos tudomásom még nincsen róla; máltainak tartom.

- Mellékes dolog, hogy hová való, engem inkább személye érdekel.

- Az már más; oly különös dolgokat tapasztaltam, hogyha tőlem óhajt fölvilágosítást, egyébbel nem is szolgálhatok, mint hogy hajlandó vagyok Byron valamelyik hősének tartani, ki valami rettentő balsors nyomát viseli külsején; valami Manfred, Lara vagy Werner, vagy talán még inkább valami atyai örökségből kiforgatott sarja egy ősi családnak, ki kalandos lelkével képes volt új vagyont szerezni s a társadalom törvényein felülemelkedni.

- Hogy gondolod ezt?

Monte Cristo lakatlan, puszta sziget a Földközi tenger közepén s menedékhelye a csempészeknek és a kalózoknak. Ki tudja, hogy e mindenféle országból ott összeverődő kalandorok nem fizetnek-e valamit a menedékért?

- Lehet, - válaszolt álmodozó hangon a grófné.

- Sohse törődjünk vele, csempész-e, vagy nem, azt önnek is meg kell vallania, édesanyám, hogy Monte Cristo kiváló ember, aki föltűnést fog kelteni a párisi szalónokban. Világblépését ma én nálam avval kezdte meg, hogy még Château-Renaud is megbámulta.

- És mennyi idős lehet a gróf? - kérdezte Mercedes, kinek szavaiból kiértékelte, hogy nagy fontosságot tulajdonít e kérdésnek.

- Harmincöt-harminchat esztendősen lehet, édesanyám.

- Oly fiatal még? Szinte lehetetlen! - kiáltott föl egyszerre válaszolva Albertnek és egy a lelke mélyéből feltörő gondolatnak.

- Pedig úgy van. Elbeszélve egyet-mást, többször említette s aligha lehetett volna velem szemben oka az igazság takargatására, hogy ekkor meg ekkor öt, tíz vagy tizenkét esztendősen voltam; már csak pusztán kíváncsiságból is figyelemmel kísértem minden részletet s a jelzett időpontokat mindenkor lehetségeseknek találtam. Bizonyos vagyok benne, hogy nem több harmincöt esztendősnél. De hiszen ön is láthatta, édesanyám, hogy mily élénk szemei, mily dús fekete fürtjei vannak s homloka, bár rendkívül halvány, még nincs fölbarázdálva; nemcsak erővel teljes, de határozottan fiatal minden ízében.

A grófnét keserű gondolatok gyötörhették, mert fejét lecsüggesztve, remegve, meg-megcsukló hangon kérdezte:

- És ez az ember barátságot kötött veled?

- Legalább úgy hiszem.

- És te... szintén kedveled?

- Tetszik, határozottan tetszik nekem, édesanyám, bármennyire hajtogatja is Franz d'Épinay, hogy a túlvilágról tért vissza közibénk.

A grófné összeborzongott.

- Albert, - mondta remegő hangon - új ismeretségeidben mindenkor óvatosságra intettelek. Embrenyi ember vagy, most már te adhatnál nekem tanácsokat, hanem azért nem győzőm eléggé ismételni: légy óvatos.

- Mindenek előtt azt kellene megtudnom, hogy mitől óvakodjam tulajdonképpen, másként nem vehetem hasznát a jó tanácsnak. A gróf sohasem játszik s még itala is csak víz, melyet néhány csöpp spanyol borral szokott megaranyozni; oly dúsgazdag, hogy sohasem tenné magát nevetségessé avval, hogy tőlem pénzt kérjen kölcsön, mennyiben óvakodjam hát tőle?

- Igazad van, alaptalan sejtelmek gyötrenek s éppen oly emberrel szemben, ki életedet mentette meg. Igaz, atyád szívesen fogadta a grófot, Albert? Nekünk különösen szíveseknek kell lennünk irányában s atyád annyira el van foglalva s ügyei oly szórakozottá teszik, hogy talán akarata ellenére is...

Albert szavába vágott:

- Atyám kifogástalanul viselkedett, édesanyám; néhány ügyesen s találóan mondott bók legyezte hiúságát s a gróf, ki úgy beszélt vele, mintha harminc esztendeje ismerné, megtetszett neki s a legjobb barátokként váltak el, sőt atyám még a képviselőházba is meghívta, hogy meghallgassa mai beszédét.

A grófné nem válaszolt; maga elé nézett s oly mélyen elálmodozott, hogy lassankint pillái is lecsukódtak.

Albert állva maradt előtte és sokáig nézte avval a gyöngéd fiúi szeretettel, mely még bensőbb és melegebb szokott lenni az oly gyermekeknél, kiknek fiatal és szép anyjuk van; azután, mikor látta, hogy szemei lecsukódnak s lélekzete egyre nyugodtabbá lesz, azt gondolva, hogy elszenderült, halkán, lábujjhegyen surrant ki az ajtón.

- Valóságos ördög ez az ember, - tűnődött magában, egyre bólogatva - megmondtam előre, hogy föltünést fog kelteni nálunk; a hatás fokát a legérzékenyebb, legbiztosabb hőmérőről olvashatom le. Anyámra rendkívül hatással volt, tehát rendkívüli embernek kell lennie.

Lement az istállóba s kissé bosszankodva gondolt arra, hogy gróf Monte Cristonak már az első napon olyan fogata van, mely az övét szakértői szemekben másodrangúvá törpíti.

- Már az igaz, hogy az emberek nem egyenlők; meg is kérem atyámat, fejtse ki ezt a nagy igazságot a parlamentben.

## XI. Bertuccio.

Ezalatt a gróf megérkezett új szállására; hat perc alatt tette meg az utat. Ez a hat perc azonban elég volt arra, hogy észrevegye vagy húsz fiatalember, ki ismerve a fogatot, mit maguk meg nem vásárolhattak, elvágattak mellette, hogy megláthassák azt a pazarló embert, aki tízezer frankot adott egy-egy lóért.

Az Ali választotta ház a Champs-Élysées jobboldalán feküdt, tágas udvarral és kerttel; az udvar közepén sűrű bokrok fődtek el a homlokzatot s e bokrok közül, mint két kinyújtott kar, jobbra-balra egy-egy fasor vezetett a két kapuhoz, melyek kocsibejáratul voltak szánva. Mivel a ház magánosan állott egy meglehetősen tágas téren, a főbejáraton kívül még mellékkapu is nyílt a Ponthieu-utcára.

Még mielőtt a kocsis inthetett volna ostornyelével a kapusnak, a vasrácsos kapu már csikorgva tárult fel; látták közeledni a grófot s Párisban úgy, mint Rómában, vagy bárhol a világon, villámgyorsasággal szokták kiszolgálni. A kocsi tehát megállapodás nélkül hajtott be a kapun s végigvágatott a fasor kavicsos útján.

A lépcsők előtt megállt a kocsi; két ember közeledett felé; az egyik Ali volt, ki némaságában is ékesszóló igazi örömmel üdvözölte urát s Monte Cristo egyetlen tekintete bőséges jutalom volt neki.

A másik földig hajolt, azután kezét nyújtotta a grófnak, hogy lesegítse.

- Köszönöm, Bertuccio úr, - szólt könnyedén leugorva hintajából; - itt van a jegyző?
- A kis szalonban várakozik, méltóságos uram.
- És a névjegyek, melyeket azonnal nyomtatnia kellett, mihelyt a házszámot megtudta?
- Már el is készültek, gróf úr; a Palais-Royal legkitünőbb rézmetszője szemem láttára véste ki az első levonatot, parancsa szerint tüstént elvittem báró Danglars úrnak, a Chaussée-d'Antin-utca 7. szám alá; a többiek odabenn vannak a hálószoba kandallóján.
- Jól van. Hány óra lehet most?
- Négy.

Monte Cristo átadta keztyűjét, kalapját és pálcáját ugyanannak az inasnak, ki a Morcerf-palota lépcsőházában várta, azután Bertuccio vezetése mellett bement a kis szalonba.

- Micsoda kezdetleges szobrok vannak itt az előszobában, - mondta megvető hangon, - remélem, hogy hamarosan kikerülnek innen.

Bertuccio meghajolt.

Mint említette, a jegyző csakugyan várt már a kis szalonban.

Pompás figurája volt a külvárosi jegyzők naphosszat körmölgető alakjainak, ki méltósága teljes tudatában jelenik meg, ha az a kiváló szerencse éri, hogy elküldik valahová.

- Uraságod van megbízva, hogy eladja nekem azt a házat, amelyet a vidéken szándékozom venni?
- Igenis, szolgálatára, gróf úr.
- Készen van az adás-vevési szerződés?

- Igenis, szolgálatára, gróf úr.

- Magával hozta?

- Igenis, szolgálatára, gróf úr.

- Helyes. És hol van az a ház, amelyet meg fogok venni? - kérdezte közönyösen Monte Cristo, félig Bertuccio, félig a jegyző felé fordulva.

A titkár olyanformán vonogatta a vállát, mintha azt mondta volna: nem tudom.

A jegyző elbámult.

- Gróf úrnak még nem is méltóztatik tudni, hogy hol van a ház, amelyet megvásárolni fog?

- Fogalmam sincs róla.

- Nem is méltóztatik sejteni?

- Hát hogy az ördögbe sejténém, mikor ma reggel érkeztem meg Cadixból, Párist soha életemben nem láttam s még francia földre is csak most teszem először a lábamat.

- Akkor bocsánatot kérek, méltóságos gróf úr; a ház, amelyet meg tetszik vásárolni, Auteuilben van.

Bertuccio láthatóan elsápadt e név hallatára.

- És merre van Auteuil? - kérdezte Monte Cristo.

- Egy macskaugrásnyira innen, méltóságos gróf úr, Passy közelében, gyönyörű vidéken, a Bois de Boulogne kellő közepén.

- Oly közel? - kérdezte Monte Cristo; - akkor hát nincsen falun. Hogy az ördögbe is választhatott Páris kapui előtt nyaralót, Bertuccio úr?

- Én? - kiáltott fel az intendáns szokatlanul hevesen; - távolról sem, gróf úr; amint bizonyára még tetszik emlékezni, maga a gróf úr bizott meg velem, hogy azt a házat válasszam.

- Igaz, igaz, emlékszem már; a hirdetések között olvastam valamelyik lapban s félrevezetett a hazug cím: falusi ház.

- Nem oly sürgős még a dolog, - mondta meggyőző hangon Bertuccio - s ha méltóságod engem bíz meg a kereséssel, biztosítom, hogy pompásat fogok találni akár Enghienben, Fontenay-aux-Rosesben vagy Belle-Vueben.

- Fölösleges, - válaszolt gondtalanul Monte Cristo - ha már megvan, meg is tartom.

- S a gróf úrnak igazsága van, - kapott rajta a jegyző, ki már aggódott a veszendő honorárium miatt - elragadó szép kis birtok; csörgedező patakocskák, sűrű csallitok, rendkívül kényelmes lakás, bár hosszú idő óta lakatlanul áll; nem is számítva az ódon bútort, melynek különösen mostanában, mikor mindenki hajszolja a régiségeket, már magábanvéve is értéke van. Bocsánatot kérek, méltóságos uram, de úgy vélem, szintén hódolni tetszik az uralkodó izlésnek.

- Röviden, megfelelő?

- Pompás, nagyszerű, felséges!

- Ejnye, ilyen alkalmat már csakugyan kár volna elmulasztani, - mondta elmosolyodva Monte Cristo - hol van a szerződés, jegyző úr?

Alig pillantott bele, hol részletesen fel volt sorolva minden, s még a tulajdonosok nevét sem olvasva el, aláírta az okmányt.

- Bertuccio, adjon át ötvenötezer frankot ennek az úrnak.

Az intendáns támolyogva ment ki s nagy csomó bankjeggyel tért vissza, mit a jegyző oly emberek szokása szerint olvasott meg, kik a pénzt már nem is képesek másként, mint a hivatalos formaságok mellett átvenni.

- Azt hiszem, most már eleget tettünk minden formaságnak.

- Igenis, szolgálatára gróf úr.

- Önnél vannak a kulcsok?

- A házmesternél vannak, ki a lakatlan házat őrzi; hanem már tudattam vele, hogy gróf urat kell az új birtokkal megismertetnie.

- Nagyon helyes.

Monte Cristo bólintott rá, ami annyit látszott jelenteni:

- Nincs szükségem önre többé, mehet Isten hírével.

- Hanem úgy rémlik előttem, - dadogta az érdekes nótárius - csalódni tetszett, mert az egész össze-vissza csupán ötvenezer frank.

- És az ön tiszteletdíja?

- Már benne foglaltatik az összegben, gróf úr.

- De hiszen ön csupán emiatt jött Auteuilből ide?

- Igenis, szolgálatára méltóságos uram.

- Úgy hát tartozom vele önnek a fáradságáért.

És elbocsátotta egy intéssel.

Az elámult nótárius számtalanszor földig hajolva hátrált az ajtóig; hosszú hivataloskodása alatt még sohasem találkozott ilyen klienssel.

- Kisérje ki a jegyző urat, - mondta Bertuccionak a gróf.

A titkár utána sietett.

Alig lépett át a küszöbön, a gróf kulcsrajáró tárcát vett elő zsebéből s kinyitotta avval a kulccsal, melyet éjjel-nappal a nyakán viselt egy kis vékony aranyláncon.

Keresgélt benne egy ideig, azután kivéve egy kis papírlapot, összehasonlította jegyzeteit az asztalon heverő szerződés tételeivel és elgondolkozott.

- Auteuil, rue de la Fontaine, 28; igen, ez az... hanem számíthatok-e valamire; a babonás ijedelem vagy a valóságos rémület fogja belőle kicsikarni a vallomást? Ejh, hiszen egy óra múlva mindent megtudok.

- Bertuccio! - kiáltott és egy kis kalapáccsal megkongatott egy harangot, mely élesen csengő erős hangot adott, mint egy tamtamé.

Az intendáns megjelent a hívásra.

- Úgy rémlik előttem, Bertuccio úr, mintha említette volna már valamikor, hogy járatos Franciaországban.

- Csak itt-ott fordultam meg valamikor.

- De Páris környékét mindenesetre ismerni fogja.

- Nem, méltóságos uram, nem ismerem, - válaszolt a titkár, annyira remegve, hogy Monte Cristo, a nagy emberlátó, az emberi lélek és indulatok élesszemű vizsgálója azonnal észrevette rajta a szokatlan izgatottságot.

- Kár, igazán kár, hogy Páris környékét nem ismeri, mert szeretném még ma este megnézni új birtokomat s ön bizonyára hasznos útbaigazításokat adhatott volna, ha velem tart.

- Auteuilbe! - kiáltott föl Bertuccio, kinek bronzszínű képe viaszfehérré haloványult. - Én, Auteuilbe!

- Mi különöset talál rajta! Miért ne jöhetne Auteuilbe? Hiszen ön is házam népéhez tartozik s ha ott lakom, föltétlenül el is kell jönnie velem.

Bertuccio lehorgasztotta fejét ura parancsoló tekintete előtt, de nem szólalt meg.

- De mi baja van hát? Már másodszor csengetek a kocsimért s ön elnézi, hogy még egyre késnek vele? - mondta Monte Cristo oly hangon, mint XIV. Lajos mondhatta valamikor a szállóigévé lett híres szavakat «Szinte várnom kellett!»

Bertuccio egy ugrással az előszobában termett s rekedt hangon kiáltotta az udvarra:

- Ő méltósága fogatát!

Monte Cristonak még egy pár levelet kellett megírnia; a titkár akkor lépett be, mikor rányomta az utolsóra a pecsétet.

- A fogat a kapu előtt várakozik méltóságodra.

- Vegyen keztyűt, kalapot, megyünk.

- Nekem is kell mennem, gróf úr?

- Hogyne, önnek kell intézkednie mindenről, mivel ott szándékozom lakni.

Arra még nem volt példa sohasem, hogy a gróf parancsainak valaki ellene mert volna szegülni; így hát Bertuccio sem tett többé semmi ellenvetést s követte urát, ki helyet mutatott neki kocsijában. A titkár remegve húzódott meg a kis ülés sarkában.

## XII. Az auteuili ház.

Monte Cristo észrevette, hogy Bertuccio korzikai módon keresztet vetett a hüvelykével, mikor elindultak s halkán mormogott valami kis imádságot maga elé a kocsiban. Mindenkinek megesett volna a szíve a derék intendáns nagy szorongásán, ki oly szörnyen húzódott az extra muhos kirándulástól; hanem a grófot, úgy látszik, sokkal jobban érdekelte a dolog, semmint megszabadította volna aggodalmaitól az érdekes Bertucciót. Húsz perc alatt Auteuilbe értek. A titkár egyre izgatottabb lett. Mikor a faluba értek, már a szélső házaktól kezdve lázas nyugtalansággal vizsgált minden épületet, amely előtt elhaladtak.

- A La Fontaine-utca 28. száma előtt állíttassa meg a kocsit, - mondta Monte Cristo, kéréseketlen tekintetét mereven szegezve titkárjára.

Bertucciót kiverte a hőség, hanem azért engedelmeskedett és kihajolva a kocsik ablakán, oda kiáltott a kocsisnak:

- La Fontaine-utca 28.

Ez a ház a túlsó végen volt. Már egészen beesteledett s egy villámterhes felhő még inkább növelte a homályt, mintha sötét keretbe akart volna foglalni valami bekövetkező drámai jelenetet. A kocsik megállt és az inas sietve tárta föl az ajtót.

- Hát ön itt akar maradni a kocsiban, Bertuccio úr? Olyan különös ma egész este; ugyan mi lelte?

Bertuccio hirtelen kiugrott az ajtón, s karját nyújtotta a grófnak, ki ezúttal el is fogadta s rá támaszkodva lépdelt le a három lépcsőfokon.

- Zörgessen és jelentsen be engem.

Bertuccio megdöngötte a kaput s a házmester csakhamar előkerült.

- Ki az?

- Az új uraság, - mondta az inas.

És átadta az írást, melyet a jegyző fogalmazott meg a számára.

- Hát eladták a házat? - kérdezte - és ez az uraság fog benne lakni?

- Én magam, kedves barátom, - szólalt meg a gróf - s remélem, hogy nem soká fog sóhajtozni a régi gazdája után.

- Oh uram, nem is igen sóhajtanék már én utána, hiszen alig fordult meg hébe-korba itten; öt esztendeje felénk se nézett s bizony Isten jól tette, hogy túlادott ezen a házon, hiszen hasznát úgy sem vette soha.

- És ki volt a ház előbbi gazdája? - kérdezte Monte Cristo.

- Saint-Méran marquis; annyit bizonytal nem kapott érte, amennyibe neki került, sokat költött rá.

- Saint-Méran marquis!... mintha hallottam volna már valaha ezt a nevet; Saint-Méran marquis!

És elgondolkozott.



- Öreg ember, még a régi világból, hűséges szolgája a Bourbonoknak; egyetlen leányát Villefort úr vette el, ki valamikor Nîmesben királyi ügyész volt, azután Versaillesben hivataloskodott.

Monte Cristo Bertucciora tekintett, ki fehérebb volt a falnál, melyhez támaszkodott, hogy végig ne zuhanjon a földön.

- Ugy rémlik előttem, mintha az a leány meghalt volna; igaz? - kérdezte Monte Cristo.

- Huszonegy esztendővel ezelőtt temettük el s a szegény öreg marquist alig láttam azóta háromszor.

- Köszönöm, köszönöm, - mondta Monte Cristo és félhalott bizalmasára tekintve belátta, hogy már nem feszítheti tovább a húrt, ha nem akarja, hogy elpattanjon; - köszönöm, jó ember, adjon valami világító szerszámot.

- Kisérjem talán?

- Fölösleges, Bertuccio fog világítani.

Szavainak nyomósabb befejezéseül két aranyat nyomott az öreg markába s az nem győzött eléggé hálálkodni.

- Bocsásson meg, uram, - mondta hosszú, hasztalan keresgélés után - de egyetlen szál gyertyát sem tudok fölfedezni.

- Csavarja le egyik lámpát a kocsiról, Bertuccio s vezessen végig minden helyiségen.

A titkár ellenvetés nélkül megtette, hanem a lámpa annyira remegett a kezében, hogy nem volt nehéz fölismerni, mennyi önuralmába került e parancs teljesítése.

Áthaladtak a tágas földszinti helyiségeken, azután fölmentek az emeletre, hol egy szalon, egy fürdőszoba és két hálósoba volt. Az egyik hálósobából titkos lépcső vezetett a kertbe.

- Ni-ni, titkos lépcső; világítson csak Bertuccio úr; menjen előre, meg kell tudnunk, hová vezet.

- A kertbe.

- Honnan tudja?

- Csak gyanítom.

- Jó, győződjünk meg róla.

Bertuccio nagyot sóhajtott, hanem azért előre ment a lámpával. A lépcső csakugyan a kertbe vezetett.

Lent az ajtónál megállt a titkár.

- Menjen hát, Bertuccio úr!

Bertuccio már nem hallotta szavait; meg-megrogyó térdel állt ott megsemmisülve, szinte magánkívül. Révedező szemei mintha valami rettentő mult nyomait kutatták volna köröskörül s görcsösen összerándult kezeivel, mintha borzalmas emlékeket akart volna elhárítani magától.

A gróf rárivallt.

- Nem, nem! - kiáltott fel Bertuccio, kezeivel a falba kapaszkodva - nem, nem megyek tovább, nem tudok, lehetetlen!

- Mit jelent ez? - dörgött rá Monte Cristo ellentmondást nem ismerő hangja.

- Uram, uram, ez már nem lehet természetes; ön házat vesz Páris környékén és éppen Auteuilben talál alkalmasat s még ott is La Fontaine-utcai 28. számra bukkan. Ah, miért nem mondtam meg odahaza mindent! Akkor nem kényszerített volna, hogy idejőjjen. De nem tudtam, hogy ez a ház lesz a kiválasztott. Mintha nem volna más ház Auteuilben, csak ez, mit gyilkosság fertőzött be!

- Óh, óh, - mondta hirtelen visszariadva Monte Cristo, - micsoda rettentő szót mondott ki most! Pokoli fajzat, tősgyökeres korzikai!... csupa titkolódzás, vagy babona! Előre azzal a lámpával, ki a kertbe, velem csak nem fog félni, remélem!

Bertuccio felkapta a lámpát s nem ellenkezett tovább. A fölnyitott ajtón keresztül láthatóvá lett az elborult égboltozat, hol a föl-fölbukkanó hold hasztalanul küzdött a szürkén gomolygó felhők tengerével; sötét hullámaikba fúlva egy pillanatra még beragyogta fodraikat, azután elmerült a mélységes homályba.

Amint kiléptek, Bertuccio tüstént balra kanyarodott.

- Miért arra, mikor itt olyan puha gyepen sétálhatunk? Jőjjön csak erre.

Bertuccio a kabátja ujjával törölgette a homlokáról gyöngyöző verejtéket, de engedelmeskedett, hanem mindenáron balfelé akart tartani.

Monte Cristo annál jobban ragaszkodott az ellenkező irányhoz; egy sűrű facsoporthoz érve, megállt.

Bertuccioból most már kitört a fojtogatott szó.

- Az Istenért, el onnan, uram! Rimánkodva kérem, menjen el onnan, hiszen éppen azon a helyen áll.

- Minő helyen?

- Ott, ahol összerogyott.

- Ugyan, ugyan, Bertuccio, térjen már észére; nem vagyunk Sarteneban, sem Corteben, nem corsicai vadon ez, hanem egy kissé elhanyagolt angol kert, ahol még kár volna rémképeket látni, pusztán azért, mert nem gondozzák.

- Mindenre kérem, ami szent, ne maradjon ott, jőjjön el onnan.

- Megbolondult, Bertuccio bácsi? - mondta fagyosan a gróf; - és ha úgy volna, majd elébe vágok a nagyobb bajnak s elhelyezem valamelyik kórházban.

- Jaj nekem, jaj nekem! - siránkozott Bertuccio fejét lehorgasztva s kezeit oly kétségbeesetten tördelve, hogy Monte Cristo tán kacagásra fakadt volna, ha e pillanatban magasabb érdekek nem készlik figyelemmel kísérni ez ember lelkének minden legcsekélyebb hullámozását. - Jaj nekem, gróf úr, jaj nekem!

- Bertuccio úr, ez a kéztördelés még csontjaiba kerülhet; jó lesz tehát abbahagyni ezzel a rettenetes szemforgatással egyetemben; nem vagyok ördögűző, hanem azt látom, hogy az a nyakas démon, mely annyira meggyötri, nem egyéb valami titoknál. Tudtam, hogy corsicai, s tudtam, hogy valami vendetta-históriába gabalyodott valamikor, s ügyet sem vettem rá Itáliában, mert ott mindennapi dolog ilyesmi; hanem Franciaországban másként fogják föl a gyilkosságot, s akit fülöncsipnek a zsandárok, egy-kettőre bakó kezére juttatják.

Bertuccio kezét tördelte, s mivel a lámpa egész fényét rávetette, feldúlt arcának eltorzult vonásait tisztán lehetett látni.

Monte Cristo ugyanazzal a tekintettel nézett erre a földúlt arcra, mint Rómában Andreára a vérpadon; azután olyan hangon szólalt meg, melynek hallatára újra végigfutotta a hideg azt a nyomorult embert.

- Busoni abbé hazudott tehát, mikor Franciaországból hazatérve, 1629-ben hozzám küldte önt, s ajánlólevelében kitűnő tulajdonságokkal ruházta föl. Tüstént írok az abbénak s felelőssé teszem pártfogoltjáért, s tőle kétségkívül meg fogom tudni azt a véres történetet minden részletében. Hanem azt előre is megmondom önnek, Bertuccio úr, hogy annak az országnak a törvényei szerint fogok eljárni, amelyben élek, mert semmiképpen sem vagyok hajlandó ön miatt kellemetlenségekbe keveredni a francia igazságszolgáltatással.

- Óh uram, ne tegye meg velem ezt a szörnyűséget, hiszen hűségesen szolgáltam önt mindenkor! - kiáltott föl kétségbeesetten, - becsületesen szolgáltam önnek, azóta a légynek sem vétettem, sőt tehetségem szerint mindenkor igyekeztem jót cselekedni.

- Azt nem is tagadom, - válaszolt Monte Cristo, - de miért esett hát annyira kétségbe? Ez rossz jel, mert a tiszta lelkiismeret még nem sápaszthat el annyira egy arcot és nem hozhat ki valakit ennyire a sodrából...

- De gróf úr, hiszen ön maga mondta nekem, hogy Busoni abbé, kinek nemesi börtönömben meggyóntam, elmondta önnek, hogy valami bűn nyomja a lelkemet!

- Az meg is történt, de mivel önt különösen úgy ajánlotta, mint kitűnő intendánst, azt hittem, hogy csupán egy kis sikkasztásról van szó.

- Óh, gróf úr, hogy gondolhat rólam ilyesmit?

- Vagy corsicai természetének nem tudva ellentálni, ön is *lefektetett* valakit, mint ahogy az önök földjén mondani szokták.

- Igen, uram, én édes jó uram, bosszú volt az egész, csupán csak bosszú, esküszöm reá! - kiáltozott, Monte Cristo lába elé vetve magát.

- Elhiszem, hanem azt már nem tudom megérteni, hogy miért hozza ki a sodrából éppen ez a ház.

- Hiszen ennél természetesebb valamit el sem lehet képzelni, mert éppen itt történt...

- Az én házamban?

- Hiszen akkor még nem volt az öné, gróf úr, - válaszolt jámborul Bertuccio.

- Kié volt hát? A kapus, úgy emlékszem, Saint-Méran marquist említette. Mi az ördögért állhatott volna bosszút Saint-Méran marquison?

- Óh, nem ő rajta, valaki máson!

- Minő csodálatos összetalálkozás, - szólt Monte Cristo, inkább saját gondolataira felelve, - hogy ön minden előkészület nélkül, pusztá véletlenségből ebbe a házba kerül, hol valamikor az a rettentő lelkifurdalásokat földidéző véres jelenet ment végbe.

- Gróf úr, a végzet keze működik ebben, arról meg vagyok győződve; miért kellett Auteuilben éppen ezt a házat megvásárolnia, ahol én gyilkosságot követtem el; miért kellett lejönnie a kertbe ugyanazon a lépcsőn, amelyen ő jött le akkor; miért kellett megállania éppen azon a helyen, ahol ledöftem!... Innen két lépésnyire volt a gödör, ahová a gyermeket akarta elásni... óh, gróf úr, mindez már nem lehet véletlenség, mert akkor a véletlenség játszaná a gondviselés szerepét.

- Jó, legyen, dicső corsicai vér, higgyük el, hogy a gondviselés keze van a dologban, én mindent elhiszek; beteglelkű emberrel különben sem szoktam vitatkozni. Hanem most már szedje össze az eszt és beszéljen el nekem mindent elejétől végig.

- Egyetlen egyszer mondtam még el ezt a dolgot, s azt is csupán gyónáskor, Busoni abbénak. Ilyen dolgokat másként el sem mondhattam volna.

- Akkor hát, kedves Bertuccio, menjen vissza szépen a gyóntatójához; a derék kartausival majd elcseveghet a titkairól, ha másnak nem hajlandó elmondani. Én nem szeretek olyan embert látni a házamban, akit rémképek ijesztgetnek; nem szeretem, ha embereim közül valaki este már nem mer sétálni velem a kertben. Bevallom azt is, hogy nem valami túlságosan áhítozom a rendőrség látogatása után, mert tetszik tudni, Bertuccio bácsi, Itáliában azért fizetik meg az igazság kiderítőit, hogy jobban hallgassanak, de Franciaországban másként van a dolog, itt beszélniök kell. Teringettét, azt tudtam, hogy corsicai, azt is, hogy csempész, s mint intendánst kitűnőnek találtam, hanem most, hogy egészen más húrokat kezd pengetni, vegyünk búcsút, én elbocsátom önt, Bertuccio úr.

- Oh, gróf úr! - kiáltott fel az intendáns, megrémülve a fenyegetéstől; - ne üzzön el, inkább elmondok mindent; ha már el kell válnom öntől, akkor legyen csak, mikor a vérpadra lépek.

- Ez már egészen más beszéd; hanem gondolja meg jól, hogy sokkal tanácsosabb egy szót sem szólni, mint hazudni.

- Esküszöm a lelkem üdvösségére, hogy mindent el fogok mondani; többet, mint az abbénak, ki titkomnak csak egy részét tudta meg. Hanem előbb is arra kérem, menjen távolabb attól a platántól; nézze, a hold áttör már azon a felhőn és ott, ahol mostan áll, köpenyébe burkolva, annyira hasonlít Villeforthoz!...

- Villeforthoz?! - kiáltott föl meglepetve Monte Cristo.

- Ismerte méltóságod?

- Az egykori királyi ügyészt, Nîmesben?

- Azt.

- Aki Saint-Méran marquis leányát vette nőül?

- Azt.

- És aki mocsoktalan jellemű ember hírében állott a hivatalos körök előtt, s egyike volt a legszigorúbb, legkérelhetetlenebb hivatalnokoknak?

- Azt, azt, uram! És ez a feddhetetlen jellemű ember...

- Beszéljen hát!

- Gazember volt!

- Hihetetlen!

- És mégis úgy van.

- Vannak rá bizonyítékai?

- Voltak valamikor.

- Csak nem vesztette el őket, szerencsétlen ember?

- De igen; hanem újra megszerezhetném, ha nagyon akarnám.

- Egyre jobban érdekel a dolog, beszélje el az egészet.

És a gróf, valamit dúdolgatva Luciából, leült egy padra és várta, míg az intendáns gondolatait rendezi.

Bertuccio állva maradt előtte.

### **XIII. A vendetta.**

- Hol kezdjek belé, gróf úr?
  - Ahol jól esik, úgy sem tudok az egésztől semmit.
  - Úgy gondolom, hogy Busoni abbé beszélt már róla méltóságodnak.
  - Említett egyet-mást, hanem azóta hét-nyolc esztendő is eltelt, régen elfeledtem az egészet.
  - Akkor hát, anélkül, hogy unalmassá válnék...
  - Előlről kezdheti a dolgot, Bertuccio; ma pótolni fogja az ujságolvasást.
  - Tulajdonképpen még 1815-ben kezdődik a história.
  - Teringettét, nem éppen tegnapi dolog!
  - Hanem azért minden legcsekélyebb részletre is oly tisztán emlékszem, mintha pár nappal ezelőtt történt volna. Bátyám a császár alatt szolgált. Hadnagya lett egy csupa corsicai legényekből toborzott ezrednek. Bátyám volt az egyedüli barátom; én őt, ő tizennyolc esztendő volt, mikor árván maradtunk; úgy nevelt, mintha fia lettem volna. 1814-ben, még a Bourbonok alatt megházasodott; mikor a császár visszatért Elba szigetéről, azonnal zászlói alá sietett, s Waterloonál megsebesülve, ő is Loire mögé vonult a visszahuzódó hadsereggel.
  - Amit most elbeszélt, azon már régen túl vagyunk, Bertuccio úr, a Száz-Nap történetét betéve tudom.
  - Bocsásson meg, gróf úr, hanem e részletek nélkül nem volna teljes elbeszélésem, s megígérte, hogy türelemmel hallgat végig.
  - Folytassa csak, nem zavarom többé.
  - Egyszer levelet kaptunk a bátyámtól; meg kell jegyeznem, hogy akkoriban egy kis faluban, Roglianoban laktunk, a Capo Corso végén; azt írta a levélben, hogy a hadsereget fölözlatták s ő Châteauroux, Clermont-Ferrand, Le Puy és Nîmesen keresztül hazafelé igyekszik s ha akad otthon egy kis fölösleges pénz, küldjem el számára egy nîmesi korcsmároshoz, aki közös ismerősünk volt.
  - A csempészett holmik révén, - vágott közbe Monte Cristo.
  - Ejh, Istenem, gróf úr, hiszen élni csak kell!
  - Természetesen; folytassa csak.
  - Mint már említettem, lelkem mélyéből szerettem a bátyámat s elhatároztam, hogy magam viszem el neki a pénzt. Volt vagy ezer frankom; ötszázat Assuntának, a sógornőmnek adtam, a megmaradt ötszázzal pedig útrakeltem. Könnyen ment a dolog, saját bárkám volt, meg-rakodtam, s eleinte jól ment minden.
- De alig, hogy elkészültem a megrakodással, megfordult a szél, s négy-öt napba tellett, míg bekanyarodhattunk a Rhôneba. Végre mégis csak ott voltunk, följutottunk Arlesig, bárkámat azután Bellegarde és Beaucaire között hagyva, megindultam Nîmes felé.
- Remélem, nemsokára ott is leszünk.
  - Bocsásson meg, gróf úr, de majd meg tetszik látni, hogy csupán a legszükségesebb dolgokat mondom el. Akkoriban folytak ott Délen azok a rettenetes mészárlások. Három vérengző

tigris garázdálkodott akkoriban azon a vidéken: Trestaillon, Truphemy és Graffan, kik halomra öldöstek minden embert, akire csak árnyéka is vetődött a bonapartizmus gyanujának. A gróf úr bizonyára tud ezekről a gyilkosságokról.

- Úgy félfüllel hallottam róla valamit; akkoriban nagyon messze jártam Franciaországtól. Folytassa.

- Nîmesbe érkezve, a szó szoros értelmében vérben gázolt az ember; az utcákon szanaszét heverték a holttestek; a gyilkosok csapatonként járták be a várost és öltek, raboltak, gyújtogattak mindent.

Látva ezt a vérontást, roppantul aggódni kezdtem, nem magamért, kinek egyszerü corsicai halász létere nem volt oka a félelemre, sőt éppen nekem való idő volt ez, mikor a zavarosban könnyen lehet halászni, hanem a bátyámért remegtem, ki a császári hadsereg katonája lévén, vállrojtos egyenruhájában indult hazafelé a loire-seregtől.

Egyenesen korcsmárosunkhoz futottam. Sejtelveim nem csaltak; bátyám előtte való este érkezett Nîmesbe, s annak a küszöbén dőfték le, akinél vendégszerető hajlékot keresett.

Megmozgattam minden követ, hogy kikutassam a gyilkosait, hanem annyira rettegett tőlük mindenki, hogy senki sem merte megvallani, ki volt a tettes. Akkor eszembe jutott, hogy a francia igazságszolgáltatásnál keresek orvoslást, aki, mint mondják, semmitől sem riad vissza és kihallgatásra jelentkeztem a királyi ügyésznél.

- Villefortnál? - kérdezte a lehető legközőnyösebb hangon Monte Cristo.

- Igenis, gróf úr! Marseilleből került oda, hol helyettes királyi ügyész volt. Hivatalos érdeimeiért jutalmazták meg új állomásával. Azt rebesgették, hogy egyike volt a legelsőeknek, akik hírül adták a visszatérő császár közeledtét.

- Tehát ön jelentkezett nála.

- És azt mondtam neki: «Uram, bátyámat tegnap meggyilkolták a nyílt utcán; nem tudom, hogy kik, hanem önnek kötelessége kipuhatolni. Az igazságszolgáltatásnak Nîmesben ön az első embere, s az igazságszolgáltatásnak kötelessége megbosszulni, akit megvédeni nem tudott.»

- Mi volt a bátyja? - kérdezte a királyi ügyész.

- Hadnagy a corsicai csapatnál.

- Szóval a bitorló katonája, ugy-e?

- A francia hadsereg katonája, uram.

- Aki fegyvert fog, fegyver által is kell elvesznie.

- Csalódik, uram, - mondtam - tördöfés ölte meg.

- Mit akar hát tőlem, mit tehetek én?

- Mondtam már, hogy bosszulja meg.

- De kicsodán?

- Hát a gyilkosokon!

- Honnan tudjam én, hogy kik voltak a tettesek?

- Kutassa ki.

- Ugyan minek? Bátyja valószínűleg civódásba elegyedett valakivel és párbajban esett el. A császári katonák szeretnek egy kicsit garázdálkodni, hanem ami lehetséges volt Napoleon kormánya alatt, manapság már torkukra forr; a déliek nem valami nagyon rajonganak a császáriakért, a garázdálkodókat meg egyenesen a pokolba kívánják.

- Uram, - mondtam neki - nem magam miatt fordultam önhöz. Én elsíratom a bátyámat, azután megbosszulom és mindent elvégeztem; hanem egy gyámoltalan asszony is maradt hátra, aki nyomorultul éhen veszne, ha még én is kidőlnék az oldala mellől, hiszen csupán abból élt, amit a bátyám keresett. Eszközöljön ki legalább egy kis nyugdíjat számára a kormánytól.

- Minden forradalom katasztrófákkal jár, - válaszolt az ügyész - és az ön bátyja is csak annak az áldozata; mindenesetre nagy szerencsétlenség, hanem a kormány ezért még semmivel sem tartozik a családnak. Ha mi mindent meg akarnánk torolni, amit a bitorló elkeseredett hívei a királpártiakkal tettek, úgy alighanem az ön bátyja is belekerülne a csávába, s talán halálra is ítéltük volna már. Ami most folyik itt, egészen természetes, mert csupán a visszatorlás elvén alapszik: szemet szemért, fogat fogért.

- És ezt ön mondja, ön, az ügyész?

- Szavamra, ezek a corsicaiak mind meg vannak háborodva! Azt hiszik, hogy még most is a trónon ül a földijük. Elvétette az időt, kedves barátom, jött volna előbb vagy két hónappal, ma már késő; hordja el az irháját szépszerivel, mert ha makacskodik, kidobatom!

Egy ideig reméltem még, hogy talán meglágyíthatom, ha könyörgőre fogom a dolgot. Hanem az az ember kőből volt. Odaléptem hozzá és azt mondtam neki:

- Jó, ha ön ismeri a corsicaikat, akkor azt is tudnia kell, hogy a szavukat beváltják. Ön úgy találja, hogy helyesen cselekedtek, akik bátyámat megölték, mivel a császárhoz szíttott, s mivel ön a király híve: hanem én, aki szintén bonapartista vagyok, szemtől-szembe megmondom önnek, hogy megölöm önt. Bejelentem önnek a vendettát; vigyázzon magára, vigyázzon mindenkire, akit szeret, mert a legelső alkalommal, mikor újra szembekerülünk: ütött az utolsó órája.

S még mielőtt magához térhetett volna meglepetéséből, kisurrantam az ajtón.

- Ah, hát ön ilyesmire is képes, Bertuccio úr, ezzel a becsületes arcával? - mondta Monte Cristo. - És még hozzá a királyi ügyésszel szemben! Piha! De legalább megértette, hogy ön mit akart mondani azzal a vendettával?

- Nagyon is jól megértette, annyira, hogy azontúl ki nem merészkedett volna az utcára egyedül, s még odahaza is éjjel-nappal elzárkózva élt. Engem pedig kerestetett mindenfelé. Szerencsére olyan jól elrejtőztem, hogy nem tudott rám akadni. Annyira félt, hogy nem mert tovább Nîmesben maradni, áthelyeztetését kérte, mivel befolyásos ember, át is tették Versaillesbe; hanem ön tudja, hogy a corsicai nem ismer távolságot, hogyha egyszer bosszút esküdött az ellenségének, s bármily lóhalálában sietett is új állomására, csak egy félnappal előzött meg, pedig én gyalog követtem.

Százszor is nyílt alkalmam megölni őt, de nem az volt a fődolog, hogy lefektessem, hanem, hogy úgy döfjem le, hogy föl ne fődözzenek, s tömlőcre ne vessenek. Még hozzá ettől fogva nem is voltam a maga ura többé, mert gyámolítanom kellett azt a szegény özvegy asszonyt, a sógornőmet. Három hónapon keresztül leselkedtem Villefortra és a három hónap alatt nem tehetett egy lépést sem az én tudtom nélkül. Végre nyomára jöttem, hogy titokban Auteuilbe szokott járni; távolról követve láttam, hogy ebbe a házba lép; de nem úgy jött ide, mint bárki más jött volna, vagyis nyíltan, az utca felőli kapun, hanem lopva surrant be ezen a kis oldalajtón, a nyerges lovat, vagy kocsit, amin idejött, mindig egy közeli fogadóban hagyta.

Monte Cristo bólintott a fejével, annak jeléül, hogy megpillantotta a homályban azt az ajtót, melyet Bertuccio mutatott neki.

- Versaillesben nem volt mit keresnem többé, ide telepedtem hát Auteuilbe és kérdezősködtem. Nyilvánvaló dolog, hogy itt kellett megásnom a vermemet, ha meg akartam csípni.

A ház, mint a kapus is mondta méltóságodnak, Saint-Méran marquisé, Villefort apósáé volt. Az öreg marquis Marseilleben lakott, s a nyaralót sohasem használta; úgy mondták, hogy egyidőben bérbe is adta valami fiatal özvegynek, aki csak «báróné» név alatt volt ismeretes.

Mikor egy este éppen ott vizsgáldtam a falkerítés tetejében, láttam, hogy egy fiatal és igen szép nő sétálgat egyedül a kertben, melyre egyetlen ablak sem nyílt a szomszéd házakból; idegesen tekintgetett a kis ajtó felé, s tisztában voltam vele, hogy Villefort-t várja. Mikor közelebb került hozzám, a sötétség dacára is elég tisztán megkülönböztethettem vonásait; szép, magas, tizenhét-tizenkilenc esztendőszőke nő volt. Mivel könnyű házi pongyolát viselt, mely alig leplezte körvonalait, nem volt nehéz megítélnem, hogy érdekes állapotban van, még pedig elég közel a lebetegedéshez.

Nemsokára megnyílt a kis ajtó s egy férfi lépett be rajta; az asszony, amily sebesen csak tudott, elébe futott, átölelték, gyöngéden megcsókolták egymást és bementek a házba.

A férfi Villefort volt. Az volt a tervem, hogy mivel a kerten keresztül kell mennie, ott ölöm meg azon az éjszakán.

- Az asszony nevét nem sikerült megtudnia azóta?

- Nem, gróf úr, - válaszolt Bertuccio - nemsokára meggyőződhetik, hogy időm sem lett volna utána tudakozódni.

- Folytassa.

- Megölhettem volna még azon éjjel, de nem ismertem még a kert minden zegét-zugát és attól tartottam, hogy kiáltani talál, ha nem végzek vele egyetlen csapással s akkor el sem menekülhetnék. Elhalasztottam tehát a legközelebbi találkozóra s nehogy elszalasszam valamilyen az alkalmat, a kert falával szemközt kibéreltem egy kis szobát a melléktutóban.

Három napra rá, úgy hét óra tájban estefelé, egy lovászegényt láttam kilépni a kapun, ki egyenesen Sèvres felé vágatott; sejtettem, hogy Versaillesbe szándékozik. Nem csalódtam. Három óra múlva csatakosan tért vissza; eljár a küldetésben.

Tíz perc múlva egy másik, gyalogos ember lépett be a kapun; állig köpenyébe burkolózva, óvatosan bezárta maga után az ajtót.

Azonnal lefutottam az utcára. Bár nem láthattam az arcát, mégis ráismertem a szívem dobogásáról, hogy csakis Villefort lehet; átjöttem az innenső oldalra, fölhágtam a fal mellett kínálkozó sarokkőre, amelyről első alkalommal vizsgáltam a kertet.

Ez egyszer azonban már nem elégedtem meg a pusztá bémészködással, hanem megtapogatva késemet, hogy elég jól ki van-e köszörülve, átugrottam a falon.

Első dolgom volt az ajtóhoz szaladni; a kulcs belülről volt beletéve s elővigyázatból kétszer is megfordítva a zárban.

A kulcs birtokában lévén, erről az oldalról nem fenyegetett veszedelem. Tanulmányozni kezdem a helyet. A kert hosszas négyszöget képezett, angolos pázsit szőnyegekkel a közepén, fákkal, sűrű bokrokkal s a fölburjánzott őszi virágokkal körülszegve.

Akár a házból kifelé, akár odáig, Villefortnak jövet-menet a bozót mellett kellett elhaladnia.



Szeptember vége felé történt; a szél valóságos orkánná nőtt s a halovány hold elmerülve a vágató felhők szürke forgatagában, csak néha-néha szórta be ezüstjével a ház elé vezető kavicsos utat, de a lombsátor alá még akkor sem tudott behatolni s így észrevétlenül el lehetett rejtőzködnöm a sűrűségben.

Elbujtam a bozótban, közel az úthoz, amelyen Villefortnak kellett elhaladnia; alig bujtam be, mikor az ágak között elsüvöltő szélben mintha valami fájdalmas nyöszörgést hallottam volna. De hiszen ön tudja, azaz, hogy is tudhatná, gróf úr, hogy az ember, aki gyilkolásra készül, mindig valami csodálatos halk, nyöszörgő hangokat hall a levegőben. Eltelt vagy két óra és azt a nyöszörgést még többször is hallottam. Végre éjfél kongott a közeli toronyban.

Még el sem hangzott az utolsó kongás, mikor gyenge világosságot láttam a lépcsőház ablakából fölcsillanni, ott, ahonnan az imént idejöttünk.

Az ajtó fölnyílt s a köpönyeges ember lépett ki rajta.

Itt volt a várva-várt rettentő pillanat; oly régen elhatároztam már magamat, hogy nem éreztem semmi gyengeséget; kirántottam a késemet és lesbe állottam.

A köpönyeges ember egyenesen felém tartott; de amint kilépett a szabadba és felém közeledett, úgy vettem észre, hogy fegyvert szorít a jobb kezében; nem a küzdelemtől féltem, hanem a kudarcától. Alig lehetett tőlem néhány lépésnyire, mikor észrevettem, hogy amit fegyvernek tartottam, csak ásó a kezében.

Akkor még el sem tudtam képzelni, hogy mit akar azzal az ásóval Villefort, hanem azután láttam, hogy megáll ott a bozót szélén, óvatosan maga körül tekint és ásni kezd. Akkor vettem észre, hogy még a köpönyege alatt is hozott valamit, amit most végigfektetett a pázsiton, hogy szabadabban mozoghasson.

Bevallom, hogy bosszúvágyamba némi kíváncsiság is vegyült s minden áron látni akartam, hogy mit mivel ez az ember s még a lélekzetemet is visszafojtva néztem és figyeltem.

Mikor megláttam, hogy a királyi ügyész egy kis, alig kétlábnyi hosszú, hat hüvelyk széles ládikát tett le a gyepre, megértettem mindent.

Nem zavartam meg munkájában; a kis ládikát lebecsátotta a gödörbe, azután betömte földdel s letaposta az egészet, hogy minden nyomot eltüntessen. Akkor kirohantam a bozótból és beledöftem késemet a mellébe.

- «Én vagyok Giovanni Bertuccio! - dörögtem rá - haláloddal fizetsz meg bátyám haláláért és kincseiddel neje özvegységeért; láthatod, hogy bosszúm még jobban sikerült, mint remélni mertem.»

Nem tudom, hallotta-e szavaimat, vagy nem, de alig hiszem, mert jajszó nélkül rogyott a földre; éreztem arcomba freccsenni a forró vérhabot, de ujjongani tudtam volna diadalmas mámoromban; az a vér nem hogy megborzongatott volna, de megittasított. Fölragadtam az ásót s a ládikát hamarosan kivéve, a gödröt betemetve s az ásót áthajítva a falon, kirohantam az utcára, kétszer is megfordítva a kulcsot az ajtóban.

- Ilyenformán, - vágott közbe Monte Cristo - ez olyan rablógyilkosság-féle vállalat volt.

- Korántsem, gróf úr, - válaszolt Bertuccio - ez csak vendetta volt és egy kis kárpótlás akart lenni az özvegyszámára.

- S legalább szép kerek summát talált a ládában?

- Nem pénz volt benne.

- Gondolom, - mondta Monte Cristo; - az imént említést tett valami gyermekről.

- Az volt benne csakugyan. Meg sem álltam a folyóig s mivel nagyon fúrta az oldalamat, hogy mi lehet benne, késemmel feszegettem le a födelét.

Egy kis ujszülött csecsemő feküdt benne, finom gyolcspólyába burkolva; vörös arcocskája, elkéült kezei nyilvánvalóvá tették, hogy nagyon közel volt már a megfúláshoz; de mivel még nem hűlt ki egészen, nem akartam a lábaim előtt örvénylő vízbe vetni szegény kis jószágot. Nemsokára éreztem is, hogy újra megindul a szíve verése; megszabadítottam fojtogató kötelékeitől s mivel a Bastia-kórházban ápoló voltam valamikor s értettem valamit az efféle dologhoz, úgy cselekedtem, mint az orvosok szoktak ilyen esetben, vagyis levegőt fújtam a tüdejébe s egy negyedórai bajlódás után elértem, hogy szabadon lélegzett s azonnal elkezdett keservesen sírni.

Szinte én is vele sírtam volna, csakhogy örömömben. A mindenható Isten mégsem sújt le bűnömért, mert megengedte, hogy én gyujtsam meg az élet mécsét e parányi jószágban, cserében azért, hogy kioltottam egy emberét.

- És mit tett azzal a gyermekkel? - kérdezte Monte Cristo - a szökésben csak gátolhatta volna ez a teher.

- Egy pillanatig sem volt szándékom magamnál tartani. Tudtam, hogy Párisban vannak lelencházak, ahol fölnevelik ezeket a szánandó apróságokat. A sorompóhoz érve, azt mondtam, hogy az utcáról szedtem föl a gyermeket s kérdezősködtem. A ládika, a batiszt-pólya hihetővé tette, amit mondtam s megállapították, hogy a gyermeket vagyonos szülők tették ki; a vérfoltok pedig a gyermektől származhattak rám. Nem is faggattak tovább, hanem útbaigazítottak; a gyermekmenedékhely az Enfer-utca végén volt; elővigyázatból kettévágtam a pólyát, még pedig úgy, hogy a betűjelzés mind a két darabján megmaradjon, az egyiket azután újra a gyermek körül csavartam, a másikat pedig megtartottam; terhemet azután letettem a kapu elé, megrántottam a csengőt és elináltam. Két hétre rá már ismét Roglianoban voltam és azt mondtam Assuntának:

- «Vigasztalódjék, hugomasszony, Izrael meghalt, de halálát megbosszúltam.»

Természetesen el kellett neki mondanom aprajára mindent.

- «Giovanni, - mondta Assunta - el kellett volna hoznod azt a kis kölyköt, mi is fölnevelhettük volna; Benedetto lett volna a neve s ezért a jócselekedetért még az Isten is megáldott volna bennünket.»

Minden felelet helyett megmutattam a pólya nálam maradt felét, mit avégből tartottam meg, hogy visszakövetelhessük a gyermeket, ha mégis csak föl találnánk vergődni valamikor.

- És miféle betűk voltak a pólyán? - kérdezte Monte Cristo.

- Egy *H* és egy *N*, a betűk fölött pedig bárói korona, a jellemző gyöngyfűzérrel.

- Ejha, Bertuccio úr, ön még ezeket a kifejezéseket is tudja? Talán még heraldikával is foglalkozott?

- Igenis, gróf úr, az ember idővel mindenre rászorulhat.

- Folytassa tovább, két dologra vagyok különösen kíváncsi.

- És pedig mire, gróf úr?

- Mi lett abból a kis fiúból? Nem fiút említett az imént, Bertuccio úr?

- Nem emlékszem, hogy említettem volna.

- Elöttem úgy rémlett, de úgy látszik, csalódtam.

- Nem, nem méltóztatott csalódni, csakugyan fiúcska volt szegény; hanem méltóságod két dolgot óhajt megtudni; mi legyen a második?

- Arra vagyok kíváncsi, hogy micsoda bűnnel vádolták önt, mikor gyóntató-papot kívánt és Busoni abbé kereste föl a nîmesi börtönben?

- Nagyon is hosszúra nyúlna az a história, méltóságos uram.

- Nem tesz semmit; legföljebb tíz óra van s tudja, hogy én ilyenkor még sohasem fekszem le és úgy veszem észre, hogy ön sem kívánczik valami túlságosan az ágyba.

Bertuccio meghajolt és folytatta elbeszélését.

- Részint azért, hogy eltereljem gondolataimat azokról a rettentő emlékekről, részint pedig, hogy a szegény özvegyen segítsék valamiképpen, újra belefogtam a csempészmesterségbe s mivel a forradalomra következő időben mindig lanyhábban hajtják végre a törvényt, könnyebben és akadálytalanabban üztem, mint valaha. A déli partvidéket alig őrizték az örökös zendülés miatt, mely hol Avignonban, hol Nîmesben, hol Uzèsben tört ki. Ezt a fegyverszünetet igyekeztünk kizsákmányolni s a partvidék valamennyi csempészével egy kézre játszottunk. Bátyám megöletése óta nem volt lelkem többé Nîmesbe menni. Mikor a korcsmáros, akivel állandó üzleti összeköttetésben voltunk, látta, hogy nem megyünk többé hozzá, fölkapta a sátorfáját és ő jött hozzánk, egy kis csárdaféle útszéli korcsmába költözve, a Bellegarde és Beaucaire között futó országút mellett. Cégérére a gardi híd képét festette. A környéken, Aigues-Mortesben, Martiguesben, Bouchan és még egy sereg más helyen raktáraink voltak, hol nemcsak a csempészett holmit helyezhettük el, de ahol mink magunk is menedéket találhattunk a vámőrök és zsandárok elől. A csempész-mesterség sokat hoz a konyhára, ha az ember kissé ravaszabban és eléggé élelmesen üzi; én bizony elvonultam a hegyek közé, mert kétszeres okom volt tartani a csendőröktől, mivel a törvényszék előtt talán a multba is visszanyúlt volna egy kissé a vizsgálat s akkor talán komolyabb dolgot is rámbizonyíthattak a csempészett szivaroknál és pálinkás átalagoknál. Mivel pedig ezerszerre szívesebben néztem volna szembe a halállal, mint hogy elfogjanak, igazán remekeltem s nem egyszer megbizonyosodtam róla, hogy nagyon sokszor csupán az akadályoz meg bennünket a gyors cselekvésben és a vakmerő tervek merész kivitelében, hogy nagyon is féltjük az irhánkat. Aki csak egyetlen egyszer kockára tette már az életét, különb a többiekénél s aki elhatározta, hogy bármikor kockára fogja tenni, tízszeresen érzi erejét és működési köre is meg bővül.

- Már filozofál is, Bertuccio úr! - szakítá félbe a gróf, - úgy látszik, ön mindenbe belekóstolt már életében.

- Bocsásson meg, méltóságos uram.

- Egy kissé későre jár már az idő a bölcselkedésre. Hanem azért nincs egyéb megjegyzésem rá, mint hogy szabatosnak találom, amit nem minden filozófiáról lehetne elmondani.

- Mesterségem tehát egyre szélesebb körre terjedt s egyre gyümölcsözőbbé lett. Assunta vezette a háztartást és vagyunkánk egyre gyarapodott. Egyszer, mikor új vállalatra indultam, azt mondta a sógorasszony: - «Visszatértedkor egy kis meglepetéssel várlak.»

Hiába faggattam, nem akart kivallani semmit s én útra keltem.

Hat hétig tartott a vállalat; Luccában olajjal, Livornóban angol gyapjuval rakodtunk meg; áruinkat minden baj nélkül partra szállítottuk, túladtunk a portékán és vígan tértünk haza.

Mikor beléptem a házba, az első dolog, ami szemembe ötlött Assunta szobájában, egy, a be rendezéshez képest ugyancsak pompás kis bölcső volt, benne egy kis hét-nyolc hónapos csecsemő. Szinte fölsikoltottam nagy örömben. Azoknak a szomoru perceknek az oka,

mely a királyi ügyész meggyilkolása óta el-elfogott, tulajdonképpen inkább ez a gyermek volt, akit elhagytam. Mondanom sem kell, hogy a késdöfés sohasem okozott lelkifurdalást.

Assunta jól a szívembe látott; fölhasználta távolléteimet s mivel a pólya megmaradt felére még föl is jegyeztem a napot és órát, amikor a gyermeket a lelenház kapujába tettem, Párisban minden nehézség nélkül átadták neki a kis fiút.

Bevallom, gróf úr, hogy mikor megpillantottam azt a kis jószágot ott a bölcsőben szenderegni, fölzihált a mellem s két könnycsepp gördült alá a szememből.

- Assunta, - tört ki belőlem a szó - derék asszony vagy és a gondviselés meg is fog áldani érte.

- Ez már nem olyan szabatos, mint a filozófiája, - mondta Monte Cristo - igaz, hogy ez csupán a hit dolga.

- Óh, méltóságos uram, mennyire igaza van! Ebben a gyermekben büntetett meg engem az Isten. Soha még elvetemültebb természet nem nyilatkozott meg kifejetlen lélekben, pedig nem lehetne mondani, hogy elhibázott lett volna a nevelése, mert az asszony úgy bánt vele, mintha a magáé lett volna; külsejére nézve helyes gyerek volt különben; világoskék szemei olyanok voltak, mint a kínai porcellán kék sávjai, melyek oly szépen olvadnak össze a fehér alapszínnel; csak hirtelenszöke haja adott valami különös kifejezést arcának, mit sunyi tekintete és kaján mosolya még visszataszítóbbá tett. Azt mondja a példabeszéd, hogy vörös kutya, vörös ló, vörös ember egy se jó; no hát, ez kutyául bevált Benedettora, mert kölyök korától fogva megátalkodott gonosz volt mindig. Igaz ugyan, hogy Assunta is megrontotta kezdetben a folytonos dédelgetéssel; szegény sógorasszony néha négy-öt mérföldet is gyalogolt, hogy valami csemegét vagy nyaláncságot hozhasson neki a városból, hanem azért az a kölyök csak jobban szerette a szomszéd kertből lopkodni a gyümölcsöt, pedig a mi kertünkben is ott volt az orra előtt az almafa meg a gesztenye.

Benedetto öt-hat esztendősen lehetett már, mikor Vasilio szomszéd, ki a mi földünk szokása szerint nem tartotta zár alatt sem a pénzét, sem egyéb értékes holmiját, mert hiszen, mint tetszik tudni, Corsicában nincsenek tolvajok, hát mint mondom, Vasilio szomszéd csak beállít egyszer hozzám, elpanaszolva, hogy eltűnt egy arany az erszényéből; vigasztalgtattuk, hogy bizonyára elszámította magát, hanem ő erősködött, hogy bizonyos a dolgában. Aznap Benedettot reggel óta nem láttuk már, s aggódtunk miatta, mikor estefelé mégis csak haza-került, ölében egy majommal, melyet, mint monda, egy fához kötve talált.

Egy hónap óta motoszkált már a fejében az a gondolat, hogy valamiképpen szert tegyen egy majomra. Valami vándor komédiás Roglianoban, ki mindenféle állatmutatványával egészen elcsavarta a fejét s valószínűleg ez vezette arra a szerencsétlen gondolatra.

- A mi erdeinkben nincsenek majmok s különösen a fához kötve; valld be hát szépen, hol szedted ezt az állatot? - faggattam a gyereket.

Benedetto egészen belemelegedett és oly kimerítő részletességgel rögtönzött egy mesét, mely inkább képzelőerejének vált becsületére, mint igazságszeretetének; dühbe jöttem, kinevetett, megfenyegtettem s két lépést hátrált.

- Meg ne üss, nincs jogod hozzá, nem vagy az apám!

Sohasem tudtuk meg, hogy kitől tudta meg ezt a végzetes titkot, mit oly gondosan rejtegettünk előle; de bármiként jött is nyomára, ez a felelet, mely hű tükre volt jellemének, nagyon megdöbbenett s karom lehanyatlott, anélkül, hogy a gyerekhez nyúltam volna; diadalmaskodott és ez a győzelem még arcátlanabbá tette, annyira, hogy ettől fogva Assunta, ki annál jobban szerette, minél kevésbé volt méltó szeretetére, most már még többet költött rá s a kölyöknek sikerült is kivinnie nála mindent, amit csak akart. Ha odahaza voltam, mégis csak

féken tartottam egy kissé, de alig tettem ki lábamat a házból, már Benedetto volt az úr és egyre jobban garázdálkodott. Alig volt tizenegy esztendő kamasz, de már fölserdült legényekkel barátkozott, természetesen a Bastia és Corte környékbeli legvásottabb suhancokkal, s már a hatóság is szemet vetett rá s bennünket is megintettek, bár csínyjei olykor többet érdekeltek volna egyszerű megrovásnál.

Megrémültem; az efféle vizsgálatoknak esetleg gyászos következményei lehettek volna rám nézve; valami nagyon fontos vállalat érdekében éppen elfelé készültem Corsicából. Jól meghánytam-vettem a dolgot s elhatároztam, hogy nagyobb bajt kikerülendő, magammal viszem Benedettet is. Reméltem, hogy a csempész életmód és a szolgálati fegyelem megtöri ezt a hajthatatlan jellemet, mely már-már a romlás örvényébe merült.

Négyszemközt soká a lelkére beszéltem és kecsegtettem mindennel, ami csak hatással lehet egy tizenkét esztendősi síhederre.

Bevárta míg befejezem a mondókámat, aztán a szemem közé kacagott:

- Megbolondult, bátyó? - (így nevezett olyankor, mikor jókedvében volt.) - Csak nem gondolja talán, hogy ezt a pompás életmódot fölcserélem azzal a küzdelmes hányódással, amit ön folytat? Dideregni éjjel, izzadni nappal, bujkálni, rejtőzködni szüntelenül, mert lelőnek, mint a kutyát, ha észrevesznek. És mindezt azért a pár garasért! Annyi pénzem van, amennyit akarok! Assunta nénitől annyit kapok, amennyi csak kell. Csak nem ment el az eszem, hogy elfogadjam az ön ajánlatát!...

Egészen elrökönyödtem ezen a szemtelenségen és józanságon. Benedetto visszatért a pajtásaihoz és láttam messziről, amint csúfondárosan rám mutogat.

- Jeles fickó! - mormolta Monte Cristo.

- Óh, hogyha az enyém lett volna, vagy ha már nem a fiam, de legalább valóságos unokaöcsém lett volna, bizonyára sikerül a jó útra terelnem, mert a tiszta lelkiismeret erőt adott volna hozzá. Hanem az a gondolat, hogy azt a gyermeket ütöm meg, akinek az apját megöltem, képtelenné tett minden fenytésre. Sógornőmnnek, aki megvallotta, hogy már egynéhányszor nevezetes összeg tűnt el a szekrényéből, jó tanácsokat adtam, hogyan óvakodhatik legjobban a házitolvajtól s megmutattam, hogy hová rejtheti csekélyke pénzünket. Én magam pedig elhatároztam valamit. Benedettonek nagyon jó feje volt, kitűnően írt, olvasott és számolt s ha hébekorba elragadta a buzgalom, többet tanult egy nap alatt, mint mások egy héten keresztül. Elhatároztam, hogy beszerzem valamiképpen irodai szolgálatra egy hajón, mely nagyobb útra indul, még pedig úgy, hogy a fiu meg ne sejtse előre s egy szép reggel csak arra ébredjen, hogy hajón van; ilyenformán a kapitány figyelmébe ajánlva, további sorsa egyedül tőle magától függ.

Akkoriban utaztam el Franciaországba.

Ezúttal a lyoni öbölben kísérleteztünk, hanem az üzlet rosszabbul ment már, mint annak előtte. A nyugalom tökéletesen helyreállt s ebből kifolyólag a parti szolgálatra is több ügyet vetettek s a vámvonalat még szigorúbban tartották szemmel, mint valaha. Még hozzá éppen akkoriban nyílt meg az országos vásár Beaucaireben, ami még egy okkal több volt arra, hogy résen álljanak.

Eleinte jól ment minden. Vakmerően horgonyoztunk egy csoport hajó között, melyek a Rhône partja mentén két sorban álltak Beaucairetől Arlesig; a bárkának természetesen kettős feneké volt, hová kényelmesen elrejthettük a csempészett holmit.

Még megérkezésünk éjjelén elkezdtük bizalmas embereink és orgazdáink segítségével partra szállítani a tiltott portékát. Nem tudom azért-e, mert túlságosan elbizakodtunk, vagy talán

mert elárult valaki, elég az hozzá, hogy este, úgy öt óra tájban, mikor éppen falatozni kezdtünk, lélekszakadva ront be a kis hajósinas, hogy egy egész csapat vámőr tart egyenesen felénk. Nem a számuktól rémültünk meg, hiszen többet is láttunk már a Rhône partjain mászkálni, hanem attól a ravasz óvatosságtól, amellyel hirtelen ott termettek. Fölugráltunk, hanem akkor késő volt már, a bárka körül volt fogva. Néhány csendőrt is észrevettem közöttük s bármily bátran szembeszálltam máskor még a katonákkal is, most nagyon megrémültem, lefutottam a hajófenékbe s egy csapóajtón kibujva, úszva menekültem el a víz alatt, csak olykor-olykor bukkanva föl a víz színére, hogy lélekzetet vegyek; sikerült is észrevétlenül eljutnom abba a kis csatornába, mely a Rhône a Beaucaire és Aignes-Mortes között húzódó csatornaággal köti össze. Itt már nem volt mitől tartanom, mert idáig nem láthattak a töltés miatt. Minden baj nélkül jutottam el tehát a csatornába. Nem pusztán véletlenségből választottam ezt az utat, említettem már méltóságodnak, hogy az egyik ismerősöm, aki valamikor Nîmesben korcsmároskodott, a Bellegardeból Beaucaire felé vezető országút mellett nyitott meg egy kis fogadót.

- Emlékszem, tökéletesen emlékszem még rá, - válaszolt Monte Cristo. - Ez a derék ember, ha nem csalódom, üzlettársuk volt.

- Igen, úgy van; valamikor a szabómesterséget űzte Marseilleben, hanem belebukott s most ilyen módon akart újra szerencsét próbálni. Magától értetődik, hogy a fogadó előbbi tulajdonosával folytatott apró-cseprő üzleteinket az új csaplórosra is átruháztuk s ilyenformán nála biztos menedékre gondoltam találkozni.

- Hogy hívták azt az embert? - kérdezte a gróf, kit most már némileg érdekelni kezdett Bertuccio elbeszélése.

- Gaspard Caderousse volt a neve és egy carcontei leányt vett feleségül, akit nem is nevezett soha másként, mint a szülőfaluja nevével; szegény asszonyt szüntelenül a mocsárláz gyötörte, egészen belesorvadt. Caderousse negyven-negyvenöt esztendő, markos ember volt akkori-ban, aki bizonyos körülmények között nem egyszer tett már bizonyosságot bátorságáról és lélekjelenlétéről.

- S mit mond ön, mikor történt ez a dolog?

- 1829-ben, gróf úr.

- Melyik hónapban?

- Juniusban.

- Az elején vagy a végén?

- Harmadikán este.

- 1829. junius harmadikán... jól van, folytassa.

- Caderoussenál kerestem tehát menedéket; rendszerint még közönséges alkalmakkor sem szoktunk hozzá az utcára nyíló kapun át bemenni; most sem akartam tehát eltérni a szokástól s csak úgy másztam át a kerítésen, mint egyébkor és áttörve magamat a sűrű bozóton és vadfügebokrokra, attól tartva, hogy valami utas még betérhet a csárdába, fölmásztam egy pajta-féle zugba az ivó fölött, hol a szénán már egynéhányszor olyan pompásan eltöltöttem az éjszakát, hogy pelyhes ágyban se jobban. A pajtát a földszinti ivószobából csak deszkapadolat választotta el, amelybe még annak idején lyukakat fúrtunk, hogy bármikor kileshessük az alkalmas pillanatot, mikor bátran lekiálthattunk, hogy megérkeztünk. Úgy okoskodtam, hogy ha Caderousse egyedül van, nála fejezem be a félbehagyott vacsorát s fölhasználva a nagy riadalmat, visszatérek valahogy a Rhône partjához, megtudni, hogy mi történt a bárkával s bajtársaimmal. Meghúzódtam a széna közt s nagyon okosan cselekedtem, mert éppen akkor

lépett be Caderousse az ivóba valami idegennel. Meg se moccantam és füleltem; nem volt ugyan szándékom kilesni az én derék orgazdám titkait, hanem mit tehettem volna egyebet; különben tízszer is történt már ilyesmi.

Nyilván idegennek kellett lennie Délfranciaországban, aki Caderoussét követte; olyan vándor-kereskedőféle volt, aki lerándult drágaköveivel a beaucairei országos vásárra s mivel ezen az egy álló hónapig tartó vásáron Európa minden részéből egybesereglenek a kalmárok és vevők, akár százötvenezer frank készpénzt is vihet haza.

Caderoussenak nagyon széles volt a kedve.

Mivel az ivószobát, mint rendesen, most is üresnek találta, kivéve hűséges komondorát, mely tőle telhetőleg igyekezett az elmaradt vendéget pótolni, - fölkiáltott a feleségéhez:

- Hé, Carconte, az az emberséges pap csakugyan nem csapott be; az a kő valóságos gyémánt.

Hallottam örömköltésait, azután a lépcsők recsegését, mikor a betegségtől elgyengült asszony nehézkes léptei alatt csikorogtak.

- Mit mondasz? - kérdezte az asszony fehérebben a falnál.

- Hogy az a kő valóságos gyémánt és hogy ez az úr, aki Párisban egyike a legelső ékszerészeknek, hajlandó érte ötvenezer frankot ideolvasni az asztalra. Csak arról szeretne még megbizonyosodni, hogy a gyémánt csakugyan a mienk-e s szeretné, ha te is elmesélnéd, hogy minő csodálatos úton-módon került hozzánk ez a drágakő. Addig is, tessék helyet foglalni, uram s mivel ugyancsak nagy a meleg odakint, szívesen szolgálok egy kis frissítővel.

Az ékszerész figyelmesen körülnézett az ivóban s a szembeszökő földhözragadt szegénység láttára különösnek találta, hogy innen került eladásra a gyémánt, mely inkább fejedelmi kincstárba való volt.

- Kezdje el, asszonyom, - mondá, bizonyára a férj távollétét akarva fölhasználni, nehogy csak egy intéssel is befolyásolni találja az asszonyt; kétségkívül szerette volna tudni, hogy egybehangzik-e a két elbeszélés.

- Valósággal az Isten áldása köszöntött be hozzánk olyan váratlanul, uram, - kezdte pergő nyelvvel az asszony - képzelje csak, az uram barátságban volt sok idővel ezelőtt valami Edmond Dantès nevű tengerésszel; Caderousse réges-régen megfeledkezett már róla, hanem az a derék fiu nem feledte el és rátestálta ezt a drágakövet.

- És honnan szerezte ő ezt a gyémántot? - kérdezte az ékszerész. - Övé volt már akkor is, mikor tömlőcre vetették, mint az ura mondja?

- Nem, uram, akkor még nem is tudott felőle; hanem a börtönben valami dúsgazdag angolt ápolgatott s mivel oly önfeláldozóan viselte magát vele szemben, mintha testvére lett volna, megajándékozta ezzel a kővel, mielőtt elhagyta volna a börtönt; szegény Dantès nem érte meg, hogy kiszabaduljon, ott pusztult el a börtönben s halálos ágyán ránt testálta a gyémántot, mit ma reggel hozott el az az emberséges abbé, aki ráadta az utolsó kenetet.

- Szakasztott így mondta el az ura is, - mormolta fogai között a kalmár - egyébiránt bármily valószínűtlennek látszik is, nem lehetetlen, hogy valóság, amit mondtak. Most már csak az ár van hátra, azt hiszem, nem lesz nehéz megegyeznünk.

- Az ár? Hiszen már megegyeztünk és ön megígérte a kívánt összeget! - szólt a belépő Caderousse.

- Azaz, hogy negyvenezer frankot ajánlottam érte.

- Negyvenezer frankot! - szörnyüködött Carconte. - Annyiért bizony nem vesztegetjük el. Az abbé azt mondta, hogy a kő magában véve ötvenezer frankot ér meg.

- Hogy hívták azt az abbét? - faggatta tovább a kalmár.

- Busoni abbé volt a neve.

- Úgy hát idegen?

- Igen, valami olasz, azt hiszem Mantua környékéről.

- Mutassa csak kérem azt a gyémántot, szeretném még egyszer megvizsgálni, első látásra nem mindig itél helyesen az ember.

Caderousse elővette a kis fekete bőrtokot, fölnyitotta és átnyújtotta az ékszerésznek. Mintha most is látnám, milyen mohón tapadtak arra a mogyoró nagyságu gyémántra Carconte kapzsiságtól lázban égő szemei.

- És mit gondolt ön magában erről az egész dologról, igen tisztelt leskelődő úr? - kérdezte Monte Cristo - elhitte azt a mesét?

- El én, méltóságos uram, mert hogy Caderousse nem alávaló ember, arra hitet mernék tenni és bizonyos vagyok felőle, hogy az a kő nem volt rablott jószág.

- Ez becsületére válik a szívének, ha nem is emberlátó erejének, kedves Bertuccio. Ismerte talán azt a Dantèst is, akiről azok beszéltek?

- Nem, gróf úr, nem hallottam én arról az emberről soha semmit addig és azóta is egyetlen egyszer, mikor Busoni abbé említette, még a nîmesi börtönben.

- Jó, folytassa tovább.

- A kalmár kivette tokjából a gyűrűt, azután előszedte apró acélszerszámain, s egy finom kis mérleget; azután az aranyfoglatat apró karmocskáiból kifeszegette a követ s a mérleg serpenyőjébe vetve, hajszálnyi pontossággal megmérte.

- Negyvenötezret adok érte, hanem egy petákkal se többet; különben sincs nálam több pénz, mint amennyit rászántam a gyémántra.

- Az a legkevesebb, - mondá Caderousse - visszamegyek én önnel szívesen a városba azért a hiányzó ötezer frankért.

- Nem, - mondta a kalmár, visszaadva a gyűrűt és követ - egy souval sem ér többet, s szinte bánom, hogy annyit is ígértem érte, mert most vettem észre, hogy egy kis bibe van a dologban és a kő hibás; de mivel kimondtam már, hát legyen negyvenötezer frank, ennél többet nem adok, mert nem is adhatok.

- Tegye vissza legalább a követ oda, ahonnan kivette, - rikácsolt rá elkeseredve Carconte.

- Szívesen.

És visszatette a követ foglatatába.

- Jól van, jól van, - mondta Caderousse, visszatéve tokjával együtt a zsebébe - akad más, ha ön nem veszi meg.

- Igen ám, hanem az a más majd nem veszi olyan könnyen a dolgot mint én; nem fogja olyan könnyen elhinni ezt a históriát, mert elvégre is nem éppen természetes dolog, hogy olyan ágról szakadt embernek, mint ön, ekkora gyémántja legyen; az a másvalaki azután egyszeriben följelenti a hatóságnak, Busoni abbét kutatni fogják, mert manapság már fehér holló az olyan abbé, aki kétezer arany értékű gyémántokat osztogat; szóval a törvény beleavatkozik a dologba és ha százszor ártatlanok is, olyan szépen a hűvösre kerülnek, hogy ki se szabadulnak



vagy egy fél esztendeig, hanem akkorra a gyűrűnek réges-régen lába kelt már, s még az is nagy szerencse lesz, hogyha egy háromfrankos hamiskövet kapnak vissza a gyűrűvel e helyett a gyémánt helyett, mely lehet, hogy megér ötvenezer frankot, talán ötvenötöt is, hanem azt csak be kell látniok, hogy az ember sok mindent kockáztat, mikor ilyesmit megvásárol.

Caderousse meg a felesége integettek egymásnak a kalmár háta mögött.

- Nem, - mondta Caderousse - nincs annyi pénzünk, hogy ötezer frankot kidobjunk az ablakon.

- Tegyen, amint jónak látja, kedves barátom, - válaszolt az ékszerész - pedig, amint látja, csinos összeget hoztam el érte.

És a zsebébe markolva egy marék aranyat csillogtatott a korcsmáros káprázó szemei elé, másik zsebéből pedig egy csomó bankjegyet húzott ki.

Látszott Caderousse arcán, hogy erősen küzd magával, s kedvesebb volna neki az a halom pénz, mint az a tokbazárt kő.

Odasúgott a feleségének:

- Mit gondolsz, asszony?

- Add oda neki, mert ha üres kézzel megy vissza a városba, első dolga lesz följelenteni bennünket; és amint mondja, bajos lesz azután Busoni abbét újra előkeríteni.

- Legyen hát, odaadom negyvenötezer frankért, - mondta Caderousse - hanem az asszonynak egy nyakbavaló aranyláncot, nekem meg egy pár ezüst csattot adjon ráadásul.

A kalmár egy hosszúkás lapos dobozt vett elő a zsebéből, amelyben efféle portéka volt.

- Tessék, válasszanak, ilyen csekélységen még nem fogunk fönnakadni.

Az asszony azután kiválasztott egy aranyláncot, mely aligha ért többet öt aranynál, az ura meg egy pár tizenötfrankos ezüst csatra vetett szemet.

- Remélem, hogy most már semmi okuk sincsen a panaszra?

- Hej, hiszen hogyha nem mondta volna az abbé, hogy ötvenezer frankot is megér!

- Ugyan menjen, telhetetlen ember, - szólt a kalmár, kivéve kezeiből a követ - negyvenötezer frankot olvasok le ide készpénzben, ami kétezerötszáz frank évi jövedelmet jelent, vagyis annyit, amennyivel magam is beérném és ön még sincs megelégedve?

- Hol van az a negyvenötezer frank, ide vele! - mordult rá nyersen Caderousse.

- Itt van, itt van, tessék.

És aranyban olvasott le tizenötezer frankot az asztalra, a többi harmincezret pedig bankjegyekben tette mellé.

- Várjon, míg meggyújtom a lámpát, - szólt Carconte - sötétes van már, az ember könnyen megtévedhet.

Közben csakugyan beesteledett, s vagy egy félóra óta ugyancsak zimankós idő járt odakint. Villám villámot ért már, az előbb még távoli dörgés egyre közelebb csattogott, de sem a kalmár, sem Caderousse, sem Carconte nem vettek róla tudomást, annyira hatalmába kerítette mindhármut a nyerészkedés démona.

Még rám is különös hatással volt annak a sok aranyak és bankjegyek a megpillantása. Mint néha álmaimban, úgy éreztem, hogy meg se tudok mozdulni.

Caderousse kétszer is megolvasta a pénzt, azután odatolta az asszonynak, hogy ő is olvassa meg.

Az ékszerész pedig gyönyörködött a gyémántjában, s meg-megcsillogtatva a lámpa sugarai-ban, színes szikrái mellett észre sem vette a zivatart, mely villámaival már az ablakon is föl-fölcsillant.

- Megolvasták-e már? - kérdezte a kalmár.

- Meg, rendben van; Carconte, hozd ide a tárcát és keress hamarjában valami zacskót.

Carconte előkeresett az almáriomból valami ócska bőrtárcát, melyből néhány elsárgult levelet kivéve, megtömte a bankjegyekkel, azután az asztalra tette a pénzes zacskót is, melyben két-három hatfrankos tallér lézengett, minden valószínűség szerint egész vagyonuk.

- Bár közel tízezer franktól fosztott meg bennünket, azért szívesen látjuk egy kis áldomásra, maradjon vacsorára nálunk.

- Köszönöm, - szabadkozott a kalmár - későre jár már az idő, a feleségem aggódni fog, ha nem térek vissza idején.

Órájára tekintve elkáromkodta magát.

- Teringettét, tízre jár már az idő, éjfél előtt aligha érek már Beaucairebe; Isten velük, ked- veseim; ha úgy véletlenül összekerülnek megint a jó Busoni abbéval, ne feledkezzenek meg rólam.

- Egy hét múlva ön már nem lesz Beaucaireben, mert jövő héten már vége van a vásárnak.

- Baj is az!... Írjanak csak Párisba; Joannes, Palais-Royal, galerie de Pierre, 45; ha érdemes lesz, magam jövők érte.

Rettentő csattanással zendült meg odakünn az ég, s a dörgést olyan vakító villám kísérte, hogy még odabenn a szobában is szinte elhomályosította a lámpavilágot.

- Ilyen zimankós időben igazán kár volna útra kelni, - mondta Caderousse.

- Miattam döröghet, én ugyan nem tartok tőle, - válaszolt a kalmár.

- Az útonállótól sem? - kérdezte Carconte. - Az országút sohasem biztos a nagy vásár alatt.

- Az útonállók számára is elláttam magamat valamivel.

És egy pár alaposan megtöltött kis pisztolyt vett elő a zsebéből.

- Ezek a kis kutyák ugatnak is, meg harapnak is egyszerre; ezekkel gyűlik meg a baja annak, aki megkívánja az ön gyémántját, Caderousse bácsi.

A házaspár jelentős tekintetet váltott. Mindkettőjükön egyszerre valami borzasztó gondolat villanhatott keresztül.

- Akkor hát szerencsés utat kívánunk! - mondta Caderousse.

Az ékszerész megköszönte, s fölkapva botját, mit a söntés mellé állított, eltávozott. Mikor kinyitotta az ajtót, oly heves szélroham csapott be rajta, hogy még a lámpát is csaknem kioltotta.

- Hej, az ördögbe, két mérföldet megtenni ebben a kutya időben!...

- Ugyan maradjon itt, hiszen nálunk is pompásan meghálhat.

- Persze, hogy itt marad, - segített az urának még Carconte is, kissé remegő hangon, - olyan ágyat vetek, hogy még!

- Köszönöm, nem maradhatok, okvetlenül Beaucaireban akarok hálni. Isten önökkel.

Caderousse a küszöbig kísérte.

- Pokoli sötétség van idekint, egy arasznyira sem látok, - szólalt meg a kalmár már a házon kívül. - Azt sem tudom, jobbra tartsak-e, vagy balra.

- Csak jobbra mindig, - kiáltott neki Caderousse, - nem tévesztheti el az utat, hiszen mindkét oldalán fák vannak egészen a városig.

- Köszönöm, jó utat taposok már, - hallatszott egyre távolabbról a hangja.

- Ugyan csukd be már azt az ajtót, nem szeretem, ha nyitva van, mikor dörög.

- És különösen, mikor pénz van a háznál, ugy-e? - dörmögte Caderousse, hanem azért kétszer is megfordította a kulcsot a zárban.

Azután egyenesen a szekrényhez sietett, elővette újra a pénzesztárcát meg a zsákot, s harmadszor is nekidültek az olvasásnak, s újra megszámlálták az aranyat és bankjegyeket.

Sohasem láttam még olyan két arcot, mint aminőt az a pislogó lámpa megvilágított. Az asszonynak mohón a pénzre tapadó képe valósággal undorító volt; örökös láza most kétszeres erővel tört ki rajta. Sápadt arca ólomszínűvé vált, mélyen beesett szemei lángoltak.

Azután halk, rekedtes hangon szólalt meg:

- Miért akartad itt marasztalni?

Caderousse megremegett.

- Csak azért, mert, mert... nagyon bajos dolog ilyenkor Beaucairebe menni.

- Ah, - mondta az asszony, szinte leírhatatlan kifejezéssel, - azt gondoltam, hogy egészen más okból tartóztatod.

- Asszony, asszony! - kiáltott föl képéből kikelve Caderousse, - miért vannak ilyen gondolataid, és ha már vannak, miért nem fojtod magadba!

- Egyre megy, hogy fojtogatom-e, vagy kimondom; azért te mégse vagy férfi, Gaspard.

- Miért?

- Mert ha férfi volnál, az az ember innen ki nem tette volna a lábát.

- Asszony!

- De még most se érne Beaucairebe, ha férfi volnál.

- Asszony! - ordított rá Caderousse.

- Ő az országuton megy, s a fordulóig a csatorna mentén elébe lehetne kerülni.

- Ne kísértsd az Istent, asszony! Hallod! Hallod!...

Lecsapott valahol, mert rettentő csattanás kísérte azt a villanást, mely átcikkázott a szobán, s oly sokáig lobogott kékes világ benne, mintha sajnálta volna elhagyni ezt az átokverte házat.

- Jézusom! - kiáltott föl Carconte, keresztet vetve.

Csaknem ugyanakkor, még a rémület csöndjében, mely a villámcsapást rendesen követni szokta, kopogtatás hallatszott az ajtón.

A házaspár riadtan tekintett egymásra, s mindketten reszkettek.

- Ki jár odakint? - kiáltotta Caderousse, hirtelen összeseperve az asztalon heverő pénzt, s betakarva a tenyerével.

- Én vagyok.

- De kicsoda az az én?

- Ejh, hát Joannes, az ékszerész.

- Látod, látod, gyáva lélek te, - súgta az urának Carconte utálatos mosolygással, - hát az Istent kísértettem én?... Hiszen maga az Isten küldi vissza nekünk!

Caderousse sápadtan, lihegve hanyatlott végig a széken.

Hanem Carconte sietve lépett az ajtóhoz és kinyitotta.

- Jőjjön, Isten hozta, kedves Joannes úr!

- Valamennyi ördög ellenem esküdött, - nyitott be bőrig átvázva a kalmár, - hogy ne mehessek vissza Beaucairebe. Nehogy két szék közül a pad alá kerüljek, mégis csak elfogadom a szíves meghívást és éjszakáira itt hálok meg.

Caderousse motyogott néhány szót, de nem mert a kalmár szemei közé nézni.

Carconte kétszer fordította meg a kulcsot a kalmár mögött becsapódó ajtóban.

## XIV. Véreső.

A kalmár gyanakodva tekintgetett maga körül, mikor belépett; de nem kelthetett benne aggodalmat semmi sem.

Caderousse még mindig rajta tartotta kezeit az aranyhalmon, s Carconte oly nyájasan mosolygott vendégére, amint csak tőle telt.

- Ah, ah, - szólalt meg a kalmár, - úgy látszik, még most sem bíznak a számadásban, mert távoztom után újra megolvasták a pénzt.

- Nem, - válaszolt Caderousse, - hanem olyan váratlanul, oly hihetetlenül köszöntött be hozzánk a szerencse, hogy álomnak kellene tartanunk, ha nem látnánk magunk előtt kézzelfogható bizonyítékait.

Az ékszerész elmosolyodott.

- Vannak-e szállóvendégei? - kérdezte azután.

- Éjszakára bizony csak nagyritkán akad, mert itt vagyunk a város szomszédjában s már inkább csak oda igyekszik mindenki.

- Talán még ágyok sincsen és terhükre leszek.

- Ön lenne terhükre! - mondta igaz háziasszonyi szívességgel Carconte, - szó sincs róla, higgye el.

- Hol vetnek ágyat nekem?

- Odafenn a szobában.

- De hiszen az az önöké!

- Óh, az a legkisebb gondja legyen; a mellette lévő szobában van még egy heverő ágyunk is.

Caderousse megdöbbenve tekintett az asszonyra.

A kalmár valamit dúdolgatva, melengette hátát a tűznél, mit Carconte ugyancsak megrakott, hogy kedves vendége átázott ruhái megsikkadjanak.

Közben az asszony fölterített és az ebéd maradékához hamarjában összekotyvasztott még valami tojásételt.

Caderousse visszarakosgatta bankjegyeit a tárcába, aranyait a zacskóba, azután elzárta mind a kettőt a szekrénybe. Komor gondolatokba merülve járkált föl-alá a szobában, néha-néha egy-egy oldalpillantást vetve az ékszerészre, ki köröskörül minden oldalról megszártgatta magát.

- Tessék mellé ülni, készen van a vacsora, - kínálhatta Carconte, még egy üveg bort is odatéve az asztal közepére.

- És önök nem tartanak velem?

- Nincs étvágyam, nem tudok enni, - válaszolt Caderousse.

- Nagyon későn ebédeltünk ma, - sietett helyreigazítani Carconte.

- Hát egyedül lássak hozzá?

- Mi is ön mellé ülünk, - mondta Carconte olyan szíves hangon, aminőt még a fizető vendégek sem szokott valami gyakran vesztegetni.

Caderousse olykor-olykor intett neki a szemével.

A zivatar még javában tombolt odakint.

- Hallja-e? - kérdezte Carconte - bizony Isten okosan tette, hogy visszatért.

- Ha azonban hamarjában mégis csak odébb állna a zivatar, én is odébb állnék.

Caderousse a fejét rázta.

- Holnapig ez odébb nem áll, uram, mert a mistral nem hagy el egykönnyen, ha egyszer meglátogat.

És nagyot sóhajtott mellé.

- Ilyen időben még a kutyát is kár volna kikergetni!

- Bizony nem is lehet valami jó dolguk, akik ezen az éjszakán kint csavarognak a szabadban.

A kalmár hozzálátott a vacsorához, s Carconte a kifogástalan háziasszony gondosságával sürgölődött körülötte; a máskor oly zsémbelődő, mogorva asszony most mintaképévé lett a szíves figyelemnek. Ha a kalmár megelőzőleg is ismerte volna, ez a nagy változás mindenestre nagy szeget ütött volna a fejébe. Caderousse folytatta sétáját és nem igen szólalt meg; még mikor megszólalt, akkor is elkerülte vendége tekintetét.

Vacsora végeztével Caderousse maga nyitotta föl az ajtót.

- Úgy látszik, hogy mégis csak elül az orkán.

Hanem, mintha csak meg akarná hazudtolni a vihar, rettentő dörgés reszkedtetete meg a házat, s olyan heves szélroham csapott be, hogy még a lámpát is kioltotta.

Caderousse becsapta az ajtót, a felesége pedig a tűzhely parázsa mellett gyertyát gyújtott.

- Bizonyára nagyon fáradt lehet már, - fordult az ékszerészhez, - tisztába húztam az ágyat, feküdjön le és pihenjen békével.

Joannes még lenn maradt egy ideig az ivóban, lesve, hogy talán mégis csak megcsillapodik a vihar, hanem mikor egyre jobban dörgött, s a zápor is egyre jobban zuhogott, jóéjszakát kívánt házigazdáinak és fölment a lépcsőn.

A fejem fölött ment el, minden lépését hallottam csikorogni a falépcsőn.

Carconte gyilkos tekintettel követte; Caderousse oda se nézve, hátat fordított neki.

Ezek a részletek akkor még nem tűntek föl nekem annyira, mint azóta; a gyémánt történetét kivéve, mely kissé valószínűtlennek látszott, az egész dolog természetes volt s én nem találtam benne semmi rendkívülit.

Nagyon ki voltam merülve és elhatároztam, hogy pár órára elszunnyadok én is, hanem mihelyt csak egy kissé megpihen a vihar, odébb állok az éjszaka leple alatt.

A kalmár szobája felől behallatszott hozzám a rakosgatás, párnapaskolás; látszott, hogy az éjszakát lehetőleg jól akarta tölteni. Egyszerre csak nagyot reccsent az ágy, lefeküdt.

A szempilláim le-leragadoztak már, s mivel nem éltem a gyanupörrel, nem is nagyon küzdöttem álmoságom ellen. Még egy utolsó pillantást vettem az ivóba; Caderousse ott ült egy padon a hosszú x-lábú asztal előtt, háttal felém, úgy, hogy az arcát nem is láthattam; különben még akkor sem láthattam volna, hogyha velem szemben ül, mert kezeibe rejtette arcát.

Carconte nézte egy darabig, azután vállat vonva, leült vele szemben.

A kandalló utolsó pislá lángja belekapott valami maradék fadarabba, mit elkerült eddig s valamivel világosabb lett a szoba. Carconte az urára meredt, de mivel az meg se mozdulva gunnyasztott a padon, megbökte kiaszott kezével.

Caderousse összerázkódott. Lehet, hogy nagyon halkan beszélt az asszony, vagy talán az érzékeimet zsibbasztotta el az álom, elég az hozzá, hogy nem hallottam a szavát, csak azt láttam, hogy az ajkai mozognak. Ködös fátyolon keresztül láttam már mindent, mely a közelgő álom előfutára. Végre egészen lecsukódtak a szemeim és gondolataim eltávoztak a földről.

Mély álmomból hirtelen pisztolylövés és egy szívszaggató kiáltás vert föl. A deszkapadolat tántorgó léptek alatt recsegett odafönn és a lépcsőkön, éppen a fejem fölött, súlyos test zuhanását hallottam.

Még akkor sem tértem egészen magamhoz. Nyöszörgést és elfojtott kiáltásokat hallottam, mintha valaki küzködne odafenn valakivel.

Egy utolsó, az előbbieknél hosszabb és fájdalmas nyöszörgésben végződő kiáltás végre egészen fölrázott aléltságomból.

Felkönyököltem, kinyitottam a szemeimet, de nem láttam egyebet a vak sötétségnél; a deszkákön keresztül azután mintha valami lágymeleg eső hullott volna homlokomra. Odanyúltam és éreztem a meleg csöppeket.

Mélységes csönd következett a dulakodás hangjaira. Azután lépteket hallottam a fejem fölött; valaki letántorgott a recsegő deszkákön; leszállt az ivóba; a kandallóhoz lépett és gyertyát gyújtott.

Caderousse volt; arca halotthalvány, az inge csupa vér.

Az égő gyertyával azután újra fölment, s nyugtalan ide-oda tipegését tisztán meghallottam.

Nemsokára ismét lejött. A kis bőrtokot a kezében szorongatta, s meggyőződve róla, hogy csakugyan benne van a gyémánt, habozott még egy ideig, hogy melyik zsebébe rejtse, míg végre, valószínűleg egyiket sem találván eléggé biztos helynek, belecsavarta véres zsebkendőjébe és úgy akasztotta a nyakába.

Azután a szekrényhez futott, zsebébe tömte az aranyat, csizmaszárába a bankjegyeket és föl-nyalábolva még két-három inget, kirohant az ajtón, és eltűnt az éjszakában. Akkor egyszerre világos lett előttem minden, s szemrehányást tettem magamnak a történetekért, mintha részese lettem volna én is annak a gaztettnek. Úgy rémlett előttem, mintha valami halk nyöszörgést hallanék még; az a szerencsétlen kalmár talán még nem halt meg s fölépülhet, ha ápolom; ilyenformán némileg helyrehozva a hibát, mit azzal követtem el, hogy e gyilkosságot megtörténni hagytam. Nekivettem vállamat az elválasztó deszkafalnak, mely rejtekhelyemet az ivószobától elválasztotta; a deszkák recsegeve-ropogva beszakadtak, s én odabenn voltam a szobában.

Fölkaptam a gyertyát és fölrohantam a lépcsőkön; a küszöbön utamat állta egy keresztbe fekvő tetem, Carconte holtteste volt.

A pisztolylövés őt találta; nyaka egészen szét volt roncsolva és nemcsak sebeiből, de szájából is patakzott a vér.

Halott volt már.

Átgázoltam a tetemen.

A szobában össze-vissza volt hanyva minden. A bútorok egymásra dobálva, a takaró, melybe még most is görcsösen kapaszkodott a szerencsétlen ékszerész, a földre vetve; ő maga fejével a falhoz dőlve, nagy vértócsában hevert a padolaton, három tátongó sebbel a mellén.

Negyedik sebéből egy hosszú konyhakésnek csak a markolata látszott ki.

Kezembe vettem a másik pisztolyt, mely átázott serpenyője miatt mondott csütörtököt. Letérdeltem a kalmár mellé, kiben volt még egy kis élet, mert lépteim neszére kinyitotta révedező szemeit, végtelen keserűen tekintett felém, beszélni is akart de már nem tudott, s csakhamar kiséhajtott a lelkét.

Ez a rettenetes látvány csaknem megörjített; mivel senkin sem segíthettem már, egy gondolatom volt csupán, hogy mielőbb meneküljek innen.

Hajamat tépve, kétségbeesett kiáltozásra fakadva rohantam le a lépcsőkön.

Az ivóban már egy csapat vámőr és néhány állig fölfegyverkezett csendőr várt.

Megragadtak; meg sem kísértem az ellenállást; talán nem is voltam egészen öntudatomnál. Akartam ugyan beszélni, de csak tagolatlan sikoltásokra voltam képes.

Láttam, hogy a csendőrök rám mutatnak; végignéztam a ruhámon és észrevettem, hogy csupa vér vagyok. Az a langyos eső, ami a deszkákon keresztül hullott rám, Carconte vére volt.

A fekvőhelyem felé mutattam.

- Mit akar evvel mondani? - kérdezte az egyik csendőr.

Az egyik ember odament és megtekintette a helyet.

- Azt akarja mondani, hogy ezen az úton került oda.

És a beszakított deszkafalra mutatott, amit áttörtem.

Akkor értettem csak meg, hogy engemet tartanak a gyilkosnak. Hangom, erőm egyszerre visszatért; kiszabadítottam magamat a csendőrök kezeiből és egyre kiáltoztam: Nem én vagyok, nem én!

A csendőrök nekem jöttek a puskatussal.

- Halál fia vagy, ha moccanni mersz!

- De hiszen nem én vagyok a gyilkos, nem én!

- Nîmesben a bírák előtt majd mesélhetsz, amennyit akarsz, hanem most előre, lódulj és meg ne próbálj ellenkezni, mert póruul jársz!

Annyira meg voltam riadva, hogy eszembe sem jutott volna ellenkezni. Bilincsre vertek, s egy ló farkához kötve hurcoltak Nîmesbe.

Tegnap utánam lesett egy vámőr; és mivel ott a ház környékén vesztett szem elől, sejtette, hogy ott fogom tölteni az éjszakát; értesítette bajtársait, kik elég jókor érkeztek még arra, hogy a pisztoly durranását meghallhassák, s véleményük szerint ilyenformán tettenérve megcsípjenek. Tudtam, hogy ártatlanságomat ugyancsak nehéz lesz bebizonyítanom.

Egyetlen reménységbe kapaszkodtam már csupán; mindenekelőtt arra kértem a vizsgálóbíró, hogy kerestesse elő Busoni abbét, ki aznap megfordult a fogadóban. Ha Caderousse füllentett és az abbé sohasem volt a világon, el kellett vesznem, ha csak Caderouset el nem fogják és vallomásra nem kényszerítik.

Bíráim dicséretére legyen mondva, mindent elkövettek, hogy fölkutassák az abbét. Két hónap is eltelt már, s most már minden reményemet elvesztettem. Caderoussenak végképp nyoma veszett. A legközelebbi tárgyaláson már elítéltek volna, mikor szeptember 8-án, vagyis három hónappal és öt nappal a rettentő esemény után, egyszerre csak Busoni abbé jelentkezett a tömlőctartónál, kire már nem is számítottam. Értésére esett, hogy valamelyik rab óhajt vele



beszélni. Azt mondta, hogy Marseilleben tudta meg a dolgot és sietett óhajításomnak eleget tenni.

Elképzelheti, minő kitörő örömmel fogadtam; elbeszéltem neki az egész borzasztó történetet, de nagyon aggódtam, mikor a gyémánthistória elbeszélésére került a sor; várakozásom ellenére azonban elejétől végig való volt az egész, s ami még jobban meglepett, az abbé minden szavamat szentül elhitte. Kegyes jósága annyira megindított, hogy mikor láttam, hogy nemzetem szokásait is jól ismeri, meggyóntam neki az auteuili kalandot is, minden részleteivel egyetemben, remélve, hogy az ő keneteljes ajkairól meghallhatom egyetlen bűnöm föloldozását. Ez a vallomás különben nem remélt hatást idézett elő nála; hogy minden fölhívás nélkül bevallottam neki a vendettát, elhitte, hogy a gyilkosságot nem követtem el, s megígérte, hogy mindent el fog követni, hogy bíráimat meggyőzze ártatlanságomról.

Azontul egyre jobban bántak velem s nemsokára megtudtam, hogy pörömet az esküdszék fogja tárgyalni.

Időközben még a gondviselés is közbelépett, mert Caderousset elfogták külföldön s visszatoloncolták Franciaországba. Bevallott mindent, hanem egyre azt hajtogatta, hogy a terv az asszony agyában fogamzott meg és kivitelére is ő bujtogatta. Örökös gályarabságra ítélték, engem pedig szabadon eresztettek.

- Ez akkoriban történt, - szólt közbe Monte Cristo - mikor Busoni abbé ajánlólevelével fölkeresett engem.

- Igen, gróf úr, az abbé valóban szívén viselte sorsomat. «Hagyjon föl a mesterségével, mert a csempészetten előbb-utóbb rajta veszt.»

- Hanem akkor miből fogok megélni és miből él meg szegény bátyám özvegye? - mondtam neki.

- Híveim egyike különösen kedvel s megbízott engem, hogy keressek számára valami megbízható embert. Szívesen ajánlom neki, ha vállalkozik rá.

- Oh, tisztelendő atyám, - kiáltottam föl - örökké hálás leszek érte.

- Hanem esküdjék meg, hogy nekem sem lesz okom sohasem megbánni, amit önért tettem.

Esküre emeltem ujjaimat.

- Jól van, ismerem és becsülöm a corsicai fajt, itt az ajánlólevél.

- Akkor írta azt a néhány sort, amelynek segítségével méltóságod szolgálatába kerültem. És most fölemelt fövel kérdem, volt-e gróf úrnak csak egyetlen egyszer is panaszra oka?

- Nem volt s örömmel mondhatom, hogy ön derék szolga, Bertuccio, bár bizalmasabb is lehetett volna.

- Bizalmasabb, gróf ur?

- Igen, igen. Miért nem szólt soha semmit arról, hogy sógornője és fogadott fia is van?

- Oh, gróf úr, hiszen életem legszomorubb szakának elbeszélése csak most következik. Visszatértem Corsicába. Vágytam már haza, mert nagyon szerettem a derék sógorasszonyt; hanem a roglianoi házat gyászban találtam; rettentő dolgok történtek azóta ott, amire a szomszédok talán most is iszonyodva emlékeznek vissza. Végre a sógorasszony is megunta Benedetto örökös zsarolásait, s többé nem adott kezébe pénzt. Egy reggel megfenyegette az asszonyt és nem is mutatkozott többé egész nap otthon. Assunta sírt utána, mert úgy szerette azt a nyomorultat, mintha saját vére lett volna. Késő este volt már, még mindig várakozott rá, virrasztva. Úgy tizenegy óra tájban két vásott kölyökkel tért vissza, meghitt cimboráival,

kikkel gazcsínyjeit szokta elkövetni; Assunta ölelésre tárt karokkal sietett felé, de a gyalázatosak megragadták, s egyikük, tartok tőle, hogy éppen az a pokoli fajzat, rákiáltott:

- Ide a pénzzel, valld be, hová tetted!

Vasilio szomszéd elment hazulról, s csak a felesége maradt otthon egyedül. Rajta kívül senki se láthatta, senki sem hallhatta, mi történt minálunk. Ketten megragadták a szegény Assuntát, ki nem is álmodta, hogy mi fog még következni és rámosolygott hóhérait; a harmadik ezalatt elrekesztelt minden ajtót és ablakot, azután visszatért cimboráihoz és hárman egyesült erővel igyekeztek elfojtani az asszony rémült sikoltásait, amit a fenyegető és egyre komolyabb előkészületek mégis csak kicsikartak belőle, azután a tűzhely parazsa fölé tartották lábait, hogy így erőszakolják ki belőle a vallomást: hová rejtette csekély pénzecskéket; tülekedés közben lobbort vetett a szoknyája, s akkor elbocsátották s elinaltak, hogy ők maguk is meg ne égjenek. Az asszony főtől talpig lángbaborulva rohant az ajtóhoz, de be volt zárva.

Megkísérlette az ablakon át szabadulni, hanem az is el volt reteszelve. A szomszédasszony meghallotta kétségbeesett segélykiáltásait. A sikoltozás egyre gyöngült, s elfulva már csak kínos nyöszörgéssé lett, s mikor Vasilioné másnap a rémülettel és aggodalommal teljes éjszaka után végre ki mert menni az utcára, csendörökkel törette be az ajtót, s Assuntát félig megégve, de még életben találták. A szekrények föl voltak törve, a pénz eltűnt. Benedetto sohasem került vissza többé Roglianoba; azóta nem láttam és nem is hallottam felőle semmit.

E szomorú esemény után szegődtem el méltóságodhoz. Nem lett volna miért Benedettoról beszélnem, mivel nyoma veszett, még kevésbé a sógorasszonyról, ki mindörökre elköltözött.

- És minő hatással volt akkor ez a megdöbbenő eset önre? - kérdezte Monte Cristo.

- Úgy éreztem, hogy ez a bűnhődés az elkövetett vétékért. Oh, ezek a Willefortok, átkozott fajzat!

- Meghiszem, - mormolta szakállába sötéten a gróf.

- És most, mindezek után megértheti méltóságod, miért töltött el oly rémülettel ez a ház és ez a kert, hol megöltem azt az embert anélkül, hogy megbizonyosodtam volna haláláról, mert Villefort-t nem fogadta ölébe ugyanaz a sír, amit gyermeke számára ásott.

- Még az sem lehetetlen, hogy a királyi ügyész csakugyan nem halt meg, - mondta magában Monte Cristo, fölkelve a kerti padról; azután Bertuccio felé fordulva folytatta:

- Nagyon jól tette az abbé, hogy hozzám küldte önt. És ön is jól cselekedett, hogy elbeszélte ezt a történetet, mert most már még kedvezőbben ítélem meg jellemét. És Benedettonak nem is kísérelte meg azóta nyomára akadni? Nem is volt kíváncsi rá, hogy mi lett belőle?

- Soha, mert ha még meg is tudtam volna, hogy merre van, inkább elkerültem volna még azt a vidéket is, mert irtóztam attól a szörnyetegtől. Áldom az Istent, hogy még beszélni sem hallottam felőle sohasem! Remélem, hogy már el is pusztult azóta.

- Sohse higgye, Bertuccio; az ilyen megátalkodott gazemberek nem pusztulnak el az útszélen, mert még az Isten is gondjába veszi őket addig, míg a bosszú eszközévé teheti.

- Lehet, - mondta Bertuccio. - Én nem is kérek egyebet a mennyek urától, mint hogy többé a szemem elé ne kerüljön az az akasztófavirág. Most már mindent tud, gróf úr, - folytatta lehorgasztott fővel az intendáns, - itt a földön legyen ön bírám, mint odafönt az örök isten!... Nincs hozzám egy vigasztaló szava sem?

- Nem mondhatok önnek egyebet, mint amit Busoni abbé mondott: Villefort, akit ledöfött, megérdemelte ezt a büntetést azért, amit ön ellen, s talán mások ellen is vétett. Ha él még Benedetto, higgye el, ő lesz az eszköze a mindent megtorló gondviselés bosszújának, s ő maga

is megbűnhődik. Ön csak egyetlen szemrehányást tehetne magának: ha már visszaadta az életnek azt a gyermeket, miért nem adta vissza az anyjának is. Ez az ön bűne, Bertuccio!

- Igen, uram, ez az én bűnöm, mit gyávaságból követtem el. Mikor visszaadtam azt a gyermeket az életnek, jól mondta, gróf úr, nem lett volna szabad mást tennem, mint visszaadni őt az anyjának. De hogy ezt megtehessem, puhatolóznom kellett volna, amivel magamra vonva a figyelmet, önmagamot szolgáltattam volna ki a hatóságnak; de nem akartam meghalni, ragaszkodtam az élethez a sógornőm miatt, de meg önmagam miatt is, hiszen ki ne ragaszkodna az élethez, amit oly nehéz elveszíteni. Óh, ha én is olyan ember lettem volna, mint szegény bátyám!

Bertuccio kezeibe rejtette az arcát; Monte Cristo sokáig vizsgálta csodálatos tekintetével.

Azután néhány percnyi hallgatás után megszólalt és hangja még ünnepélyesebben csendült föl az éjszakában, e gyászos emlékezetű helyen.

- Hogy ezt a bizalmas órát méltón fejezzük be, hogy soha többé ne szóljunk róla, - mondta még komorabban, mint bármikor, - jegyezze meg jól szavaimat, mit Busoni abbé ajkairól magam is oly sokszor hallottam: Minden bajnak két orvossága van, az idő és türelem. És most, Bertuccio úr, hagyjon magamra egy kissé, szeretném körüljárni a kertet. Elképzelem, hogy önre rettentő hatással lehet ez a kert; de az én szememben éppen annak a jelenetnek az emléke él, mely önt még most is megborzasztja, kétszeresen értékessé teszi új birtokomat. A fákat azért szeretjük. Bertuccio úr, mert árnyékot adnak, s az árnyékot azért, mert telve van sejtelemmel és látományokkal. Én azt hittem, hogy egy négy fal közé ékelt területet fogok megvásárolni, pedig ez a kert telve van rémekkel, amit a szerződésben ki sem kötöttünk. És én úgy szeretem a hazajáró lelkeket... Mert nem hallottam még, hogy hatezer esztendő alatt valamennyi halott összevéve annyi rosszat tudott volna tenni, mint az élők egyetlen nap alatt. Menjen, feküdjék le és aludjék békével. És ha valamikor, az utolsó órán olyan kiméletes gyóntató atyára találna, aminő Busoni abbé volt, hivasson engem, ha még élek akkor és én meg fogom találni azokat a szavakat, melyek édes álomba ringatják lelkét abban a nagy pillanatban, mikor elválik a testtől, hogy az örökkévalóságba merüljön.

Bertuccio tiszteletteljesen hajlott meg és sóhajtva távozott.

Monte Cristo magára maradt; négy lépést tett előre és megállva eltűnődött.

- Itt e platán tövében ásta meg a gödröt, hogy a gyermeket eltemesse; ott van a kis mellékajtó, melyen át a kertbe lépett; és itt van a titkos lépcső, mely a hálósobába vezet. Azt hiszem, fölösleges volna mindezt följegyezni, hiszen itt van a szemeim előtt elevenen az egész.

Még egyszer körüljárta a kertet, azután visszatért a kocsizhoz. Bertuccio, ki látta, hogy mélyen el van merülve gondolataiba, szó nélkül ült föl a bakra a kocsis mellé.

A kocsi azután elvágtatott Páris felé.

Champs-Élyséesi házát még azon este aprajára megvizsgálta, de már most is oly biztossággal járt-kelt benne, mintha hosszú esztendők óta az övé lett volna; bár ő ment elől, egyszer sem vétette el az ajtókat, s mindig a helyes lépcsőt vagy folyosót választotta. Ezen az éjjeli szemlén Ali volt a kísézője. Bertuccionak még néhány rendeletet adott ki a lakás csinosítására és a bútorok elrendezésére vonatkozólag, azután órájára tekintve, megkérdezte a núbait:

- Fél tizenkettő, Haydée már nem késhetik soká. A francia leányok itt vannak már?

A szép görög hölgy szobái annyira el voltak különözve, s a kíváncsi szemek elől mindenfelől szőnyegajtókkal elrejtve, hogy az egész lakást körül lehetett volna járni, anélkül, hogy észre vette volna valaki. Ali arrafelé mutatott s balkeze három ujját fölemelve, kezefejeére hajtotta fejét és lehunyta szemeit, mintha bóbiskolna.

Monte Cristo jól ismerte már e néma beszédet.

- Hárman várnak rá a hálósobában, ugy-e?

Ali bólintott.

- Az úrnő bizonyára nagyon fáradtan fog megérkezni s pihenésre vágyik, - folytatta Monte Cristo - a francia komornák egyszerűen csak üdvözölgék az úrnőt, azután távozzanak; légy résen, hogy a görög komorna egyáltalán ne érintkezzék a franciákkal.

Ali meghajolt.

Nemsokára fölhallatszott a kocsi robogása a fasorban, mely megállt a kapu előtt. A gróf le-sietett; kezét nyujtotta a hintóból leszálló, arannyal hímzett zöld selyem köpenybe burkolt fiatal nőnek és a földre segítette.

A fiatal hölgy megragadta a felé nyujtott kezét és tiszteletteljes szeretettel csókolta meg, azután néhány szót váltottak még azon a gyönyörű nyelven, melyet az öreg Homérosz az istenek ajkaira adott.

Ali azután viaszgyertyával a kezében felvezette a szép görög hölgyet, ugyanazt, ki Monte Cristot Olaszországban is kísérte, a gróf pedig visszavonult saját külön termeibe.

Éjfél után sötét volt már az egész ház, mintha mindenki békén elszenderült volna.

## XV. Korlátlan hitel.

Másnap, úgy két óra tájban délután, pompás angol fogat állott meg Monte Cristo kapuja előtt; egy ötven-ötvenöt esztendő, de csak negyvennek látszani akaró férfi dugta ki a fejét a bárói címerrel ékes kocsi ablakán; kék selyemgombos kabát és fehér mellény volt rajta; az utóbbin rengeteg nagyságu aranylánc pompázott; egészen a szemöldökéig leboruló göndör fekete fürteit bajos dolog lett volna valódiaknak tartani, különösen akkor, ha az ember már a fürtök alatt ugyancsak fölbarázdált homlokára tekintett. A kapushoz groomját küldte megkérdezni, hogy itthon van-e gróf Monte Cristo.

Míg a groom odajárt, a hintóban ülő aprajára megvizsgált mindent, házat, kertet, még a járókelő inasok libériáját is. Szemei élénken ragyogtak, de több ravaszságot, mint szellemet árultak el. Ajkai annyira keskenyek voltak, hogy inkább a szájába befelé, mint kifelé látszótnak duzzadni; végre széles, kiálló arccsontja, alacsony homloka, bütykös nyakszirtje, távolról sem arisztokratikus mértékkel mérhető hatalmas fülcimpái minden valamire való arcismerő előtt visszataszítóvá tették ez ember külsejét, bár a nagyközönség szemében kiváló egyéniséggé emelték pompás lovai, hatalmas gyémánt melltűje és az a kis piros szalag, mely mindig ott virított a gomblyukában.

A groom megkopogtatta a kapus ajtaját:

- Nemde, itt lakik méltóságos gróf Monte Cristo úr?

- Igen, itt lakik ő méltósága, hanem... - és a házmester egy pillantással Ali véleményét kérte.

Ali tagadó jellel válaszolt.

- Hanem?... - kérdezte a groom.

- Hanem ő méltósága ma senkit sem fogad.

- Akkor hát legyen szíves átadni urának az én uram, Danglars báró névjegyét, s azt is megmondhatja neki, hogy uram a képviselőházba igyekezve, útközben óhajtotta tiszteletét tenni.

- Én nem szoktam beszélni ő méltóságával, hanem majd a komornyik megmondja neki.

A groom visszatért a hintóhoz.

- No, mi ujság? - kérdezte Danglars.

A gyerek röstellte kissé a kapott leckét, s elmondta az urának, hogy mit válaszolt a kapus.

- Oh, - méltatlankodott a derék úr - ő méltósága úgy látszik, legalább is herceg, hogy csupán a komornyiknak van joga szóba állni vele; különben bánom is én, mivel hozzám utalták a hitelét, úgy is csak meg kell látnom, majd ha pénzre lesz szüksége.

És hanyattvetve magát hintájában, olyan hangon kiáltott rá a kocsisra, hogy még az utca túlsó felén járkálók is meghallhatták:

- A képviselőházba!

Monte Cristo a függöny mögül kitűnő szemüvegével figyelemmel kísérte az egész jelenetet, s éppen olyan aprajára vizsgálta Danglarst, mint a báró az ő házat, kertjét és libériás inasait.

- Ocsmány teremtése az Istennek, - mondta magában, akaratlanul is elfintorítva arcát, mikor a szemüveget visszadugta elefántesont tokjába - első pillanatra fölismerszik lapos homlokáról az alattomos kigyó, púpos nyakszirtjéről a kánya és összeharapott ajkairól a keselyű.

- Ali! - kiáltott, a kis rézharangot megkongatva. Ali belépett. - Küldje ide Bertuccio.

Bertuccio csakhamar előtte állott.

- Hivatott, méltóságos uram?

- Igenis, hivattam. Láta-e azt a két lovat, mely az imént kapum előtt toporzékolt?

- Láttam, gróf úr, pompás állatok.

- Hogyan lehetséges tehát, - kérdezte Monte Cristo homlokát ráncolva - hogy mikor én megparancsoltam, hogy Páris legszebb lovait vásárolja meg számomra, Párisban még van két olyan szép ló, mint az enyém, s még sem került az én istállómba?

Ali egészen elsápadt, mikor a gróf kemény dorgatóriumát meghallotta.

- Nem a te hibád, jó Alim, - mondta neki arabul oly szeliden, hogy arcáról ítélve, föl sem lehetett volna tenni róla; - hiszen te nem is értesz az angol lovakhoz.

Ali arca újra földerült.

- Gróf úr, - szólalt meg Bertuccio - azok a lovak nem voltak ám eladók.

Monte Cristo vállat vont.

- Bertuccio úr, minden eladó ezen a világon, csak meg kell fizetni.

- Danglars úr tizenhatezer frankot fizetett értük.

- Ej, hát ajánlott volna érte harminckétezret neki, a bankárok nem szokták elszalasztani az ilyen hatalmas nyereséget.

- Komolyan beszél gróf úr?

Monte Cristo bámulva nézett az intendánsra, ki ilyen kérdést mert kockáztatni.

- Ma estére látogatást kell tennem; akarom, hogy az a két ló ujdonatuj szerszámmal a kocsimba legyen fogva.

Bertuccio hajlongva távozott, de az ajtóból még egyszer visszafordult:

- Hány órára szándékozik méltóságod elindulni a látogatásra?

- Pont ötkor.

- Méltóztassék tekintetbe venni, hogy már két óra elmúlt.

- Tudom, - volt a válasz, azután Ali felé fordult a gróf.

- Vezess el minden lovat az úrnő előtt, hogy kiválaszthassa azt a fogatot, amelyik legjobban megtetszik neki; azután kérdezd meg, hogy velem óhajt-e ebédelni, s ha úgy volna, az ő szobájában terítsenek; a komornyikot pedig tüstént küldd föl hozzám.

Alig távozott el Ali, a komornyik már belépett.

- Baptistin, ön már egy esztendő óta van szolgálatomban; nálam mindenkor ennyi a próbaidő; most csak annyit mondok önnek, hogy meg vagyok elégedve.

Baptistin meghajolt.

- Most már csak az a kérdés, hogy ön is meg van-e velem elégedve.

- Oh, gróf úr, - hebegte zavarodottan a komornyik.

- Hallgassa meg végig, amit mondani fogok. Önnek ezerötszáz frank fizetése van nálam, vagyis ugyanannyi, mint egy derék katonatisztnek, aki mindennap kockára teszi az életét; ellátása olyan, hogy sok kitűnő hivatalnok megirigyelhetné érte, aki pedig összehasonlíthatatlanul többet dolgozik, mint ön. Bár szolgálatban van, azért még önnek is vannak külön cselédei, akik a fehéreneműjét és egyéb holmiját gondozzák. Ezerötszáz franknyi fizetésen kívül legalább ötszáz frankot lophat évenként vásárlások alkalmával.

- Óh, méltóságos úr!

- Távolról sem akarom a szemére hányni, kedves Baptistin, csak annyit engedjen megjegyeznem, hogy ezentúl is elégedjék meg ennyivel. Ilyen helyet többé nem fog találni, aminővel a jó szerencse nálam megáldotta. Én sohasem bánok durván az embereimmel, nem szitkozódok, nem gorombáskodom, minden tévedést megbocsátok, csak a hanyagságot és pontatlanságot sohasem. Parancsaim mindig rövidek, de világosak és határozottak; szívesen megismétlem háromszor is, ha kell, nehogy félreértsék. Elég gazdag vagyok ahhoz, hogy mindenről biztos tudomásom legyen, s figyelmeztetem rá, hogy szeretek is megtudni mindent. És ha valaha megtudom, hogy rólam bárhol jót vagy rosszat beszélt, tetteimet bírálta, vagy titkaim után leskelődött, tüstént elkergetem. Embereimet csak egyetlen egyszer szoktam figyelmeztetni; önre most került a sor, mehet!

Baptistin meghajolt és távozni készült. A gróf visszaszólította.

- Igaz, elfelejtettem megemlíteni, hogy embereim számára évenként bizonyos összeget szoktam életjáradékra tenni. Azok természetesen elvesztik az összeget, akiket elkergettem, s a megmaradt pénz a többieké, s a halálom után föloszthatják. Ma egy esztendeje, hogy szolgálatomba lépett, szerencséje meg van alapítva, igyekezzék meg is tartani.

Alit hidegen hagyta ez a beszéd, mivel egy árva hangot sem értett franciául, de Baptistinre olyan hatással volt, amit csak azok értenek meg, akik foglalkoztak már valaha a francia komornyikok lélektanával.

- Iparkodni fogok mindenben megfelelni méltóságod parancsainak; különben is Alit választottam követendő például.

- Azt ne tegye, Baptistin, - mondta fagyos nyugalommal a gróf. - Alinak minden jó tulajdonsága mellett is megvannak a maga hibái, s kár volna példát venni róla, mert ő egészen más beszámítás alá esik; ő nem fizetett cselédem, hanem rabszolgám, házi ebem és ha kötelessége ellen vét, nem kergetem el, hanem megölöm.

Baptistin egészen elámult.

- Kétkedik benne? - kérdezte Monte Cristo.

És Ali felé fordulva, megismételte arab nyelven, amit az imént franciául mondott Baptistinnek.

Ali figyelmesen hallgatta, azután mosolyogva lépett urához, letérdelt előtte és tisztelettel csókolta meg a kezét.

Ez a jelenet megdöbbenetette a komornyikot.

A gróf egy kézmozdulattal mindkettőjüket elbocsátotta. A két cseléd azután a maga módja szerint próbálta egymással megértetni magát odakint.

Öt órákor háromszor csendült meg a harang. Egy ütés Alinak szólt, kettő Baptistinnek, három Bertuccionak.

Az intendáns belépett.

- Lovaimat!

- Már be vannak fogva, méltóságos uram. Én is elkísérjem, gróf úr?

- Nem szükséges, csak Baptistin és Ali jönnek velem.

A gróf lement; a hintó elé csakugyan azok a lovak voltak fogva, melyeket három órával ezelőtt még Danglars kocsija előtt bámult.

Nagy gyönyörűséggel nézegette a két pompás telivér mént.

- Szépek, nagyon szépek, kár, hogy egy kissé későn vásárolta meg őket.

- Így is nagyon nehéz volt megkaparíttanom, s tömérdek pénzt kellett fizetnem értök.

- Ez meg vajmi keveset von le a lovak szépségéből! - jegyezte meg vállat vonva a gróf.

- Ha méltóságod meg van elégedve velük, akkor minden rendben van. Hová parancsolja a kocsit méltóságod?

- Danglars báróhoz a Chaussée d'Antinra.

Ez a beszélgetés a följárón folyt. Bertuccio már lefelé indult a lépcsőn, mikor Monte Cristo visszaszólította.

- Valahol a tenger partján, például Normandiában, Havre és Boulogne között, szükségem volna egy birtokra. Amint láthatja, bőséges teret nyujtok a keresésre. Föltétlenül szükséges, hogy valami kis öblöcske is legyen a parton, ahol kiköthessek; corvettemnek csak tizenöt lábnyi mély vízre van szüksége. Szeretném, hogyha az a kis hajó éjjel-nappal útra készen várna rám az öbölben, hogy bármikor tüstént elutazhassam. Tudakozódjék minden lehető helyen egy ilyen jószágról és ha akad olyan, amit megfelelőnek talál, vásárolja meg számomra. A corvette már Fécamp felé járhat, ugy-e?

- Aznap este indult el, mikor Marseillet odahagytuk.

- És a yacht?

- Parancsa szerint Martiguesben maradt.

- Időnkint írjon a két parancsnoknak, hogy tegyenek jelentést, nehogy elaludjanak a nagy semmittevéstől.

- És mi történjék a gőzhajóval?

- Amelyik Châlonsban van?

- Igen.

- Ugyanúgy tegyen, mint a vitorlások.

- Igen.

- És ha már megvette a jószágot, onnan észak felé és dél felé is gondoskodjék az országúton tíz-tíz mérföldnyi távolságban váltólovakról.

- Minden meglesz, méltóságos uram.

A gróf elégedetten bólintott rá, lesietett a lépcsőkön, beugrott a kocsiba s a pompás fogat vágtatva robogott vele a Danglars-palotáig.

Danglars éppen valami készülő vasút bizottságában elnökölt, mikor bejelentették Monte Cristo látogatását. Az ülés különben is vége felé járt már.



A gróf neve hallatára fölkel az elnöki székből és az ülés tagjaitól, kik nagyrészen szintén szenátorok vagy képviselők voltak, hamarosan búcsút vett.

- Bocsássanak meg, uraim, hogy el kell hagynom önöket; hanem a római Thomson és French cég hozzám utasított bizonyos Monte Cristo nevezetű grófot, korlátlan hitellel. Kétségkívül különös tréfa, amit velem szemben még eddig egyetlen külföldi cég sem engedett meg magának. Elképzelhetik, hogy nagyon fúrta oldalamat a kíváncsiság és még ma reggel fölkerestem azt az állítólagos grófot. Ha valóságos gróf volna, aligha lenne olyan gazdag. Egyébként nem volt szerencsém megláthatni, mivel nem fogadott. Szóval olyanformán bánt velem, mint a fenséges urak. Különbösen az a ház meglehetősen szép ott a Champs-Élyséesen. Hanem az a korlátlan hitel, - folytatta rút mosolyra torzult ajkaival nagyot kacagva - nagyon, nagyon furcsa követelés. Alig várom, hogy megláthassam azt az embert. Azt hiszem, hogy rútul be akarnak csapni. Hanem akkor nem tudják, hogy kivel van dolguk és az nevet legjobban, aki utoljára nevet.

Még az orrcimpái is kidagadtak az önérettől, mikor e szavakat mondta, azután elbúcsúzva vendégeitől, átment a kis fehérarany szalonba, mely az egész Chaussée d'Antin nagy feltűnést keltett. Ő maga rendelte úgy, hogy a látogatót abba a szobába vezessék, hogy szemé-  
szája elálljon a bámulattól.

A gróf állva várta, Albani és Fattore képeinek néhány másolatát nézegetve, mit az eredetiek helyett vettek meg a bankárral; hanem Monte Cristot még ezek a közepes másolatok is jobban gyönyörködtették, mint a mennyezet dúsán aranyozott, tarka-barka ornamentikája.

Danglars nagy robajjal lépett be, a gróf nyugodtan fordult felé.

A bankár fejbiccentéssel üdvözölte és helyet mutatott neki egy aranyos támlájú, aranyhim-  
zésű, fehér selyemkarszékben.

A gróf helyet foglalt.

- Monte Cristo úrral van szerencsém beszélni?

- És nekem báró Danglars úrral, a becsületrend lovagjával, a képviselőház tagjával?

És Monte Cristo felsorolta a báró valamennyi titulását, amit csak leolvashatott a névjegyről.

Danglars észrevette a gúnyt és ajkába harapott.

- Bocsásson meg, uram, hogy nem címeztem azonnal úgy, amint magát bejelentette, de, tetszik tudni, manapság nagyon demokrata kormány alatt élünk s a parlamentben én a nép jogaiért küzdök.

- Még pedig olyanképpen, hogy bárónak címezteti magát, bár mások grófi címét semmibe sem veszi.

- Óh, higgye el, kérem, én sem adok semmit arra a bolond címzésre; valami jó szolgálat fejében báróvá és a becsületrend lovagjává tettek, de én, tetszik tudni...

- Lemondott a címeiről, mint Montmorency és Lafayette hajdanában? Nemes példákat követ, uram.

- Hát végképpen azért én sem mondtam le, mert, tetszik tudni, a szolgák, meg a cselédek...

- Igen, a cselédeivel bárónak címezteti magát, az ujságírókkal már szerényebben csak úrnak és a választói által egész egyszerűen polgártársnak. Óh, én igen jól megértem ezt. Mindenesetre nagyon finom árnyalatok az alkotmányos kormány alatt.

Danglars az ajkát harapdálta; átlátta, hogy ezen a téren Monte Cristoval nem mérkőzhetik, igyekezett hát olyan térre vezetni a társalgást, amelyen otthonosabban mozgott.

- Gróf úr, - szólt most már udvariasan meghajolva - a Thomson és French cég levelét megkaptam.

- Rendkívül örülök neki, báró úr. Már engedje meg, kérem, hogy én csak úgy címezzem, mint a cselédei, mert abban az országban, ahol nincsenek már bárók, de azért mégis csak vannak, nekem is kell hódolnom az általános szokásnak. Ismétlem tehát, báró úr, hogy nagyon örülök annak a levélnek, legalább nem vagyok kénytelen annyit beszélni önmagáról, ami egy kissé mindig kellemetlen. Tehát megkapta a levelet, ugye?

- Meg, hanem meg kell vallanom, nem értem egészen.

- Ugyan!

- Éppen azért bátorkodtam ma fölkeresni, hogy fölvilágosításokat kérjek.

- Tessék azonnal belekezdeni, szívesen felelek kérdéseire.

- A levél, azt hiszem, nálam van... ejnye, hová is tehettem... igen, itt van; ebben a levélben az van megírva, hogy gróf Monte Cristonak korlátlan hitele legyen énnálam.

- És ezt homályosnak tartja, báró úr?

- Csak egy kifejezését; már tudniillik azt, hogy korlátlan...

- Talán nincs helyes franciasággal írva az a szó?... Még abban az esetben is legyen elnéző, mert angol ember írta.

- Ortográfiai tekintetben legkevésbé sincs ellene kifogásom, hanem annál inkább üzleti szempontból.

- Talán nem találja teljesen megbízhatónak azt a céget, báró úr? - kérdezte Monte Cristo a lehető legártatlanabb arccal. - Azt már magam is sajnálnám, mert én is elhelyeztem nála némi pénzt.

- Óh, teljesen megbízható, - válaszolt Danglars, tréfálkozó hangon - hanem ennek a *korlátlan* szónak az értelme, legalább pénzügyi értelemben olyan határozatlan...

- Azaz, hogy korlátlan, mint maga a fogalom.

- Éppen ezt akartam én is mondani önnek. Hanem a korlátlanság nem bizonyosság és a józan ész azt súgja, hogy a bizonytalantól óvakodni kell.

- Ez annyit jelent, hogyha a Thomson és French cég hajlandó bolondságot elkövetni, a Danglars-cég nem fogja követni példáját.

- Hogyan érti ezt, gróf úr?

- Ej, hát csak úgy, hogy az a római cég nem szab elém korlátokat, de Danglars úr nem hajlandó bizonyos határon túl lépni; és ő, mint az imént maga mondá, a józan ész szerint cselekszik.

A bankárból kitört a nemes harag:

- Uram, az én pénztáramat még nem becsmérelte senki.

- Akkor hát úgy látszik, én leszek az első, - mondta fagyosan Monte Cristo.

- Ki mondta önnek, hogy joga volna hozzá?

- Az ön saját nyilatkozatai, uram, melyek nagyon hasonlítanak a vonakodáshoz.

Danglars véresre harapdálta az ajkát; evvel az emberrel már másodszor vallott kudarcot, még pedig ezúttal már a maga szakmájában. Udvariassága nagyon tettetett volt s már nagyon hajlandó lett volna a másik végletbe átcsapni.

Monte Cristo ellenben megőrizte nyugalma s ártatlanul mosolygott a bankárra. Ennek az arckifejezésnek, mit akkor öltött föl, amikor akarta, már igen sokszor látta hasznát.

- Egyszer, azt szeretném, hogyha ön maga határozná meg az összeget, amit nálam fölvenni kíván.

- De, édes uram, - válaszolt Monte Cristo, elhatározva, hogy egy talpalatnyi teret sem enged a vitában - ha én korlátlan hitelt kérek a magam számára önhöz átutaltatni, éppen azért tettem, mert magam sem tudom még, hogy mennyi pénzre lesz szükségem.

A bankár azt hitte, hogy most már ő kerekedhetik fölül; hátravetette magát a karszékből és pöffeszkedő leereszkedéssel mondta:

- Csak mondja ki bátran, mennyit kíván és meg fog győződni, hogy bármily korlátolt legyen is a Danglars-cég tőkéje, megfelelhet még a legmagasabb követeléseknek is, még ha egy millióról volna is szó.

- Mit tetszett mondani? - kérdezte Monte Cristo.

- Egy milliót mondtam, - ismétlé Danglars önérzettel.

- És mit kezdjek én avval a millióval? Édes Istenem, hiszen ha csak egy millióra lett volna szükségem, nem nyitattam volna hitelt ilyen hitvány összegért! Egy millió!... Hiszen annyi nélkül még hazulról sem szoktam elmenni!

És a tárcájából, hol a névjegyeit szokta tartani, két darab, egyenként ötszázezer frankról kiállított kincstári utalványt vett elő.

Olyan embernek, mint Danglars, meg se kottyant a finom szurkálás, őt egyszerűen agyon kellett verni; ez a bunkócsapás azután hatott; a bankár elhült, izgett-mozgott a helyén és kidüldt szemmel meredt Monte Cristora.

- No, vallja be őszintén, hogy nem bízok a Thomson és French cégben. Hiszen nincs benne lehetőség, én magam is gondoltam erre az eshetőségre s bár nem vagyok valami járatos a pénzügyi műveletekben, más oldalról is biztosítottam magamat. Még két olyan levél van nálam, mint aminőt ön kapott, az egyik a bécsi Rothschild báró nevére az Arenstein és Eskeles cégtől, a másik a londoni Laffite céghez Baringtól. Ha csak egyetlen szóval vonakodik is, egészen egyszerűen az említett két cég valamelyikéhez fogok fordulni s fölmentem aggodalmaitól.

Ez volt a kegyelemdöfés; remegve bontotta föl a két levelet, melyet a gróf csak úgy félvállról vetett oda neki és oly lelkiismeretes pontossággal vizsgálta meg az aláírásokat, hogy szinte sértő lehetett Monte Cristora nézve, ha nem róta volna föl a bankár zavarának.

- Uram, ez a három aláírás milliókat ér! - kiáltott föl Danglars, helyéből felszökve, mintha abban az emberben a pénz hatalmának megtestesülését üdvözölte volna. - Három bankházra háromszoros korlátlan hitellel! Bocsásson meg, gróf úr, de ha az ember nem is gyanakszik többé, még egyre bámulnia kell.

- Olyan cégnek, amilyen az öné, nincs mit bámulnia rajta, - jegyezte meg előkelő finomságával Monte Cristo; - így hát küldhet esetleg némi pénzt, ugy-e?

- Parancsoljon velem, gróf úr.

- Ha tehát megértettük végre egymást, mert úgy vélem, hogy most már tisztában van velem, úgy van-e?

Danglars igent bólintott rá.

- És nem gyanakszik többé?

- Óh, gróf úr, eszem ágában sem volt soha önre gyanakodni.

- Nem, csupán bizonyítékokat akart, amit meg is kapott. Most, tehát, mivel kellőképpen megértettük egymást, s az ön gyanuja is eloszlott, határozzunk meg úgy átlagosan bizonyos összeget az első esztendőre, mondjuk hat milliót.

- Hat milliót, nem bánom! - nyögte fuldokolva Danglars.

- Ha esetleg még többre volna szükségem, - mondta közönyösen - majd többet fogunk megállapítani; egyelőre azonban azt hiszem, hogy éppen elég lesz ennyi, mert aligha tartózkodom tovább Franciaországban egy esztendőnél... különben majd meglátjuk... Egyelőre legyen szíves ötszázezer frankot küldeni, lehetőleg holnap délig; ha esetleg nem volnék otthon, a nyugtató az intendánsomnál lesz.

- Holnap délelőtt tíz órakor ott lesz a pénz, gróf úr. Aranyban, bankjegyekben vagy ezüstben parancsolja?

- Felét aranyban, felét bankjegyekben fogom kérni.

A gróf készülődött.

- Még egy szóra kérem, gróf úr; azt hittem, hogy Európának minden dúsgazdag urát ismerem, de az ön vagyonáról, melyek pedig ugyancsak tetemesnek kell lennie, bevallom, még sohasem hallottam; talán egészen új keletű a vagyon?

- Sőt ellenkezőleg, ősrégi családi kincs, melyet érinteni sohasem volt szabad s mely azóta megháromszorozódott; az örökhagyó végrendeletében megjelölt határidő csak most, néhány éve telt le s így, mivel magam is csak néhány éve élvezem a vagyont, nagyon természetesen ön sem tudott felőle; egyébiránt nemsokára többet is megtudhat róla még.

Ez utóbbi szavakat annak a dermesztő mosolynak kíséretében mondta, mely annak idején Franz d'Épinayt is megremegtette.

- Kiváló izlésével bizonyára túlragyog bennünket, szegény apró kis milliomosokat; úgy vettem észre, hogy nagy műkedvelő, mert beléptemkor a képek előtt találtam, engedje meg hát, hogy megmutassam a gyűjteményemet; csupa régi kép, mind kiváló mesterektől, mint ezek itt a falon; hiába, uram, nem tudom szívelni a modern piktorokat.

- Igaza van, uram, mert valamennyi beleesik abba a nagy hibába, hogy ebben a században él és a képei még nem elég ócskák arra, hogy becsesek lehetnének.

- Azonkívül néhány szobrot is mutathatok még Thorwaldsentől, Bartolinitól, Canovától, csupa idegen mestertől. Mert, tetszik tudni, hiába, sehogysem szívélhetem a francia művészeket.

- Joga van igazságtalannak lenni velük szemben, hiszen honfitársai.

- Hanem erre még ráérünk azután is, majd ha jobban megismerkedtünk; most egyelőre nagyon megelégedném avval, ha megengedné gróf úr, hogy bemutassam önt nőmnek, Danglars báróné asszonynak; ne vegye tolakodásnak gróf úr, hiszen az olyan kliens, mint ön, félig-meddig a családhoz tartozik.

Monte Cristo meghajolt, jelölve annak, hogy a bankár szíves ajánlata ellen nincsen kifogása.

Danglars megrázta a csengőt s egy bámulatosan agyonsujtásozott, ékes köntösű lakáj jelent meg a küszöbön.

- Itthon van a báróné?

- Igenis, báró úr.

- Egyedül van?

- Nem, van nála valaki.

- Ugy-e, nem veszi rossz néven, gróf úr, ha más jelenlétében mutatom be a bárónénak? Vagy talán inkognitóban akar maradni?

- Nem, báró úr, - válaszolt mosolyogva Monte Cristo, - sehol sem szoktam inkognitóban megjelenni.

- És ki van a bárónénál? Talán Debray? - kérdezte Danglars oly meleg érdeklődéssel, mely könnyű mosolyt csalt Monte Cristo ajkára, mert hallott már egyet-mást a derék báró családi titkairól.

- Igenis, báró úr, Debray úr van nála, - válaszolt a lakáj.

Azután Monte Cristo felé fordulva elmagyarázta neki, hogy a szóban forgó úr házuknak már régi barátja és belügyminiszteri titkár máskülönben.

- Ami nőmet illeti, határozottan rangján alól ment férjhez, mikor nekem nyújtá kezét, mert nagyon régi családból származik; leánykori neve Servières, s Nargonne marquis ezredes özvegye volt, mikor megkértem.

- Danglars bárónét még nincs szerencsém ismerni, Debray úrral azonban már találkoztam.

- Ugyan hol?

- Morcerféknél.

- Ah, hát ismeri a kis vicomteot?

- Együtt töltöttük a karnevált Rómában.

- Ah, igen, mintha hallottam volna is egyet-mást valami csodálatos kalandról a haramiák között. Csodamódon tudott csak megmenekülni. Azt hiszem, ő maga beszélte el a feleségemnek, meg a leányomnak, mikor visszatért Olaszországból.

- A báróné asszony szívesen látja az urakat, - hangzott a színpadi jelmezbe bujtatott lakáj ajkairól.

- Engedje meg, hogy én menjek előre és mutassam az utat.

- Követni fogom, - mondta Monte Cristo.

## XVI. Az almásszürke fogat.

Hosszu sor ízléstelenül túltömött pompás termen haladtak végig, míg madame Danglars kis nyolcszögletű boudoirjába nem értek, mely indiai mousselinnel áthúzott rózsaszín atlással volt bevonva; az ódon szövetű karosszékek fája a császárkori divat szerint meg volt aranyozva; az ajtók fölött néhány pásztorjelenetet ábrázoló gobelinszőnyeg függött Boucher modorában; végre két bájos pasztell egészítette ki a szoba berendezését, mely ízlésével határozottan kivált a palota többi termei közül; igaz ugyan, hogy e kis terem berendezéséhez sem Danglarsnak, sem a palota építőjének nem volt hozzászólása, mert a báróné és Lucien Debray legalább ebben a kis zugban egyedül maguknak tartották fenn az elrendezés jogát. Danglars persze, mivel nagy bámulója volt a directorium divatának, nem sokra becsülte ezt a kis kacér zugot, ahová különben nem is igen volt belépése, ha csak bemutatás végett nem vezetett oda valakit; tulajdonképen még akkor sem ő volt a bemutató, hanem inkább a bemutatott, kit aszerint fogadtak jól vagy rosszul, amint a vendég arca jó vagy kellemetlen hatást tett a bárónéra.

Danglarsné, ki harminchat éve dacára még most is kiváló szépség volt, egy kis berakott fāju zongora előtt ült, Lucien Debray pedig egy asztal mellett lapozgatott valami albumban.

Lucien egyet s mást elmondott már a grófról a bárónénak. Emlékezhetünk, mily nagy hatással volt Monte Cristo a vicomte reggelije alkalmával valamennyi egybegyült vendégre; bármily elfásult is volt Debray, rá is hatnia kellett, s a maga módján már beszámolt róla a bárónénak. Danglarsné kíváncsisága, mit útikalandjainak elbeszélése közben már Morcerf is fölidézett, az új részletek elbeszélése után tetőpontra hágott. A zongora és az album nem is volt egyéb most egy kis társadalmi fogásnál, mellyel az elfogultságot könnyebben lehet palástolni. A báróné oly szeretetreméltó mosollyal fogadta férjét, aminőhöz Danglars egyáltalán nem volt hozzászokva. A gróf meghajlását ceremóniás, de szíves üdvözléssel viszonzta.

Lucien úgy üdvözölte, mint félig-meddig már ismerősét, Danglars kezeit pedig baráti bizalmassággal szorította meg.

- Báróné, engedje meg, hogy bemutassam önnek gróf Monte Cristot, kit egy római pályatársam a legkedvezőbb ajánlattal utasított hozzám; egyetlen dolgot kell csak megsúgnom, amivel szép hölgyeink valamennyiének egyszerre elcsavarja a fejét: t. i. egy esztendő t. szándékozik Párisban tölteni és potom hat milliót szán erre az időre; a bálók, ebédek és ünnepek egész sorozatát sejtem, melyekből a gróf úr remélhetőleg nem fog bennünket kihagyni, valamint, hogy a mi apró kis estélyeinket sem fogja megvetni.

Bár a bemutatás ugyancsak rávallott a bankár otromba esetlenségére, maga az a körülmény, hogy ez az ember egy esztendő alatt hercegi vagyont fog elpazarolni, Danglarsné érdeklődését most még határozottabban fölkelte.

- Mikor érkezett, uram? - kérdezte a báróné.

- Tegnap délelőtt, asszonyom.

- Szokása szerint természetesen most is a világ másik végéről.

- Ezúttal csupán csak Cadixból, asszonyom.

- Rosszabbkor már nem is jöhetett volna. Páris nem nyújt semmi szórakozást nyáron; bálokról, ünnepekről, társas összejöveletekről szó sem lehet. Az olasz opera Londonban van, a francia mindenütt, csak Párisban nem és a Théâtre Français meg épen szünetel. Egyéb

szórakozásunk sem marad hátra, mint az a néhány nyomorúságos lóverseny a Mars mezőn és Satoryban. Ön is fog futtatni, gróf úr?

- Én mindenre kész vagyok, asszonyom, amit Párisban cselekszenek, ha elég szerencsés leszek olyan valakire akadni, aki kellőképpen megismertet a francia szokásokkal.

- Ért a lovakhoz, gróf úr?

- Életem javarészét keleten töltöttem, s asszonyom bizonyára fogja tudni, hogy a keletiek csupán két dolgot becsülnek valamire ezen a világon, még pedig a telivér lovakat és a szép asszonyokat.

- Lehetett volna annyira udvarias, gróf úr, hogy az asszonyokat említette volna meg előbb.

- Ebből láthatja, asszonyom, mennyire igazam volt az imént, mikor kívántam magamnak valakit, ki otthonossá tegyen a párisi levegőben.

Ebben a pillanatban Danglarsné első komornája lépett be, s néhány szót súgott úrnője fülébe.

Danglarsné elsápadt.

- Lehetetlen! - mondta.

- Tiszta igazság, asszonyom, - felelt a komorna.

A báróné férje felé fordult.

- Igaz-e, uram?

- Micsoda, kérem szépen? - kérdezte Danglars észrevehető nyugtalansággal.

- Amit ez a leány mond.

- Mit, mit mond?

- Azt mondja, hogy a kocsis nem találja lovaimat az istállóban, mikor be akartam fogatni; mit jelentsen ez, uram?

- Hallgasson meg, asszonyom.

- Nagyon is szívesen, uram, mert végtelenül kíváncsi vagyok, hogy mit fog mondani; ez urak legyenek közöttünk a bírák, s én magam mondom el, hogy van a dolog. Uraim, Danglars bárónak tíz lova van az istállóban; e tíz közül kettő az enyém; gyönyörű állatok, Páris legszebb lovai, de hiszen ön ismeri az én almásszürkéimet, Debray úr! Holnapra kölcsön ígértem a fogatot Villefortnének, s a lovak eltűntek. Danglars bizonyára eladta őket néhány ezer frank nyereségért. Oh ezek a kalmárok, micsoda alantjáró népség!

- Asszonyom, azok a lovak túlságosan is tüzesek voltak hintó elé fogva, s néhányszor már szörnyű aggodalmat állottam ki ön miatt.

- Ej, hiszen tudja, hogy Páris legnyalkább kocsisát fogadtam meg, aki egyenesen ezek mellé termett, hacsak azt is el nem adta a lovaimmal.

- De édesem, hiszen talállok én még olyanokat, különbeket is, csak hogy azok békés természetű, szelid állatok lesznek, s nem ijesztgetnek lépten-nyomon halálra engem.

A báróné vállat vont és mélységes megvetéssel nézett az urára.

Danglars nem látszott észrevenni ezt a megvető mosolyt és Monte Cristo felé fordult:

- Valóban sajnálom, hogy nem ismerhettem meg korábban, gróf úr; ön most rendezkedik be, ha nem csalódom?

- Igen, most igyekszem rajta.

- Fölajánlottam volna önnek azt a két lovat. Higgye el, potom áron vesztegettem el, csak hogy valami baj ne történjék velük, mert az efféle szilaj jószág csak fiatal embernek való.

- Köszönöm szíves ajánlatát, de délelőtt vásároltam meglehetősen és épen nem drága lovakat. Ön is ért hozzá, Debray úr, nézze meg.

Míg Debray az ablakhoz lépett, Danglars a felesége mellé oldalgott.

- Valaki rengeteg összeget ajánlott ezért a két lóért. Valami bolond, aki két kézzel szórja a pénzt, ma reggel hozzám küldte az embereit és szó, ami szó, tizenhatezer frankot nyertem azon a fogaton; sohse duzzogjon édesem, négyezer frankot adok belőle önnek, kettőt Eugénienek.

Danglarsné főtől talpig végigmérte az urát.

- Káprázik a szemem? - kiáltott föl egyszerre Debray az ablak mellett.

- Mit mond?

- Hogy vagy a szemem káprázik, vagy csakugyan az ön lovai vannak a gróf hintájába fogva.

- Az én almásszürkém! - kiáltotta a báróné és az ablak felé rohant.

- Igen, igen, csakugyan azok.

Danglars nagyon megzavarodott.

- Lehetséges volna? - fordult felé Monte Cristo színlelt csodálkozással.

- Hihetetlen! - mormolta a bankár.

A báróné sűgött valamit Debraynak, ki azonnal félrevonta Monte Cristot.

- A báróné óhajtaná tudni, mennyiért adta el a férje a fogatot?

- Nem tudom egészen határozottan, az intendánsom lepott meg vele, de azt hiszem, harmincezer frankot fizetett érte.

A követ megvitte a feleletet a bárónénak.

Danglars szörnyen meg volt zavarodva; még mintha a gróf is megszánta volna.

- Lássá, mily hálátlanok az asszonyok, - vigasztalta - az ön aggódo figyelme meg sem illette a bárónét; a hálátlan szó meg nem is helyes kifejezés, gyermekességet kellett volna mondanom. De hiszen ön jól tudja, hogy a veszedelmes és tiltott dolog mindig legkedvesebb az asszonyok előtt, legokosabban teszi hát báró úr, ha egész nyugodtan engedi a maga feje szerint cselekedni. A nőkkel szemben ez a leghelyesebb eljárás; ha azután fejje mennek a falnak, ám lássák, ők az okai, a férfi Pilátusként moshatja a kezeit.

Danglars nem válaszolt, érezte, hogy rettenetes zivatar van készülóban; a báróné haragosan összevont szemöldökei már megjósolták az égiháborút; Debray nem akarta útját állni a kitörésnek és sürgös dolgait adva ürügyül, eltávozott. Monte Cristo sem akart tovább maradni, nehogy elveszítse a már meghódított területet, s hirtelen ajánlva magát, martalékul hagyta a bárót Danglarsné asszony bösz haragjának.

- Pompás, - gondolta magában Monte Cristo - oda jutottam, ahová akartam; kezembem van a házi béke kulcsa, s egy csapással két legyet ütöttek; mily szerencse!... hanem azért nagyon sajnálom, hogy nem ismerhettem meg Eugenie kisasszonyt. Ej, földolog, hogy Párisban vagyunk, ami halad, el nem marad!...

Ilyen elmélkedések között robogott hazafelé.



Két óra múlva Danglarsné asszony rendkívül kedves levelet kapott Monte Cristótól, melyben a gróf kijelenti, hogy párisi szereplését nem szeretné azzal megkezdeni, hogy egy szép asszonyt kétségbeejtessen, s tisztelettel kéri, fogadja vissza szívesen a lovait.

Még az eredeti lószerszámot is rájuk rakatta, csak a hám aranyrózsáiba foglaltatott egy-egy gyémántot.

Danglars is kapott levelet tőle.

Bocsánatot kért benne, hogy ilyen keleti módon küldi vissza a báróné lovait.

Monte Cristo Ali kíséretében még Auteuilbe is ellátogatott este.

Másnap, úgy három óra tájban megcsendült az Alit hívó harang; a néma megjelent a küszöbön.

- Ali, te többször említetted már nekem, hogy ügyesen veted a pányvát.

Ali büszkén vetette föl a fejét.

- Jól van, és le tudnál vele kapni a lábáról egy bikát?

Ali igent bólintott rá.

- Hát egy tigrist?

Ali ugyanoly módon válaszolt.

- Vagy egy oroszlánt?

Ali utánozta a pányvavető mozdulatot és könnyebb megérthetés végett el is bődült mellé.

- Értem, értem; vadásztál is már oroszlánra?

A núbiai büszkén intett rá igent.

- De meg tudnál-e állítani két nekivadult lovat?

Ali mosolygott.

- Akkor hát figyelj rám. Nemsokára ugyanaz a két almásszürke ló, amely tegnap még az enyém volt, megbőszülve erre fog ragadni egy kocsit. Ha törik, szakad is, azt a kocsit meg kell állítanod itt a kapu előtt.

Ali lesietett az utcára, s a sarkával egy bár láthatatlan, de jelnek elég érthető vonalat húzott a kövezeten; azután ismét fölment és arrafelé bökött a hüvelykével.

A gróf gyöngéden megveregette a vállát; evvel szokta kifejezni meglepetését. Ali azután elment a ház elé és a kapu sarokkövén letelepedve nyugodtan pőfékelt hosszuszáru csibukjából; Monte Cristo azután már nem is törődött vele többé.

Hanem úgy öt óra tájban, amikor a kocsinak érkeznie kellett, már észrevehető volt rajta némi nyugtalankodás; fel-alá járkált a szobában, időnként kitekintve, hallgatózva, majd egészen kihajolva az ablakon, mely alatt Ali oly szabályossággal fujta a füstöt, mintha a világon egyéb gondja sem lett volna.

Egyszerre éktelenül lármás robogás hallatszott a távolban, mely azonban villámgyorsasággal közeledett; azután hirtelen látható lett egy hintó, melynek kocsisa a nekibőszült, vadul horkoló, vérbenforgó szemű, tajtékzó paripákat nem tudta többé fékentartani.

A hintóban, egymást szorongó aggodalommal átölelve, egy fiatal nő és egy hét-nyolc esztendő gyermek remegtek, a rémülettől még a segélyhívásra is képtelenül; ha a kocsi véletlenül megzökken valami kiálló kődarabon, menthetetlenül darabokra szakad. Őrült száguldozással robogott végig az út közepén s a járókelők rémült sikoltozása az egész utcát betöltötte.

Ali most már elhajította csibukját s kirántva a pányvát, úgy oda pöndörítette az egyik ló lábai közé, hogy háromszor is ráhurkolódott; a szédítő vágatást azonban még ez sem vágta ketté, a ló csak három-négy lépésnyi ugrás után zuhant a kocsirúdra, melyet összetörve megrémítette a másik lovat is, s az remegő inakkal hirtelen megtorpant. A kocsis fölhasználva e pillanatot, leugrott a bakról, hanem Ali már akkor megragadta vasmarkával a másik ló orrát, mely tüszkölve, fújva, hörögve rogyott le a párja mellé. Mindez egy szempillantás alatt történt.

Hanem azért mégis elég idő volt arra, hogy annak a háznak az ura, hol a baleset történt, hirtelen odasiessen a szolgálival. Mikor a kocsis fölnyitotta az ajtót, fölkapta a hölgyet, ki egyik kezével még most is görcsösen kapaszkodott az ülésbe, másik kezével elalélt fiacskáját szorítva magához.

Monte Cristo bevitte mindkettőjüket a szalonba s a kerevetre ültetve bátorította:

- Nincs mitől tartania többé, asszonyom, szerencsésen megmenekült.

A nő fölcusdott már, de felelet helyett minden könyörgésnél ékebben szóló arckifejezéssel mutatott a fiára.

A gyermek még mindig nem tért eszméltre. A gróf megvizsgálta s megnyugtatta az anyját:

- Nem történt semmi baja, csak az ijedtség vette el az eszméletét.

- Óh, uram, - kiáltott föl a kétségbeesett anya, - ugy-e csak azért mondja, hogy megnyugtasson? Nézze minő halvány! Édes, szép magzatom, Édouardom, beszélj hát, felelj! Orvost, orvost hamar! Mindenem azé, aki megmenti fiamat!

Monte Cristo igyekezett megcsillapítani a siránkozót s egy faliszekrényéből kis aranykarikás üvegcét vett elő, s vérvörös tartalmából egyetlen csöppet hullatott a gyermek ajkai közé.

A fiu azonnal fölnyitotta szemeit, bár arca még mindig fehérebb volt a falnál.

Anyja szinte őrjöngött örömében.

- Hol vagyok? - rebegte zokogva. - Kinek köszönhetem fiam életét azok után a rettenetes gyötrelmek után?

- Olyan embernél van, asszonyom, ki végtelenül örül, hogy elháríthatta önökről a bajt.

- Óh, átkozott kíváncsiság!... Egész Páris csak Danglarsné pompás lovairól beszélt s én elég bolond voltam megkívánni őket egy napra.

- Hogyan, - kiáltott föl a gróf kitűnően játszott meglepetéssel, - ezek a bárónő lovai?

- Igen, uram; ismerőse talán?

- Danglars báróné?... Tegnap óta vagyok oly szerencsés, hogy ismerőseim közé számíthatom s kétszeresen örülök, hogy megmenthettem a veszedelemtől, mely e lovak által érhetne volna, mivel a lovak tegnap még az enyémekek voltak, de a báróné, kinek tudta nélkül kerültek hozzám, annyira sajnálta, hogy újra följánlottam őket neki s most tulajdonképpen én lettem volna oka a bajnak.

- Ön tehát az a Monte Cristo gróf, kiről annyit beszélt nekem tegnap Hermine?

- Igen, asszonyom.

- És én uram, Héloïse de Villefort vagyok.

A gróf oly módon üdvözölte, mintha most hallaná e nevet életében először.

- Mily végtelenül hálásan fog önre gondolni Villefort is!... Mert elvégre is mindkettőnk életét önnek köszönheti. Az ön derék szolgájának lélekjelenléte nélkül már szétroncsolt tagokkal hevernénk az utca kövein.

- Higyje el, asszonyom, még most is borzongok, ha arra az őrült vágtatásra gondolok.

- Remélem, nem fogja ellenezni, hogy annak a derék embernek méltó jutalmat adjak önfeláldozó hősiességeért.

- Bocsásson meg, asszonyom, de határozottan arra kell kérnem, hogy sem dicsérő szóval, sem jutalommal ne kényeztesse el, mert még meg találja szokni. Ali rabszolgám, s mikor önöket megmentette, csupán nekem szolgált, ami kötelessége volt.

- De hiszen életét is kockáztatta, - mondta Villefortné, kire nagy hatással volt ez a határozott kijelentés.

- Az az élet az enyém, asszonyom, mert annak idején én mentettem meg.

Villefortné elhallgatott; rövid merengésében talán éppen erre az emberre gondolt, ki egy csapásra oly nagy érdeklődést keltett maga iránt mindenkiben.

E rövid hallgatás alatt a gróf kedvére nézegethette a gyermeket, kit anyja csókjaival halmozott el. Apró vézna csemete volt, hófehér arcbőrű, amilyenek a vöröshaju gyermekek szoktak lenni, bár a fésűvel hadilábon álló dús fürtői szénfekete hullámokban omolva vállaira, fekete keretből ragyogtatták elő fehér arcát, még élénkebbé téve sunyi alattomosággal hunyorgó szemeit; ajkai újra fölpirulva, finomak, bár kissé nagyobbak voltak a kelleténél; nyolc éves volt még csak, de koravén vonásai inkább tizenkettőre vallottak. Első mozdulata volt kitépni magát anyja dédelgető karjaiból és odarohanni a kis faliszekrényhez, melyből a gróf az orvosságos üveget szedte elő; nem sokat kérdezősködött, hogy szabad-e vagy nem, hanem az elkényeztetett gyermekek modorával azonnal neki látott az üvegek kidugaszolásának.

- Ne nyúljon hozzá, barátocskám, - szólt rá erélyesen a gróf, - veszedelmes dolgok vannak ottan s nemcsak meginni, de még belehelni sem tanácsos egyik-másikát.

Villefortné elsápadt és rémülten vonta ölébe fiát; hanem az ijedtség elmúltával ő maga is gyors, de nagyon sokat kifejező pillantást vetett a szekrénykére, mely nem kerülte el a gróf figyelmét.

Ebben a pillanatban lépett be Ali.

Villefortné láthatólag megörült neki s rámutatva mondta a fiának:

- Látod, Édouard, ez az a derék ember, aki élete kockáztatásával állította meg a bokros lovainkat. Köszönd meg neki te is szépen, mert nélküle bizony aligha meg nem haltunk volna mind a ketten.

A fiú ajkát biggyesztve, megvetően fordított neki hátat.

- Utálatosan csunya képe van.

A gróf olyanformán mosolygott, mintha az a gyermek megfelelt volna várakozásának; Villefortné pedig oly gyöngéd és hízelt szavakkal dorgálta meg, hogy ez a kis pirongatás aligha lett volna ínyére Jean-Jaques Rousseau-nak, ha a kis Édouardot véletlenül Émilének hívják.

- Lásd, Alim, - mondta arabul Monte Cristo, - ez a hölgy arra kérte a fiát, hogy köszönje meg neked életük megmentését, de a kölyök avval utasította vissza, hogy förtelmesnek talál téged.

Ali a gyermek felé fordította értelmes arcát, de még Monte Cristo is csak orrlikainak tágulásáról vette észre, hogy a núbiai szíven találta ez a megvetés.

- Uram, - mondta Villefortné, már útra készülöben, - állandóan ebben a házban tartózkodik?
- Nem, asszonyom, ez csak nyaralóféle; tulajdonképpen lakásom a Champs-Élysées 30. száma alatt van. De látom, teljesen lecsillapultak már és haza óhajtanak menni. Ugyanezeket a lovakat most az én kocsimba fogják befogni és Ali, ez a csúnya képű bácsi, - folytatta a gyermekre mosolyogva, - hazaszállítja önöket, mialatt az önök kocsisa valahogy összeigazíthatja a megrongált hintót. Ha úgy, ahogy lehetséges, rendben van a kocsi, azonnal el fogom küldeni Danglarsnéhoz.
- Hanem én a világért sem bízom magamat többé azokra a lovakra.
- Csak bízza magát rájuk bátran, asszonyom, meg fogja látni, hogy Ali kezei alatt úgy megszeliidül mind a kettő, mint a kezes bárány.

Ali már forgolódott a lovak körül, bár csak nehezen tudta lábra állítani őket. Ecetbe mártott szivaccsal mosogatta tajtéktól mocskos orrukat és halántékukat, mit a két nemes állat egész testében reszketve bár, békén tűrt.

Azután a megrongált kocsi megbámulására összeverődött tömeg szemeláttára befogta a lovakat a gróf kocsijába, fölugrott a bakra s a nézők legnagyobb bámulatára, kik még csak az imént látták oly vadul rohanni a két megfégezhetetlen paripát, ostorának félelmes suhogtatása dacára sem tudta ügetésre nógatni a híres két almás-szürkét s bizony két óra is betelt, míg a szomorúan kocogó fogattal megérkeztek Villeforték Faubourg Saint-Honorébeli palotája elé.

Alig érkeztek haza, a lejátékozott családi jelenet után Villefortné asszony azonnal asztalhoz ült és Danglarsnénak, kedves barátnőjének a következő levelet írta:

«Kedves Hermine!

Csodálatos módon éppen az imént mentette meg életemet gróf Monte Cristo, kiről annyit beszélünk tegnap s kiről nem is álmodtam, hogy még ma megismerhetem. Ön, kedvesem, annyira lelkesedett érte tegnap, hogy én nem győztem eléggé mosolyogni felette, de ma már belátom, hogy az a lelkesedés nemcsak hogy megilleti azt az embert, de szinte kevesebb még, mint amennyit érdemel. Lovai Renelagh közelében megbokrosodva úgy elragadtak, hogy drága Édouardommal egyetemben aligha maradunk épségben s talán a legelső útbaeső falon zúzódtunk volna szét, ha egy szerencsen, egy núbiai vagy micsoda, szóval a grófnak egy fekete szolgája egy intésére a lovak elé nem veti magát s élete kockáztatásával meg nem állítja a vadul száguldó paripákat. Még most is csodálom, hogy életébe nem került ez a vakmerő vállalkozás. A gróf azonnal lefutott hozzánk s mindkettőnket föl vitt szobájába s elalélt fiacskámat csakhamar életre keltette. Az ő kocsijában tértem haza, az önét valószínűleg csak holnap fogja visszaküldeni. Lovaira alig lehet ráismerni azóta; oly csüggedten járnak, mintha röstelnék, hogy egy ember fékezte meg eszeveszett futásukban. A gróf nevében mindjárt azt is megírom, hogy a szokott abrak helyett egy-két napig csak árpát adjanak nekik, pihentessék s két nap múlva ismét olyanok lesznek, mint azelőtt, vagyis rettenetesekek, legalább az én szememben.

Isten önnel! A kocsizást nem akarom megköszönni, bár ha jól felgondolom, hálátlan-ságot követek el, hiszen éppen a megbokrosodott lovaknak köszönhetem, hogy megismerhettem a grófot, kit, millióiról nem szólva, oly érdekesnek és különösnek talállok, hogy minden áron tanulmányozni fogom, még akkor is, ha ugyanazokkal a lovakkal kellene még egyszer megtennem azt az utat.

Édouard bámulatos lelkierővel viselte el a balesetet.

Elájult ugyan, de egyetlen sikoltását sem hallottam, még azután sem fakadt könnyekre. Persze, ön azt fogja mondani, hogy anyai szeretetem vakít el annyira, de higgye el, hogy törhetetlen vaslélek lakozik abban a törékeny, vézna teremtésben.

Valentine köszönti a bájos Eugéniát; önt pedig szívből üdvözlí:

Héloíse de Villefort.»

«U. i. - Találjon ki valamít, hogy ísmét megláthassam a grófot, mert minden áron látni akarom. Egyébként már nógattam Villefort-t, hogy látogassa meg; remélem, hogy a látogatást viszonzozni fogja.»

Estére már közzájón forgott az auteuili esemény; Albert avval köszöntött be anyjához, hogy Château-Renaud a Jockey-Clubban, Debray a miniszternek ujságolta el, sőt még Beauchamp is húsz sornyi napihírrrel emlékezett meg e nemes idegenről, ki a mágnáshölgyek szemében most már valóságos hőssé lett.

Valósággal zarándokoltak Villefortékhoz, hogy közvetlenül Villefortné szájából hallhassák meg az érdekes kalandot, minden részleteivel egyetemben. Villefort pedig, már csak a házi-béke kedvéért is, feketekabátosan, fehérkeztyűsen, s még az este elhajtattott a Champs-Élysées 30. száma alá.

## **XVII. Ideológia.**

Ha Monte Cristo bennszülött párisi lett volna, mindenesetre többre becsülte volna Villefort látogatását.

Ez a derék úr mindenkor bejáratos volt az udvarhoz, akár az idősebb, akár az ifjabb ág viselte a koronát, s akár haladó, akár maradi párton volt az ország miniszterelnöke; mindenre alkalmasnak találták, mint általában mindazokat szokták, akik politikai értelemben még nem vallottak kudarcot; irigye volt bőven, de néhányan ugyancsak tölték a szekerét, anélkül azonban, hogy bárki is szerette volna; ilyenformán jutott föl Villefort úr arra a magaslatra, melyet hivatalos minőségben elfoglalt, s e magaslaton meg is vetette a lábát, mintha Harlay vagy Molé lett volna. Szalonjában második felesége és első házasságából származó, alig tizennyolc esztendőös leánya, a már szinte vallássá lett hagyományos etiquette szellemében vezették a társalgást. Fagyos udvariasság, az uralkodó kormányhoz való föltétlen ragaszkodás, mélységes megvetése minden teóriának és minden teoretikusnak, teljes és tökéletes gyűlölete az ideológiának: - ezekben összegeződik Villefort külső-belső, nyilvános és magánélete és életfelfogása.

Nemcsak hivatalnok, hanem egy kissé diplomata is volt. A régi uralom alatt tett szolgálatai, az elébbi kormányról tett mindenkor tiszteletteljes és gáncsolhatatlan nyilatkozatai segítették magát az új udvarnál is behízelegnie, s mivel sok mindenfélét tudott, nemcsak kíméletből tartották meg, hanem tanácsért is fordultak hozzá olykor. Lehet, hogy másként történt volna a dolog, ha sikerül tőle megszabadulniok, hanem Villefort bevágta útját minden efféle kísérletnek és a lázadó hűbérurak példájára, megerősített bástyák mögé vonult. Vala pedig az ő erőssége a királyi ügyészi hivatal, melynek csodálatos módon ki tudta aknázni minden előnyét, s melyről csak akkor mondott volna le, ha megtörve semlegességét és végképp elpártolva a kormánytól, képviselővé választatta volna magát.

Általában nem igen tett, de nem is fogadott látogatásokat. Elvégezte helyette a hitestársa, s a világ meg sem ütközött rajta, mert visszavonultságát mindenki hivatalos gondjainak és sokoldalú elfoglaltságának róta föl, pedig számítás volt az egész, az arisztokratikus gőg hatásvadászó elvének egyszerű alkalmazása: «Tégy úgy, mintha megbecsülnéd tenmagadat és mások is megbecsülnek»; mennyivel kitünőbb axióma a mi társadalmunkban a görögöknél: «Ismerd meg tenmagadat», melyet manapság százszorta könnyebben és hasznosabban helyettesítünk: «Ismerj meg másokat!»

Barátai hatalmas pártfogóra találtak Villefortban, hanem annál félelmetesebb, annál elkeseredettebb ellenségre a támadói; a közömbösökkel szemben maga volt a megtestesült, sérthetetlen törvény; arca érzéketlen, tekintete többnyire bágyadt, fénytelen, alkalomadtán éles, fenyegető és átható; ilyen volt ez az ember, kinek talapzatát négy egymásra következő forradalom vetette és szilárdította meg.

Olyan híre kelt, mintha nálánál közönyösebb és elfásultabb ember már nem lett volna az egész országban; minden esztendőben adott egy-egy bált, hanem csak egy negyedőrára jelent meg a vendégei között, vagyis háromnegyed órával rövidebb időre, mint a király az udvari bálon; színházban, hangversenyekben nem látták soha; társaságban egyáltalán vajmi ritkán volt látható, s ha elvértve mégis csak megjelent valahol egy whist-partiera, siettek méltó társat találni hozzá, ami természetesen csak olyankor sikerült, ha legalább egy követ, püspök, herceg, valami fő-fő hivatalnok, vagy özvegy hercegné vállalkozott e kitünő szerepre.

Ilyen volt az az ember, kinek a fogata most Monte Cristo kapuja elé robotgott.

A gróf, asztala fölé hajolva, éppen a Szent-Pétervárról Kinába vezető utat tanulmányozta a térképen, mikor a komornyik bejelentette a látogatót.

A királyi ügyész szakasztott olyan kimért és fontos képpel lépett be, mintha a törvényszéki ülésterem küszöbét lépte volna át; még mindig ugyanaz, vagy jobban mondva, ugyanannak az embernek folytatása volt, akivel Marseilleben még mint helyettes ügyésszel találkoztunk. A törvényeihez mindenkor következetes természet rajta is csak annyit változtatott, mint amennyit a haladó korral változtatnia kellett. Akkoriban karcsu volt, most sovány; valamikor halvány, most sárga; szemei mélyen beestek és aranykeretes csiptetője volt arcának legfőbb ékessége; fehér nyakkendőjét kivéve, fekete volt rajta tetőtől talpig minden, s ezt a gyászos szövetséget csak a gomblyuka táján szakította meg egy kis keskeny vörös szalag, mely olyan volt, mintha valaki vérbe mártott ecsetet húzott volna végig a kabátján.

Bármennyire uralkodott is magán Monte Cristo, mégis látható érdeklődéssel szemlélte ezt az embert, ki már hivatalánál fogva bizalmatlan és gyanakodó lévén, nem sokat adott a társaságban keringő mende-mondákra, s inkább valami új teret kereső iparlovagnak, vagy csődbe jutott bank zsírján hízott világcsalónak tartotta a Monte Cristo néven nevezetességre jutott nemes idegent, mint a Szent-Szék hercegének, vagy az Ezeregyéjszaka csodás hatalmu szultánjának.

- Uram, - szólalt meg Villefort azon az éles, rikácsoló hangon, melyet hivatalos működése közben a szószéken használt, s annyira megszokott és annyira gyönyörködött benne, hogy nem is tudta már, de nem is akarta volna levetkezni többé - uram, az a rendkívüli szívesség, mellyel tegnap nőmet és fiamat kitüntette, kötelességemmé tette, hogy személyesen mondjak érte köszönetet. Sietek leróni e tartozást, fogadja hálám legőszintébb kifejezését.

Szemei beszédközben egy pillanatra sem vesztették el rideg, hivatalos kifejezésüket. Még ezt a néhány köszönő szót is a királyi ügyész ellentmondást nem tűrő hangján mondta el, azzal a peckes magatartással, amire tányérnyaló hivatalnokai azt a hízelgő bókot szokták alkalmazni, hogy olyanná teszi, mintha a törvény megelevenedett szobra volna.

- Uram, - válaszolt a gróf, rideg fagyosságban mivel sem maradvá mögötte, - rendkívül örülök, hogy egy fiú életét megőrizhettem az anyának, mert az anyai szeretet mindenekfölött való szent érzelem; s éppen azért, mivel annyira örülök e véletlennek, ön minden tekintetben föl van mentve a hálálkodástól; ha azonban mégis fölkeres vele, tisztelettel fogadom és annál inkább megbecsülöm, hanem azért be kell vallanom, hogy az ön elismerése távolról sem elégít ki annyira, mint az önmagammal való meglelégedés.

Ez a nem várt támadás egy kissé kihozta sodrából az ügyészt; úgy megremegett, mint a vasba-öltözött vitéz, akinek a vértjén nagyot koppan az öklelőfa; megvető mosolyra görbült ajka világosan elárulta, hogy Monte Cristot nem tartja rangbeli embernek.

Szeretett volna másra térni és maga körül tekintett, hogy valami alkalmas tárgyat találjon a megakadt társalgás folytatására.

Megpillantotta az asztal hosszában kiterített térképet, mely beléptekor a grófot foglalkoztatta. Kapott rajta.

- Foglalkozik a földrajzzal is, uram? Kimeríthetetlen tudomány az, s önnek, ki annyi országot bejárta már, különösen kedves lehet.

- Igen, uram, ugyanúgy kísérleteztem az emberekkel mint ön, csak hogy tömegekben és nem kivételes egyéneken tanulmányoztam a lélektant. Ugy vélem, hogy az egészről könnyebben következtethetek az alkotó részre, mint megfordítva. A mennyiségek tudományának örök sarkigazsága, hogy az ismertről haladjunk az ismeretlen felé... De foglaljon helyet, kérem!

Monte Cristo egy karosszékre mutatott, melyet Villefort maga volt kénytelen közelebb gördetni hozzá, ő maga pedig abban foglalt helyet, amelynek könyöklőjén az ügyész beléptekor térdelt, s ilyenformán csak félig fordult a vendége felé. Háttal az ablakhoz, a térképre könyökölve, elmosolyodott a helyzeten, mely hasonló volt a Morcerf és Danglars urakkal folytatott első eszmecsseréhez, ha nem a beszélgetés tárgyát illetően, hanem a társalgók között való viszonyt tekintve.

- Ön bölcselkedik, - szólt egy kis idő múlva Villefort, ki összeszedve magát, erőt gyűjtött kemény ellenfelével megbirkózni, mint az atléta. - Szavamra mondom, ha nekem sem volna semmi tennivalóm, mint önnek, nem választanék magamnak ily szomorú foglalkozást.

- Igaza van, uram, mert az ember csakugyan ocsmány féreg az előtt, aki mikroszkóppal vizsgálhatja. Hanem, ha jól hallottam az imént, azt tetszett mondani, hogy nékem semmi dolgom sincsen. Mit gondol, uram, van-e valójában önnek? Vagy hogy világosabban tegyem föl a kérdést, megérdemli-e, hogy valaminek nevezzük azt, amit ön cselekszik?

Ez a második, még keményebb csapás ugyancsak érzékeny részén sebezte meg az ügyészt; nem volt szokva hivatalos fontosságának ilyen mérlegeléséhez, s ezt a paradoxont, legalább ilyen formában, most hallotta életében először.

Nem is késett soká a felelettel.

- Ön idegen és tájékozatlan a mi ügyünkben, uram, hiszen mint maga monda, élete javarészt keleti népek között töltötte, arról tehát fogalma sem lehet, mily óvatosan kimért mederben folyik nálunk az igazságszolgáltatás, mely a barbár népek között oly hamarosan elkészül az ítélettel.

- Jól van, elfogadom, hanem azért mégis csak a régi *pede claudo*-t látom benne. Jól ismerem az efféle dolgokat, mert minden népek között elsősorban a törvényekkel foglalkoztam, s a világ minden népének büntető jogát a természeti joggal összehasonlítva, arra az eredményre jutottam, hogy éppen a kezdetleges, félművelt népek törvénye van az isteni törvényhez legközelebb, mivel a visszatörlesztés elvén alapszik.

- Ha nálunk is ilyen fölfogás uralkodna, hamarosan lesóványodnának a büntető törvénykönyv fölői, s beválna az, amit az imént tetszett mondani, hogy a hivatalnokoknak tényleg alig akadna dolguk.

- Még elkövetkezhetik az az idő, hiszen tudjuk, hogy az emberiség minden új találmányával az egyszerűsítésen munkálkodik, mert egyedül az egyszerű lehet valóban tökéletes.

- Hanem addig is, míg bekövetkezik ez az áldott kor, használatban marad a mostani büntető törvénykönyv, mely kétségkívül sok ellentmondást foglal magában, nem hiába szűrődött le három hatalmas nép, a római, a gall és a frank joggyakorlatából. Hanem azt már meg kell engednie, hogy nehéz munkába kerül e törvények szellemébe hatolni, valamennyit megtanulni, még pedig úgy, hogy mindenkor alkalmazni tudjuk.

- Elismerem; hanem amennyit ön a francia törvényekkel foglalkozott, ugyanannyit foglalkoztam én nemcsak evvel, hanem a föld minden népének törvénykönyvével: az angollal, törökkel, japánnal, hinduval, s éppen olyan jól tudtam alkalmazni valamennyit mint a franciát; így hát azt hiszem teljes joggal állíthatom, hogy viszonyítva az én tanulmányaimhoz, ön még vajmi keveset végzett, s töméntelen sokat kellene még tanulnia.

- És miért tanulta ön mind e dolgokat tulajdonképpen? - kérdezte elbámulva Villefort.

Monte Cristo mosolygott.



- Ugy veszem észre, hogy dacára kiváló hírének, ön is csak a leganyagibb, legközönségesebb társadalmi szempontból tekinti a dolgokat; kezdi az emberen és vele is végzi, vagyis a legszűkebb, legkorlátozottabb határok között mozog, mely békóba verheti az emberi értelmet.

Villefort kezdett belezavarodni ebbe a beszélgetésbe.

- Magyarázza ki magát bővebben, nem értem önt.

- Csak annyit mondtam, kérem, hogy a társadalmi rendszerben ön csak magát a gépet látja, talán az utolsó kis csavarig, de a gépészt, e nagy mechanizmus urát és kormányzóját nem veszi észre; azokat látja csupán maga körül, kiknek a miniszter vagy a király írta alá a kinevezési okmányát, de azok elkerülik figyelmét, kiket Isten az érdemtelmes urak, miniszterek és királyok fölé helyezett, nem olyan rendeltetéssel küldve őket a világba, hogy elfoglaljanak egy bizonyos helyet, hanem hogy magasztos küldetést végezzenek. Talán az emberi szervezet gyöngesége és tökéletlensége tesz sokakat ilyen vakká. Tóbiás is csupán mindennapi embernek tartotta az angyalt, ki eltávoztatta szemeiről a hályogot és Attilában is csak azt a hódítót látták a népek, mint minden más barbár hadvezérben, pedig mindkettőnek isteni küldetése volt, de nem értette volna senki meg, ha ki nem jelenti az egyik, hogy:

«Én vagyok az Úr angyala!» - a másik pedig, hogy:

«Én vagyok az Isten ostroma!»

Villefort most már nem tudta, hányadán van s bolond-e az, aki neki mindezeket mondja, vagy részeg.

- Eszerint tehát ön is ilyen kiváltságos isteni küldöttnek tartja magát?

- Miért ne?

- Bocsásson meg, uram, de mikor beléptem önhöz, fogalmam sem volt arról, hogy oly emberre fogok találni, ki szellemben és tudásban egyaránt annyira felülmúlja az átlagos társadalmi embert. Nálunk, a romlásba taszító civilizáció szerencsétlen áldozatainál szokatlan dolog, hogy egy roppant vagyonnal rendelkező főúr társadalmi problémák megoldásával és a bölcsészet álmodozó elméleteivel foglalkozzék, mikor legfőljebb azok számára lehet vigasztaló hatással, kiket földi javakkal nem áldott meg a sors.

- Ugyan mondja kérem, sohasem találkozott még egyetlen kivétellel sem azalatt az idő alatt, míg magas polcára följutott? Nem élesbítette meg tekintetét az emberlátás gyakorlatában, mit oly elkerülhetetlenül szükséges lehetőleg biztossá tenni az életben, hogy első pillantásra fölismerje az embert, ki útjába kerül? Az ön hivatása mellett, a törvény emberének, a jogcsavarás furfangos mesterének nincs-e szüksége arra a kis kutató acélpálcikára, hogy megmérje vele a szívek mélységeit, nincs-e szüksége arra a próbaköre, mellyel megállapítja, hogy minden emberi szív többé-kevésbbé nemes ércel elegyes keverékében mennyi a valóságos színarany?

- Szavamra mondom önnek, uram, határozottan zavarba hozott; így még nem hallottam beszélni senkit, sohasem.

- Csupán azért, mivel nem tud kivergődni a mindennapi emberek gondolkozásmódjából, s nem merészkedett még sohasem egyetlen hatalmas szárnycsapással a magasabb szférákba emelkedni, melyeket Isten kivételes, láthatatlan teremtményeivel népesített be.

- És ön azt állítja, hogy a mesebeli szférák valósággal megvannak és kivételes, láthatatlan lakói beleavatkoznak az emberiség dolgaiba?

- Miért ne? Vagy látja ön a levegőt, mely nélkül el sem tudna lenni?

- Tehát azokat sem láthatjuk, kikről az imént beszélt?

- Ha megengedi a Mindenható, hogy porköntöst öltsenek magukra, akkor igen; megérintheti, megtapinthatja őket, kézzel foghatók, és felelnek, ha kérdezi.

Villefort nem állta meg, hogy el ne nevesse magát.

- Sokért nem adnám, ha szembe kerülnék egyszer valami ilyen kiváltságos teremtéssel.

- Kívánsága már be is teljesült, uram; az imént is beszélt vele, sőt még most is vele beszél.

- Ön volna tehát?

- Eltalálta; én is egy vagyok közülök és alig hiszem, hogy valaha az enyémmhez hasonló helyzetben lett volna valaki. A királyok birodalmát hegységek, folyamok, népszokások, nyelvek, vagy tudom is én mik határolják; csak az enyémet nem határolja semmi, mert nem vagyok sem olasz, sem francia, sem hindu, sem amerikai, sem spanyol, nem tartozom e világon semmiféle nemzethez, - kozmopolita vagyok. Senki sem tudja, hol jöttem a világra s csak az Isten a megmondhatója, hol fogom elhagyni. Nem idegen előttem semmi nép szokása, s minden nyelvet beszélek. Ön talán született franciának tart, mert szakasztott oly tisztán beszélem e föld nyelvét, mint ön. De Ali, núbiai rabszolgám, meg van győződve, hogy arab vagyok. Bertuccio, az intendánsom, olasznak vél, Haydéem pedig görögnek. S így, mivel hazámnak egy országot sem vallok, nem szorulok semmiféle kormány védelmére, honfitársat, felebarátot nem ismerek, semmiféle okom sincsen a hatalmasok aggodalmaira, s könnyen lépem át az akadályt, melytől a gyenge visszariad. Két ellenségem van csupán, de ezek sem győznek meg soha, csak meg kell küzdenem velök és ez a távolság és az idő. A harmadik, a legfélelmetesebb: halandó voltom. Ez az egyetlen akadály, mely megkezdett utamon föltartóztathat, mielőtt célomat elérném; a többivel leszámoltam már. A bukást, veszedelmet, váratlan csapást, mit az emberek a sors változékonyságának neveznek, előre látom s nyugodtan fogadom, ha netalán elér. Ha nem halnék meg soha, örökké megmaradnék annak, aki most vagyok; ezért merészkedem olyan dolgokat mondani önnek, aminőket még a királyok ajkairól sem hallott soha, mert a királyoknak szükségük volt önre, a többi ember pedig rettegte, mert ki mondhatná a mi fonák társadalmi rendszerünk mellett egész biztossággal: «Én nekem nem gyűlik meg a bajom sohasem a királyi ügyéssel!»

- Ön maga sem, uram, mert attól a perctől fogva, hogy a francia földre tette a lábát, a dolgok természeténél fogva ön is a francia törvények alá került.

- Jól tudom, uram, - válaszolt Monte Cristo, - hanem ennek ellenében is van egy kitűnő módszerem, amelynek segítségével első dolgom, mielőtt idegen országba kerülök, mindazokat az embereket kifürkészni, akikre számíthatok, vagy akiktől tartanom kell s megvannak hozzá az eszközeim, hogy legalább is úgy kiismerjem, hogy bárki legyen is a királyi ügyész, ha netalán dolgom lenne vele valamikor, hamarabb zavarba kerülne, mint magam.

- Azt akarja talán ezzel mondani, - mondta egy kissé habozva Villefort, - hogy az emberi természet gyarló, s minden ember elkövethet életében valami... hibát?

- Hibát... vagy bűnt, - mondta teljes közönnyel Monte Cristo.

Villefort egy kissé ingerülten válaszolt:

- És ezek között az emberek között, akiket ön saját szavai szerint még felebarátjaiul sem ismer el: egyedül ön a tökéletes?

- Távrolról sem tökéletes, csupán kifürkészhetetlen. De hagyjuk el, már úgy veszem észre, önnek kellemetlen ez a tárgy; hanem azért tessék elhinni, hogy engem éppen oly kevésbé fenyeget az ön hivatalos hatalma, mint önt az én kifürkészhetetlen természetem.

Villefort attól tartott, hogy legyőzöttnek ismeri el magát, ha nem vitatkozik tovább, s ezért még élénkebben folytatta:

- Higyje el, uram, az ön lebilincselő társasága valósággal túlemelt a hétköznapiiságon, s ez a beszélgetés már több, mint egyszerű társalgás, szinte értekezésnek lehetne nevezni. Tudja, mily kegyetlen igazságokat szoktak kereken kimondani a sorbonnei teológusok, mint általában minden filozófus, vegyük mi is úgy a dolgot, mintha társadalmi teológiáról, vagy a teológiai filozófiáról vitatkoznánk, s engedje meg, hogy annak megfelelő egyenességgel mondjam a szemébe: Testvér, ne bízd el magad, mert ha mások fölébe kerekedtél is, fölötted is van még valaki, maga az Isten.

- Ő mindannyiunk fölött van, - mondta oly erős nyomatékkal Monte Cristo, hogy Villefort akaratlanul is összerezett, - Az emberekkel szemben tele vagyok göggel, mert a kígyók mindig készek megmarni, ki fölöttük áll s szét nem tiporja fejüket. Hanem Isten előtt megalázom magamat, ki a semmiből tett azzá, amivé lettem.

- Gróf úr, bámulom önt! - mondta Villefort, ki e különös párbeszédben először adta meg Monte Cristonak az arisztokratikus címet, az eddig használt egyszerű megszólítás helyett. - És ha ön valósággal olyan erős és hatalmas, valósággal oly kifürkészhetetlen, mint ahogy mondja, úgy joggal állítja magát különb embernek a többinél. Hanem azért önnek is kell lennie valami becsvágyának.

- És volt is, uram.

- Mi?

- Engem is, mint életében egyszer talán minden embert, föl vitt a Sátán a föld legmagasabb hegycsúcsára, s megmutatva onnan a nagy földkerekséget, úgy szólt hozzám, mint Krisztushoz hajdanában: «Ember fia, imádj engem és kívánj valamit!» Sokáig gondolkoztam fölötte, mert réges-régen táplálgattam a szívem mélyén már egy vakmerő büszke vágyat; így feleltem a Sátánnak: «Hallgass rám, Sátán; én már sokat hallottam a Gondviselésről, de sohasem láttam még megnyilatkozni a valóságban, úgy hogy nem is hiszek benne többé: azért hát én magam akarok a Gondviselés lenni, mert nincs a világon szebb, nagyobb és fölségesebb hivatás, mint jutalmazni és büntetni.» A Sátán lehorgasztotta fejét és fölsóhajtott: «Csalódotl, fiam, mondá, mert ha nem is látod a gondviselést, mégis fölötted van, csakhogy szintén láthatatlan, mint az atya, maga az Isten. Ha megnyilatkozásaiban sem vetted észre, csupán azért van, mert titkos és kifürkészhetetlen utakon jár. Én nem tehetek érted egyebet, mint hogy eszközévé teszek a Gondviselésnek.» Megalkudtunk s lehet, hogy lelkem üdvössége lesz az ár, hanem azért most is eladnám, ha még egyszer fölszólítana rá a Sátán.

Villefort bámulattal elegyes megdöbbenéssel nézett Monte Cristora.

- Vannak-e önnek rokonai, gróf úr?

- Nincsenek, uram, egyedül állok a világon.

- Az baj!

- Miért? - kérdezte Monte Cristo.

- Mert olyasmit láthatott volna, ami talán megtörte volna büszkeségét. És nem fél egyébtől, csak a haláltól?

- Attól sem félek, csak annyit mondtam, hogy egyedül a halál tartóztathat föl.

- És az öregség?

- Küldetésemet betöltöm, mielőtt megvénülnék.

- És ha beleőrül?

- Egyszer már közel voltam hozzá, de ön, mint jogászember ismeri azt az axiómát: *non bis in idem*.

- Van a halálon, öregségen és a megörülésen kívül még egyéb is, amitől retteghet, például a gutaütés, ez a villámcsapás, mely nem roncsolja szét, de amely mégis semmivé teszi. Ön az marad, aki volt és mégsem az többé; ön, aki Arielként csaknem angyal már, tehetetlen tömeggé lesz, mint Calibán, inkább állati, mint emberi életet folytatva; ezt nevezik egész közönségesen gutaütésnek. Ha már most esetleg kedve kerekednék énnálam folytatni egyszer ezt a társalgást, olyan ellenfélre találva bennem, aki fölfogja önt, de el van határozva meg is cáfolni, bátor leszek önnek bemutatni édesatyámat. Noirtier de Villefort urat, a francia forradalom rettegett jakobinusainak legvakmerőbbikét, ki nem járta ugyan be a földkerekség minden birodalmát, hanem segített megdönteni egyik leghatalmasabbat. Ő is ember, mint ön és szintén, ha nem is az Isten, hanem a Legfőbb Lény küldöttjének tartotta magát, s nem is a Gondviselés, hanem a Végső eszközöként viselkedett. És lássa, uram, azt a hatalmas valakit egy parányi ér kettépattanása tette semmivé, nem is egy nap, nem is egy óra, hanem egy másodperc alatt. Egyik napon a tősgyökeres jakobinus még szenátor, carbonaro volt, aki nevetve nézett a guillotinera, szembekacagott az ágyúkkal, és kinevette az alattomban működő tört, aki tréfára vette a forradalmat, és sakktáblának nézte Franciaországot, melyről parasztnak, bátyának és királynénak pusztulnia kellett, hogy a király mattá legyen, ez a Noirtier, ez a félelmetes ember, másnap már csak *a szánandó szegény Noirtier* volt, a magával tehetetlen aggastyán játékszere az egész ház leggyöngébb teremtésének, Valentinének, kis unokájának; néma, megdermedt tetem, ki csak azért tengődik szenvedések nélkül még közöttünk, hogy az anyag minden rázkódtatás nélkül föloszolhassék benne.

- Az ilyen szomorú látvány sem a valóságban, sem gondolataimban nem idegen már előttem; értek egy kissé az orvostudományhoz is, s kartársaim példájára magam is kerestem már nem egyszer a lelket élő testben és halottban; ez is láthatatlan maradt szemeimnek, mint a Gondviselés, hanem a szívem mégis csak föl tudja fogni. Sokrates, Seneca, Szent Ágoston és Gall óta versben, prózában százan is bizonyították már, amit most ön bizonyít; magam is belátom, hogy egy szeretett apa szenvedései mélyen megrendíthetik a fiú gondolatait. El, minden esetre el fogok menni, uram, s talán meggyarapszom az alázatosságban, mikor szemeim elé tárul majd az a látvány, mely gyászba borította az ön családját.

- Mélységes gyászba borította volna, ha maga az Isten nem adott volna vigasztalásul helyette mást. E sír fölé vánszorgó megtört aggastyánnal szemben két viruló élet mosolyog: Valentine, Renée de Saint-Méran kisasszonnyal való házasságomból származott leányom és Édouard, egyetlen fiam, kinek ön mentette meg az életet.

- És mit következtet ön abból, hogy a veszteség kárpótolva van?

- Azt következtetem, uram, hogy szenvedélyektől elvakított atyám oly bűnöket követett el, melyek elkerülik ugyan az emberi igazságszolgáltatást, de Isten ítélőszéke előtt elnyerik a méltó bünhődést, s mindenekfölött azt következtetem belőle, hogy Isten csak a valódi bűnöst akarta lesújtani, azért büntette meg egyedül őt.

Monte Cristonak csupa mosoly volt az arca, hanem a lelke mélyén fölébredt egy irtózatosszerű szózat, amitől futva-futott volna Villefort, ha meghallhatta volna.

Az ügyész beszélgetés közben fölállt, s már búcsúzóban mondta:

- A nagyrabecsülés érzelmével távozom el öntől, s remélem, hogy jobban megismerkedve ön is megbarátkozik velem, mert azt hiszem, magam sem vagyok mindennapi ember. Ami nőmet illeti, örökké hálás barátnőjévé tette.

A gróf meghajlással üdvözölte, s elégnék tartotta, ha csupán az ajtóig kíséri vendégét, ki lesietett kocsijához, melynek ajtaja mellett két lakája tiszteletteljesen várta.

Alig tette ki a lábát a királyi ügyész, Monte Cristo úgy sóhajtott föl, mintha lidércnyomástól szabadult volna meg.

- Keserű méreg volt, ellenmérget neki!

És megcsendítette a kis ércharangot:

- Most átmegyek az úrnőhöz, - mondta Alinak, - hanem egy fél óra múlva útrakészen várjon lent a kocsi.

## XVIII. Haydée.

Olvasóink még emlékezni fognak, hogy kik voltak Monte Cristo gróf Meslay-utcai új, vagyis inkább régi ismerősei: Maximilien, Julie és Emmanuel.

Örömmel töltötte el ennek a látogatásnak a reménye, mely paradicsomi verőfénynek ígért a pokol sötétsége után, hová saját akaratából szállott le; Villefort eltávozta után már csak erre gondolt, s arca szokatlanul annyira földerült, hogy még Ali is lábujjhegyen és lélekzetét visszafojtva közeledett felé a hívó csöngetésre, mintha attól tartott volna, hogy ő üzi el ura homlokáról azt a rövidke derűs fénysugarat.

- Dél volt még csak, s a gróf egy órát szándékozott Haydéénél tölteni; mintha ez a sokat szenvedett lélek nem mert volna egyszerre megbirkózni a boldogsággal, s éppen úgy elő kellett volna készülnie rá, mint másoknak a nagy rázkódtatásokra. Haydée volt az átmenet.

Mint említettük, a szép görög nőnek teljesen el volt különítve lakása a grófétól. Nála természetesen keleti módon volt berendezve minden, vagyis a padolatot vastag török szőnyegek, a falakat pedig nehéz selyemszövetek fődtek, s minden szoba körül kerevet futott végig a falak mellett, egész halom tetszésszerint ide-oda helyezhető vánkossal.

Haydéének három francia s egy görög komornája volt. A három francia nő az első szobában tartózkodott, lesve a kis aranycsöngetű hangját s várva a görög komorna parancsát, ki törte már annyira a francia nyelvet, hogy tolmácsolhatta úrnője rendeleteit. Monte Cristo különben úgy rendelkezett, hogy Haydée minden kívánságát teljesítsék, mintha királynő volna.

A szép görög leány legszívesebben kis kerek boudoirjában tartózkodott, melybe csak fölülről, rózsaszín üvegen keresztül szűrődött át a világosság. A földre vetett ezüsthímzésű kék selymvánkoson ült félig a kerevetre támaszkodva s fejét szép gömbölyű karjára hajtva; balkezevel a nargila kígyózó csövének korall szopókáját tartva ajkaihoz, melyen át csak az illatos vízen keresztül szűrődött füst, melyet nem mohó, de igaz gyönyörűséggel szívott.

Ez a keleti nőnél egészen természetes helyzet nagyon kacérnak és nagyon affektáltnak látszott volna egy francia nő boudoirjában.

Az epirusi nők öltözetét viselte, vagyis rózsaszín virágokkal hímzett fehér atlasz bugyogót; az ebből előkandikáló gyermeklábacsákat parosi márványnak lehetett volna tartani, ha nem játszadoztak volna a felhajtott orru, gyönggyel, arannyal hímzett török papucsokkal; kékcsíkos fehér mellénykéje, hasított ujjai, ezüst köszöntyük és gyöngyös fülbevalók, végre egy kis szívalakban kivágott ingváll tetőzte be öltözetét, mely gyönyörű nyakát és keble felső részét láthatóvá tette; az ingvállat alul három gyémántos boglár tartotta össze. Derekat élénk színű, hosszú, puha, rojtos öv szorította össze.

Fejét, kissé félrecsapva, egy kis gyöngyökkel hímzett aranyos sapka takarta, látni engedve azt a biborvörös, tövéről szakasztott rózsát, mely a már szinte kékesbe játszó hollófekete fürtök között piroslott.

Valódi görög szépség volt, e típus minden báját egyesítve magában: a bársonyos nagy fekete szempárt, az egyenes metszett orrt, a korall ajkakát és a ragyogó gyöngyfogsort.

A tavasz minden illata és bája ott ragyogott azon a tizenkilenc esztendő leányon.

Monte Cristo beküldte hozzá a görög komornát, s megkérdezte, hogy elfogadja-e Haydée.

Válasz helyett Haydée félrevonta az ajtó fölött lógó két nehéz selyemfüggönyt, s az imént vázolt jelenet, mint valami bájosan megfestett kép, most a szétvont függönyök színes keretében ragyogott a belépő Monte Cristora.

Haydée felkönyökölt, s szabad kezét mosolyogva nyújtotta a gróf felé, azután a spartai és athenei leányok zengő nyelvén szólította meg:

- Miért kérsz te tőlem bebocsáttatást? Nem te vagy-e az én uram és nem rabszolgálód vagyok-e én?

Monte Cristo szelid mosollyal mondta neki:

- Haydée, tudja...

Haydée azonnal félbeszakította.

- Miért nem nevezel most is *te*-nek, mint egyébkor? Talán valami hibát követtem el? Büntess meg érte, de ne önz.

- Haydée, most francia földön vagyunk és te szabad vagy.

- Szabad? És mire jó az nekem?

- Elhagyhatsz engem, tetszésed szerint.

- Elhagyni téged!... És miért hagynálak el?

- Azt már magam sem tudom; talán, hogy körültekints egy kissé a világban.

- Nem vagyok kíváncsi senkire sem.

- És ha mégis akadnál olyanra az útda kerülő deli fiatal emberek között, aki megtetszik neked, sohasem volnék annyira önző...

- Delibb, szebb férfit sohasem láttam még náladnál és sohasem szerettem mást, mint atyámat és téged.

- Bohó gyermek, hiszen rajtunk kívül sohasem beszéltél mással.

- És nem is akarok, vagy volna talán mit? Atyám *szemefényének* nevezett, te *szerelmednek* és mindketten *gyermekteknek*.

- Emlékszel még atyádra, Haydée?

A szép görög leány könnyein keresztül mosolygott az urára, azután a szemeire és szíve tájékára mutatva, mondta:

- Itt van ő, és itt marad mindörökké.

- És hol vagyok én? - enyelgett vele Monte Cristo.

- Te? Te?... Mindenütt!

Monte Cristo meg akarta csókolni a kezét, de Haydée gyöngéden visszahúzta és homlokát tartotta csókra.

- Most már tudod, Haydée, hogy szabad, a magad úrnője és királynője vagy; tetszésed szerint viselheted tovább ezentúl is ezt a keleti köntöst, vagy elvetheted; itt maradsz, ameddig kedved tartja, de bármikor el is távozhatol, nem korlátoz benne senki sem; az egyik fogat állandóan a te rendelkezésedre áll; Ali és Myrto mindenüvé elkísérnek, s vakon engedelmeskednek parancsaidnak; csupán egyetlen egy dologra kérlek, hanem azt meg kell ígéred.

- Mondd, uram.

- Őrizd meg jól születésed titkát, multadról ne szólj sohasem és dicső atyád nevét ki ne ejtsd senki előtt.

- Mondtam már, oh én jó uram, hogy nem akarok senkit sem látni.

- Hallgass csak én reám, Haydée; hidd el, hogy ez a keleti elzárkózottság Párisban nem lesz lehetséges; ismerd meg ezt az országot is, mint ahogy már Rómában, Firenzében, Milanóban és Madridban sem tartózkodtál a világba lépni; ez új benyomások és tanulmányok mindenkor hasznodra válnak, akár itt telepszel meg, akár visszatérsz a keletre.

A leány könnyes szemekkel, szemrehányóan tekintett rá.

- Azt akarod mondani, ugy-e én uram, hogy ha visszatérünk keletre?

- Igen, úgy értettem, édes leánykám, hiszen tudod, hogy én el nem hagyok téged sohasem, mert nem a fa hagyja el a virágot, hanem a virág mond búcsút a fának.

- Oh én nem tudnálak téged elhagyni sohasem, uram, mert nélküled már nem tudnék élni.

- Szegény gyermek, tíz év múlva én már ugyancsak megvénültem, s te még csak akkor lépsz át tavaszodból a nyárba.

- Atyámnak mellig erő hófehér szakállá volt, azért mégis szerettem őt, hatvan esztendő volt, de nekem mégis szebb a világ minden ifjánál, akit valaha láttam.

- Mégis, mit gondolsz, meg fogod szokni e helyet?

- Látni foglak téged?

- Minden nap.

- Miért kérded hát akkor, én uram?

- Attól tartok, hogy elunod magad.

- Nem, én uram, nem lesz rá időm, mert egész nap arra fogok gondolni, hogy el fogsz jönni hozzám, este pedig visszaemlékezem, hogy énnálam voltál; és különben is nagy emlékeim vannak, s a Pindus és Olympus vidéke merül föl képzeletemben, hogyha egyedül vagyok; azután a szívem mélyén van még három nagy érzés, melyek sohasem hagynak unatkozni: a bánat, a szeretet és a hála.

- Méltó leánya vagy Epirusnak, Haydée, bájos, és telve költészettel; látszik, hogy annak az istennőnek a sarjadéka vagy, ki hazádban született. Nyugodj meg, leányom, gondoskodni fogok róla, hogy ifjúságod virága el ne hervadjon, s mivel úgy szeretsz, mintha atyád volnék, én is leányomként foglak szeretni.

- Tévedsz, én uram, atyámat sohasem szerettem úgy, mint téged; az, amit irántad érzek, olyan más... Meghalt atyám és én nem haltam meg utána; de a te halálodat már nem élném túl.

A gróf meghatottan, szeretettel cirógatta meg, s a leányka megragadva kezét, ajkaihoz szorította.

A Villefort-ral való kellemetlen találkozás utóíze egészen eltűnt már. Monte Cristo érezte, hogy most már földerült annyira, hogy a Morrel-családot fölkereshesse. Búcsút vett Haydée-től s a lépcsőkön lefelé haladva, Pindarusból idézte:

«Virág az ifjúság s gyümölcse szerelem... Boldog, aki úgy szakíthatja le, hogy a szemei előtt érett édessé.»

Parancsa szerint a kocsi már készen várta. Belévetette magát, s mint rendesen, most is vágatva robogott tova.



## XIX. A Morrel-család.

Kocsija néhány perc múlva már ott állott a Meslay-utca 7. szám előtt. Mosolygó, fehérre meszelt házacska volt, egy kis előkerttel, melynek két virágágyán meglátszott a gondos kezek nyoma.

A kapuban, nagy meglepetésére, az öreg Coclesre ismert. Hanem a kapussá vedlett derék könyvelő, kinek egyetlen szeme is nagyon meggyöngült a lefolyt kilenc esztendő alatt, nem ismerte már föl benne a Thomson és French-cég egykori képviselőjét.

A kocsiknak, mielőtt a ház följárójához értek volna, egy kis szökőkút kömedencéjét kellett megkerülniök; ez a kis szökőkút különben az egész negyedbeli lakosság irigységének volt a tárgya, s a kis házat széltejben *fiók-Versaillesnek* nevezték.

Mondanunk sem kell, hogy a medencében egész sereg aranyhal lubickolt.

A ház maga kétemeletes volt s a fiatal pár mindenestül vásárolván meg, a hozzátartozó kertet, a kis pavillont és a hatalmas műtermet is vele együtt vette meg. Emmanuel élelmes ember volt s a kert közepén kerítést csináltatva, megfelezte a telket s ily módon a műtermet a két pavillonnal egyetemben bérbe adhatta; ilyenformán a saját lakása is kevesebbe került, s éppen olyan elvonultan élhetett, mint a Faubourg Saint Germain akármelyik palotájának világtól elzárkózott ura.

Az étterem bútorzata tölgyfából, a szaloné kék bársonnyal bevont mahagoniból való volt; ezenkívül volt még Emmanuel számára egy külön dolgozószoba, noha talán sohasem használta s Julienek is megvolt a külön zeneterme, pedig még csak nem is konyított a muzsikához.

A második emeletet Maximilien számára rendezték be; szakasztott mása volt a huga lakosztályának, csak az étteremnek megfelelő helyiség volt elfogadóteremnek berendezve, közepén tekeasztallal.

Lovának ő maga viselte gondját s gondtalanul szivarozva éppen az istálló felől jött, mikor a gróf fogata megállt a kapu előtt.

Baptistin leugorva a bakról, éppen Coclessel értekezett, hogy vajjon monsieur és madame Herbault, valamint Maximilien Morrel elfogadják-e Monte Cristo grófot, mikor Morrel, megpillantva a kocsit, elhajította szivarját és felé sietve már messziről kiáltotta:

- Hogy elfogadjuk-e? Isten hozta, gróf úr, végtelenül boldoggá tett, hogy nem feledkezett meg ígéretéről.

S a tiszt oly szívesen szorított vele kezét, hogy a gróf nem is kételkedett az örömkötés őszinteségében, s nyilvánvalónak látta, hogy igazi, szíves barátsággal fogadják, s talán türelmetlenül is várták már.

- Jöjjön, jöjjön, uram, engedje, hogy én legyek a vezetője; olyan embert, mint ön, nem jelenthet be holmi inas. Hugom odalenn van a kertben és rózsákat szakaszt; a sógorom természetesen szintén ott található néhány lépésnyire tőle a *Presse*-szel és a *Débats*-val kezében, mert Emmanuel mindig ott található, ahol a kis felesége tanyázik és mérget lehet rá venni, hogy megfordítva is ugyanigy van a dolog.

A léptek neszére szép, alig huszonöt esztendős menyecske vetette föl a fejét; selyem házipongyolában babrált egy kis rózsátön.

A kis Julieból, mint annak idején a Thomson és French-cég képviselője megjósolta, csak-ugyan Herbaultné asszonyság lett.

Az idegent megpillantva felsikoltott. Maximilien kinevette.

- Sohse zavartasd magad, hugom, a gróf úr ugyan még alig két-három napja van Párisban, de aligha lesz már - a szemében ujdonság egy maraisi háziasszony, s ha netalán mégis az volna, légy te az első, ki megismerteti vele.

- Oh, uram, bátyámtól igazán nem volt szép önt egyszeriben idevezetni, egy kissé már csak tekintettel lehetett volna asszonyi hiúságomra is... Penelon! Penelon!...

Az öreg, ki eddig a bengáli rózságyak körül foglalatoskodott, beleütötte a földbe az ásóját és sipkáját lekapva tartott asszonya felé, tőle telhető igyekezettel próbálgatva a köznyelven bagónak nevezett s számára nélkülözhetetlen élvezeti cikket hiányos zápfogai mögé rejteni. Néhány hófehér fürt kandikált elő erősen őszbecsavarodott, de még mindig sűrű hajából, s napsütött archőre, bátor, eleven tekintete elárulta benne a hajdani tengerészt, kit az egyenlítő napja s a délvidéki szelek égettek feketére.

Penelon sehogy sem tudott beleszokni az új megszólításba, s Herbaultnét még mindig Julie kisasszonynak nevezte.

- Jó Penelon, siessen Emmanuel úrhoz és jelentse be neki, hogy kedves vendég érkezett; Maximilien addig lesz szíves a gróf urat bevezetni a szalonba.

Azután Monte Cristo felé fordult:

- Engedje meg, uram, hogy egy pillanatra eltávozzam.

És keresztülvágva a bokrok között, futva ment egy mellékúton a ház felé.

- Úgy veszem észre, kedves Morrel úr, hogy az egész családot kizökkentettem a rendes kerékvágásból.

- Nézzen csak oda, - mondta nevetve Maximilien - még a férjem uram is redingote-tal cseréli föl a házikabátját. Oh, higgye el, ismerik önt még a Meslay-utcában is, még pedig alaposan.

- Úgy látszik, boldog, megelégedett családi életet élnek, - mondta inkább saját gondolataira felelve a gróf.

- Az már igaz, gróf úr, én lehetnék rá az eleven bizonyság; miért is ne lennének boldogok, mikor annyira szeretik egymást, fiatal és csupa életkedv mind a kettő, s azt a huszonötezer frank évi jövedelmet oly hatalmas vagyonnak tartják, hogy talán még a Rothschildéval sem volnának hajlandók fölcserélni.

- Mi az a huszonötezer frank, - mondta oly szeliden, oly lágyan Monte Cristo, hogy Maximilien szíve úgy megrezdült, mintha a leggyöngédebb apai hangot hallotta volna; - kevés, nagyon kevés, hanem lesz még több is, a milliók még csak ezután jönnek. Kedves sógora ügyvéd talán vagy orvos?...

- Kereskedő volt, gróf úr s atyám jónevű cégét vezette egy ideig. Szegény atyám ötszázezer franknyi vagyont hagyott kettőnkre örökségül, felét hugomra, felét én reám. Emmanuel, kinek becsületes lelkén, feddhetetlen jellemén és kiváló szakismeretén kívül semmije sem volt, mikor hugomat elvette, nem nyugodott addig, míg hasonló vagyont nem szerzett, mint amennyit a felesége hozott a házhoz. Hat esztendő alatt sikerült is ugyanannyit, vagyis kétszázötvenezer frankot megtakarítania. Higgye el nekem, gróf úr, szinte megindító látvány volt, ahogy ez a két fáradhatatlan lélek a boldogságán munkálkodott; anélkül, hogy az apai házban folytatott életmódon változtattak volna, természetesen hat esztendőt kellett e kis vagyon megszerzésére fordítaniok, amit talán más, de mindenesetre kalmárlélek két-három esztendő

alatt is képes lett volna megszerezni; Marseilleben mai napig emlegetik ezt a példás önmegtagadást. Végre egyszer azzal lépett be Emmanuel a feleségéhez, hogy ki van fizetve minden, az utolsó váltóig.

- Julie, - mondá, - itt van a kétszázötvenezer frankhoz még hiányzó százfrankos aranytekercs. Megelégszel-e ezentúl azzal a kevéssel, amit vagyonkánk jövedelmez? Figyeld meg jól, amit mondok; cégünknek körülbelül egy millió évi forgalma van, mely negyvenezer frank évi jövedelemnek felel meg. Háromszázezer frankért tüstént eladhatjuk, vagy ha végképp nem akarnánk megválni tőle, Delaunay úr e levél szerint hajlandó volna társul csatlakozni hozzánk. Szeretném tudni, mint vélekedel te erről a dologról.

- Édes Emmanuel, - válaszolt hugom, - a Morrel-céget csak egy Morrel vezethetné tovább. Nem ér-e meg háromszázezer frankot, ha atyám nevét egyszer s mindenkorra megóvjuk a változékony szerencse szeszélyeitől?

- Én is azt gondoltam, csak szerettem volna a te véleményedet is kikérni.

- Megmondtam. Minden tartozásunk ki van egyenlítve, minden váltónk kifizetve, zárjuk le az utolsó heti mérleget és csukjuk be az irodát.

Ami meg is történt azonnal. Ez három órakor volt délután. Negyed négykor beállított egy kliens, aki hajóját akarta biztosítani; ezen a biztosításon tizenötezer frankot lehetett volna nyerni.

- Uram, - mondta neki Emmanuel, - legyen szíves a biztosítási ügyben Delaunay úrhoz fordulni. Mi már végképp fölhagytunk az üzlettel.

- Mióta? - kérdezte elbámulva a kliens.

- Egy negyed óra óta.

- Ezért van tehát hugomnak és sógoromnak csupán huszonötezer frank évi jövedelme, - fejezte be Maximilien mosolyogva az elbeszélést.

A gróf látható gyönyörűséggel hallgatta végig, s érezte, hogy az elbeszélés hallatára szíve egyre hevesebben dobog. Nemsokára Emmanuel is mellettük termett; tisztelettel üdvözölte a grófot, mint aki jól tudja már, kivel van dolga, azután körülvezette a kertben, megmutatta virágait, s visszatért vele a házba.

A szalon csupa illat volt már a hatalmas japáni vázába gyömöszölt rengeteg rózsabokrétától. Julie az elfogadáshoz illően felöltözve már várta. Mind erre elég volt neki tíz perc.

A nyitott ablakon behallatszott a galambducon fészkelő gerlék turbékolása, az ablakok alatt összefonódó akácfák rózsaszín fürtjei pedig gyönyörű himzésként rajzolódtak a halványkék átlászó selyemfüggönyökre; csupa boldogság volt ez az édes kis fészek, a gerlebúgástól a boldog pár mosolyáig.

A grófot már beléptekor elfogta valami néma gyönyörűség s álmaiba merülve nem is gondolt arra, hogy elsőben neki kellene mint vendégnek megszólalnia.

Azután hirtelen észretérve, de még mindig nehezen bontakozva ki merengéséből, megszólalt:

- Bocsásson meg, asszonyom, ezért a fölindulásért, mely talán szokatlan ön előtt, kit éppen az a békés boldogság sugároz állandóan körül, mely engem annyira meglepett; az én szememben új és szokatlan dolog emberi arcon ilyen elégedettséget látni s nem győzöm eléggé bámulni mindhármukat.

- Igaza van, uram, boldogok vagyunk, de higgye el, hogy mi is megszenvedtünk érte, mert talán nagyon kevés ember vásárolta meg a boldogságot olyan drágán, mint éppen mi.

A gróf érdeklődni látszott. Maximilien közbevágott.

- Ez már afféle családi história, mint Château-Renaud mondta önnek a napokban; önre nézve aligha érdekes, ki nagyszerű dolgokhoz, óriási szerencsétlenségekhez és meglepő fordulatokhoz van szokva. Hanem azért Julienek mégis igaza van, mert a magunk szűk kis körében mégis sokat szenvedtünk.

- Hanem Isten, úgy mint mindenkor, önökhöz is leszállt vigasztalóul, ugy-e? - kérdezte Monte Cristo.

- Egy valóságos angyal képében, - válaszolt Julie. - Eldicsekedhetünk vele, mert Isten csak az ő kiválasztottaival teszi meg azt, amit velünk tett.

A gróf arcán lázas pirosság ömlött el és köhögést színlelve zsebkendőjét tartotta arca elé, hogy elpalástolja felindulását.

- Akik biborban, bársonyban pillantották meg először a világot és sohasem éreztek bűt, bánatot, - mondta Emmanuel, - azok nem tudják megbecsülni a boldogságot, éppen úgy nem, mint ahogy a verőfényes égboltot sem tudja megbecsülni, aki még nem hanyódtott a felkorbácsolt hullámokon négy összerótt deszkaszálon a viharos borulat sötétjében.

Monte Cristo fölállt, de nem válaszolt, mert attól tartott, hogy hangja remegése elárulná belső érzéseit. Szó nélkül járkált föl-alá a szobában. Maximilien lépésről-lépésre követte tekintetével.

- Mosolyra készíti a mi nagyképüsködésünk, ugy-e, gróf úr?

- Ne beszéljen így, - válaszolt Monte Cristo, egyik kezével szíve lázas dobogását csillapítva, másik kezével pedig egy üvegharang alá helyezett selymerszényre mutatva, mely féltett drágaságként hevert a fekete bársonypárnán. - Azon tűnődtem csupán, miért hever itt ez az erszény, mely mellett egy darab papírszelet és egy meglehetősen szépen csiszolt gyémántot látok.

Maximilien kissé elborult arccal, komolyan válaszolt:

- Itt ez üvegharang alatt van családi ereklyénk legbecsesebbike.

- Valóban, nagyon szép kő.

- Oh, bátyám nem a gyémántra gondol, bár százezer frankra becsülték annak idején; csupán azt akarta mondani önnek, hogy ezek a tárgyak annak a gondviselés küldötte angyalnak az ereklyéi, akiről az imént beszéltünk.

- Bocsánatot kérek, akaratlanul is ajkaimra tolult e kérdés, mely végképpen nem tartozik rám; bocsásson meg, asszonyom, nem akartam kiméletlenül családi titkaiba hatolni.

- Ellenkezőleg, boldoggá tesz, gróf úr, hogyha alkalmat nyújt nekünk e tárgyról többet is elmondani. Semmi esetre sem tennénk ki így, a legszembeszökőbb helyre, ha titokban akar-nánk tartani. Bár kikürtölhetnénk az egész mindenségben, hogy ismeretlenül rejtőzködő meg-mentőnk is meghallva elárulná és fölfedezné magát!...

Monte Cristo mormolt valamit szakállába, de nem lehetett megérteni.

- Uram, - mondta Maximilien, fölemelve a harangot és kegyelettel csókolva meg az erszényt - szent ereklye ez, mert attól az embertől való, aki atyámat a halál örvényéből rántotta vissza, megmentve nevünket a gyalázattól; attól az embertől való, kinek mi a nyomorral és könnyek-vel teljes élet helyett mostani boldogságunkat köszönhetjük. Az erszény mellett heverő levelet aznap írta, mikor atyám már-már keresztülvitte kétségbeesett szándékát, s a levél melléklete az a gyémánt volt, mit a nemeslelkű ismeretlen hugomnak szánt jegyajándéknak.

Monte Cristo fölbontotta a levelet és leírhatatlan gyönyörűséggel olvasta végig; ugyanaz a levél volt ez, melyet Sindbád tengerész intézett annak idején Juliehez.

- Ismeretlen? Tehát mind ez ideig ismeretlen maradt önök előtt az az ember, ki ily nagy szolgálatot tett a családnak?

- Sajnos, uram, nem ért bennünket az a kiváló szerencse, hogy megszoríthattuk volna kezét; távolról sem azért, mintha nem könyörögtünk volna Istennek e legnagyobb kegyéért, hanem az egész dolog olyan titokzatosan történt, hogy még ma sem tudjuk fölfogni egészen; mintha valami láthatatlan varázsló mindenható keze vezette volna az egészet.

- Oh, én még nem vesztettem el minden reményemet, hogy megcsókolhatom valaha azt a kezét is, mint ahogy ezt az erszényt csókolom, melyet valaha megérintett, - mondta Julie. - Négy esztendővel ezelőtt Penelon, az a derék tengerész, akit ásóval kezében a kertben láthattott, megfordult Triestben és a kikötőben, s az egyik éppen akkor érkező yacht födélzetén fölismerte ugyanazt az angolt, ki 1829 június ötödikén fölkereste atyámat és szeptember ötödikén az imént mutatott levelet írta nekem. Határozottan azt állítja, hogy ugyanaz volt, de nem merte megszólítani.

- Angol? Angolt tetszett mondani? - kérdezte mélyen elmerülve Monte Cristo, és Julienek ráfüggesztett tekintete kissé nyugtalanná tette.

- Igen, angol volt, aki a római Thomson és French-cég nevében köszöntött be hozzánk. Azért láthatta, hogy fölindultam egy kissé, mikor Morcerf vicomtenál szóba került a Thomson és French cég. Az ég nevére kérem, szóljon, ha netalán ismerte volna azt az angolt.

- Nem mondta ön az imént, hogy az a római cég állhatatosan tagadja, hogy valaha efféle szolgálatot tett volna?

- De igen.

- Akkor hát, úgy látszik, hogy az az angol csak édesatyjának valami rég elfeledett jótéteményét hálálta meg, s ilyen ürügy alatt jött a kellő percben segítségükre.

- Azok után, amit már keresztül éltünk, mindent elhiszünk, ha még oly csodálatos is.

- A nevét sem tudják?

- Csupán azt, mit levele alá írt: Sindbád, a tengerész. - És Julie merőn Monte Cristo szemébe nézett.

- Minden bizonnyal álnévnek kell lennie.

És mikor Julie egyre figyelmesebben kezdte vizsgálgatni, s hangjára is figyelni kezdett, hirtelen felé fordult:

- Mondja csak, kérem, nem olyanféle természetű ember volt, mint én, csak néhány hüvelykkel magasabb és nyulánkabb nálam, állig nyakára csavart fehér nyakkendővel végig begombolkozva, testhezálló ruhában, s kezében az elmaradhatatlan írónnal?

- Hát csakugyan ismeri? - kiáltott föl örömtől csillogó szemekkel Julie.

- Nem állítom egész határozottan, de nem tartom lehetetlennek, mert nem egyszer voltam tanuja bizonyos Wilmore lord nagylelkű cselekedeteinek.

- És mindenkor névtelenül, titokban cselekedett?

- Nagyon különc ember volt, s nem hitt az igaz háládatosságban.

- Oh Istenem, miben hitt hát akkor, szegény! - kiáltott föl kezeit összezsápolva Julie.

- Legalább is, mikor én megismertem, még nem hitt benne, - válaszolt Monte Cristo, ez őszinte kitörés hallatára lelke mélyéig megilletődve, - de talán azóta észre is tért már, mert háladatosság mégis csak van ezen a világon.

- Mondja hát, uram, ismeri csakugyan azt az embert? - ostromolta most már Emmanuel is.

- Oh, ha ismeri, uram, mondja, mondja meg, vezessen nyomára, mert föl kell találunk! Mondd, Maximilien, és te is, Emmanuel, nem tudnánk-e mi meggyőzni arról, hogy az emberi szívből még nem vészett ki a hálás emlékezet?

Monte Cristo kénytelen volt ismét egyet fordulni a szobában, hogy a szemeiből alágördülő két meleg könnycsepp meg ne láttassék.

- Az ég nevére, uram, mondjon el nekünk mindent, amit erről az emberről tud!

- Amit mondhatok, nagyon sajnálatos dolog, - igyekezett Monte Cristo hangja remegését lebírní, - mert ha csakugyan az a lord Wilmore az önök jóltevője, aligha fogják viszontlátni valaha. Két-három esztendővel ezelőtt találkoztam vele utoljára Palermóban; akkor kelt útra ismeretlen, távoli országokba s kétlem, hogy visszatérne valaha.

- Miért ily kegyetlen, uram! - kiáltott fel Julie egészen elrémülve s szemét elborították a könnyek.

- Asszonyom, - mondta meghatottan Monte Cristo, szomoru gyönyörűséggel nézve a szép fiatal női arcon végiggördülő könnycseppeket, - ha láthatta valamikor lord Wilmore is azt, amit én láttam az imént, talán mindörökre kilobbant volna szívéből az embergyűlölet és ezek a könnyek kibékítették volna az emberiséggel.

S kezét nyújtotta Julienek, ki elbűvölve a gróf érzésteljes hangjától és tekintetétől, őszinte barátsággal szorította meg.

- De családjá, hozzátartozói talán csak voltak? - kérdezte Julie az utolsó szalmaszálla kapaszkodva, - s talán ezek által...

- Hiábavaló kutatás volna, asszonyom. Kár volna még arra a néhány szóra építeni valamit, mit véletlenül szalasztottam ki ajkamon. Nem, nem is lehetséges, hogy lord Wilmore legyen az, akit önök keresnek; barátom, bizalmas ismerősöm volt, ki megosztotta velem élete minden titkát, de erről az esetről nem szólt sohasem.

- Semmit sem beszélt róla?

- Semmit.

- Egyetlen szót sem, amiből gyanítani lehetett volna valamit?

- Sohasem.

- És ön mégis azonnal ő rá gondolt!

- Ilyen esetekben könnyen gyanít az ember még a legcsekélyebb jelből is.

- Édes hugom, - segített Maximilien akaratlanul is Monte Cristonak - a gróf úrnak igaza van. Vagy nem emlékszel már, hányszor mondta el szegény jó atyánk: higgyétek el, gyermekeim, nem angol volt az, aki ennyi jót tett velünk.

Monte Cristo megremegett.

- Így vélekedett atyja, Morrel úr? - kérdezte hevesen.

- Atyám valóságos csodának tartotta ezt az esetet. Meg volt győződve, hogy jóltevőnk a túlvilágról intézte így a dolgot. Oly megindítóan szép volt ez a babonás hit, hogy bár én nem osztottam meg vele, sohasem próbáltam kitépni szívéből. Elmélázva hányszor emlegetett egy

régi, elveszett barátot!... és haldokolva, mikor az örökkévalóság megpillantása megvilágosította homályban botorkáló lelkét, meggyőződéssé érlelődött benne az a gondolat, mely addig gyanítás volt csupán s halálos ágyán ezek voltak utolsó szavai: «Maximilien, a mi megmentő angyalunk Edmond Dantès volt!»

A grófnak az egész beszélgetés alatt egyre jobban halványodó arca e szavakra már ijesztő fehérséget öltött. Mintha minden vére visszatolult volna a szívébe; nem tudott szólni; hirtelen órájára pillantott, mintha tovább időzött volna már közöttük a kelleténél, felkapta kalapját és zavarában esetlen bókkal üdvözölte a háziasszonyt, hirtelen kezet szorított a férfiakkal.

- Asszonyom, - tördelte végre, nagynehezen erőt véve magán - engedje meg, hogy olykor-olykor fölkeressem önöket. Úgy érzem magamat önök között, mint talán sehol sem eddig, hiszen már első alkalommal is megfeledeztem önök között az időről, ami hosszú, hosszú esztendőök óta nem történt már meg velem.

És elsietett.

- Különös ember - mondta Emmanuel.

- Viselete csakugyan különös volt, de annyi bizonyos, hogy van szíve és bennünket szeret.

- Nekem egynéhányszor úgy átnyilallott szívemen a hangja, - mondta Julie - mintha nem most hallottam volna legelőször.

## XX. Pyramus és Thisbe.

A Faubourg Saint-Honoré széle felé, e gazdag külváros gyönyörű palotáinak egyik legszebbje mögött hatalmas kert terül el, melynek még a roppant magas kőfalon is túlemelkedő dúslombu gesztenyefái tavasszal végtül-végig virágba borulnak s apró rózsaszín és fehér szirmaikkal telehullatják a két XIII. Lajos korabeli vasráccsal összekötött kőoszlopokon nyugvó óriás kővázákat.

Hanem ez a nagyszerű bejárat, dacára a vázákban pompázó gyönyörűen erezett levelű és biborvirágu gerániumoknak, úgy el van hagyatva, mintha megátkozta volna valaki. Nem használja soha senki sem, amióta a palota ura túlادott azon a nagy konyhakerten, mely e pompás parkot az imént említett kapuval kötötte össze. A mindent kizsákmányoló üzleti szellem keresztülvitte, hogy új utcát hasítsanak a Faubourg Saint-Honoré kertjein át, s már nevet is adtak az utcának, mielőtt megkezdték volna a kisajátítások lebonyolítását, s mivel azon a konyhakerten nyereséggel remélt túlادni a tulajdonos, mint telket hirdette eladónak.

Hanem az ilyen spekulációkban ember tervez, pénz végez és a már meg is keresztelt utca még a bölcsőjében elhalálozott; az a szerencsétlen, aki megvette a konyhakertet, természetesen most már nem adhatott rajta nyereséggel túl, de mivel remélte, hogy a telek értéke előbb-utóbb újra felszökik, egyelőre potom ötszáz frankért adta bérbe évenként valami kertésznek, s ily módon legalább a nyelét mentette meg a veszett fejszének.

Ez össze-vissza alig volt több egy fél százaléknál, ami pedig nem valami sok manapság, tekintve, hogy még azok is tele vannak panasszal, akik ötven százalékot nyernek a pénzükön.

A konyhakertbe szolgáló nagyszerű kapun azért mégis csak átoknak kell lennie, mert vörösre marta már a rozsdá, sőt nehogy holmi kertészlegény befertőztesse szörnyű közönséges tekintetével az arisztokratikus palota gyönyörű kertjét, még egy hatláb magas deszkafalat is odaillesztettek a rácsok mögé. Igaz ugyan, hogy a deszkákat már nem gyalulták annyira egymáshoz illően, hogy a rovátkákon át ne lehetett volna pislogatni a parkba, de hát utóvégre is az olyan kifogástalanul rendben vezetett háztartásnak, mint a palota tulajdonosáé, nem volt mit tartania a kíváncsi pillantásoktól.

A hajdani konyhakertben káposzta, répa, retek és tök helyett most már csak a buján tenyésző lucerna hirdeti, hogy még most is gondol valaki erre az elhagyott helyre. Egy alacsony, a tervezett utcára vezető ajtó nyílik e magas falak közé zárt térségre, mit egy hét óta már bérlői sem gondolnak többé s parlagon hevertetik, mert még azt a fél százalékot sem lehet a lucernából bevenni rajta.

A palota felől gesztenyefasor húzódott végig a falak mellett, hanem azért közbe-közbe más-más virágaborult fák is belévegyültek a hatalmas gesztenyék dús lombosátorába. A kert egyik zugában oly sűrűn borultak össze a lombok, hogy még a napsugár is csak gyéren szűrődött át az alatta álló fehér kőpadra és félkörben elhelyezett ülőkékre, mely az alig száz lépésnyire álló, de a buján összefonódott növényzettől alig látható palota lakóinak hűsölő helye, vagy valamelyik magányt kedvelő családtagnak kedvenc tartózkodási helye volt. Ez a békés kis zug még a legforróbb déli napon is hűs menedéket nyújtott s távol esve minden forgalomtól, sem az utcai, sem a házbeli zsidongás nem hatott el hozzá.



Egy gyönyörű, verőfényes tavaszi napon, úgy alkonyat tájban, a kőpadon egy könyv, napernyő, kézimunka-kosár és kis batisztzsebkendő hevert, melynek szegélyhimzése még nem volt befejezve; nem messze tőle, a deszkával beszögezett rácskapuhoz támaszkodva, szép fiatal nő állott s áttekintve a kulcslyukon, szemét a már említett elhagyott lucernás kerten legeltette.

Csaknem ugyanakkor nesztelenül nyílt meg a veteményes kert kis ajtaja és egy magas, erőteljes fiatal ember lépett be rajta, nyersvászon zubbonyban, bársony sapkával, mely gondtalan öltözet éppen nem felelt meg gondosan ápolt szép bajuszának, hajának és szakállának. Óvatosan tekintett maga körül, nem les-e utána valaki, azután hirtelen becsukta maga mögött az ajtót és gyors léptekkel sietett a rácsos kapu felé.

A leányka, ki várta ugyan a fiatal embert, de nem ilyen öltözetben, visszahúzódott és elhagyta a várakozóhelyét.

A fiatal ember, a szerelmesek éles tekintetével, még a deszkafal keskeny hasadékaiban keresztül is észrevette a kék szalaggal átövezett fehér ruhácskát a ház felé vezető úton ellebegni. Hirtelen odaugrott az egyik hasadékhoz és átkiáltott:

- Én vagyok, Valentine, ne tartson semmitől!

A leányka visszatért.

- Miért jött ma olyan későn? Tudja-e, hogy már ebédre hívnak nemsokára s így is nagyon furfangos cselekre volt szükségem, hogy megszabadulhassak mostohaanyámtól, ki szüntelen utánam kémlelődik, a komornától, ki örökké körülöttem lebzsel és mostohaöcsémtől, ki ott gyötör és kínoz, ahol elér; egyik ürügyem volt ez a kis himzés, mely aligha lesz készen egyhamar. Ha elfogadható okot mond késedelmére, mondja el majd azt is, mit jelent ez a különös öltözet ma, melyben alig ismertem önre.

- Édes Valentine, sokkal mélysegeesebb az az érzés, mit szívemben viselek, semhogy lépten-nyomon ajkamra tolulna, de mégis el kell mondanom önnek századszor is, hogy imádom, mert ez a szó legalább gyöngé visszhangja lehet túlárado érzésekkel telt szívemnek. Neheztelése jól esik, bájosnak találom, mert azt bizonyítja, hogy gondolt rám. Nem merem kimondani, hogy várt is talán. Késedelmem és különös öltözetem okát akarja tudni? Azonnal megmondom és remélem, hogy el is nyerem érte bocsánatát. Új foglalkozást kerestem magamnak.

- Új foglalkozást! Ne tréfáljon ilyen dolgokkal, Maximilien; vagy annyira bízik jövődö boldogságunkban, hogy mulatságra veszi az effélét?

- Isten mentsen, hogy olyasmivel üzzek tréfát, ami több nekem életemnél; hanem már egy-néhányszor szinte kilelt a hideg arra a gondolatra, hogy az egész francia hadsereg szégyent hoznék, ha netalán meglepnének éppen abban a pillanatban, mikor a falon átvetem magamat s tolvajként szolgáltatóknak ki az igazságszolgáltatásnak. Nem is csoda, ha szeget üt a fejébe annak, aki meglát ezen az elhagyott helyen, mert hiszen nem sok keresnivalója lehet egy spahi-kapitánynak itt, hol még egy icipici megvívandó bástyácska sincsen; így hát elhatároztam, hogy kertészkedni fogok, s a szerint öltözködtem már ezúttal is.

- Milyen gyermekes bohóság!

- Sőt ellenkezőleg, úgy gondolom, hogy a legokosabb dolog, amit életemben valaha cselekedtem, mert zavartalan nyugalmonkat biztosítja.

- Fejtse ki bővebben.

- Egész egyszerűen elmentem a telek gazdájához, kinek az előbbi haszonbérlekkel kötött szerződése már lejárt és én vagyok az új bérlo. Ez a sok lucerna mind, mind az én tulajdonom, kedves Valentine, s szabadságomban áll összeütni benne valami kalyibát, hogy húsz lépésnyire éljek ezentúl öntől. Talán fel sem tudja fogni az én nagy boldogságomat. Vagy nem

megfizethetetlen dolog ez, Valentine? Bizony! És lássa, ez a mérhetetlen boldogság, amelyért tíz esztendő adtam volna életemből, alig került... nem találja ki?... ötszáz frankba évenként, mit negyedévi részletekben kell lerónom. Így hát nincs okunk mitől sem tartani ezentúl. Itthon vagyok és egész szabadon támaszthatok létrát a falhoz, anélkül, hogy bárki megakadályozhatna benne, hogy mindennap átkiáltsam, vagy ha már kiáltanom nem lehet, legalább átsusogjam, hogy mennyire szeretem, ha ugyan nem fogja sérteni ez a gyönyörű szó egy durva zubbonyba öltözött, sipkás napszámos ajkairól.

Valentine elsikoltotta magát örömeiben, hanem azután csakhamar nagyon szomorúan mondta, mintha valami irigy borulat elfátyolozta volna szeme előtt a ragyogó napot, mely a boldogság tiszta sugaraival úgy elkápráztatta.

- Szabadok leszünk és biztonságban élünk ezután Maximilien, hanem én éppen attól tartok, hogy vissza fogunk élni ezzel a szabadsággal s éppen az veszít majd el bennünket, aminek most olyan nagyon megörültünk.

- És szemembe tudja ezt mondani, nekem, ki ismeretségünk első napja óta naponta bebizonyítottam, hogy életem és minden gondolatom az öné? Mi keltett önben bizalmat irántam? Becsülete, ugye? Egyszer említette, minő balsejtelmek gyötrik és érzi, hogy valami ismeretlen nagy veszedelem előtt áll, haboztam-e akkor csak egy pillanatig is hódolattal följánlani védő karomat, oltalmamat, minden más egyéb jutalom reménye nélkül, mint hogy boldogan szolgálhatom önt? Ön elfogadta s most mondja, alkalmat adtam-e csak egy szóval, egyetlen mozdulattal megbánni azt, hogy engem is azok közé sorozott, kik bármely pillanatban készek volnának meghalni önért? Megvallotta, hogy d'Épinayhoz kényszerítik, s atyja annyira ragaszkodik e házassághoz, hogy az eljegyzés föltétlenül meg fog történni. És én mégis megmaradtam az árnyékban, nem a magam, sem az ön, hanem a Gondviselés mentőgondolatára várva; ön megszánt engem, s nem titkolta többé, hogy szeret; köszönöm önnek azt az édes szót és kérem is, hogy ismétlje, hangoztassa gyakran, mert csakis az feledtet el velem minden egyéb nyomorúságot.

- S ami önt oly kitartóvá tette, Maximilien, az én életemet boldoggá és szerencsétlenné tette egyszerre, annyira, gyakran tűnődöm rajta, vajjon melyik is jobb tulajdonképpen: az a gyötrelme-e, melyet fiával szemben olyannyira elvakult mostohámnak köszönhetek, vagy az a veszedelmekkel teljes boldogság, melyet az önrel való találkozás nyújt.

- Veszedelmekkel teljes! - kiáltott fel Maximilien; - hogy mondhat ki ily kegyetlen és igazságtalan szót! Látott már valaha engedelmesebb rabszolgát nálam? Megengedte, hogy olykor-olykor egy-egy szót váltsak önrel, de megtiltotta, hogy egyebütt is keressem az alkalmat, és én engedelmeskedtem. Mióta módot találtam ez elhagyott helyen csevegni önrel ezen az eldeszkázott kapun keresztül, mondja, kértem-e csak egyetlen egyszer is arra a kegyre, hogy megérinthessem ruhája szegélyét a deszkakerítésen keresztül? Tettem-e valaha kísérletet, hogy átugorjam e kapun, mely nevetségesen csekély akadály volna nekem? Túlságos tartózkodását sohasem vettem szemére és sohasem voltam követelő; szavamnak álltam, mint valami hajdankori lovag. Ismerjen el legalább ennyit, nehogy igazságtalannak kelljen tartanom.

- Elismerem, - mondta Valentine, átdugva a deszkahasadékra kisujját, melyet Maximilien csókjaival borított el - elismerem, Maximilien, hogy igaz barátom. De végre is saját érdekében cselekedett, mert jól tudta, hogy a rabszolga mindent kockára tesz, mikor követelővé válik. Ön barátságot, testvéri vonzalmat ígért nekem, kinek nincsenek barátai, kire még atyja sem néz apai szemmel, kit mostohája szüntelen üldöz s kinek egyéb vigasztalása sincsen, mint az a megnémult, mozdulatlan, béna aggastyán, ki még a kezemet sem szoríthatja meg, ki csupán a szemeivel tud velem beszélni, de aki szíve egész megmaradt melegségével szeret. Keserű játéka a sorsnak, mely ellenségeként megannyi nálamnál erősebb, hatalmasabb embert

adott, védelmemre pedig azt az élettelen tetemet rendelte! Oh, Maximilien, én nagyon boldogtalan vagyok és igaza van önnek, ha nem önzésből, hanem szánalomból szeret.

- Valentine, - mondta a fiatal ember mélységes megindulással - nem mondom én, hogy egyedül önt szerelem a világon, mert hiszen a hugomat is szeretem, hanem az a békés, szelíd érzelem nem is hasonlítható ahhoz, mit ön iránt érzek; ha önre gondolok, minden vérem a szívemre tódul, a lelkem óriássá lesz és én ezt az erőt, ezt a végleges szenvedélyt, ezt az emberfölötti hatalmat csupán azért táplálom, hogy egy szép napon talán mindenről lemondjak. Úgy mondják, Franz d'Épinay még egy esztendeig lesz távol; ebben bízom már egyedül, mert egy év alatt sok mindenféle történhetik s talán a véletlen is pártunkat fogja. Reméljük hát, hiszen oly édes, oly boldogító a reménység! De vallja be őszintén, Valentine, ön, ki önzést vet szememre mi volt egyéb számomra, mint a szemérmes Vénusz hideg kőszobra? És mivel kecsegtetett az én vak engedelmességemért? Semmivel. Mit engedett meg nekem? Alig valamit. És most, mikor d'Épinayról, vőlegényéről beszél, csak sóhajtani tud, hogy egyszer az övének kell lennie. Nem árad ki lelkéből, ami meggyült benne, vagy talán nem is volt több benne annál a sóhajnál? Látja, én testestől-lelkestől az öné vagyok, életemet szívem utolsó dobbanásáig önnek szentelem, s meghalok, ha egyszer le kell mondanom önről és ön ily nyugodt marad, még csak meg se döbbsenti az a rettentő gondolat, hogy más neijévé kell lennie? Oh, Valentine, Valentine, ha én volnék túlhan, odaát, tudva, hogy mennyire szeret ez a vászonzubbonys bohó fiú, réges-régen átnyujtottam volna már kezemet ezen az elválasztó rácson és azt mondtam volna: «Öné, öné egyedül, Maximilien, a sírig és a síron túl is!»

Valentine nem válaszolt, de fölcsukló zokogása áthallatszott a kerítésen.

A visszahatás nem késett soká Maximilienben.

- Oh felejtse el meggondolatlan szavaimat, Valentine, ha megbántottam volna velük!

- Nem bántott meg, hiszen tökéletesen igaza van; de látja, én olyan árva teremtes vagyok ebben a rideg házban, hogy még az atyám is csaknem idegen már nekem és tíz esztendő óta naponként, óránként, minden percben meg kell hajolnom uraim és parancsolóim vasakarata előtt. Nem látja senki, hogy szenvedek s bánatomat önön kívül nem is közöltem senkivel. Látszólag, a világ előtt, mindenki nyájas és jó hozzám, de valóban valamennyien üldöznek és ellenségeim. Széltibe úgy vélekednek, hogy Villefort sokkal komolyabb és ridegebb ember már természeténél fogva, semhogy gyöngéd apa lehetne, de Valentine mégis szerencsés leány, mert második anyával áldotta meg a sors Villefortnéban. Mennyire csalódnak! Atyám végképp semmit sem törődik velem, mostohaanyám pedig elkeseredetten gyűlöl, s ez annál félelmetesebb, mert ajka mosolyog mellé.

- Gyűlölni önt, önt, Valentine? Képes valaki gyűlölni önt?

- Még hozzá be kell vallanom, hogy én magam is csaknem természetesnek találom ezt a gyűlöletet, mert fiát, Édouardot bálványozza.

- De miért, miért?

- Furcsa dolog, hogy éppen a mi beszédünkbe kell pénzkérdést kevernem, de aligha járok távol az igazságtól, mikor azt állítom, hogy e nagy gyűlölség oka - a pénz. Irigyli tőlem, mivel neki nincsen és nekem anyai örökségem folytán van tetemes vagyonom, de még meg is fog kétszereződni Saint-Méran marquis és marquise halála után. Oh, Istenem, mily határtalan örömmel mondanék le vagyonom feléről, ha édes gyermekként tekintenének az apai házban!

- Szegény Valentine!

- Gúzsbakötve vergődöm, de oly annyira el vagyok már gyöngülve, hogy még ha tudnám, akkor sem mernék kibontakozni belőle, hiszen talán már csak ezek a kötelékek tartanak fenn

és gyámolítanak. Atyám parancsait különben sem szeghetném meg büntetlenül; hatalmas ő és hatalmas volna ön, de még a király ellenében is, úgy, amint velem szemben az, mert szeplőtelen multja és hivatalbeli állása csaknem sérthetlenné teszik. Oh, Maximilien, esküszöm önnek, hogy sohasem mernék vele ujjat húzni, mert ön is, én is megtörnék azon a vasakaraton.

- De mirevaló már ennyire kétségbeesni, Valentine? Talán még sem olyan nagyon sötét a jövő!

- A multról itélek csupán.

- De mindent tekintetbe véve, higgye el, még arisztokratikus szempontból sem vagyok méltatlan önhöz; általában én is abban a társaságban élek, amelyben ön; régen elmúlt már az az idő, mikor még két nemzet volt a hazában; a királyság legkiválóbb családjai egyre-másra keveredtek össze a császárkoréival; a lándzsás arisztokrácia összeházasodott az ágyúk nemes-ségével. Én ez utóbbihoz tartozom és szép jövőre van kilátásom a hadseregben; azonkívül, ha nem is vagyok dúsgazdag, szabadon rendelkezem közepes vagyonommal és mindenek fölött tiszta nevet viselek. Szülőföldünkön még most is úgy emlegetik atyámat, mint aki ritkította párját az aranybecsületességű kereskedők között. Azért mondtam úgy, hogy szülőföldünkön, mert hiszen az öné is Marseille.

- Ne említse Marseillet, Maximilien, fáj hallanom ezt a nevet, mert angyali jó édesanyám emlékét idézi föl bennem, ki rövid földi életében úgy őrizte leányát, mint a szemevilágát, s talán még most is őrzi onnan a magasságból, az üdvözültek közül. Oh, ha élne még anyám, Maximilien, nem néznénk olyan szorongva jövőnk elébe; megmondanám neki, hogy szeretem önt és ő megáldana bennünket.

- Hanem, ha élne még, akkor bizonyára nem ismerne engem, mert mint maga mondá, boldog lenne és a boldog Valentine aligha bocsátkozna le hozzám a nagy magasságból.

- Látta, Maximilien, most már ön az igazságtalan... Hanem mondja csak...

Valentine habozott. Maximilien sürgette.

- Mondja csak, miért volt apáink között valami feszültség Marseilleben?

- Fogalmam sincs róla, - válaszolt Maximilien - ha csak azért nem, mert Villefort úr egyike volt a Bourbonok leglelkesebb hiveinek, az én atyám pedig a császárt imádta. Más okot el sem tudok képzelni közöttük a feszültségre. De miért kérdezi, Valentine?

- Azonnal meglátja. Aznap, mikor önnek a becsületrend tisztjévé történt kinevezés megjelent a lapokban, valamennyien nagyapánál voltunk: Danglars is ott volt, a bankár, kinek megbokrosodott lovai tegnapelőtt csaknem halálba vitték anyámat és kis öcsémet. Én szokás szerint fennhangon olvastam nagyapának az ujságot, a többiek pedig Danglars kisasszony férjhezmeneteléről beszélgettek. Ön már előtte való napon értesített a jó hírről és különben is olvastam már a lapban, hanem azért mégis nagyon el voltam fogulva, mikor arra az ujságcikkre került a sor; olyan boldog, olyan büszke voltam, de remegtem arra a gondolatra, hogy hangosan kell kimondanom a nevét és hajlandó is lettem volna kihagyni felolvasásomból, ha nem tartok tőle, hogy hallgatásom mindent elárul; összeszedtem hát minden erőmet és felolvastam.

- Édes Valentine!

- Alig hangzott el a neve, atyám hirtelen odafordult és figyelni kezdett. Annyira meg voltam győződve (látta, mily bohó vagyok), hogy neve villámcsapásként hat mindenkire, hogy reszketni láttam atyámat, de még mintha Danglars is megdöbbszent volna.

- Morrel? - mondta atyám, - várjon csak Valentine! - Láttam, hogy homloka elborul, mikor folytatta: - vajjon azok közül az elkeseredett bonapartista Morrelek közül való, kik 1815-ben Marseilleben annyi galibát okoztak nekünk?

- Igen, - válaszolt Danglars - sőt azt hiszem, hogy éppen annak az egykori hajótulajdonosnak a fia.

- És mit felelt erre az ön atyja, Valentine? - kérdezte Maximilien?

- Valami olyan rettenetes dolgot, hogy el sem merem önnek mondani.

- Mondja csak bátran, - biztatta Maximilien.

- Az ő császáruk, - folytatta atyám egyre összevont szemöldökkel - nagyon jól tudta, hová kell küldeni ezeket a rajongókat; ő maga is csak ágyúötléléknek nevezte és ennél találóbb nevet már nem is adhatott volna nekik. Örömmel látom, hogy az új kormány alkalmazza is ezt az üdvös elvet és ha csupán azért folyna Algirban a harc, hogy megszabaduljanak ez embe-  
rektől, helyesen cselekedne a kormány, bár elég drága mulatságnak tartom a hadjáratot.

- Kétségtelenül embertelen politika, hanem azért nincs miért röstelnie Villefort úr szavait; atyám sem volt e tekintetben valami nagyon kíméletes, mert szüntelenül mondogatta: «Miért nem akar a császár, kinek oly hatalmas gondolatai vannak, egy egész ezredet toborzani birákból, ügyvédekből?» Lássá, édes Valentine, ennyire hasonlítanak egymáshoz a pártok, ábrándjaik s vágyaik megnyilatkozásában egyaránt. És mit mondott Danglars a királyi ügyész szavaira?

- Elnevette magát, már amint ő szokta ilyenkor, durván, esetlenül. Azután nemsokára eltávoztak mind a ketten. Szegény nagyapám nagyon föl volt izgatva. Ön is tudja már, Maximilien, hogy annak a szegény szélütött embernek egyedül én tudok a lelkében olvasni, s gyanítom, hogy ez a vele szemben is oly kíméletlen eszmecsere nagyon szívében találta szegény, jó öreget, ki rajongó híve volt a császárnak, s becsmérése fájdalmat okozhatott neki.

- Noirtier neve csakugyan egyike a császárkor legismertebb neveinek; s mint ön is tudja, vagy honnan is tudhatná, úgy szólván minden bonapartista összeesküvésben részt vett a restauráció alatt.

- Sokszor hallok ilyesmiről suttogni és oly csudálatosnak találom, hogy atyám a király híve, nagyapám a császáré...

Oly izgatottnak találva, feléje fordultam. Tekintete az ujságra szegződött.

- Mi tetszik, nagyapó, - kérdeztem - meg van elégedve?

Igent intett a fejével.

- Avval, amit apa mondott?

Néma válasza tagadást fejezett ki.

- Tehát azzal, hogy Morrel urat a becsületrend tisztjévé nevezték ki? Maximilient nem mertem mondani.

Igenlőleg bólintott rá.

- Milyen különös, ugy-e? Örül ennek a kinevezésnek, pedig nem is ismeri önt. Azt mondják szegény nagyapáról, hogy második gyermekkorát éli; hanem én már ezért az igenért is nagyon szeretem.

- Csodálatos is valóban. Atyja gyűlöl, nagyatyja pedig... milyen furcsa is az a pártszenvedély!

- Csitt, csöndesen! - mondta egyszerre Valentine - rejtőzzék el vagy meneküljön, jönnek!

Maximilien fölkapott valami ásót és rengeteg buzgalommal kezdte irtani a lucernát.

- Kisasszony, kisasszony, - hangzott a fák sűrűjében - jöjjön már, mindenütt keresik, vendég érkezett.

- Vendég, vajjon kicsoda?
- Valami nagy úr lehet, Monte Cristo gróf!
- Megyek már!

Ez a név szinte megremegtette azt, akinek ott a palánkon túl ez a *megyek* szó volt az isten-hozzád. Ásója nyelére támaszkodva, soká eltűnődött.

- Honnan ismerheti Monte Cristo Villefortékat?

## XXI. A méregkeverés tudománya.

Csakugyan Monte Cristo volt, ki a királyi ügyész látogatását óhajtotta visszaadni. Magától értetődik, hogy az egész házban nagy volt a lótas-futás, mikor a grófot bejelentették.

Villefortné egyedül volt a szalónban, mikor Monte Cristot bejelentették, de azonnal elküldött fiáért, hogy vele együtt a fiú is megismételje a köszönetet. Édouard, kinek két nap óta egyébről sem beszéltek, lélekszakadva rontott be a hívásra, lehet ugyan, hogy nem anyja iránt való engedelmességből, sem azért, hogy a grófnak hálálkodjon, hanem inkább kíváncsiságból s hogy alkalmat keressen furcsánál furcsább megjegyzéseire, melyekre rendesen azt szokta mondani az anyja: «micsoda gonosz gyerek, hanem azért meg kell neki bocsátanom, mert mindig talpraesett élcei vannak.»

A szokásos első üdvözlések után Monte Cristo Villefort után tudakozódott.

- Férjem a kancellárhoz volt hivatalos és éppen az imént ment el hazulról; végtelenül sajnálni fogja, hogy gróf úr megtisztelő látogatásában nem lehet része.

A gróf már odaérkeztekor két látogatót talált a szalónban: ezek majd elnyelték szemökkel, de eleget téve az udvariasságnak és némi részben kíváncsiságuknak is, nemsokára ajánlották magukat.

Villefortné megkérdezte a fiát:

- Mondd csak, fiacskám, nem láttad Valentine nénédet? Hivasd be, kérlek, szeretném bemutatni a gróf úrnak.

- Leánya is van, asszonyom? Nagyon gyermek lehet még.

- Nem az enyém, gróf úr, még Villefort első házasságából származik, jól megtermett csinos kis leány.

- Hanem nagyon mazna, - szólt közbe a kis Édouard, mialatt bokrétául a kalapja mellé egy csomó tollat tépett ki a gyönyörű papagály farkából, mely aranyozott kalitkájában természetesen éktelen rikoltozásra fakadt.

Villefortné megelégedett úgy mellesleg csak annyit mondani neki:

- Csend legyen, Édouard!

Azután folytatta:

- Ennek a kis szeleburdinak csaknem igaza van, s tulajdonképpen csak azt ismétli, amit, sajnos, naponta hallott; bármennyire igyekszünk is szórakoztatni, Villefort kisasszony, úgy látszik, már természeténél fogva bánatos és magabazárkózott, mely természetesen sokat levon szépségéből. Hanem nézz utána magad, Édouard, miért késik oly soká?

- Mert az a sok ostoba cseléd nem ott keresi, ahol kellene.

- Hol keresik hát?

- Noirtier nagypapánál.

- És nem ott van, azt hiszed?

- Nem, nem, nem, nem, nincsen ott, - válaszolt éneklő hangon Édouard.

- Hol van hát? Mondd meg, ha tudod.

- Odalenn van a nagy gesztenyefa alatt, - válaszolt a dicső gyermek a kert felé mutatva, azután anyja minden lehető gyöngéd tiltakozása ellenére legyeket fogdosott a papagálynak, mely mohón kapott a kedves pecsenyéje után.

Villefortné már a csengetyű után kapott, hogy megmondja a komornának, hol találhatja kisasszonyát, mikor Valentine belépett. Valóban bánatosnak látszott és a figyelmesebb vizsgáló talán a könnyek nyomait is fölfedezte volna arcán.

Valentine, kit jóformán még be sem mutattunk olvasóinknak, magas, karcsu, tizenkilenc esztendőös leányka volt, s világos gesztenyeszínű haja, sötétkék szemei, vontatott járása és nemes magatartása édesanyjára emlékeztetett; kis hófehér kezei, márvány nyaka, hamvas, halovány arca első pillantásra hasonlatossá tette azokhoz a szép angol nőkhez, kiket a költő a békés tó tükrén merengő hattyúkhoz hasonlított.

Mikor észrevette a látogatót, kiről már oly sokat hallott beszélni, nem jött zavarba, nem sütötte le a szemét s oly elfogulatlan kellemmel üdvözölte, hogy még jobban fölkelte a gróf érdeklődését.

Monte Cristo tiszteletteljesen fölemelkedett.

- Villefort kisasszony, mostoha leányom, - mutatta be Valentinet.

- És itt pedig gróf Monte Cristo, chinai király és Cochinchina császára - mondta a háta mögött, Valentine felé rettenetes torzképeket vágva Édouard.

Most már maga a szerető anya is megbotráncozott s talán meg is haragudott volna szerelmes magzatkájára, ha a gróf nem simogatja meg az elmés és illedelmes megjegyzésért mosolyogva a gyermeket, ami természetesen Villefortnéét egészen elbájolta. Azután újra fölvette a beszélgetés megszakított fonalát és hol az asszonyra, hol a leányra tekintve mondta:

- Hanem úgy rémlik előttem, asszonyom, mintha mindkettőjüket láttam volna már valahol. Éppen az imént gondoltam rá s mikor a kisasszony belépett, egyszerre világosság támadt elmosódott emlékezetemben.

- Nem tartom valószínűnek, uram; Villefort kisasszony nem kedveli a társaságot s nagyon ritkán megyünk valahová.

- Nem is társaságban volt szerencsém önökhöz, asszonyom, e bájos kis kópéval egyetemben. Párisban különben is teljesen idegen vagyok még, mert, mint volt szerencsém már említeni, mindössze néhány napja időzöm a francia fővárosban. Engedjék meg, hogy egy kissé rendezem gondolataimat... igen, igen. Valahol messze... nem is tudom már... úgy rémlik, mintha annak a találkozásnak az emléke összefüggésben volna valami egyházi ünnepséggel, szép, verőfényes napon... A kisasszony virágokat tartott kezében, a kis fiú egy szép pávát hajsolt a kertben és ön, asszonyom, a lugasban ült... segítsen hát!... Egyáltalán nem tud visszaemlékezni többé?

- Nem, nem tudok visszaemlékezni, pedig úgy gondoltam, hogy nem mosódhatott volna el emlékezetemben, ha bárhol találkoztam volna is önnel az életben, gróf úr.

- Talán Olaszországban látott bennünket, gróf úr, - jegyezte meg tartózkodva Valentine.

- Csakugyan ott láthattam... Nagyon lehetséges. Mikor jártak Olaszországban, kisasszony?

- Két esztendővel ezelőtt. Hirtelen serdültem föl és az orvosok tüdőbajtól tartva, nápolyi levegőt ajánlottak. Bolognán, Perugián és Rómán keresztül mentünk Nápolyig.



- Most már nyomon vagyunk, kisasszony, - mondta Monte Cristo, mintha e városnevek fölemlítése egyszerre tisztán visszaidézett volna mindent emlékezetébe. - Perugiában volt, úrnapiján, a Posta-fogadó kertjében, hol a véletlen összehozott bennünket. Mintha most is látnám még, előttem van az egész jelenet.

- Perugiára teljesen jól visszaemlékezem, szintűgy a fogadóra, még az egyházi ünnepségre is, hanem bármennyire iparkodom is fogyatékos emlékezőtehetségemet megerőltetni, nem emlékszem, hogy szerencsém lett volna önhöz.

- Különös, hogy én sem emlékszem, - mondta Valentine, szép szemeit a grófra emelve.

- Oh, én emlékszem rá! - mondta nagy határozottsággal Édouard.

- Segíték visszaemlékezni, asszonyom. Forrón tűzött le a déli nap; önök váltott lovakra vártak, de nem érkeztek meg idején az ünnep miatt. A kisasszony az árnyas fák alatt sétált a kertben, s e kedves gyermek, mint említettem, egy pávát kergetett.

- Meg is csíptem, mama; bárom tollat szakítottam ki a farkából.

- És ön, asszonyom, ott maradt a vadszölővel befutott lugasban; nem emlékszik már, hogy mialatt Villefort kisasszony és e kis kópé magára hagyták, hosszasan beszélgetett valakivel a lugasban, a kőpadon?

- Igen, csakugyan, emlékszem már, - mondta az asszony kissé elpirulva - egy köpenybe burkolt emberrel beszélgettem... Azt hiszem, orvos volt.

- Igen, asszonyom, és az az ember én voltam; két hete laktam már a fogadóban s mivel a tulajdon komornyikomat váltólázból, a fogadóst pedig sárgalázból sikerült kigyógyítanom, mindenki azt hitte, hogy kiváló orvos vagyok. Hosszasan beszélgettünk mindenféléről. Perugiáról, a szokásokról, viseletekről és a hirhedt aquatofanáról, melynek titkát, mint ön említette, asszonyom, már Perugiában sem tudja senki.

- Igen, igaz, emlékszem már, - mondta Villefortné nem minden nyugtalanság nélkül.

- Nem emlékszem már részletesen minden szavára, asszonyom, - mondta közönyösen Monte Cristo; - csupán arra emlékszem, hogy osztozva az általános balvéleményben, orvosi tanácsokat kért tőlem a kisasszony egészségi állapotára vonatkozólag.

- De hiszen valóságos orvosnak kellett lennie, ha meggyógyította betegeit.

- Molière és Beaumarchais a megmondhatóit, hogy nem én gyógyítottam meg betegeimet, hanem ők maguk épültek föl a természet jóvoltából; én magam tulajdonképpen csupán kémiával és természettudományokkal foglalkoztam, természetesen nem hivatásszerűleg.

A kis lábasóra ebben a pillanatban ütött hatot.

- Már hat óra, - mondta észrevehető izgatottsággal Villefortné; - legyen szíves, Valentine, lásson hozzá, hogy nagyatyja készüljön az ebédhez.

Valentine fölkel s üdvözölve a grófot, szó nélkül távozott a szobából.

- Talán csak nem miattam tetszett eltávolítani a kisasszonyt?

- Hogy is gondolhat ilyet... egyszerűen ebben az órában szokott szegény Noirtier ebédjéhez ülni, mellyel úgy, ahogy, tovább tengeti szomorú életét. Talán hallott már róla, gróf úr, minő siralmas állapotban van szegény apósom?

- Igen, asszonyom, Villefort úr említette már; azt hiszem, szélütés érte.

- Sajnos, igen; egészen megbénult s a szegény öregbe csak háltni jár a lélek. Bocsásson meg, hogy házi gondjainkkal untatom. Ott szakítottam félbe, mikor azt említette, hogy gyakorlott kémikus.

- Azt éppen nem mondtam, asszonyom, hanem foglalkoztam ezzel a tudománnyal, mert elhatároztam, hogy Mithridates példáját követve, elvonultan fogok élni a keleten.

- Mithridates, rex Ponticus - kotnyeleskedett belé a fiú, egy gyönyörű albumból sorra kiszakítva a képeket; - Mithridates, ki minden reggel megivott egy csésze mérgezett tejet.

- Mit csinálsz, Édouard! Nem szégyenled magad? - kiáltott rá az anya, kicsavarva kezéből a megcsonkított könyvet. - Kiállhatatlan vagy máma, mindig valami új galibát csinálsz. Menj Valentinehez, hogy egy kissé békén lehessünk téled, ott találod a jó Noirtier nagyapánál.

- Az albumot!

- Mit akarsz vele?

- Akarom, add ide az albumot!

- Miért tépted ki a képeket belőle?

- Csak!

- Menj, menj!

- Nem megyek addig, míg ide nem adod az albumot, - szólt föltelepedve az egyik karosszék támlájára, mint rendesen, mikor nem teljesítették tüstént szeszélyes kívánságait.

- No vidd el hát és hagyj békét nekünk, - szólt Villefortné, kezébe nyomva az albumot s elkísérte fiát az ajtóig, hol szerencsésen kituszkolta.

A gróf figyelemmel kísérte minden mozdulatát.

- Vajjon becsukja-e mögötte az ajtót? - tanakodott magában.

Villefortné csakugyan a legnagyobb gonddal csukta be fia mögött az ajtót; a gróf nem látszott észrevenni ezt a műveletet.

Villefortné azután még egyszer maga körül tekintett s visszaült előbbi helyére, szemben Monte Cristoval.

- Engedje megjegyeznem, asszonyom, ön túlságosan is szigorú ezzel az eleven, helyre kis teremtéssel szemben.

- Nem lehet vele másként bánni, uram, - válaszolt Villefortné a legjobb anya tiszta önérzetével.

- A kis kópé még Cornelius Neposból is idézett, mikor véletlenül Mithridates nevét találtam kiejteni, ami annyit jelent, hogy a nevelő nem hasztalanul foglalkozik vele s a fiú korához képest máris sokat tud.

- Oh igen, - válaszolt az anya a készpénzül vett hízelgésnek fölötte megörülve - tény, hogy rendkívül könnyen fog föl és tanul meg bármit, amit akar. Egyetlen hibája, hogy kissé önfejű. Hanem, hogy visszatérjünk az előbbi tárgyra, gondolja gróf úr, hogy Mithridates élve a gyanupörrel, csakugyan úgy tett, s óvatossága mentette meg?

- Meg vagyok róla győződve, asszonyom s én magam is méreg által pusztultam volna el három alkalommal, Nápolyban, Palermóban és Smyrnában, ha nem élek már jó előre ezzel az elővigyázattal.

- És bevált a módszer?

- Tökéletesen.
- Oh, hogyne, hogyne, hiszen már Perugiában is beszélt nekem hasonló dolgokat.
- Csakugyan? - mondta jól játszott csodálkozással a gróf; - nem emlékszem már rá.
- Akkor arról kérdezősködtem öntől, hogy vajjon az északi éghajlat embereire is ugyanolyan erővel hatnak-e a mérgek, mint a déliekre és ön azt felelte, hogy az északi népek hidegebb vérmérséklete és vizenyősebb szervezete korántsem oly fogékony, mint a déliek heves, tüzeesebb természete.
- És ez valóság, asszonyom; nem egyszer láttam, hogy az oroszok minden legcsekélyebb kellemetlen következmény nélkül éltek olyan szerekkel, melyek egy nápolyit vagy arabot föltétlen megöltek volna.
- Úgy gondolja tehát, hogy az az elővigyázati módszer biztosabban beválna nálunk, mint keleten és itt, a mi ködös, nyirkos éghajlatunk alatt, könnyebben hozzászokhatik valaki e fokenként nagyobb és nagyobb adag mérleghez, mint a melegebb vidékeken?
- Bizonyára; megjegyzem azonban, hogy ez a módszer csupán ugyanazon mérleg ellen oltalmazza meg, amelyhez már hozzászoktatta szervezetét.
- Magam is úgy gondoltam; de mondja csak kérem, hogyan szoktatná, vagyis inkább, hogy szoktatta ön hozzá szervezetét?
- Nagyon egyszerű a dolog. Tegyük föl, hogy ön már előre megtudná, minő mérget fognak használni megetetésére... tegyük föl, hogy ez a mérleg példának okáért brucin.
- Amit a *brucea ferrugineából* nyernek.
- Jól mondta, asszonyom, úgy látom, nem sok tanulni valója van már hátra; nőknél szinte csodálatos kivétel az ilyen alapos készség.
- Nem is tagadom, hogy rendkívül előszeretettel foglalkozom a titkos tudományokkal, melyek éppen úgy megragadják a képzeletet, mint a költészet; hanem, folytassa, gróf úr, mert kíváncsiságomat a legnagyobb mértékben fölcsigázta már.
- Tegyük föl tehát, hogy e mérleg brucin volna, melyből első nap egy milligrammot, másodnap már kettőt s tíz nap múlva már egy centigrammot venne be; naponként egy milligrammal szaporítva, egy hónap múlva már három centigrammá növekedne az adag, anélkül, hogy bevétele önre veszedelmes utókövetkezményekkel járna, amennyi pedig ugyancsak veszedelmes volna az olyan embernek, ki nem élt hasonló módszerrel; a második hónap végén vízben feloldva, már olyan nagy mennyiséget ihatna meg némi rosszullét árán, ami föltétlenül megölné más valakit.
- Más ellenmérget nem ismer?
- Nem.
- Számtalanszor olvastam már ezt a Mithridatesről szóló kis történetet, de mende-mondának tartottam mindig.
- Téved, asszonyom; szokása ellenére a történelem ezúttal igazat beszél. Hanem úgy látom, asszonyom, nemcsak szeszélyből érdeklődik e tárgy iránt, mivel hasonló kérdéseket intézett hozzám már Perugiában való első találkozásunk alkalmával is, s éppen az imént mondta, hogy Mithridates történetével már régen foglalkozik.

- Igaza van, uram. Már kora ifjúságomban a növénytan és az ásványtan volt a legkedvesebb tantárgyam s mikor később megtudtam, hogy a népek története s különösen a keletieké olykor ilyen egyszerű dolgokon fordul meg, sajnáltam, hogy nem születtem Flamelnek, Fontananak vagy Cabanisnak.

- Annyival is inkább, asszonyom, mert a keletiek már nem elégedtek meg csak egyszerűen védőeszközzel használni a mérgeket, hanem a tört is helyettesítették vele; kezükben a tudomány nem csupán védőpajzs már, hanem támadó fegyver is; egyik mérge a betegségtől, másik ellenségeiktől szabadítja meg; ópiummal, belladonnával, bürökkel vagy az ebszőlő bogyójával egészen egyszerűen elaltatják azokat, akiket a másvilágra akarnak küldeni. Az egyiptomi, török és görög nők között talán egy sincsen, akinek kémiai ismeretei meg ne döbbenének egy orvost s kitől meg ne rémülne a legkérgesebb szívű pap is a gyóntatószéken.

- Igazán? - mondta Villefortné, kinek szemei szokatlan tűztől csillogtak az egész beszélgetés alatt.

- Igen, asszonyom, a kelet titkos drámáiban mindenütt szerepet játszik az ilyesmi, a szerelmi bájtaltól kezdve a halálhozó étetőig, a mennyeket megnyitó hasistól a pokolba sujtó rettentő méregitalig. Az emberi szenvedelmeknek ezer és ezer árnyalata van és a méregkeverők tudománya csodálatos módon tud ez árnyalatokhoz az epedő szerelemtől a rettentő bosszúvágyig hozzásimulni.

- Ugy, hát maguk az emberek is oly csodálatosak ott keleten, mint azok a bűvös szép mesék, melyek onnan származtak el hozzánk? És ott büntetlenül tehetnek el láb alól valakit? Hát csakugyan valóság az a Bagdad és Bassora, melyet mi Galland álmainak hittünk? A szultánok és nagyvezérek, ez alkotmányos férfiak, mint ahogy minálunk nevezik a hozzájuk hasonlókat, mindmegannyi Harun al Rasid és Dzsaffar-e hát, kik nemcsak bűnbocsánatot adnak a méregkeverőknek, hanem még miniszterré is teszik, ha elég fortélyos volt a büntett keresztülvitele, s a történelem aranylapjaira vésik viselt dolgaikat, hogy az unalom óráiban szórakozzanak vele?

- Nem, asszonyom, ez a fantasztikus világ már a keleten is régen kiveszett; bár más nevek s más egyenruhák alatt, hanem azért ott is vannak már rendőrök, vizsgálóbírák, ügyészek és törvényszékek. Annyi embert akasztanak föl, fejeznek le és húznak karóba, hogy csupa gyönyörűség; hanem azért mégis akad elég furfangos gonosztevő, aki kijátszva az emberi igazságszolgáltatást, ügyesen és büntetlenül hajtja végre gaztetteit. Minálunk, ha a gyűlölet és a pénzsóvárgás hatalmába kerít egy fajankót, kinek minden áron el kell háritani útjából egy vetélytársat vagy dúsgazdag rokont, a patikába megy és álnév alatt vásárolja a mérget, amelyről pedig még könnyebben akadnak nyomára, mintha igazi nevét mondta volna meg. Természetesen ürügyet keres és panaszkodik a túlszaporodott egerekről és patkányokról, melyek még éjszaka sem hagyják nyugton és öt-hat gramm arsenikumot vesz; ha túlságos óvatos akar lenni, grammonként vásárolja össze öt-hat patikában, amivel természetesen csak azt éri el, hogy még hamarabb ráismernek; ha azután nagy erőlködéssel megszerezte végre a kívánt adagot, olyan mennyiségben keveri a vetélytárs vagy dúsgazdag rokon poharába, hogy még egy mammut vagy masztodon is az ég felé fordítaná tőle mind a négy talpát, amire a bamba áldozatok elég esztelenül olyan ordítózást visznek végbe, hogy az egész városrész odarohan. A nagy csődületből természetesen nem hiányoznak a rendőrök és zsandárok sem, hamarjában előkerítenek valahonnan egy orvost, aki felboncolva a tetemet, egész evőkanálra való arsenikumot kotorász ki a gyomrából. Másnap már hasábokat írnak a lapok a gyilkosságról és áldozatáról. A gyógyszerészek egyre-másra jelentkeznek: «Tőlem vásárolta a mérget.» És húszan ismernek rá egyszerre a tettesre; az ügyetlen fickót természetesen tüstént fülön fogják, tömlőre vetik, kivallatják, szembesítik, rábizonyítják a bűnt, elítélik, a nyakvágó pedig elvégzi a többi; ha a tettes esetleg magasabb társadalmi állású nő volna, életfogytiglan tartó

börtönnel sujtják. Így értenek az északiak a kémiához, asszonyom. Desrues minden esetre jobban értett a dologhoz.

- Mindenki annyit tesz, amennyi tőle telik. Mindenki nem jöhet nyomára a Mediciek és Borgiák titkának.

- De megmondjam-e, hogy ennek a hebehurgyaságnak mi a tulajdonképpeni oka? Az önök színpadain, már amennyire én az olvasott és látott darabokból megítélhetem, a mérget rendszerint egy kis üvegcéből vagy egy gyűrű kivájt kövéből szokták kihörpíteni, tüstént szörnyethalva utána; öt perc múlva legördül a függöny és a közönség elszéled. A gyilkosság következményeiről fogalmuk sincsen; nem látják a rendőrbiztost hivatalos szolgálati övével, sem a katonai őrzőjáratot, mit a gyilkos elfogatására rendeltek ki s a közönség ügyefogyottabb része azt hiszi, hogy a függöny legördültével mindennek vége van. Hanem tessék csak egy kicsit szétnézni a külföldön, példának okáért Aleppóban vagy Kairóban, vagy Nápolyban és Rómában s pirospozsgás, életerős embereket fog látni az utcán, akikről, ha bűvös köpenyével megérintené, elmondhatná a Sánta ördög: «Ez meg ez három hét óta van megmérgezve s egy hónap múlva utolsót vonaglik.»

- Hát ismét megtalálták a híres aqua-toffana titkát, amit még Perugiában is végképp elveszettnek tartanak?

- Édes Istenem, elveszhet-e valami az emberek között? Ez a művészet olyan mint a többi, körüljárja a világot, s bár a lényeg változatlanul megmarad, az új elnevezés félrevezeti a tömeget. Minden mérge külön-külön egy-egy szervünkre hat legkivált; egyik a gyomorra, másik az agyvelőre, harmadik a beleket támadja meg. Az egyik mérge például köhögésre ingerel és tüdőgyulladást, vagy más egyéb bajt okoz, mit bőven és kellő alaposággal tárgyalnak a tudományos könyvek, hanem azért segíteni még sem tudnak rajta; még ha nem volna is halálos a baj, a lelkiismeretlen és tapogatózó orvosok keze alatt egyre jobban elmérgeződik, mert nem értenek a kémiához, s gyógyszereiket úgyszólván tetszés szerint használják; így ölnek meg azután egész szabályszerűen egy-egy embert, anélkül, hogy az igazságszolgáltatás csak a legkevésbé is törődne a dologgal. Én nekem legalább így mondta ezt valamikor a kitűnő Adelmonte de Taormine abbé, a hatalmas kémikus, ki Siciliában sok és nagy idevágó tanulmányt végzett.

- Rettentő és mégis nagyszerű dolgok! - mondta lázas érdeklődéssel az asszony, - őszintén megvallva, én azt hittem, hogy csupán a sötét középkor találta föl e rettentő mérgeket.

- És igaza is van, kétségkívül, hanem a mi korunk valamennyit tökéletesítette. Hiszen a tökéletesedés a végső célunk, s mire való volna a sok kitüntetés, érem, kereszt, Monthyon-díj, ha nem erre! Mert az ember csak akkor lesz tökéletes, ha éppen úgy tud teremteni és rombolni, mint az Isten; s miután rombolni már tud, fele útján van a tökéletességnek.

- Ilyenformán tehát, - kapott Villefortné a legkedvesebb témán, - a Borgiák, a Medicik, a Renék és Ruggierik, sőt talán még Trenk báró mérgei is, melyekkel oly gyakran visszaélnek a modern dráma- és regényírók...

- Mind csupa művészi koholmány, asszonyom, minden való alap nélkül. Vagy azt gondolja talán, hogy az igazi kutatónak csak ezek a hagyományos mérgekeverők lehetnek a tanulmány tárgya? Távolról sem. Az igazi tudomány szeret jobban elkalandozni, s hogy már úgy fejezzem ki magamat, élénkebb fantáziával kutatja titkait. Adelmonte abbé, akit az imént említettem, meglepő kísérleteket tett ezen a téren.

- Igazán?

- Egy kísérletét el is fogom mondani. Igen szép kertje volt, telve virággal, gyümölcsfával és egyéb veteményekkel; a zöldséges ágyban kiválasztotta a legtekintélyesebb káposztafejet és

három napon keresztül tiszta víz helyett arzénoldattal öntözte; harmadnapra a káposzta sárgulni kezdett; egyébként nem volt semmi baja, s mivel megérett már a konyhára, többül lemetszették; egyedül az abbé tudta, hogy meg van mérgezve. Odahaza egész kis menázséria volt házinyulakból, tengerimalacokból és macskákból. A nyúlak odavetett egy levelet a káposztából, s az állat fölfordult tőle. Kérdőre vonhatta volna-e még ezért a vizsgálóbíró, és eszébe jutott-e valaha a királyi ügyésznek, hogy vád alá helyezze Magendiet vagy Flourenst a tengerimalacok, nyulak és macskák pusztításáért? Soha. Egy nyúl miatt még nem igen mozgolódik a törvényszék. Adelmonte abbé azután megnyúzatta azt a nyulat és beleit a szemétdombra dobatta. Valamelyik odatévedt káposztát tyúk csipeget a belekből, egy napig gunnyaszt, azután fölfordul az is. Még vergődik kínjaiban, mikor a kánya, mely Siciliában oly gyakori, lecsap, a még ki sem hült dögre s pompás lakomát csap belőle az ormokon. Három napra rá, szegény kánya, amelynek ez a lakoma ugyancsak megfeküdte a gyomrát, egyszer csak lefordul szépen a magasságból, s hogy, hogy nem, tegyük föl, hogy az ön halastavába hull; a csuka, az angolna falánk természetű lévén, hamarosan fölemésztí a kányát. Tegyük föl, hogy másnap asztalára kerül az a csuka vagy angolna, melybe négyszeres kerülő úton származott a méreg, s vendége, kit mitsem sejtve, megkínál vele, most már csak ötödszörre jut hozzá, s nyolc-tíz nap múlva rettentő görcsök között mégis kiszenvet tőle. Az orvosok szigorú vizsgálatot fognak tartani és megdönthetetlen bizonyossággal kijelenthetik:

«A halál közvetlen oka májdaganat, vagy tifusz.»

- Hanem rendkívüli eset, hogy a körülmények ennyire összevágjanak; ha az a kánya véletlenül száz lépéssel odébb zuhan le a halastótól?...

- Ej, asszonyom, hiszen éppen ebben van a művészet! Hogy valaki nagy kémikus legyen, kell hogy a véletlennek is tudjon parancsolni!

Villefortné elmélázva hallgatta az oktatást.

- Az a bökkenő, hogy az arzenikumot mindenkor föl lehet ismerni, ha oly mennyiségben jutott a testbe, hogy halált okoz.

- Helyesen okoskodik, asszonyom, magam is ugyanezt az ellenvetést tettem Adelmontenak.

Az abbé elgondolkozott egy kissé, azután mosolyogva idézett egy szicíliai közmondást, mely azt hiszem, francia földön is közszájon forog: «Édes fiam, a világot nem egy nap alatt teremtték, hanem egy egész hét kellett hozzá»; jöjj el majd vasárnap.

Rákövetkező vasárnap ismét meglátogattam; a káposztát most már arzenikum helyett valami strychnin-csapadékkal, *strychnos colubrinával* öntözte meg. A káposztán ezúttal a legcsekélyebb elváltozás sem mutatkozott, s a nyúl hamarosan befalta; öt perc múlva hanyatt fordult; a tyúk ismét csipegetett a nyúl teteméből s másnapra szintén megdőglött. A kányát most már mi helyettesítettük és felbontottuk a tyúkot. A legtüzetesebb vizsgálat mellett sem lehetett semmi különös jelenséget észrevenni. A szervezetben semmi elváltozás, mindössze az idegrendszer bénulhatott meg s az agyban támadhatott egy kis vértolulás; a tyúkot egyszerűen megütötte a guta. Nem gondolom ugyan, hogy a mi házi szárnyasainknál gyakori volna ez az eset, hanem annál többször előfordul az emberek között.

Villefortné egyre jobban látszott elmerülni gondolataiba.

- Ezer szerencse, hogy csupán a kémikusok értenek az ily szerek elkészítéséhez, különben az emberek fele megmérgeznék a másikat.

- Kémikusok, vagy bárki más, aki foglalkozik ezzel a tudománnyal, - mondta haraggal Monte Cristo.

- De meg különben is, - mondta hirtelen Villefortné, erőszakkal eltávolítva magától különös gondolatait - bármily óvatosan vinné is keresztül valaki, a bűn mindenkor bűn marad és ha sikerül is kikerülnie a földi igazságszolgáltatást, Isten szeme csak meglátja és a mennyeit már nem kerülheti el. A keletiek sokkal keményebbek lelkiismeret dolgában, s az ijesztő poklot nagyon bölcsen kihagyták világfelfogásukból.

- Az ilyen kétség nagyon természetesen könnyen megfogamzik az oly finom erkölcsi érzésű lélekben, mint az öné, asszonyom, hanem a bölcsekedés mégis ki fogja irtani. Az emberi mohóságot Rousseau paradoxonja fejezi ki legtalálóbban, mit bizonynyal ön is ismer: «Ötszáz mér földnyiről megölni egy mandarint - fricskával.» Az emberi élet javarésze ily léha ábrándokban telik el, kimerítve az értelmet. Vajmi kevés embert fog találni, ki egyenesen megy neki a törrel embertársának, vagy olyan adag arzénikkal küldi másvilágra, mint aminőről az imént beszéltünk. Ez már túlzás, jobban mondva baromiség. Idáig már csak harminchat fokra fölhevült vérrel lehet jutni, mikor az ütőér kilencvenet ver percenkint, s az agy meg van zavarodva; de ha példának okáért a legegyszerűbb filológiai módszer szerint rokonértelmű szóval helyettesíti azt a fogalmat és egész egyszerűen csak *elhárítja* útjából azt, aki gátolja az előremenetelben, ahelyett, hogy a durva *gyilkos* kifejezést használná és ha ezt a valóságban erőszakoskodás nélkül teszi, megkímélve magát a véres munkától, a hörgés és halálordítás rettentő hangjaitól, s megtalálja azt a módot, mellyel csöndben, titokban elszenderítheti áldozatát, kikerüli az emberi törvények sujtó hatalmát is, mely azt mondja: ne háborgasd a társadalmat! A mindenkor komoly és nyugodt keletiek így szoktak cselekedni, kik a nagy dolgok keresztülvitelében keveset törődnek az idővel.

- De még mindig megmarad a lelkiismeret, - mondta Villefortné remegő hangon elfojtott sóhajjal.

- Igen, szerencsére, a lelkiismeret még megmarad, mely nélkül oly boldogtalanok volnánk. Minden fontosabb cselekedet után segítségünkre jön a lelkiismeret, mert ezer és ezer ürügyet és mentséget kínál, mit egyedül magunk rostálunk meg; bennünket minden esetre megnyugtat és segítségével nyugodtan alusszuk az igazak álmát, bár lehetséges, hogy a törvényszék és a bírák rostáján valamennyi érvünk és mentségünk keresztül peregne. III. Richárdot pompásan megnyugtatta lelkiismerete, mikor IV. Edward király két fiát másvilágra küldve, így tanakodott magában: ez a két kölyök kegyetlen és gyűlöletes apjának minden bűnét örökölte, s még szerencse, hogy idejekorán fölismertem bennük átkozott hajlamaikat, mert ez a két pimasz meggátolta volna az angol népet boldoggá tennem, mit ők bizonyára nyomorba, pusztulásba taszítottak volna. Ugyanily jó szolgálatot tett lady Macbethnek is a lelkiismeret, ki, mint Shakespeare mondja, nem férjének, hanem fiának akarta megszerezni a trónt. Az anyai szeretet pedig oly nagy erény, mely mindent indokolva, mindent kiment; lelkiismeret nélkül nagyon boldogtalan lett volna lady Macbeth Duncan király halála után.

Villefortné mohón leste s csak úgy nyelte e szédítő igazságokat és rettentő paradoxonokat, mellyel a gróf olyan könnyedén dobálózott.

Néhány pillanatnyi hallgatás után megszólalt:

- Tudja-e, gróf úr, hogy önnél kevés rettenetesebb érvelő van, bár kissé sötét színben látja a világot. Talán azért van ez, mert lombikjain és kémcsövein keresztül ítéli meg az emberiséget. Kétségtelen, hogy ön hatalmas kémikus, bizonyság rá még az a gyógyszer is, mellyel fiamat oly hirtelen életre ébresztette.

- Az a gyógyszer veszedelmes jószág, asszonyom, mert elég volt ugyan egy csöpp belőle, hogy életre keltse félholt gyermekét, de három csöpp már minden vérét a tüdejére hajtotta volna, veszedelmes erős szívdobogást okozva; hat csöppje már lélekzetét is elfojtva még mélyebb és hosszán tartóbb aléltóságba ejtette volna, tíz csöpp pedig egyszerűen megölte

volna. Hiszen láthatta, mily hevesen kaptam el kezéből az üveget, mely után gyermekies kíváncsiságból nyúlt.

- Olyan rettenetes méreg az a szer?

- Dehogy, hiszen méreg tulajdonképpen nincsen, mert még a legerősebb méregnek nevezett keverék is gyógyszer lehet helyén alkalmazva az ügyes orvos kezében.

- De hát mi volt akkor?

- A nagyeszü Adelmonte abbé találománya; maga tanította meg használatára.

- Kitűnő szer lehet az ájulás ellen.

- Fölséges, asszonyom; hiszen láthatta mily meglepő hatása van, megjegyezve, hogy mindenkor kellő óvatossággal kell használni.

- Meghiszem, - mondta mosolyogva Villefortné. - Nekem, aki oly ideges vagyok, s lépten-nyomon ájulás környékez, ugyancsak nagy szükségem volna egy olyan Adelmonte-féle emberre, ki segítene rajtam s megszabadítana örökös aggodalmaitól, hogy egyszer csak megfulladok. De mivel ilyen ember vajmi kevés akad Franciaországban és az ön abbéja minden valószínűség szerint az én kedvemért még nem fog olyan hosszú utazást megkockáztatni, kénytelen vagyok Planche antispasmodicus szerét használni; a fodormenta és a Hoffmann-cseppek szintén nagy szerepet játszanak nálam. Tessék, gróf úr, itt vannak a pasztillák, miket külön az én számomra kettős adagban készítenek.

Monte Cristo kinyitotta a kis szelencét, s a hozzáértők módjára szagolgatta a pasztillákat.

- Nagyon jóknak találom, hanem az a baj, hogy az elalélt ember nem veheti be, mivel nem tudja lenyelni. Már az én szerem mindenesetre többet ér.

- Magam is úgy gondolom, a hatás után ítélve, mit saját szememmel láttam; hanem a szer mindenesetre az ön titka és nem vagyok annyira szerénytelen, hogy faggassam miatta.

- Hanem azt meg fogja engedni, hogy följánljam önnek.

- Oh, uram!

- Ne tessék elfeledni azonban, hogy kis mértékben használva, kitűnő orvosság, de nagyobb adagban valószínű méreg. Mint tapasztalni tetszett, egy csöpp belőle életre ébreszt; öt vagy hat csöpp már halált okoz, s legkivált azért oly veszedelmes és rettentő szer, mert még csak íze sincsen, ha egy pohár borba keverjük. Hanem talán már túl is mentem a határon, s még úgy tűnik fel a dolog, mintha tanácsokat akarnék adni önnek.

Fél hét felé járt már az idő, s a lakáj Villefortnének egy barátnőjét jelentette be, ki ebédre volt hivatalos.

- Ha nem első ízben volna szerencsém önhöz, gróf úr és barátnője volnék, helyett, hogy egyszerűen lekötöztetnének, meghívnám szerény asztalunkhoz és nem fogadnék el semmi kifogást.

- Ezer köszönetet érte, asszonyom, hanem halaszthatatlan kötelességeim vannak még ma. Megígértem, hogy elkísérek a színházba egy görög hercegnőt, ki még nem látta a nagy Operát, s aki köti magát ahhoz, hogy én vezessem oda először.

- Akkor nem tartóztatom tovább, hanem kérem, ne feledje el a szert.

- Hogyan feledhetném el, asszonyom! Hiszen akkor el kellene felednem ezt a szép órát is, mit oly kellemesen csevegtünk át, azt pedig lehetetlen elfeledni.

Monte Cristo még egyszer meghajolt és távozott.



Villefortné még azután sokáig elmerengett.

- Különös ember, s szinte hajlandó volnék csak a keresztnévén - Adelmontenak nevezni.

Ami Monte Cristot illeti, az eredmény fölülmulta minden várakozását.

- Jó föld, - mondta magában - bizonyos vagyok benne, hogy az itt elvetett mag kicsirázik.

Másnap, ígéretéhez híven, megküldte a szert.

## XXII. Ördög Róbert.

Az Operának kétszeres oka volt ezt a dalművet adni, mert ünnep volt ezen az estén, mivel Levasseur, hosszú betegség után most lépett föl először Bertram szerepében, s a fölkapott maestro műve, mint mindig, most is odacsalogatta Páris legelőkelőbb közönségét.

Morcerfnek, mint a tehetősebb fiatal emberek javarészáé, szintén megvolt a maga állandó helye a földszinten, azonkívül rendelkezésére állott legalább tíz páholy, hol ismerősei bármikor szívesen fogadták, nem is számítva az aranyifjúság páholyát, hová szintén joga volt belépni.

Château-Renaud széke szomszédos volt az övével, Beauchamp, az ujságíró tetszés szerint foglalhatott helyet bárhol az egész nézőtérben.

Lucien Debray a miniszter páholyát kapta meg erre az estére s föl is ajánlotta azonnal Morcerféknek, de mivel Mercedesnek nem volt kedve elmenni, Danglarsékat kínálta meg vele, bejelentve, hogy ha elfogadják a páholyt, előadás közben okvetlenül meg fogja őket látogatni. A Danglars-hölgyek kaptak az alkalmon. Talán senki sem tud oly igazán örülni a potya-páholynak, mint egy milliomos.

Danglars kijelentette, hogy ellenzéki képviselő létére nem fér össze a miniszter páholyában mutatkozni s nem fog elmenni. Mi lett volna természetesebb, mint hogy a báróné azonnal írt Luciennek, hogy jöjjön el értük, mert nem mehet Eugénievel egyedül az Operába.

És Danglarsnénak igaza volt, mert sokan megütköztek volna rajta, ha a két nő egyedül megy színházba, de azon már senki sem botránkozott meg, hogy Danglars kisasszony anyjával és anyja szeretőjével ül a páholyban; a világ már csak ilyen és ilyen is marad.

Szokás szerint, úgyszólván kongott még a nézőtér, mikor a függöny felgördült. Nem is előkelő ember, aki már ott lesi a darab kezdetét; a szokás megköveteli, hogy mindenki késsen és az első felvonás rendszerint ajtócsapkodással, az ujonérkezettek eléggé hangos üdvözlésével és szemlélődéssel szokott eltelni, anélkül, hogy bárki is figyelne, mi történik a színpadon.

Albert egyszerre csak megbökte Château-Renaudt, mikor az elsőemeleti páholyok egyike megnyílt.

- Nézze csak, G... grófnő!

- Ki az a G... grófnő?

- Ez már megint olyan kérdés, báró, amit nem lehet megbocsátani; még kérdezheti, hogy kicsoda az a G... grófnő?

- Igaz, igaz, bizonyosan az a szép velencei hölgy, ugy-e?

- A maga szépséges személyében.

A grófnő is észrevette Albertet és mosolyogva fogadta üdvözlését.

- Ismeri személyesen is?

- Rómában mutatott be neki Franz.

- Lenne szíves nekem is megtenni ugyanezt a barátságot itt Párisban?

- Szívesen.

A közönség pisszegni kezdett.

A két fiatalember távolról sem zavartatta magát, s mit sem törődve a földszint zenekedvelőivel, nyugodtan folytatta tovább a beszélgetést.

- A marsmezei lóversenyen láttam már ma, - mondta Château-Renaud.

- Ott volt ő is?

- Igen.

- Érdekes volt-e kimenni? Játszott ön is?

- Gyengécskén, csak ötven aranyat tettem.

- És melyik futott be elsőnek?

- A *Nautilus*, amelyikre én tettem.

- De ha jól tudom, háromszor futottak?

- Igen. Egyszer a Jockey-club arany billikomáért. Nagyon furcsa dolog történt vele; nem is tudja még?

- Mit?

A közönség most már dühösen pisszegett.

- Mondja hát, mit? - sürgette Albert.

- Hát hogy egy egészen ismeretlen ló és lovas nyerték el a díjat.

- Mesélje el.

- Senki se törődött azzal az ismeretlen lóval, mely *Vampa* néven volt a jegyzékbe írva. Jób nevű lovasával, mikor egyszerre csak pompás pej paripa rúgdatott ki a porondra egy ökölnyi jockeyval; annak a kis Babszem Jankónak húsz font ólmot kellett a zsebébe tömni, hogy meglegyen a kellő súlya és mégis három egész lóhosszal előzte meg Arielt és Barbarot.

- És senki sem tudta, hogy kié a ló?

- Senki.

- Milyen nevet is említett az imént?

- *Vampa* néven volt beírva.

- Akkor hát én mégis csak okosabb vagyok az egész közönségnél, mert én tudom, hogy kié az a ló.

A közönség pisszegésébe most már egyes csípős megjegyzések is vegyültek. Az általános felháborodás egyre hangosabban nyilatkozott, s végre is észrevették, hogy miattuk háborog a sok ember. Természetesen azonnal visszafordultak, keresve valakit, aki elvállalná a felelősséget a közönség arcátlan pisszegéséért; de mivel senki sem jelentkezett, nyugodtan fordultak újra a színpad felé és folytatták az eszmecserét.

Éppen akkor léptek be a miniszter páholyába Danglarsné, leánya és Lucien Debray.

- Ah, ah, kedves ismerősei jöttek, vicomte, - mondta Château-Renaud. - Oda nézzen hát, keresik!

Albert arrafelé fordult és tekintete összetalálkozott a bárónééval, ki legyezőjével üdvözölte.

Eugénie kisasszony méltóságán alól valónak tartotta volna szép nagy fekete szemeivel egészen a zenekarig lebecsátkozni.

- Már engedje meg, édesem, - mondta Château-Renaud - hanem nem szólva a mésallianceról, mely különben talán az ön szemében sem valami nagy szálka, mondom, nem szólva a mésallianceról, nem tudom megérteni, mi kifogása lehet Danglars kisasszony ellen, ki lelkemre, ennivaló kis jószág.

- Annyi bizonyos, hogy szép, hanem bevallom, sokkal jobban szeretném, ha kevésbé szép, de kedvesebb, szelidebb, szóval nőiesebb volna.

- A fiatalság telhetetlen és nem elégszik meg soha semmivel, - mondta atyai hangon Château-Renaud, ki harminc esztendősen lévén, nem számította már magát az ifjúsághoz. - Már micsoda dolog is az, vicomte, hogy mikor önnek olyan menyasszonyt szemelnek ki, aki bátran állhatna modellt a vadászó Dianához, ön mégsem elégszik meg vele.

- Lássá, éppen ajkaimra adja a szót; jobban szeretnék valami kis milói Vénuszt, mert az a vadászó Diana nem oly kedves nekem, s attól tartok, hogy egyszer csak úgy elbánik velem, mint Akteonnal.

Egy pillantás arra a leányra, megmagyarázta Morcerf érzelmeit irányában. Danglars leánya valóban szép volt, de szépsége nélkülözte a leányos báját; természetes fürtökbe göndörült fényes fekete haja nehezen volt divatos fejdísszé alakítható; fekete szemét gyönyörű szemöldök ívelte be, melynek egyedüli hibája az volt, hogy gyakran húzódott össze, s keményebb kifejezést adott arcának, mint nőtől várható lett volna; szabályos görög orra mintául szolgálhatott volna egy Junót faragó szobrásznak; csak szája volt kissé nagyobb a kelleténél, de szép fehér fogsora még inkább kiemelte ajkainak élénk pirosságát, mely nagy ellentétben volt halovány arcszínével; végre szájszögletén egy-egy, a szokottnál mélyebb redő adta meg arcának azt a különös határozottságot, mely Morcerf szemében oly kellemetlenné tette.

Eugénie egész alakja megfelelt a most leírni megkísérlett fejnek. Mint Château-Renaud mondta, a vadászó Diana volt, de még szilárdabb, még izmosabb szépségű.

Nevelés tekintetében egyedül azt a kifogást lehetne ellene tenni, hogy mint arcának egynemű része, viselkedése sem vallott mindenkor nemére. Két-három nyelvet beszélt, meglehetősen rajzolt, verseket faragott és megpróbálkozott a zeneköltéssel is; ez utóbbi érdekelt leginkább, mert még a nevelőintézetben tanulgatott egy vagyontalan társnőjétől, kiről általában az volt a vélemény, hogy kiváló énekesnő lesz belőle. Egy nagyhírű zeneszerző állítólag atyai érdeklődéssel viseltetett iránta, s tanulásra serkentve, azzal a reménnyel kecsegtette, hogy hangjával roppant vagyont fog szerezni valamikor.

Az a lehetőség, hogy Louise d'Armilly, a jövődöbéli nagy énekesnő, valamikor színpadra lép, Danglars kisasszonyt óvatossá tette vele szemben, s bár odahaza mindenkor szívesen fogadta, a társaságban sohasem mutatkozott vele nyilvánosan. De jóllehet Louise nem érezhette magát fesztelenül a bankár házában, mégis többnek tekintették egyszerű tanítónőnél. Néhány percre azután, hogy Danglarsné belépett páholyába, a függöny legördült; de mivel a hosszú felvonásközöket sétával vagy látogatásokkal szokták eltölteni, a földszinti székek csakhamar kiürültek.

Morcerf és Château-Renaud távoztak legelőször. Danglarsné azt hitte, hogy ez a sietés miattuk történik és Albert hozzájuk készül; nem is késett leánya füléhez hajolva figyelmessé tenni a látogatásra; hanem Eugénie mosolyogva rázogatta meg fejét, s Morcerf, mintha csak igazolni akarta volna ezt a kételkedést, ugyanabban a pillanatban egy másik elsőrendű páholyban jelent meg. Az volt G... grófnő páholya.

- Ah, hát ön itt van, nagy utazó? - szólította meg, kezét oly szívesen nyujtva feléje, mintha régi ismerősök lettek volna már - nagyon kedves dolog, hogy rám ismert és még kedvesebb, hogy már az első felvonásközt nekem szenteli.

- Ha tudtam volna, hogy Párisban van, higgye el, asszonyom, nem vártam volna ily soká a látogatással. De engedje meg, hogy bemutassam önnek Château-Renaud bárót, barátomat, egyikét azoknak a ritka ősnemeseknek, kik már kiveszőben vannak e szép hazában; tőle tudtam meg, hogy ott tetszett lenni a marsmezei lóversenyen.

Château-Renaud meghajolt.

- Ön is ott volt a futtatáson, uram? - kérdezte élénken a grófnő.

- Igen, asszonyom.

- Meg tudja-e hát mondani, hogy kié volt az a ló, amelyik a Jockey-Club díját vitte el?

- Magam is ugyanezzel a kérdéssel támadtam Albertre az imént.

- Annyira érdeklődik, grófnő? - kérdezte Albert.

- Mi után?

- Hogy ki a ló gazdája.

- Szörnyen. Képzelve csak... vagy ön talán már tudja is, hogy kicsoda?

- Bocsánatot kérek, de az imént el akart valamit beszélni; azzal kezdte: képzelje csak.

- Jól van, képzelje hát, hogy az a gyönyörű pejlo azzal a csipet pirosinges jockeyval már első pillantásra annyira érdekelt, mintha fele vagyonomat tettem volna rájuk; mikor aztán láttam, hogy három egész lóhosszal érnek a célhoz a többiek előtt, annyira megörültem neki, hogy tüzesre tapsoltam a tenyereimet. De képzeljék el meglepetésemet, mikor hazatérve, ott találom azt a pirosinges jockeyt a lépcsőkön! Azt hittem, hogy a verseny győztese véletlenül szintén ugyanabban a házban lakik, de belépve, a legelső dolog, ami a szemembe ötlött, az a bizonyos aranybillikom volt, melyet az ismeretlen ló nyert meg. Egy kis papírszeletet találtam benne ezekkel a szavakkal: «G... grófnőnek - lord Ruthwen.»

- Igen, úgy van.

- Igen, úgy van; mit akar ezzel mondani?

- Csak azt, hogy csakugyan lord Ruthwen az az ember.

- Melyik lord Ruthwen?

- Hát a miénk, a Vampir, akit az Argentina-színházban láttunk.

- Ne mondja!... Hát itt van?

- Itt, itt.

- S ön látta már? Talán vendége is volt már, s ön is meglátogatta?

- Bizalmas barátom. Château-Renaud szintén ismeri már.

- És honnan gondolja, hogy övé a győztes ló?

- *Vampa* név alatt volt beírva.

- És azután?

- Ej, hát nem emlékszik már arra a banditára, aki oly furfangosan fogott el engem?

- Ah, igaz.

- S kinek a karmai közül oly csodálatosan szabadított ki a gróf?

- Csakugyan.

- Azt a haramiát *Vampának* nevezték.
  - De miért küldte nekem a billikomot a gróf?
  - Mindenek előtt azért, mert sokat beszéltem neki önről, grófnő, amit úgy gondolom, hihetőnek fog találni; másodszor pedig azért is, mert megörülhetett, hogy honfitársa akadt itt az idegenben.
  - De remélem, hogy nem mondta el neki azt a sok csacsakaságot, mit róla össze-vissza fecsegtünk!
  - Lelkemre, nem mernék hitet tenni rá és ez a mód, amellyel a billikomot lord Ruthwen név alatt följajánlotta önnek...
  - De hiszen ez borzasztó, rettenetesen fel fog bősülni ellenem.
  - Talán már is ellenségre vall eljárása?
  - Bevallom, nem.
  - Akkor hát miért rémüldözik?
  - Eszerint tehát Párisban van?
  - Igen.
  - Képzelem, nagy feltűnést keltett?
  - Egy álló hétig egyébről sem beszéltek, hanem azután az angol királynő koronázása, meg a Mars kisasszonytól lopott gyémántok elterelték róla a figyelmet.
  - Édes Albertem, - mondta Château-Renaud - látszik, hogy barátja a gróf. Egyetlen szavát se higgye el, grófnő, hiszen még most sem beszélnek egyébről egész Párisban, mint Monte Cristo grófról. Azzal kezdte, hogy Danglarsnének harmincezer frankos lovakat küldött, azután megmentette Villefortné életét, most pedig elnyerte a Jockey-Club díját. Miattam mondhat Morcerf, amit akar, én tudom és állítom, mely különben már hozzátartozik életmódjához, még egy hónap múlva is róla fognak beszélni.
  - Lehet, - mondta Morcerf - de mondja csak, nem tudja véletlenül, hogy ki bérelte ki az orosz követ páholyát?
  - Melyik az? - érdeklődött a grófnő.
  - Ugyanebben a sorban az oszlopok között; úgy látszik, újra van behuzva az egész.
  - Csakugyan, - mondta Château-Renaud. - Volt benne valaki az első felvonás alatt? - Hol?
  - Abban a páholyban.
  - Nem láttam benne senkit, - válaszolt a grófnő. Aztán visszatért beszélgetésük első tárgyára. - Azt gondolja tehát, hogy az ön grófja nyerte meg a díjat?
  - Bizonyos vagyok benne.
  - S ő küldte nekem a billikomot?
  - Mindenesetre.
  - De hiszen én nem is ismerem, s higgye el, nagy kedvem volna visszaküldeni neki.
  - A világért se tegye; másikat küldene helyette zafírból vagy rubinból. Ez már bevett szokása. Monte Cristot úgy kell venni, amilyen.
- A második felvonás kezdetét csöngetéssel jelezték. Albert fölkel, hogy visszatérjen helyére.

- Találkozunk még?

- Ha megengedi, grófnő, a felvonásközökben; egyről-másról talán fölvilágosítással is szolgálhatok itt Párisban.

- Uram, minden szombat este otthon vagyok barátaim számára. Rivoli-utca 22. - A két fiatalember meghajolt és távozott.

Mikor végighaladtak a földszinten, észrevették, hogy az egész terem közönsége áll és valamennyi messzelátó egy pont felé irányul, hirtelen ők is odapillantottak, s az orosz követ volt páholyában egy harmincöt-negyven esztendő, feketébe öltözött férfit s egy keleti öltözetű nőt pillantottak meg. A nő csodaszép volt, s öltözete annyira pazar, hogy valamennyi szem felé irányult.

- Monte Cristo és görög hölgye, - mondta Albert.

Csakugyan a gróf volt és Haydée.

Most már nemcsak a földszint, hanem az egész nézőtér érdeklődni kezdett; az asszonyok kihajoltak a páholyból, hogy a csillárok sugaraiban ragyogni lássák azt a csodálatos gyémánt-zuhatagot.

A tömegben végigfutott a csodálkozás moraja, s a második felvonás megkezdődött, anélkül, hogy eszébe jutott volna valakinek csendet kérni. Ez a fiatal, gyönyörű, káprázatos jelenség volt most a legérdekesebb látnivaló.

Alkalomadtán Danglarsné elég érthetően intett Albertnek, tudtára adva, hogy a következő felvonásközben elvárja látogatását.

Albert sokkal finomabb volt, semmint váratott volna magára ily határozott meghívás után. Felvonás végén benyitott a páholyba.

Üdvözölte a két hölgyet és kezet fogott Debrayval.

A báróné legbájosabb mosolyával fogadta. Eugénie pedig szokott fagyosságával.

- Lelkemre, kedvesem, - mondta Debray, - végem van, ha ki nem segít zavaromból. A báróné eláraszt kérdéseivel a grófról és mindenáron azt akarja, hogy elmondjam neki, kicsoda, hová való, honnan jön, hová megy; hiszen ha Cagliostro volnék!... De hát mivel nem vagyok gondolatolvasó, úgy segítettem magamon, hogy önhöz utasítottam a bárónét, hiszen önnél jobban senki sem ismeri Monte Cristot; ezért hívták ide.

- De nincs-e igazam, - mondta a báróné - ha szinte hihetetlennek tartom, hogy valaki ilyen fogyatékos adatokkal rendelkezék, mikor félmillió áll rendelkezésére a titkos alaptól?

- Asszonyom, - válaszolt Lucien, - higgye el, hogy ha félmillió állna rendelkezésemre, külön dolgokra fordítanám, mint hogy Monte Cristo után tudakozódjam, kinek az én szemeimben egyéb érdeme sincsen, mint hogy kétszerte gazdagabb egy nábobnál; hanem én már átadtam a szót Morcerf barátomnak, forduljanak hozzá, rám nem tartozik a dolog.

- Egy nábob bizonyára nem küldött volna harmincezer frankos lovakat nekem, még pedig négy olyan gyémánttal a csótárban, melynek darabja ötezer frankot ér.

- Gyémántok! - szólt kacagva Morcerf; - ez a gyöngéje. Azt hiszem, hogy neki is mindig van a zsebében egy marékka, mint Potemkinnek, s úgy szórja őket, amerre halad, mint Hüvelyk Matyi a kavicsokat.

- Valami kimeríthetetlen bányára bukkanhatott; tudja-e, hogy korlátlan hitele van az uramnál?

- Nem, azt nem tudtam, de nem találom lehetetlennek.

- S Danglarsnak már előre bejelentette, hogy bár csupán egy esztendeig marad Párisban, hat milliót szándékozik elkölteni.

- Akkor hát a perzsa sahnak kell lennie, ki inkognito utazik.

- Észrevette-e, milyen csodaszép nő van vele? - kérdezte Eugénie Lucientől.

- Kisasszony, önön kívül senkit sem ismerek, ki saját nembelijeivel szemben ennyire igazságos volna.

Lucien a páholy felé irányozta messzelátóját.

- Gyönyörű!

- S Morcerf úr tudja, kicsoda az a nő?

- Kisasszony, - válaszolt Albert e csaknem kereken hozzántézett kérdésre, - épp oly kevésbé tudom, mint egyéb dolgait e kifürkészhetetlen embernek. Annyit tudok, hogy a nő görög.

- Öltözetéről nem nehéz megítélni, s ön tulajdonképpen csak olyan dolgot ujságol nekünk, amit már az egész nézőtér tud.

- Sajnálom, hogy cicerone létemre magam is tájékozatlan vagyok, de be kell vallanom, hogy e ponton túl nem terjednek ismereteim. Igaz, annyit mégis tudok, hogy a szép hölgy zenével is foglalkozik, mert mikor egyszer reggelire voltam hivatalos a grófhoz, egy guzla hangjait hallottam, mely csakis tőle származhatott.

- Tehát vendégeket is fogad a gróf?

- Még pedig ugyancsak pazarul, annyit mondhatok.

- Majd biztatni fogom Danglarst, hogy adjon valami ebédet vagy bált, s remélem, hogy Monte Cristo viszonzni fogja.

- És ön elmenne hozzá? - kérdezte nevetve Debray.

- Miért ne? Férjemmel megyek!

- De legény ember, nőtlen!

- Látja, hogy nem az, - válaszolt a báróné is, s nevetve hunyorgatott a szép görög nő felé.

- Az a nő csak rabszolgája, mint ő maga mondta nekünk a reggelinél. Emlékszik még, Morcerf?

- Már engedje meg, kedves Lucien, - mondta a báróné - hanem sokkal inkább hercegnőnek látszik.

- Talán bizony az Ezeregyéjszakából?

- Azt már éppen nem mondom; hanem mi adja meg tulajdonképpen azt a látszatot? Kétségkívül a gyémántok, azzal pedig ugyancsak pazarul van elborítva.

- Túlságosan is, - mondta Eugénie; - sokkal szebb volna nélkülök, legalább látni lehetne nyakát és karját, melyet nagyon formásoknak vélek.

- Látják, hogy lelkesedik a művésznő? - mondta az anyja.

- Mindent szeretek, ami szép.

- És mit szólnak a grófhoz? - kérdezte Debray, - úgy látszik, az sem utolsó a maga nemében.

- A gróf? - kérdezte közönyösen Eugénie, mintha eddig még eszébe sem jutott volna megtekinteni, - úgy találom, fölötte halvány.



- Éppen ebben a halványságban rejlik a nagy titok, amit keresünk. G... grófnő azt állítja, hogy vampir.

- Nem is tudtam, hogy már visszatért a grófnő.

- Ott ül, édesanyám, abban a páholyban, csaknem szemben velünk; az a bámulatos szép szőke nő; látja?

- Látom már. Tudja mit tehetne, Morcerf?

- Mit parancsol, báróné?

- Meglátogathatná Monte Cristot és idecsalogathatná.

- Minek? - szólt közönyösen Eugénie.

- Hogy beszéljünk vele; nem vagy kíváncsi rá?

- Egy szikrát sem.

- Furcsa gyermek! - mondta magában a báróné.

- Azt hiszem, asszonyom, magától is ide fog jönni. Nézze csak, ahogy megpillantotta, már üdvözli is önöket.

A báróné nyájas mosollyal viszonzta a gróf meghajlását.

- Meghozom azt a nehéz áldozatot, hogy elhagyom önöket, megtudni, nem volna-e valami mód beszélni vele.

- Menjen egyenesen a páholyába; az a legegyszerűbb.

- Hiszen még bemutatva sem vagyok.

- Kinek?

- A szép görög hölgynek.

- Az imént azt mondta, hogy csak rabszolga az a nő!

- És ön, asszonyom, azt, hogy hercegnő... Nem. Azt hiszem, hogy ha meglát kimenni, ő is kimegy.

- Lehetséges. Menjen.

- Sietek!

Morcerf meghajolt és eltávozott. Csakugyan, alig ért a páholy ajtajához, mikor a gróf a folyosón ácsorgó Alinak néhány szót sugva arabul, hozzálépett és karjába kapaszkodva kezdett vele föl-alá sétálgatni.

Ali gondosan bezárta utána az ajtót és állva maradt előtte; a folyosón sétálók bámész csoportban álltak körülötte.

- Az önök Párisa csakugyan különös város és a párisiak is nagyon furcsa emberek. Mintha soha életükben nem láttak volna még fekete embert. Nézze csak, milyen nyüzsgés van szegény Ali körül, aki nem tudja mire vélni ezt a nagy érdeklődést. Biztosítom önt, hogy ha netalán elvetődik egy párisi ember Tuniszba, Konstantinápolyba, Bagdadba vagy Cairoba, annak a nyugodt lelkű keleti népnek eszébe sem jut megbámulni, még kevésbé körülállni és zavarba hozni.

- Mert a keletiek nagyon okos emberek s csupán azt bámulják meg, ami érdemes rá; egyébként elhiheti, hogy Ali sem volna ennyire népszerű, ha nem tudnák, hogy az ön embere, mert hiába, ön most határozottan divatba jött, gróf úr.

- Ne mondja! És kinek köszönhetem ezt a nagy szerencsét?
  - Teringettét, ki másnak, ha nem önmagának! Ezer louis d'or értékű fogatot ad ajándékba; megmenti a királyi ügyész feleségét; Brack őrnagy név alatt telivér lovakkal, s egy kis majomnál alig nagyobb jockeyval futtat és végre a megnyert győzelmi díjat elküldi egy szép asszonynak.
  - Ki az ördög beszélte el önnek ezeket a bolondériákat?
  - Az elsőt maga Danglarsné, aki halálra eped már önt a páholyában fogadhatni, jobban mondván, páholyában az egész közönség előtt önnel büszkélkedni; a másodikat Beauchamp lapja és a harmadikat saját képzelő tehetségem. Hogy is nevezhette lovát *Vampának*, ha incognito akart maradni?
  - Ez csakugyan oktalanság volt. De mondja csak, kérem, kedves atyja, Morcerf gróf úr nem szokott elnézni sohasem az Operába? Kerestem már messzelátómmal, de nem tudtam fölfedezni.
  - Még nincs itt, de el fog jönni ma este.
  - És hol fog ülni?
  - Azt hiszem a báróné páholyában.
  - És az a bájos teremtes a leánya volna, aki most vele van?
  - Igen.
  - Fogadja szerencsekívánataimat, vicomte.
- Morcerf mosolygott.
- Később még visszatérhetünk e tárgyra s majd bővebben fogok róla beszélni. Mint vélekedik a zenéről?
  - Milyen zenéről?
  - Már arról kérem, amit eddig élveztünk az operából.
  - Elég szépnek találom s szinte csodálom, hogy emberi lélekből ilyen fakadhat, s olyan szépen énekelhetik azok a kétlábu tollatlan állatok, mint ahogy a vén Diogenes mondta valamikor.
  - Gróf úr úgy beszél, mintha akkor élvezhetné a paradicsomi kórusokat, amikor akarja!
  - És olyan formán is van a dolog. Mert ha isteni zenére vágyom, aminőt emberi fül még nem hallott sohasem, egyszerűen alszom.
  - Akkor hát rajta, gróf úr, szunnyadjon el békével, hiszen az operát egyenesen evégből találták ki.
  - No nem egészen, legalább az önökét aligha, mert zenekaruk ugyancsak hangos. Hogy úgy elszenderedhessem, mint ahogy az imént mondtam, nyugalomra, teljes csöndességre és némi előkészületekre van szükségem.
  - Hasisra, úgy-e?
  - Eltalálta. És ha egyszer vágyat érez meghallani azt a földöntúli zenét, csak jöjjön hozzám, kedves vicomte és vacsorázzék velem.
  - Egyszer már, mikor reggelire volt szíves meghívni, gróf úr, hallottam önnél zenét.
  - Rómában?
  - Igen.

- Ah, bizonyára Haydée guzlája volt. A szegény kis száműzött azzal szórakozik néha, hogy nemzeti dalait játszogatja nekem.

Morcerf nem akarta tovább faggatni, a gróf pedig elhallgatott.

E pillanatban megszólalt a csengettyű.

- Bocsásson meg, vicomte, - mondta páholya felé indulva Monte Cristo. - A Vampir szívesen üdvözli G... grófnőt.

- És a bárónénak mit mondjak?

- Legyen szíves megmondani neki, hogy ha megengedi, leszek bátor még az este fölkeresni.

Megkezdtek a harmadik felvonást. Igéretéhez képest Morcerf gróf is megjelent Danglarsné páholyában a harmadik felvonás alatt.

A gróf nem olyanféle ember volt, aki feltűnést szeret kelteni, a páholyban ülőkön kívül nem is vette tehát észre senki sem az egész nézőtérén.

Monte Cristo várta, s mikor észrevette, mosoly játszott ajkai körül.

Haydée természetesen semmi egyebet nem látott a színpadon kívül, mihelyt felgördült a függöny; mint minden természetes szívű teremtes, egész lelkével elmerült a festett világban.

A harmadik felvonás is úgy folyt le, mint egyébkor; Noblet, Julia és Leroux kisasszonyok a szokott könnyűséggel csinálták meg a szép bokázót, Rober Mario kihívta a granadai herceget, végre remek bársony palástját mutogatva, a hatalmas király kézenfogva sétáltatta körül leányát a színpadon; azután legördült a függöny, s a nézőtér egyszerre kiürült. Mindenki a foyerbe és a folyosókra tódult.

A gróf elhagyta páholyát, s nemsokára már Danglars bárónéban volt látható. A báróné nem fojthatta vissza örömkialtását, mit a kellemes meglepetés csalt ajkaira.

- Jöjjön, jöjjön, gróf úr, végtelenül örülök, hogy élőszóval is köszönetet mondhatok önnek, bár levélben már kijelentettem, hogy örök időre le vagyok önnek kötelezve.

- Oh, asszonyom, még emlékszik arra a semmiségre? Én már régen elfeledtem.

- Hanem azt már csakugyan nem lehet elfeledni, hogy másnap testi-lelki barátnőmet mentette meg a halálos veszedelemből, melybe éppen e lovak miatt került.

- Azért sem illet engem a köszönet, mert Ali, az én derék fekete szolgám tette meg e kiváló szívességet Villefortnének.

- Az én fiamat is ez a derék Ali szabadította ki a római haramiák körmei közül? - kérdezte Morcerf gróf.

- Nem, gróf úr, - válaszolt Monte Cristo, megszorítva a tábornok felé nyújtott kezét; - ezúttal már csakugyan engem illet a köszönet, de mivel már egyszer megkaptam és el fogadtam, határozottan zavarba hoz a lekötelezettségnek ez az ismételt fölemlítése. Legyen szíves, báróné mutasson be a kisasszonynak.

- Oh, önt már mindenütt ismerik, legalább névről, hiszen két-három nap óta mindenütt csak önről beszélünk. Eugénie, - folytatta leánya felé fordulva, - ime gróf Monte Cristo.

A gróf meghajolt, Danglars kisasszony fejbólintással üdvözölte.

- Talán leánya az a csodálatos szépség, akivel páholyában láttuk, gróf úr? - kérdezte Eugénie.

- Nem, kisasszony, - válaszolt Monte Cristo, kit meglepett ez a nagyon is feszten és határozott modor; - nem leányom, csupán egy szegény görög leány, akinek én vagyok a gyámja.

- Hogy hívják?

- Haydée.

- Görög név! - mondta Danglarsné, - és mondja meg őszintén, látott-e valaha olyan bámulatos szép köntöst T. Ali udvarában, mint aminőt ez a nő visel?

- Ah, gróf úr, ön Janinában is szolgált? - kérdezte Monte Cristo.

- Én voltam a pasa csapatainak főfelügyelője s nem is titkolom, hogy csekélyke vagyonomat e jeles albán főnök bőkezűségének köszönhetem.

- Nézze csak! - mondta hirtelen Danglarsné.

- Mit, mit? - hebegte Morcerf.

Monte Cristo átkarolta a gróft és kihajolt vele együtt a páholyból.

Haydée, ki tekintetével már mindenütt kereste Monte Cristot, e pillanatban meglátta halvány arcát a Morcerfé mellett, melyhez csaknem hozzásimult.

Olyan hatással volt rá ez a látvány, mintha a Meduzafőt pillantotta volna meg; ő is előre hajolt, mintha el akarta volna nyelni tekintetével, de azután egy gyenge sikoltással hátra hanyatlott. Sikoltását csak a közvetlen közelben lévők hallhatták meg és Ali, ki azonnal a páholyba lépett.

- Nézze csak, gróf úr, mi történhetett gyámleányával? - mondta Eugénie. - Ugy látszik, rosszul lett.

- Csakugyan, hanem azért nincs ijedségre ok, mert Haydée rendkívül ideges és különösen érzékeny az illatokra; valami rá nézve kellemetlen illatszer már elegendő arra, hogy elájuljon; hanem az ellenszert arra is mindig magamnál hordom.

És elővéve zsebéből egy kis üveget, egyetlen meghajlással üdvözölve a bárónét és leányát, s hirtelen kezét fogva a férfiakkal, sietve hagyta el a páholyt.

Még akkor nagyon halványan találta Haydéet, mikor visszatért; kezébe fogta a kis fehér kezét és érezte, hogy jéghideg.

- Kivel beszéltél az imént, én uram?

- Morcerf gróffal, ki dicső atyád szolgálatában állott, s ki saját szavai szerint neki köszönheti vagyonát.

- Oh a nyomorult! - kiáltott fel elkeseredetten Haydée - ő játszotta atyámat a törökök kezére és ez a vagyon volt az árulás díja. Te még nem is tudtad ezt, én jó uram?

- Egyet-mást hallottam már erről a dologról Epirusban, de töviről-hegyire nem ismerem a történetet. Jőjj, leánykám, mondd el nekem, nagyon érdekes lehet az a dolog.

- Oh menjünk, menjünk, uram, meghalnék, ha még sokáig itt kellene maradnom, szemtől-szembe azzal az emberrel.

És Haydée, felszökve helyéről, beburkolózott gyöngyökkel hímzett fehér kashmir burnuszába, s hirtelen kilépett a páholyból, éppen akkor, mikor a függöny felgördült.

- Ez az ember semmit sem tesz úgy, mint más közönséges halandó! - mondta G... grófnő Albernek, ki visszatért hozzá; - áhitatosan végighallgatja a harmadik felvonást, itt marad még a felvonás közben is és akkor megy el, mikor a negyediket kezdik.

### XXIII. Hausse és baisse.

Néhány napra e találkozás után Albert de Morcerf meglátogatta Monte Cristot champs-éllységi házában, melyet a gróf roppant vagyona segítségével szokása szerint már szinte valóságos palotává varázsolt.

Danglarsné köszönetét jött ismételve kifejezni, ki már levelet is küldött neki Danglars báróné, szül. Herminie de Servieux aláírással.

Lucien Debray is vele jött, s a maga részéről még szintén csatolt barátja szavaihoz néhány udvarias frázist, mely bár nem vallott hivatalos minőségre. Monte Cristo éles ítélő tehetőségével mégis kiérezte belőle a valódi célt.

Fölismerte, hogy Lucien kétszeres kíváncsiságból keresi föl, s e nagy érdeklődés fele a Chaussée-d'Antinra vezethető vissza. És közel is járhatott az igazsághoz, mikor úgy okoskodott, hogy Danglarsné, ki végképp nem tudta felfogni, hogyan pazarolhat valaki olyan könnyedén harminc ezer frankos lovakat és hogyan mehet az Operába olyan görög rab-szolganővel, aki egy millió értékű gyémántot visel: kémszemlére küldte hozzá belső bizalmas emberét. Természetesen távolról sem mutatta, hogy sejti Lucien látogatása és a báróné kíváncsisága között az összefüggést.

- Ön úgyszólván állandóan érintkezik Danglars báróval, úgy-e? - kérdezte Alberttől.

- Igen, gróf úr, hiszen tetszik emlékezni, hogy mit mondtam.

- Tehát még mindig tervben van a dolog?

- Most még inkább, mint valaha, - szólt közbe Lucien - úgy beszélhetünk róla, mint befejezett dologról.

És Lucien, kétségkívül azt gondolva, hogy ez a közbevetett mondás részéről éppen elegendő ebben a tárgyban, két-két ujjával orrára illesztette a csiptetőt és sétapálcája aranygombját szopogatva, körútra indult a szobában, meg szemlélendő a képeket és fegyvergyűjteményt.

- Az ön megjegyzéseiből éppen nem gondoltam volna, hogy ilyen hirtelen nyélbe ütik a dolgot.

- Ugyan kérem, a dolgok mennek szépen a maguk útján, akár gondolunk rájuk, akár nem, s egyszerre csak meglepetve látjuk, hogy mennyire haladtak már. Atyám együtt szolgált Spanyolországban a báróval; atyám a hadseregben volt, Danglars az élelmezést vezette. Innen van, hogy atyám, kit a forradalom tönkretett és Danglars, kinek semmije sem volt, megvetették szerencsájük alapját; atyám politikai és katonai tekintetben meglehetősen szépen, Danglars pedig pénzügyileg szinte mesésen.

- Csakugyan, mintha nekem is említett volna erről egyet-mást Danglars, mikor meglátogattam. És Eugénie kisasszony, - folytatta Lucienre tekintve, ki valami albumban lapozgatott - valóban csinos.

- Nagyon csinos, vagy inkább nagyon szép, de nem abból a fajtából való, amely az ízlésemnek megfelelne. Nem tartom valami sokra.

- Már is úgy beszél róla, mintha férje volna!

Albert körültekintett, hogy mit csinál Lucien.

- Ugy látszik, nem valami túlságosan lelkesül ezért a házasságért!

- Danglars kisasszony hozzám képest nagyon is gazdag, s ez visszariaszt.
- Micsoda érv! Hiszen ön gazdag!
- Atyámnak összevissza alig lehet ötvenezer franknál több évi jövedelme, s ha megnősülök, legfeljebb tíz-tizenkétezeret biztosíthat belőle nekem.

- Hát ez bizony, különösen Párisban, nagyon szerény összegecske; hanem hát a vagyon még nem minden, s a szép név, magas társadalmi állás is nyom valamit a latban. Önnek jó neve van, a legmagasabb körökben forog. Morcerf gróf főtől talpig katona, s mindenesetre érdekes dolog, mikor Bayard szeplőtlen becsületessége Duguesclin szegénységével egy emberben olvad össze; az önzetlenség a legtisztább napsugár, mely csillogva ragyoghat egy nemes kard vasán. Én nagyon helyénvalónak tartanám ezt a házasságot; ő vagyont hoz a házhoz, ön pedig cserében nemességet sugároz reá.

Albert a fejét csóválta.

- Van még egyéb okom is.
- Őszintén szólva, én fel nem tudom fogni, miért nem tetszik önnek az a szép fiatal és gazdag leány.
- Ha már nemtetszésről van szó, korántsem én fejeztem ki először.
- Kicsoda hát? Hiszen azt mondta, hogy édesatyja nagyon óhajtja ezt a házasságot.
- Édesanyám van ellene, s neki kitűnő ítélőképessége van. Ő sehogysem tud belenyugodni ebbe a választásba, mert valami különös előítélete van Danglarsék ellen.
- Nagyon érthető okokból, - mondta kissé erőltetett hangon a gróf, - Morcerf grófné maga a megtestesült előkelő finomság, ki arisztokratikus kezével nem szívesen érintené meg azokat a durva, alsóbbrendű kezeket. Én ezt nagyon természetesnek találom.
- Nem tudom, hogy ő így gondolkozik-e, vagy nem, hanem annyit tudok, hogy ha létrejön ez a házasság, valósággal szerencsétlenné teszi. Már hat héttel ezelőtt családi értekezletet kellett volna tartanunk, de hevenyében olyan erős fejszaggatást kaptam...
- Valóságosat? - kérdezte nevetve Monte Cristo.

- Nagyon is, gróf úr; kétségkívül a félelem... Szóval két hónappal kellett odébb tolnunk ezt a családi értekezletet. Megértheti, hogy engem legkevésbé sem sürgetnek az érzelmeim; különben is még csak huszonegy esztendő vagyok, s Eugénie is csak mostanában töltötte be a tizenhetet; hanem a két hónapi határidő már a jövő héten lejár. És akkor nyakamba szakad az iga. El sem képzelheti, gróf úr, minő kellemetlen helyzetben vagyok... milyen boldog is ön, hogy olyan szabad lehet!

- Ej, hát legyen ön is szabad; gátolja benne valaki?
- Atyámat nagyon megbántanám, ha ellene szegülnék legkedvesebb óhajtásának.
- Akkor hát engedelmeskedjék neki, - válaszolt vállát vonogatva Monte Cristo.
- Igen ám, hanem azzal megint anyámnak okozok fájdalmat.
- Akkor hát ne vegye nőül azt a leányt!
- Jó, majd meglátom, megpróbálom. De úgy-e ön segítségemre lesz és számíthatok tanácsaira, hogy valamiképpen kigázoljak ebből a hinárból. Oh inkább összetűznék atyámmal, semmint édes jó anyámnak bánatot okozzak.

Monte Cristo elfordult, ez a fiúi szeretet nagyon megindította. Azután odaszólt Debraynak, ki a szalón tulsó végén ült egy karosszékből, s kezében egy kis jegyzőkönyvet és írónt tartott:

- Talán bizony vázlatot készít a Poussin képe után?

- Már mint én? Eszem ágában sincsen, annyira már nem szeretem a festőművészetet! Homlokegyenest ellenkezőt cselekszem, tudniillik számokat vetek papírra.

- Számokat?

- Igen, számítok valamit, ami közvetve most már önt is érdekli, vicomte; azt számítgatom, hogy mennyit nyert Danglars a haiti-i papírok legutóbbi hausseja alkalmával; három nap alatt négyszázkilencre emelkedtek kétszázhatról, s az agyafűrt bankár jókora mennyiséget vásárolt össze kétszázhatával. Háromszázezer livrest kellett nyernie.

- Különb dolgokat is művelt ő már ennél, vagy nem nyert-e többet egy milliónál már az idén csak a spanyol papírokon.

Hallgassa csak meg édesem. Monte Cristo gróf úr is elmondhatja önnek az olaszokkal:

Danaro e sanità  
Meta della meta.

De még ez is sok. Én csak a vállamat vonogatom, ha ilyen mesékkel traktálnak.

- De ön Haitiről beszélt! - mondta Monte Cristo.

- Oh Haiti egészen más dolog; Haiti a börzén játszó écartéja. Lehet szeretni a bouilloteot, rajongani a whistért, bolondulni a boston után és belemerülni mind a háromba, hanem az écartéhoz mindig visszatér az ember. Szóval Danglars úr tegnap négyszázötvenkilencért adta el a papírjait és háromszázezer frankot vágott zsebre; de ha várakozott volna vele a mai napig, mikor értékük már kétszázötre szállott alá, most alighanem húsz-huszonezezer frankját sirathatná.

- De hogyan eshetett az az értékpapiros négyszázról kétszázötre? - kérdezte Monte Cristo. - Már bocsánatot kérek, de nagyon járatlan vagyok a tőzsde fogásaiban.

- Az egész értékesítés tulajdonképpen azért következett be, mert nem érkeztek egyöntetű hírek Haitiből.

- Ej ha! Danglars úr tehát háromszázezer frankot tesz kockára egy nap? Oly határtalan gazdag?

- Nem ő maga játszik, hanem Danglarsné asszony, - szólt közbe Lucien, - még pedig ugyan-csak vakmerően!

- És ön mégsem inti nagyobb óvatosságra, Lucien? Ön, aki jól ismeri az ilyen hírek megbízhatatlanságát, hiszen ott van a forrásnál, - mondta mosolyogva Morcerf.

- Hogyan tehetném én, mikor férje sem tudja visszatartani? Ön jól ismeri a bárónét, s tudhatná, hogy mindig a maga feje szerint cselekszik és hajthatatlan.

- Oh, ha én volnék az ön helyzetében!

- Nos, mit tenne akkor?

- Kigyógyítanám ebből a fejességéből; jövődöbeli vejének is nagy szolgálatot tennék vele.

- És hogyan fogna bele?

- Ej, hiszen olyan egyszerű a dolog. Leckét adnék neki.

- Leckét?

- Azt hát! A híreket ön tekintélyes hivatalbeli állásánál fogva mindenkor megerősítheti; de ha hallgat és semmit sem szól, úgy, hogy még a börzeügynökök se írassák le szavait, veszítessen vele egyszer vagy százezer frankot, s az majd le fogja hűteni egy kissé.

- Nem értem teljesen, - hebegte Lucien.

- Pedig elég világosan beszélek, - válaszolt Albert ártatlan képpel, mely távol volt a tette-téstől; - lépje meg például egyszer valami hallatlan ujsággal, amit csupán ön tudhatott meg a telegráf útján, példának okáért, hogy IV. Henriket tegnap Gabriellánál látták; erre a hírre a papírok egyszerre felszöknek, ő játszik és minden esetre veszíteni fog. Beauchamp pedig azt írja másnap a hírlapjában:

«Koholmány, hogy jól értesült emberek állították volna, hogy tegnap Gabriellánál volt a király; IV. Henrik el sem hagyta a Pont Neuf-öt.»

Lucien ajkai körül valami elkényszeredett mosoly játszadozott. Monte Cristo, bár látszólag nem érdekelte a dolog, egyetlen szót sem vesztett el e beszélgetésből, sőt átható szeme mintha nyomára is bukkant volna valami titoknak a miniszteri titkár nagy zavarában.

Albert észre sem vette, hogy Lucien zavarban van, de a titkár ürügyet keresett a távozásra.

Nagyon feszengett már a helyén. Távoztakor, az ajtóig kísérve, Monte Cristo néhány szót súgott neki halkán, melyre azt felelte:

- Szívesen, gróf úr, elfogadom.

A gróf visszatért Alberthez.

- Jól meggondolva a dolgot, nem találja, hogy helytelen volt egy kissé így beszélni Debray előtt anyósáról?

- Az istenre kérem, gróf úr, ne mondja ki időnek előtte ezt a szót!

- Tehát minden túlzás nélkül, határozottan állíthatja, hogy a grófné ellenzi ezt a házasságot?

- Amennyiben a báróné vajmi ritkán látogat meg, édesanyám pedig, úgy tudom, kétszer sem lépte át Danglarsné küszöbét.

- Ez a kijelentés fölbátorít arra, hogy nyíltan beszéljek önnel; Danglars bankárom, Villefort pedig valósággal elhalmoz udvariaskodásával és egyre hálálkodik valami csekély szíves-ségért, mit csupán véletlenségből tehettem neki. Sejttem, hogy e dolognak egész sorozat ünnepség és díszebéd lesz a következménye. Nehogy fennhéjázónak látszassam és mivel meg akarom előzni a meghívásokat, szeretném auteuili nyaralómban Danglarsékát és Villefortékat egy füst alatt vendégül látni. Már most, ha én Morcerf gróf úrral és kedves nejével együtt önt is meghívnám, nem úgy tünne-e föl a dolog, mintha én valami házasságközvetítő-féle szerepet játszanék, vagy legalább is a grófné nem úgy fogja-e tekinteni a dolgot, annyival is inkább, mivel Danglars kisasszonyhoz is szerencsém leend? Édesanyja talán rossz néven venné tőlem, s én a világért sem akarnám megbántani valamivel, sőt ellenkezőleg, és ezt meg is mondhatja neki, minden alkalmat meg fogok ragadni, hogy jó véleményt keltsek benne magam iránt.

- Lelkemre, gróf úr, hálásan köszönöm ezt az őszinte szót, s most már magam is kérem, hagyjon ki a meghívandók névsorából. Arról pedig legyen meggyőződve, hogy édesanyám jó véleményét már tökéletesen kinyerte.

- Gondolja? - kérdezte Monte Cristo látható érdeklődéssel.

- Oh, bizonyos vagyok benne. Mikor multkoriban eltávoztott tőlünk, legalább egy óráig csupán önről beszélgettünk. De engedje meg, hogy visszatérjek az előbbi tárgyra. Ha édesanyám megtudná ezt a kiváló figyelmet, amit én, mellesleg megjegyezve, nagyon hajlandó volnék neki megmondani, bizonyos vagyok benne, hogy végtelenül le lenne kötelezve ön irányában. Hanem az bizonyos, hogy atyám valósággal dühöngne.

A gróf elnevette magát.



- Most tehát elő van készítve a bekövetkezendőkre. Hanem én azt gondolom, hogy nem annyira atyját fogja bántani a dolog, mint inkább Danglarsékat, kik engem nagyon alattomos, gonosz embernek fognak tartani. Jól tudják, hogy bizalmas viszony köt össze bennünket, hiszen ön a legrégibb párisi ismerősöm, s meglepetve fogják tapasztalni, hogy ön nincsen a meghívottak között. Kétségkívül első dolguk lesz megkérdezni tőlem, miért nem hívtam meg önt. Gondoljon ki valami alkalmas mentséget, mely valószínűvé teszi elmaradását és írja meg nekem egy pár sorban. Hiszen tudja, hogy a bankárok jobban hisznek az írott betűkben.
- Még ennél is pompásabb ötletem van. Mikor szándékozik az ebédet adni?
- Jövő szombaton.
- Ma kedd van. Édesanyámnak föltétlenül tengeri levegőre van szüksége, holnap este tehát útra kelünk s holnapután reggel már Tréportban leszünk. Igazán, gróf úr, nagy szívességet tett nekem ezzel az őszinte szóval, s nem is győzőm eléggé megköszönni.
- Ne túlozzon, vicomte, csekélyebb szívességet már nem is tehettem volna önnek.
- Mikor küldi szét a meghívókat?
- Még ma.
- Helyes, hanem akkor én hamarosan fölszaladok Danglarshoz és bejelentem neki, hogy anyámmal együtt még holnap elhagyom Párist. Önnek természetesen színet sem láttam, következésképp az ebédéről sem tudok semmit.
- Csak ne hamarkodja el a dolgot, kedves vicomte. Hiszen Debray csak az imént látta nálam!
- Ej, erről egészen megfeledkeztem.
- Mondja csak bátran, hogy nálam volt és én minden formáság mellőzésével meg is hívtam, hanem ön egyszeriben útját vágta a meghívásnak, amennyiben Tréportba kell utaznia.
- Akkor hát rendben vagyunk, így fogok cselekedni. De remélem, elutazásunk előtt meglátogatja még anyámat?
- Bajos dolog lenne, mert éppen az úti készülődések közben zavarnám meg.
- Jó, hanem akkor tegyen meg egy még kedvesebb dolgot, s kettőnk szemében az eddig is szeretetreméltó emberből valóságos imádni való emberré lesz.
- És mit kell tennem, hogy ezt a glóriát megszerezze?
- Nem találja ki?
- Kíváncsi vagyok rá.
- Ön ma egész nap olyan szabad, mint a madár; jöjjön hozzánk, ebédeljen velünk, nagyon kedvesen fogjuk eltölteni az időt hármascskán, édesanyámmal. Hiszen ön még alig látta tulajdonképpen; itt az alkalom, hogy egészen megismerje. Nem mindennapi asszony, annyi szent igaz, és én csak azt sajnálom, hogy húszéves kiadásban nem bukkantam még hozzá hasonló nőre; esküszöm önnek, hogy az a leány lenne az igazi Morcerf vicomtesse. Atyámmal nem fog találkozni, bizottsági ülése van este és a főreferensnél fog ebédelni. Jöjjön el, gróf úr, jól fog esni egy kissé elcsevegnünk. Ön, aki bejárta már az egész világot, elbeszéli nekünk úti kalandjait és elmondhatja talán annak a szép görög hölgynek a történetét is, akit ön rabszolgájának nevez, de akivel úgy bánt, mint valami hercegnővel. Beszélhetünk olaszul is, spanyolul is, ha önnek jobban esik úgy. Fogadja el ezt a kis meghívást, gróf úr, higgye el, nagyon megörvendeztetni vele édesanyámat.

- Nagyon köszönöm ezt a valóban szíves meghívást és végtelenül sajnálom, hogy nem fogadhatom el. Nem vagyok annyira szabad, mint ön gondolja, sőt ellenkezőleg, nagyon fontos találkozóm lesz még ma.

- Vigyázzon, gróf úr, engem éppen az imént tanított ki, hogyan kell megszabadulni a kellemetlen meghívásoktól. Bizonyítékok nélkül nem mondok le. Istennek hála, nem vagyok ugyan bankár, hanem azért én is éppen olyan tamáskodó vagyok, mint Danglars.

- Bizonyítékokkal is szolgálhatok, - mondta a gróf és csöngetett.

- Hm, már másodízben történik, hogy visszautasítja anyám ebédjét. Világos, hogy szándékosan teszi.

Monte Cristo megremegett.

- Ne tegyen föl rólam semmi rosszat; egyébiránt itt van már a tanu bizonyítékaimmal.

Baptistin lépett be és várakozva állott meg a küszöbön.

- Azt elismeri, ugy-e kedves vicomte, hogy látogatásairól fogalmam sem lehetett?

- Ej, gróf úr, ön sokkal rendkívülibb ember, semmint felelhetnék erre valamit.

- Hanem azt már csak megengedi, hogy nem is álmodhattam az ebédre való meghívást?

- Az már csakugyan valószínű.

- Akkor hát figyeljen ide. Baptistin, mit mondtam én ma reggel önnek, mikor dolgozószobámba hívtam?

- Hogy pontban öt órakor zárjam be a gróf úr ajtaját.

- És azután?

- Oh gróf úr, hagyja el... - szólt közbe Albert.

- Nem, a világért sem, minden áron ki kell bontakoznom abból a titokzatosságból, mit az ön élénk képzelete rám erőszakolt. Egy kissé nehéz dolog szüntelenül Manfredot játszani. Ugy akarok élni, hogy szabadon lássák, mit cselekszem. Folytassa Baptistin: azután?

- Azután senkit sem szabad bebocsátanom Bartolomeo Cavalcanti őrnagyon és fián kívül.

- Bartolomeo Cavalcanti ősi nemes család sarja, kinek valamely ősapját már Dante is fölemlíti. Talán emlékszik még esetleg, a *Pokol* tizedik énekében. Körülbelül önnel egykorú fia igen derék fiatal ember, rangja azonos az önével, s nagyon szeretne most fellépni apja millióiival a párisi világban. Az őrnagy ma este hozza el ide fiát, Andreát, a continot, mint ahogy mi nevezzük Itáliában. Rám fogja bízni és én foglalkozom is majd vele, ha megérdemli. Segíteni fog nekem ön is, úgy-e?

- Oh hogyne! Gróf úrnak talán valami régi jó barátja Cavalcanti?

- Barátom egyáltalában nem; igen derék, rendkívül művelt, jómodoru szerény úriember, aminő számtalan van Olaszországban; az ősi családok leszármazottai úgyszólván mind ilyenformák. Firenzében, Bolognában, Luccában, meg Isten tudja még hol, találkoztam vele egynéhányszor és most értesített róla, hogy Párisba érkezik. Az úti ismeretségek különben rendesen ilyenek szoktak lenni; hivatkoznak a barátságra, melyet az ember valamikor véletlenül tanusított irányukban és követelők lesznek; mintha egy civilizált embernek, ki bárkivel el tud tölteni egy órát, nem volnának mindig mellégondolatai! Ez a derék Cavalcanti őrnagy különben már látta egyszer Párist, de csak úgy kutyafuttában, mikor a császárság alatt a moszkvai zimankós világba ment a csapatával. Derekasán meg fogom vendégelni. Ő itt hagyja a fiát, én megígérem neki, hogy vigyázni fogok rá mint a szememvilágára, hanem azért

szabadjára hagyom, csapongjon amerre tetszik, tegyen amit akar, kövessen el mennél több bolondságot.

- Ez már pompás beszéd, látom, hogy gróf úr született mentor. Isten önnel, most már mennem kell, vasárnapra már itthon leszünk. Igaz, levelet kaptam Franztól.

- Még mindig jól érzi magát Olaszországban?

- Azt hiszem, igen; hanem önt nagyon nélkülözi. Azt írja, hogy ön volt Róma napja, s mióta elhagyta, borus, szürke minden. Ha jól emlékszem még, azt is írja, hogy szüntelenül esik.

- Annyira megváltozott a véleménye rólam?

- Ellenkezőleg, még most is valóságos varázslónak tartja, s éppen azért bánkódik ön után.

- Igen kedves fiatalember és én már az első este élénk rokonérzéssel viseltettem iránta, mikor oly szívesen fogadta meghívásomat egy kis vacsorára. Ha jól tudom d'Épinay tábornok fia.

- Az.

- Azé, akit 1815-ben orvul legyilkoltak?

- Igen, a bonapartisták.

- Lelkemre, nagyon kedvelem azt a fiatalembert! Talán neki is vannak házassági tervei?

- Igen, Villefort kisasszonyt kell elvennie.

- Igazán?

- Szakasztott úgy, mint ahogy nekem Danglars kisasszonyt kell elvennem.

- És ön még kacag?

- Hát hogyan kacagnék!

- És miért?

- Hát nem kacagni való dolog, mikor ő is éppen olyan szörnyen vágyakozik az oltár elébe állni, mint jómagam? Hanem csakugyan, gróf úr, mi már úgy kezdünk beszélni a nőkről, mint ők szoktak mi rólunk és az megbocsáthatatlan!

Albert távozni készült.

- Annyira siet?

- Micsoda kérdés! Két óra óta untatom már, s még most is olyan udvarias, hogy sietségről beszél. Önnél különben aligha van udvariasabb ember ezen a kerek világon! És a cselédséget is, hogy betanította! Mindenek fölött Baptistint! Ha én egyszer ilyen emberre akadnék! Az enyéme a Théâtre Français színpadi inasairól vesznek példát, akiknek csak egy-egy szó mondanivalójuk van, hanem azt az egy szót a sűgőlyük előtt szavalják el. Ha netalán elbocsátaná szolgálatából ezt a dicső férfit, ne feledkezzék meg rólam, legyen enyém az elsőbbségi jog.

- Legyen nyugodt, vicomte.

- De még egyéb mondanivalóm is van, jelentse tiszteletteljes üdvözetemet annak a derék luccai Cavalcante dei Cavalcanti úrnak; és ha netalán önállóvá szeretné tenni a fiát, keressen számára valami dúsgazdag és anyai ágról ősnemes, apai ágról pedig bárói koronával ékes hölgyet feleségül. Ha valaki, hát én segíteni fogok neki.

- Oh, oh, s csakugyan meg tudná tenni?

- De meg ám, az irgalmát!

- Olyan szívesen lemondana Danglars kisasszonyról?

- Oh gróf úr, ha valamiképpen megtenné nekem azt a szívességet, hogy bármi úton-módon legényéletet élhetnék még vagy tíz esztendeig, százszor olyan nagyon szeretném, mint most és örökké lekötöztetné maradnék.

- Semmi sem lehetetlen ezen a világon, - válaszolta komolyan Monte Cristo.

Azután elkísérte Albertet a küszöbig és visszatérve, háromszor megcsendítette a kis harangot. Bertuccio megjelent.

- Bertuccio úr, amint tudja, szombaton vendégeket fogok fogadni az auteuili házban.

Bertuccio megborzongott egy kissé.

- Igenis, uram.

- Mindenek fölött önre van szükségem, - folytatta a gróf - hogy minden kellőképpen rendbe hozassék. A ház maga igen szép, helyesebben nagyon szép lehetne.

- Úgyszólván mindent meg kell változtatni benne, mert a kárpit nagyon kopott már.

- Forgassa föl az egész házat, kárpitoztasson újra mindent, kivéve a vörössel behúzott hálósobát; azt változatlan eredetiségében kell meghagynia. - Bertuccio felelet helyett meghajolt.

- A kertben meg ne változtasson semmit, ne nyúljon még egy bokorhoz sem, hanem az udvarral tehet amit akar, s magam is úgy szeretném, ha annyira megváltoztatná, hogy rá se lehessen ismerni.

- Meg fogok tenni minden tőlem telhetőt, hogy gróf úr megelégedését kinyerhessem; most még csak arra kérem, méltóságos uram, kegyeskedjék némi utasításokat adni az ebédre vonatkozólag.

- Kedves Bertuccio úr, alig ismerek önre többé, mióta Párisban vagyunk; micsoda kérdés volt ez már megint? Vagy nem ismer engem?

- De legalább azt lenne szíves közölni velem, hogy kiket szándékozik fogadni!

- Magam sem tudom még, önnek pedig fölösleges volna megtudnia, Lucullus fog Lucullusnál ebédelni, s ezzel mindent megmondtam.

Bertuccio meghajolt és eltávozott.

## XXIV. Cavalcanti őrnagy.

A luccai őrnagy látogatása, mely ürügyül szolgált Monte Cristonak Morcerf ebédre való meghívását visszautasítania, nem volt pusztán kifogás. Hét óra tájban, mikor Bertuccio a kapott rendelet értelmében már két óra óta Auteuilben volt, bérkocsi állott meg a palota előtt és sietve vágatott el ismét, mikor utasa, egy körülbelül ötvenkét esztendőes férfi szállt ki belőle a rácsos kapu előtt. Abba a valamikor széltiben hordott feketehajtokás redingotba volt öltözve, mely úgy látszik, Európában még most sem ment ki a divatból. Kékszínű bő posztónadrág, meg elég jó karban levő, de nem valami túlságosan fényes, hanem annál vastagabb talpú csizma, szarvasbőr keztyű, olyanforma kalap, aminőt a zsandárok viselnek, fehérszegélyű fekete nyakravaló, mely elég hosszú és elég erős lett volna hozzá, hogy viselője fölakassza vele magát: ezek voltak legkiválóbb részletei amaz ember festői öltözetének, ki most becsöngetve, megkérdezte a kapust, vajjon ez a ház-e a Champs-Élysées 30. száma és hogy itt lakik-e gróf Monte Cristo. A kapus igenlő válaszára belépett, szerényen betette maga után a kaput és a lépcső felé indult Baptistin azonnal ráismert szögletes kis fejéről, szürkülő hajáról és vastag bozontos bajuszáról, mert pontos személyleírását már közölték vele. Ott várta már az oszlopcsarnokban és alig mondta meg nevét, Monte Cristo is tudta megérkeztét.

Az idegent a legegyszerűbb szalonba vezették. A gróf már várta és mosolyogva fogadta.

- Isten hozta, uram. Már vártam.
- Igazán várt engem, gróf úr?
- Úgy értesültem, hogy ma este hét órakor érkezik meg.
- És önt értesítették arról, hogy én ide jövök?
- Percnyi pontossággal.
- Annál jobb! Őszintén szólva, tartottam tőle, hogy elmulasztják ezt a kis elővigyázatot.
- Milyen elővigyázatot?
- Hogy önt idején értesítsék.
- Nem mulasztották el.
- És bizonyos benne, hogy nem csalódik?
- Föltétlenül bizonyos.
- Határozottan engem várt, gróf úr, ma esti hét órára?
- Csupán önt. Egyébiránt meggyőződhetünk róla.
- Ha csakugyan engem várt, akkor ne tessék magát fárasztani bizonyításokkal.
- De talán mégis csak úgy volna rendjén.

A luccai kissé nyugtalankodni kezdett.

- Nemde, Bartolomeo Cavalcanti marquis úrhoz van szerencsém?
- Bartolomeo Cavalcanti vagyok, - ismételte a luccai, láthatóan megkönnyebbülve.
- Annak idején őrnagy Ausztria szolgálatában.
- Őrnagy lettem volna? - kérdezte tartózkodva a vén katona.

- Igen, őrnagy, legalább Franciaországban így nevezik azt a rangot, mit ön Itáliában viselt.
- Jól van, kérem, - mondta a luccai, - hiszen én nem is kívánok egyebet, mint... tetszik érteni...
- Térjünk a dologra; ugy-e, nem a maga jószántából jött ide?
- Nem biz én!
- Hanem valaki más utasította hozzám?
- Igen.
- Bizonyos Busoni abbé.
- Igen, igen! - kiáltott föl nagy örömmel az őrnagy.
- Hozott tőle levelet is?
- Itt van a zsebemben.
- Na lássa, adja ide hát!

Monte Cristo átvette a levelet, felbontotta és elolvasta.

Az őrnagy megbámult mindent köröskörül a szobában, hanem azért lopva mindig oda-oda tekintgetett a grófra.

- Nagyon jól van... az a jó abbé!... «Cavalcanti őrnagy, a firenzei Cavalcanti családból származó luccai patricius, félmillióval rendelkezik évenként», - olvasta Monte Cristo, azután föltekintve a levélből, a luccaira nézett. - Félmillió? Teringettét, nem csekélység, kedves signor Cavalcanti!

- Félmilliót írt oda az abbé? - kérdezte a luccai.

- Betűről betűre és akkor úgy is kell lennie, mert Busoni abbé, kinél senki sem ismeri jobban Európa gazdag embereit, nem tévedhet.

- Nem bánom, legyen hát félmillió, hanem becsületemre, alig tudom elhinni, hogy ennyi jövedelmem legyen.

- Mert a jószágkezelő, kasznár, ispán meg tudom is én kicsoda, alaposan meglopják; ez pedig mindenkivel megeshetik!

- Lássa, kérem, erre még nem is gondoltam, - mondta egész komolyan a luccai - hanem annyi bizonyos, hogy szétugrasztom ezt az enyveskezű bandát.

Monte Cristo folytatta: «És akinek boldogságához csak egyetlen egy dolog hiányzik még.»

- Egyetlenegy, - mondta nagyot sóhajtva a luccai.

«Hogy föltalálhassa bálványozott fiát.»

- Bálványozott fiát!

«Kit kora ifjúságában valami gyűlölködő ellenséges család, vagy kóbor cigányok raboltak el.»

- Öt esztendő korában, uram, - mondta szívszakító sóhajtás közben, szemeit égre emelve, a luccai.

- Szánandó apa! - mondta Monte Cristo, azután folytatta a levélolvasást.

«Én csöpögtettem szívébe a reményt és ezzel az életet, hogy gróf úr fogja nyomára vezetni annak az elveszett fiúnak, kit már tizenöt esztendő óta hasztalanul keres.»

A luccai megriadva tekintett Monte Cristo fagyosan nyugalmas arcába. - Igen, igen, én nyomára vezethetem.

Az őrnagy fellelékezett.

- Ah, hát az utolsó betűig való igazat mond az a levél?

- Kétkedett benne, kedves Bartolomeo úr?

- Távol legyen tőlem. Kétkedni olyan emberben, mint Busoni abbé? Hogyan is lehetne rossz tréfát űzni abban az istenfélő ruhában! Hanem még nem méltóztatott végigolvasni az egészet.

- Igaz, most látom, hogy utóirata is van.

- Igen, - ismételte a luccai - igen... még... utóirata is van.

«Hogy megkiméljem Cavalcanti őrnagyot a bankárokhoz való kellemetlen szaladgálástól, kétezer frankról szóló utalványt adtam át neki útiköltségül és hitelt nyitok neki önnél arra a negyvennyolcezer frankra, amivel ön adósom maradt.» Az őrnagy nagyon aggódalmas képpel leste, minő hatással lesz Monte Cristora az utóirat. Hanem a gróf csak annyit mondott rá, hogy: jól van.

- Azt mondta, jól van, - dünnyögte magában a luccai. Így tehát, uram... - folytatta Monte Cristo felé fordulva:

- Így tehát az utóirat...

- Mondja hát már, mi baja van azzal az utóirattal?

- Csak azt óhajtottam megkérdezni, gróf úr, hogy vajjon az az utóirat is olyan kellemes hatást tett önre, mint a levél többi pontjai?

- Nem találok benne semmi meglepőt. Busoni abbéval több rendbeli elszámolni valónk van, s bár nem tudom pontosan, hogy csakugyan ekkora összeggel tartozom-e neki, de egy-két bankjegy nálunk nem sokat számít. Hanem úgy látszik, hogy ön rendkívüli fontosságot tulajdonít ennek az utóiratnak, kedves Cavalcanti úr.

- Őszintén bevallva, - hebegte szégyenlős zavarral a luccai - annyira bíztam ebben az írásban, hogy készpénzt nem is hoztam magammal, ilyenformán, ha a gróf úr netalán vonakodna beváltani alkalomadtán ezt az utalványt, rendkívül nagy zavarba kerülnék ebben az idegen városban.

- Olyan ember kerülhetne zavarba, mint ön? - mondta nevetve Monte Cristo, - ugyan menjen!

- De hiszen egy árva lelket sem ismerek ebben a francia Babilonban!

- Hanem önt mindenesetre ismerik.

- Legfeljebb annyiban, hogy...

- Fejezze be, amit mondani akar, kedves Cavalcanti úr!

- Legfeljebb annyiban, hogy... hogy ön talán ki fogja fizetni azt a negyvennyolcezer frankot.

- Bármely pillanatban.

Az őrnagy tágranyilt szemekkel meredt a grófra.

- Hanem foglaljon már helyet, magam sem tudom, hol járhatott az eszem, hiszen már egy negyedórja van itt és még meg sem kínáltam üléssel.

- Oh kérem, ne is tessék törődni ilyen csekélységekkel.

Az őrnagy azután odagörgetett egy karosszéket a Monte Cristoé mellé és leült.

- Parancsol talán egy kis frissítőt? Egy pohárka xeresit, portoít, vagy alicanteit?
- Ha lesz olyan szíves, egy pohárka alicantei csakugyan jól esnék; legkedvesebb italom.
- Pompással szolgálhatok. Szokott talán mártogatni bele valamit?
- Egy kis kétszersült esetleg, ha már olyan szívesen ajánlja gróf úr.

Monte Cristo csöngetett. Baptistin tüstént belépett. A gróf hozzálépett.

- Nos? - kérdezte tőle halkán.
- Már itt van, - válaszolt a komornyik ugyanoly módon.
- Hová vezette?
- Méltósága parancsa szerint a kék szalonba.
- Nagyon helyes. Hozzon alicanteit és kétszersültet.

Baptistin elsietett.

- Szinte zavarba jövök, annyi alkalmatlanságot szerzek gróf úrnak.
- Ugyan kérem!

Baptistin visszatért a boros tálcával.

A gróf csordulásig megtöltötte az egyik poharat, de a másikba csak néhány csöppet öntött abból a folyó rubinból, melynek poros, pókhálós üvege és sok egyéb mindenféle jel sokkal biztosabban tette kétségtelenné korát, mint a redők az emberi arcon.

Az őrnagy egy pillanatig sem volt kétségben az iránt, hogy kit illet a teli pohár és sietett fölragadni.

Baptistin a gróf intésére a vendég kezeügyébe helyezte a tálcát, ki a bort bámulatos szakértelemmel kóstolgatva, nagyokat csettintett nyelvével s nagy élvezettel szopogatta mellé a borba mártott kétszersültet.

- Ön tehát, mint gazdag, ősnemes családból származó patricius, köztisztelőben állott Luccában s mindene megvolt, ami egy embert boldoggá, elégedetté tehet?
- Mindenem, gróf úr, mindenem! - válaszolt az őrnagy, beszédközben nyomkodva le a kétszersültet.
- S csak egyetlen dolog hiányzik még tökéletes boldogságához?
- Egyetlen egy, - válaszolt a másik kétszersült után nyúlva.
- Hogy fölhalálhassa egyetlen gyermekét?
- Igen, egyedül az hiányzik még, mert fáj nélküle élnem.

A szenvedő apa ég felé emelte szemeit és rettenetes nagyokat sóhajtott. Azután fájdalmában fölkapta a poharat és búsan kiitta az utolsó cseppig.

- De tulajdonképpen miért óhajtja oly nagyon azt a fiút, Cavalcanti úr? Én úgy hallottam, hogy ön nőtleniséget fogadott, s fogadalmát meg is tartotta eddig.
- Igen, uram, rebesgetik, és én magam is...
- Igen, igen, - vágott szavába Monte Cristo - és ön maga is megerősítette ezt a véleményt. Az egész egy kis ifjúkori botlás, melyről nem szükséges tudomást vennie mindenkinek.



A luccai főlegyenesegett, nyugodt, méltóságteljes arcot vágott, s bár szemeit lesütötte, lopva mégis Monte Cristora pillantgatott. Az jóakarátú mosolyával kíváncsian várta feleletét.

- Igaza van, uram, nem óhajtanám, hogy bárki megtudja titkomat.

- De korántsem ön miatt, - folytatta Monte Cristo - mert egy igazi férfilelek felülemelkedik az ilyen dolgokon.

- Természetesen a világért sem önmagamért takargatom a világ előtt.

- Hanem a gyermek anyja miatt!

- Csupán az anyja miatt! - kiáltott fel meggyőző hangon a luccai, megragadva a harmadik kétszersültet, - szegény, szegény anyja!

- Igyék hát, kedves Cavalcanti úr, kiszárad a torka már e sok szomorú beszédűtől.

- Szegény, szegény anyja! - dünnyögte a luccai, öklével dörzsölte kiapadt könnycsatornáit, melynek áradata sehogys sem akart magától megindulni.

- Aki különben, úgy tudom, Olaszország egyik legelőkelőbb családjából származott.

- Fiesolei patricius hölgy volt, gróf úr, fiesolei patricius hölgy!

- És a neve?

- Gróf úr a nevét óhajtja megtudni?

- Oh Istenem, nem éppen olyan szükséges, hogy megmondja, hiszen réges-régen tudom már.

- Gróf úr mindent tud a világon, - mondta mélyen meghajolva a luccai.

- Ugy-e, Oliva Corsinari?

- Oliva Corsinari!

- Marquise?

- Marquise!

- És akit, dacára a család ellenzésének, végre mégis csak nőül vett?

- Oh igen, megcselekedtem.

- És az okmányokat természetesen magával hozta most?

- Miféle okmányokat?

- Házassági levelét Oliva Corsinarral és a gyermek keresztlevelét.

- Keresztlevelét?

- Andrea Cavalcanti keresztlevelét, vagy talán nem úgy hívják a fiát?

- De úgy gondolom.

- Csak gondolja?

- Ej a manóba is, oly tenger idő óta nem láttam, hogy nem emlékszem már egészen pontosan rá.

- Mellékes dolog; az a fő, hogy elhozta-e az okmányokat?

- Sajnálkozva bár, de kénytelen vagyok kijelenteni, gróf úr, hogy senki sem figyelmeztetett ez okmányok fontosságára s én bizony nem hoztam magammal.

- Hm, az nagy baj!

- Annyira nagy szükség volna arra a néhány papirosra?

- Okvetlenül.

A luccai a fejét vakarta.

- Per Bacco! Okvetlenül?

- Hogyne! Hátha kétségbe vonják a házasság megtörténtét és a gyermek törvényességét?

- Igaz, könnyen kétségbe vonhatnák.

- És ez rendkívül nagy baj lenne arra a fiatalemberre nézve.

- Szörnyű nagy baj, gróf úr.

- Még valami rendkívüli előnyös házasság is füstbe mehetne miatta.

- O peccato!

- Tetszik tudni, Franciaországban nagyon szigorúan veszik az efféle dolgot; itt nem elegendő, mint az ön hazájában, hogy a párocska egész egyszerűen odaáll a pap elé és azt mondja: szeretjük egymást, adjon össze bennünket. Franciaországban polgári házasságot kötnek, s az anyakönyvi hivatalban okmányokkal kell bizonyítani a személyazonosságot.

- Mennyire sajnálom, hogy nem rendelkezem ezekkel az okmányokkal.

- Szerencsére én rendelkezem velük.

- Ön?

- Igen.

- Önnél vannak az okmányok?

- Nálam.

- Minő szerencse! - mondta megkönnyebbülten az őrnagy, ki attól tartott már, hogy e papírok nélkül hiába tette meg az utazást és aligha fogja megkaparintani azt a negyvennyolcezer frankot. - Minő szerencse! Mert bizony én nem is igen gondoltam ilyesmire!

- Ej, hiszen az ember utóvégre is mindenre csak nem gondolhat, ezer szerencse, hogy Busoni abbénak eszébe jutott.

- Oh, az a kedves abbé!

- Nagyon előrelátó ember.

- Valóságos csoda! - mondta lelkes hangon a luccai; - és el is küldte mind a kettőt?

- Tessék, itt vannak.

Az őrnagy összecsapta kezét nagy bámulatában.

- Oliva Corsinarit ön a monte-cattinii San Paolo székesegyházban vezette oltárhoz; itt van róla a hiteles esketési bizonyítvány.

Az őrnagy kezébe vette az okmányt és csodálkozva vizsgált meg rajta írást, számot és pecsétet.

- Ez pedig Andrea Cavalcanti keresztlevele, melyet a saravezzai plébános állított ki.

- Minden rendben van.

- Akkor hát vegye át ez okmányokat, nekem semmi szükségem sincs rájuk; adja oda a fiának, s mondja meg neki, hogy jól őrizze meg.

- Még csak az kellene, hogy elveszítse! Majd adnék neki!...

- És ha esetleg mégis elveszítené?
- Tenger sok irka-firka árán lehetne csak újra megszerezni őket.
- Hát bizony az bajos dolog volna kissé, - jegyezte meg Monte Cristo.
- Nagyon nehéz, uram, csaknem lehetetlen.
- Örömmel látom, hogy kellő becsben tartja ez okmányokat.
- Kincset öröknek tartom.
- És most, ami a fiatalember anyját illeti?
- A fiatalember anyját? - hebegte ismét nagyon nyugtalanul az őrnagy.
- Corsinari marquise...
- Istenem, hát még ő rá is szükségünk lesz? - kérdezte kétségbeesett arccal a luccai, nagyon belezavarodva a dologba.
- Nem, kedves Cavalcanti úr, különben is úgy gondolom, hogy...
- Igen, igen ő...
- Már lefizette a természet adóját, ugy-e?
- Lelkem gyógyíthatatlan fájdalmára! - válaszolt újra éledve az őrnagy.
- Tudom, tíz esztendővel ezelőtt halt meg.
- És én siratom, keservesen siratom szegény jó Olivát, - zokogta az őrnagy, zsebéből egy rengeteg nagy piroskockás zsebkendőt húzva elő, s hol a bal, hol a jobb szemét törölgette a csücskével.
- Mindnyájan halandók vagyunk, - vigasztalta Monte Cristo. - Hanem értse meg jól, kedves Cavalcanti úr, hogy Franciaországban fölösleges dolog volna bárkivel is közölnie, hogy fiától már tizenöt éve elszakadt. Minálunk nem valami nagy kelete van az ilyen gyermekrablás-féle cigányhistóriáknak. Ön egész egyszerűen valami vidéki kollégiumban neveltette a fiát, s tanulmányai végeztével most ismerteti meg a párisi élettel. Ezért hagyta el Viareggiót, hol felesége halála után mind ez ideig bezárkózva élt. Ennél többet nem szükséges mondania.
- Úgy véli, gróf úr?
- Amint mondtam.
- Helyes, nagyon jól van.
- Ha azonban netalán mégis nyomára jönnének, hogy fiától oly sokáig elszakadva élt...
- Ah igen, mit mondjak akkor?
- Hogy valami álnok nevelő, kit a család ösellenségei megvásároltak...
- A Corsinarik?
- Természetesen... szóval annak a nevelőnek a segítségével elrabolták a fiút, hogy magva szakadjon önnek.
- Úgy van, mivel egyetlen fiam.
- És most, miután rendbehoztuk az egész dolgot, miután emlékei fölujultak, nem találja ki, minő meglepetést tartogatok önnek?
- Kellemes meglepetést?

- Már látom, hogy az igazi apai szemet ép oly kevésbé lehet megcsalni, mint a szerető szívet.
- Hm!
- Talán elárulta már valaki, vagy csak ösztönszerűleg érzi, hogy itt van?
- Kicsoda?
- Elveszett gyermeke, fia, Andrea!
- Megéreztem, határozottan megéreztem, - mondta bámulatos nyugalommal az őrnagy; - itt van tehát?
- Önnel egy földél alatt, - válaszolt Monte Cristo, - komornyikom azonnal értesített megérkez-  
téről.
- Ah, nagyon derék dolog, nagyon pompás! - örvendezett az őrnagy, minden fölkiáltásnál ki- s  
begombolgatva elnyűtt redingotját.
- Kedves uram, én jól fölfogom az ön mélységes megindulását, s jól tudom, hogy időre van  
szüksége, míg teljes nyugalma visszatér; a fiatalembert is szeretném előkészíteni e régen  
óhajtott találkozásra, mert úgy gondolom, hogy ő sem lesz kevésbé türelmetlen önnél.
- Meghiszem azt, - mondta Cavalcanti.
- Egy rövidke negyedóra múlva kebelére ölelheti.
- Ön maga vezeti szerető szívemre, gróf úr? Oly végtelenül jó, hogy ön maga teszi karjaimba?
- Nem, ilyen alkalommal nem állhatok apa és fiu közé, hiszen annyi beszélni valójuk lesz!...  
Legyen nyugodt, még ha nem vezetné is a csalhatatlan apai ösztön, lehetetlen volna csalódnia,  
mert itt, ezen az ajtón fog belépni. Szemrevaló, csinos, szőke, egy kicsit talán nagyon is  
hirtelenszőke fiatalember, s kifogástalan modora van, amint meg is fog győződhetni róla.
- Erről jut eszembe, gróf úr, mint már volt szerencsém említeni, Busoni abbé jóvoltából  
kétezer frank volt nálam, hanem tetszik tudni, az utazás alkalmával az a sok mindenféle apró  
kiadás és...
- Nagyon természetesen, pénzre van szüksége, kedves Cavalcanti úr. Tessék, egyelőre talán  
elég lesz nyolc darab ezerfrankos bankjegy.
- Az őrnagy szemei úgy csillogtak, mint a kárbunkulus.
- Negyvenezer frankkal még adósa maradok.
- Kíván róla nyugtatót, gróf úr? - kérdezte az őrnagy, zsebébe csúsztatva a bankjegyeket.
- Ugyan minek?
- Hogy Busoni abbéval szemben igazolhassa magát.
- Ha majd a hátralevő negyvenezer frankot is fölvette, állítson ki az egész összegről egy elis-  
mervényt. Tisztességes, becsületes emberek között nincsen szükség az efféle formaságokra.
- Persze, nagyon természetes, becsületes emberek között...
- És most még egy szóra, marquis.
- Parancsoljon velem.
- Nagyon szeretném megkérni valamire, ha nem lenne terhére.
- Előre is kijelentem, hogy kész örömmel megteszem.
- Higyje el, nem vesztene vele sokat, ha nem viselné többé ezt a polonaisét.

- Csakugyan! - mondta az őrnagy, bár nem éppen ellenséges szándékkal nézett végig öltözetén.
  - Mert Viareggióban hordják ugyan még, de Párisban, bármily izléses öltözet legyen is máskülönben, réges-régen divatját multa már.
  - Kár, - sajnálkozott a luccai.
  - Váljon meg tőle és viseljen valami divatosabbat.
  - De mit, kérem szépen?
  - Majd csak talál valaminőt a málhái között.
  - Már mint a málháim között? Mindössze csak egy iszákot hoztam magammal.
  - Nagyon természetesen nem is hozhatott magával többet. Azért még kár volna zavarba jönnie. Különben is az öreg katonák nem igen szeretnek sok cók-mókkal utazni.
  - Épen azért bátorkodtam...
  - Hanem ön minden tekintetben rendkívül gondos ember, s mint ilyen, egyszerűen előre küldte málháit. Szerencsésen meg is érkeztek még tegnap a Richelieu-utcai «des Princes» fogadóba. Tudniillik ott bérelt lakást.
  - Eszerint málháim között...
  - Úgy vélem, hogy mint gondos, előrelátó ember, mindenféle szükséges öltözetet és egyenruhát becsomagoltatott komornyikjával. Nagyobb ünnepélyes alkalmakkor természetesen egyenruhát fog viselni. El ne feledje olyankor föltenni az érdemkeresztet is. Franciaországban ugyan eleget csipkedik érte az embert, hanem azért mindenki hordja.
  - Nagyon jól van, helyes, nagyszerű! - kiáltott föl az őrnagy, egyik bámulatból a másikba esve.
  - És most, mivel apai szíve kellőképen megerősödött a heves felindulások elviselésére, készüljön a nagy pillanatra, kedves Cavalcanti úr, mert Andreát nemsokára meg fogja látni.
- És kedvesen üdvözölte a boldogságtól ragyogó luccait, eltűnt a kis szőnyegajtó mögött.

## XXV. Andrea Cavalcanti.

Monte Cristo belépett a szomszédos terembe, mit Baptistin kék szalónnak nevezett, s ahol már várt rá egy elegánsan öltözött, fesztelen magatartású fiatalember, ki félórával ezelőtt szállott le egy bérkocsiból a kapu előtt. Baptistinnak nem volt nehéz fölismernie; hirtelen szőke, magas fiatalember volt, vörös szakállu, feketeszemű, s jellemző, szinte ragyogó fehér arcbrü. Mindez teljesen megegyezett azzal a személyleírással, melyet ura közölt vele.

Mikor a gróf a szalónba lépett, a fiatalember gondtalanul heverészett a kereveten, szórakozottan veregetve csizmáit aranygombos nádpálcájával. Észrevéve a belépőt, hirtelen felszökött.

- Gróf Monte Cristo úrhoz van szerencsém?

- Igen, uram, s én Andrea Cavalcanti vicomte urat vagyok szerencsés üdvözölhetni, nemde?

- Andrea Cavalcanti vicomte vagyok, - ismételte a fiatalember a lehető legfesztelenebb meghajlás kíséretében.

- Kétségkívül van önnél valami levél, mellyel igazolhatja azonosságát előttem.

- Nem is akartam fölemlíteni, mert nagyon különösnek találom az aláírást.

- Sindbad, a tengerész, ugy-e?

- Igen. De miután én ezen a néven nem ismerek mást, mint amelyik az Ezeregyéjszakában fordul elő...

- Ez a Sindbad egyenesen annak a leszármazottja, s egyike leggazdagabb ismerőseimnek; telivér angol, különködő és tulajdonképpen neve lord Wilmore.

- Most már minden világos előttem, - mondta Andrea. - Bámulatos dolog! Ez ugyanaz az angol, kit már ismertem... ugyan hol is találkoztam vele?... ah igen!... Szolgálatára állok, gróf úr.

- Miután kegyes volt elismerni, hogy az a név valóságos név, - válaszolt mosolyogva Monte Cristo - remélem, hogy lesz szíves velem még egynémely apróságot közölni családjáról és önmagáról is.

- Örömmel, gróf úr, - válaszolt a fiatalember oly gördülékenységgel, mely kitűnő emlékezőtehetségéről tett tanúságot. - Mint az imént mondani tetszett, Andrea Cavalcanti vagyok, Bartolomeo Cavalcanti őrnagy fia, s a firenzei aranykönyvbe bevezetett Cavalcanti-család egyenes leszármazottja. Bár családunk dúsgazdag volt mindenkor, s atyámnak még most is félmillió évi jövedelme van, csapás csapásra következett, s még engem is, valami nyomorult nevelő árulása folytán elszakítottak atyámtól öt éves koromban, s tizenöt éve nem is láttam viszont. Keresem, kutatom, amióta csak benőtt a fejemlágya, s szabad és a magam ura vagyok, de nem tudtam nyomára akadni. Végre az ön Sindbád barátjának a leveléből tudtam meg, hogy Párisban van, s önhöz kell fordulnom, hogy a közelebbi adatokat megszerezze.

- Rendkívül érdekes dolgok, amiket most elbeszélt, uram, - mondta a gróf komor elégtelenséggel tekintve a fiatalember arcába, melynek szép vonásai mögül megátalkodott gonoszság kandikált elő; - és nagyon jól tette, hogy minden tekintetben megbízott barátomban, mert atyja csakugyan itt van és keresi önt.

A gróf belépte óta egy pillanatra sem vette le tekintetét a fiatalemberről; bámulta arcán azt a határozott kifejezést és hangja biztosságát; hanem ezek az egész természetesen hangzó szavak: *Atyja csakugyan itt van és keresi önt*, mégis kihozta sodrából Andreát, ki felugorva, ijedten kiáltott föl:

- Atyám! Atyám itt volna?

- Igen, atyja, Bartolomeo Cavalcanti őrnagy.

Andrea arcán a rémület kifejezése volt látható, de feldúlt vonásai csakhamar ismét elsimultak.

- Ah igen, igaz, a jó Bartolomeo Cavalcanti őrnagy. És ön azt mondja, gróf úr, hogy atyám már itt is van?

- Igen, uram. Csak az imént hagytam el, s egyetlen imádott fiának oly megindítóan beszélt el történetét, hogy magam is ellágyultam; szenvedései, aggodalmai és reményei nagyon érzékeny költeménynek lehetnének az anyaga. Nemsokára végre hírt kapott fiáról, s gyermeke elrablói megírták egy levélben, hogy tudósítani fogják fia hollétéről is, természetesen meg lehetős pénzüsszeg ellenében. Atyját mi sem tarthatta volna vissza többé; az összeget egy egész Olaszországra érvényes útlevéllal egyetemben haladéktalanul a piemonti határra küldte. Akkoriban ön, úgy tudom, Dél-Franciaországban időzött.

- Igen, uram, - válaszolt Andrea egy kissé megzavarodva - csakugyan ott időztem akkoriban.

- És Nizzában kocsí várakozott önre?

- Amelyen Nizzából Genfba, onnan Turinba, Turinból Chambériába, onnan Pont-de-Beauvoisinba és végre Párisba jöttem.

- Atyja remélte is, hogy találkozni fog önnel útközben, mert ő is ugyanezt a vonalat követte; ezért jelölték ki önnek az utat.

- De még ha találkoztunk volna is, alig hiszem, hogy rám ismert volna drága jó atyám, hiszen nagyon megváltozhattam már azóta, amióta nem látott.

- Oh az apai ösztön csálhatatlan.

- Ah igen, igaz, nem is gondoltam az apai ösztönre.

- Most már csak az az egy dolog nyugtalanítja a marquist, hogy minő viszontagságokon ment keresztül, amióta elszakadt tőle, vagyis miképpen bántak el önnel azok a nyomorult gyermekrablók; tiszteletben tartották-e a magas születésével járó jogokat, s nem kellett-e sokat szenvednie lelkileg, mely eltompíthatta volna képességeit, melyekkel a természet oly bőven megajándékozta, szóval olyan nevelésben részesült-e, hogy méltán viselheti a világban azt a rangot, mely megilleti.

- Uram, - hebegte zavarodottan a fiatalember - remélem, hogy az esetleges koholt hírek...

- Legelsőbben én Wilmore barátomtól értesültem erről a dologról. Tőle tudom, hogy rendkívül fonák körülmények között ismerte meg önt; nem tudom ugyan, hogy mennyiben, mert nem kérdeztem, s nem is vagyok kíváncsi rá. Balsorsa érdeklődést keltett benne ön iránt és előttem úgy nyilatkozott, hogy atyját keresni fogja és megszerzi önnek elveszett társadalmi rangját újra; atyját kereste mindenütt s végre úgy látszik, sikerült is megtalálnia, mivel itt van; tegnap azután értesített az ön jöveteléről is, s némi utasításokat adott vagyoni helyzetére vonatkozólag. Tulajdonképen csak ennyit tudok önről. Ami Wilmore barátomat illeti, eredeti és mindenek fölött szavahihető ember, s valóságos aranybányája van, amiért is szabadon tehet bármit, anélkül, hogy anyagilag megsínylené, s én megígértem, hogy utasításait híven követni fogom. És most engedje meg remélnem, hogy nem fogja megsérteni kérdésem: miután most már kötelességem tőlem telhetőleg pártfogolni önt, óhajtanám tudni, hogy az a sok min-

denféle viszontagság, melyről ön egyáltalában nem tehet és ami legkevesbbé sem csökkenti ön iránt érzett tiszteletemet, nem idegenítette-e el egy kissé attól a világtól, melyben vagyónával és nevével oly kiváló szerepet játszhatna esetleg?

- Uram, - válaszolt a fiatalember, a gróf beszéde közben tökéletesen visszanyervén önuralmát, - ebben a tekintetben teljesen nyugodt lehet, mert azoknak a rablóknak, kik valószínűleg csupán azért ragadtak el az apai házból, hogy annak idején tetemes váltságdíjat erőszakoljanak ki értem: érdekükben állott, hogy nemcsak hagyják személyes jó tulajdonaimat, de lehetőleg még növeljék is, s ilyenformán valóban meglehetősen jó nevelésben részesültem, s körülbelül úgy bántak velem, mint annak idején Kis-Ázsiában szoktak volt az elrablott gyermekekkel, kiket rabszolga létükre tudósokká, orvosokká és bölcsészekké képeztek ki, hogy annál drágábban adhassák el azután Rómában.

Monte Cristo eléggülten mosolygott; úgy látszik, ennyit nem is várt Andrea Cavalcantitól.

- Egyébiránt, ha a ferde nevelés, vagy inkább a jó társaságban való járatlanság következtében mégis volna bennem némi félszesség, remélem, hogy balsorsom, mely úgyszólván a bölcsőtől kísért fölserdülésemig, bízvást számíthat némi elnézésre.

- Cselekedjék és beszéljen mindenkor úgy, amint jónak látja, vicomte, hiszen a maga ura és tetteibe más nem avatkozhatik; én szavamot adom önnek, hogy kalandos multjáról egy hangot sem fogok szólni senkinek, már csak azért sem, mivel az ön története valóságos regény, és az emberek rendkívül szeretik ugyan a finom nyomású, szépen bekötött regényeket, de nagyon tartózkodók az olyan regényekkel szemben, amelyek eleven emberbőrbe vannak kötve, ha még oly dúsan vannak is megaranyozva. A világnak ezt az ősrégi ferdeségét föl kellett fedeznem ön előtt, vicomte úr, mert ha csak egyetlenegy embernek mondaná is el ezt a megindító történetet, biztosítom, hogy megmásítva, egész valójából kiforgatva adnák szájról-szájra tovább. Önnek Antony szerepét kellene játszania, az Antonyk kora pedig már lejárt. Lehet, hogy általános érdeklődés tárgya lenne, de elvégre is, senki sem szeret a megfigyelések központja és a gyanítgatások céltáblája lenni. Ez valószínűleg terhére volna.

- Azt hiszem, igaza van, gróf úr, - válaszolt Andrea, akaratlanul is elhalványodva Monte Cristo átható tekintetétől; - nagyon kellemetlen dolog volna.

- Túlságosan azonban ezt sem kell a lelkére vennie, mert ha az ember nagyon is tartózkodó, még könnyebben elszólja magát. Különben is nagyon egyszerű tervet szabnék magam elé az ön helyzetében; oly kiválóan értelmes embernek, mint ön, nem lesz nehéz az érdekeinek megfelelő tervet következetesen keresztülvinni; kiváló, magasrangú emberekkel kössön barátságot, s a velük való összeköttetésnél biztosabban már semmi sem vethet fátyolt kétes multjára.

Andrea láthatóan vesztett hidegvérűségéből.

- A magam részéről szívesen vállalkoznám kezesül, hanem tetszik tudni, nálam már megrögzött szokás, hogy még legjobb barátaimban is kételkedem, sőt még mások bizalmatlanságát is igyekszem felkölteni ellenük, ezért nagyon könnyen kiesnék szerepemből, mint a színészek szokták mondani, s könnyen kifütyülhetnének, amire egyáltalán nem vágyom. Hanem tekintve, hogy lord Wilmore egyenesen önnek ajánlott...

- Ez való, hanem lord Wilmore nem titkolta előttem, kedves Cavalcanti vicomte, hogy önnek egy kissé viharos ifjúsága volt. Távolról se higgye, hogy vallomásokat akarok kicsikarni önből, - folytatta, észrevéve, hogy Andrea nagyon fészkelődik a helyén, - különben sem volna rá szükség, hiszen itt van az ön atyja, Cavalcanti marquis, aki Luccából került ide. Azonnal meg fogja látni; kissé merev és darabos, hanem ez már együtt jár az egyenruhával, és ha valaki tizennyolc esztendeig szolgált az osztrák hadseregben, minden esetlenséget meg lehet



neki bocsátani; illem dolgában az osztrákokkal szemben sohasem voltunk valami nagyon követelők. Egyébként pedig kitűnő apa, arról biztosítom.

- Nagyon jól esik ez a biztosítás, uram, mert oly régen elszakadtam tőle, hogy egyáltalán nem emlékszem reá.

- Meg azután, tetszik tudni, ilyen roppant vagyon mellett szemet is hunyhat az ember a kisebb hibákkal szemben.

- Valóban oly gazdag volna atyám, gróf úr?

- Milliomos!... Ötszázezer livres évi jövedelme van.

- Akkor hát én, - kérdezte szorongó reménységgel a fiatalember, - esetleg olyan helyzetbe kerülök, ami... ami... kellemesnek nevezhető?

- A lehető legkellemesebbnek, édes uram; párisi tartózkodása alatt ötvenezer frankot költhet el évenként.

- Akkor sohse mozdulok ki ebből az áldott városból.

- Ki kezekedhetne még most a jövőért? Ember tervez, Isten végez.

Andrea nagyot sóhajtott.

- De amíg Párisban maradok, vagyis... míg úgy nem alakulnak a körülmények, hogy távoznom kell: minden bizonnyal megkapom azt a pénzt, amivel az imént tetszett kecsegtetni?

- Minden bizonnyal.

- Atyámtól? - kérdezte Andrea kissé nyugtalanul.

- Igen, de lord Wilmore jóállása mellett, aki atyja kérelmére havonként ötezer frank járandóságot biztosított önnek Danglarsnál, Páris legelső bankáránál.

- És sokáig szándékozik Párisban maradni atyám? - érdeklődött a vicomte.

- Csak egynéhány napig, - válaszolta Monte Cristo. - szolgálati ügyei miatt nem szabadulhatott el két-három hétnél hosszabb időre.

- Oh, a drága, jó apa! - kiáltott fel Andrea, láthatólag megörülve atyja hamaros távozásának.

- Távol legyen tőlem, - szólt Monte Cristo, színélve, mintha félremagyarázta volna e szavak értelmét, - távol legyen tőlem, hogy csak egy perccel is késleltessem boldog egyesülésüket. Elég erősnek érzi magát, hogy az érdemes Cavalcanti ölelésére siessen?

- Kész vagyok rá bármely percben.

- Akkor hát tessék átsétálni a másik terembe, édesatyja már várja.

Andrea mélyen meghajolt előtte és átment a szalónba.

A gróf követte tekintetével, s mikor eltávozott már, megnyomott egy kis elrejtett rugót, melynek titkos szerkezete elmozdított egy képet a falon s a mögötte támadt nyílás kényelmes bepillantást engedett a szobába.

Andrea betette maga mögött az ajtót és az őrnagy felé közeledett, aki lépte hallatára föl-emelkedett.

- Ah, kedves atyám! - mondta jó hangosan Andrea, hogy a gróf a betett ajtón keresztül is meghallhassa, - ön az, csakugyan?

- Jónapot, kedves fiam, - üdvözölte komolyan az őrnagy.

- Mily végtelen gyönyörűség újra találkozni oly hosszú távollét után, - folytatta Andrea az előbbi hangon, egyre az ajtó felé tekintgetve.

- Tényleg, tenger ideje nem láttuk egymást!

- Meg sem öleljük egymást, uram?

- Miért ne, ha jól esik önnek, fiam.

És egymás nyakába borultak, megcsókolva a levegőt, mint a Théâtre Françaisban szokták.

- Egyesültünk végre újra! - mondta Andrea.

- Végre egyesültünk, - mondta nyugodtan az őrnagy, anélkül, hogy a legkevésbé is kijött volna a sodrából.

- Hogy el ne váljunk már többé soha?

- Olyanformán. Úgy tudom, kedves fiam, hogy ön már-már második hazájának tartja Franciaországot.

- Valóban úgy van, s kétségbe esném, ha el kellene hagynom Párist.

- Én pedig élni sem tudok már Luccán kívül. Vissza is térek, mihelyt tehetem.

- De mielőtt elutaznék, kedves papa, legyen szíves talán átadni azokat a bizonyos okmányokat, amelyek segítségével bebizonyíthatom, hogy minő vér folyik ereimben.

- Hiszen azért jöttem tulajdonképpen, s rengeteg sokat kellett szaladgálnom, míg meg tudtam őket szerezni; ha még egyszer annyi bajom volna miattuk, halálom órájáig megemlegetném.

- Szabad kérnem tehát az okmányokat?

- Tessék.

Andrea kikapta kezéből a házassági szerződést és a saját keresztlevelét, s egy jó fiúhoz illő természetes mohósággal felbontva, gyorsan futott végig a sorokon, s meglátszott rajta, hogy az élénk érdeklődés mellett gyakorlata is volt az afféle papírok hirtelen megítélésében.

Mikor készen volt velük, arca földerült. Azután gúnyos mosollyal végigméreegetve az őrnagyot, a legtisztább toscanai nyelven szólította meg:

- Ej, ej, hát Olaszországban sincsenek többé gályák?

Az őrnagy kidüllesztette a mellét.

- Miért kérdezi ezt?

- Hogy ott büntetlenül lehet ilyesmit csinálni! Franciaországban, drágalátos apám, legalább is öt esztendőre került volna Toulonba ennek már a feléért is.

- Micsoda? - kiáltott fel a luccai, igyekezve méltósággal teljes képet ölteni.

- Mondja csak, kedves Cavalcanti úr, - szólt Andrea, megszorítva az őrnagy karját, mennyit adnak önnek, hogy elvállalta az apaságot?

Az őrnagy akart valamit mondani, de Andrea a szavába vágott:

- Csitt, csak halkan!... Lássá, én egész bizalmasan bevallom önnek, hogy ötvenezer frankkal tisztelnek meg évenként azért a különben is kiváló szerencséért, hogy az ön fiának nevezhetem magamat, s elgondolhatja, hogy eszemágában sincs megtagadni önt valaha.

Az őrnagy nyugtalanul tekintgetett maga körül.

- Nos hát, én is megmondhatom, hogy ötvenezer frankot kaptam egyszer s mindenkorra ezért a potomságért.

- Hisz ön a tündérmesékben, Cavalcanti úr?

- Eddigelé nem igen hittem, de most már kezdek hinni bennök.

- Vannak bizonyítékai? - kérdezte hunyorgatva Andrea.

Az őrnagy egy marék bankjegyet vett ki a mellényzsebéből.

- Még pedig kézzelfoghatók, amint látni tetszik.

- Gondolja, hogy megbízhatom én is az ígéretekben?

- Úgy vélem.

- És be fogja váltani ez a derék ember?

- Pontról pontra; de természetesen nekünk is híven kell játszani szerepeinket.

- Hogy tetszik gondolni?

- Már mint hogy én a gyöngéd apát...

- És én az engedelmes jó fiút fogom játszani.

- És mivel ők, úgy látszik, minden áron azt akarják, hogy ön tőlem származzék...

- Kicsodák azok az ők?

- Tőlem kérdi? Hát azok, akik önnek is írtak; vagy talán ön nem is kapott levelet?

- De igen.

- Kitől?

- Valami Busoni abbétól.

- Ismeri?

- Sohasem láttam életemben.

- És mit írt önnek abban a levélben?

- De nem fog azután elárulni?

- Isten mentsen, sokkal több közös érdekünk van, semmint meg merném kockáztatni.

- Akkor hát olvassa.

És az őrnagy átadta neki a levelet. Andrea halk hangon fölolvasta:

«Ön földhöz ragadt szegény ember, s nyomorúsággal teljes öregséget érne meg. Akar-e, ha nem is gazdag, de jómódú és független lenni?

Ha igen, úgy utazzék haladéktalanul Párisba és követelje vissza a Champs-Élysées 30. szám alatt lakó Monte Cristo gróftól Corsinari marquisetől származó fiát, akit öt esztendősen elraboltak öntől.

A fiú neve Andrea Cavalcanti. Nehogy kétségbevonja alúlirott jószándékát, mellékelve talál: 1. Egy kétezernégyszáz toscanai líráról kiállított utalványt, amely Gozzinál, Firenzében fizetendő; 2. Egy gróf Monte Cristonak címzett ajánlólevelet, aki a benne foglalt utasítások értelmében negyvennyolcezer frank erejéig fog kifizetni önnek különböző összegeket.

Május 26-án, pontban hét órakor este jelentkeztek a grófnál.

Busoni abbé.»

- Ez talál.
  - Mi talál? Mit akar ezzel mondani?
  - Csak azt, hogy én is kaptam egyet hasonló tartalommal.
  - Ön?
  - Igen, én.
  - Busoni abbétól?
  - Nem.
  - Kitől hát?
  - Valami lord Wilmore nevű angoltól, aki Sindbád, - tengerész név alatt írt nekem.
  - S akit ön szakasztott olyan jól, vagyis szakasztott oly kevésbé ismer, mint én az abbét, ugy-e?
  - Nem egészen, én már mégis csak előbbre vagyok valamivel.
  - Találkozott vele talán?
  - Láttam, bár csak egyetlen egyszer.
  - Hol?
  - Már engedje meg, hogy magamnak tartsam ezt a csekély eredményt; nem szükséges, hogy ön is megtudja, amit nekem megtudnom sikerült.
  - És mit írtak önnek?
  - Olvassa el.  
 «Ön földhözragadt szegény ember, s nyomorúsággal teljes élet várja; akar-e nevet, szabad életet, gazdagságot?»
  - Már hogy a manóba is lehet ilyesmit kérdezni az embertől! - szólt felkacagva Andrea.  
 «Üljön föl azonnal a postakocsira, amely Nizzában, a genfi kapunál már útra készen várakozik. Kövesse a Turinon, Ghambéryn és Pont-de Beauvoisinon keresztül haladó utat. Mutakozzék be Párisban Monte Cristo úrnál, champs-élyésési palotájában, május 26-án, pontban esti hét órakor és tudakozódják tőle atyja után.  
 Ön Bartolomeo Cavalcanti marquis és Oliva Corsinari marquise fia, amint azt magától a marquistól átveendő okmányok bizonyítják, s lehetővé teszik önnek e név alatt szerepet vinni az előkelő párisi körökben.  
 Rangjához illően ötvenezer frank évi jövedelmet fognak rendelkezésére bocsájtani.  
 Levelemhez mellékelek egy Ferrea nevű nizzai bankárnál fizetendő ötezer frankos utalványt és egy ajánlólevelet az említett Monte Cristo gróf címére, akit a további teendőkkel már megbíztam.
- Sindbád, a tengerész.»
- Hm, nagyon szép!
  - Ugy-e?
  - Találkozott már a gróffal?
  - Tőle jövök.
  - És ő megerősítette a levélben foglaltakat?

- Az utolsó betűig.
- Ért ön valamit ebből az egész kavarodásból?
- Egy kukkot se, becsületszavamra.
- Alighanem valami furfangos csel lappang alatta.
- Akkor sem veszthetünk vele semmit.
- Az már szent igaz.
- Így tehát...
- Ne is nagyon firtassuk.
- Éppen ezt akartam én is mondani önnek; játszuk végig szépen az egész komédiát.
- Meg fogja látni, hogy méltó partnere leszek.
- Egy pillanatra sem kételkedem benne, kedves apám.
- Büszke vagyok önre, édes fiam.

Monte Cristo érkezettnek látta a pillanatot, hogy belépjen a szalónba. Meghallva közeledtét a két derék férfiú, hirtelen egymás nyakába borult és a gróf a legérzékenyebb ölekezés közben lepte meg őket.

- Úgy veszem észre, marquis úr, - szólalt meg Monte Cristo, - hogy álmait látja megvalósulni visszanyert fiában.
- Majd megőrülök a nagy örömtől, gróf úr.
- És ön, vicomte?
- Nem is jön szó az ajkamra a nagy fölindulástól, gróf úr.
- Boldog apa, boldog gyermek!
- Csak egy dolog keserít el nagyon, - mondta elbúsult képpel az őrnagy, - hogy oly hamarosan el kell hagynom Párist.
- Túlságosan azért nem fog sietni, kedves Cavalcanti úr, mert nagyon szeretném néhány barátommal megismertetni.
- Mindenkor rendelkezésére állok, gróf úr.
- Hanem most önön van a sor, fiatalember, gyónjon csak meg szépen.
- Én? Kinek?
- Hát az édesapjának; mondjon el neki őszintén egyet-mást vagyoni állapotáról.
- Ej, a manóba, gróf úr, nagyon érzékeny húrt tetszett érinteni.
- Hallja-e, őrnagy úr?
- Hát hogyan hallanám.
- De érti-e?
- Talán senki se jobban.
- Kedves fiának pénzre volna szüksége.
- Az már az ő baja, én nem tehetek róla.
- Nem akar adni neki?

- Már mint én?

- Hát ki más?

Monte Cristo közibük lépett és egy csomó bankjegyet csúsztatott Andrea kezeibe.

- Mi ez?

- Az apai válasz.

- Az apámé?

- Természetesen. Vagy nem mondta neki az imént, hogy pénzre volna szüksége?

- De igen.

- És ő engem bízott meg, hogy átadjam önnek.

- Természetesen az én számlám terhére.

- Nem, ez azon kívül van, hogy kellőképpen felszerelhesse magát.

- Áldott jó apám!

- Csitt, nem látja, hogy ő nem is akarja tudatni önnel, hogy tőle származik a pénz?

- Minő gyöngédség, de meg fogom becsülni, - mondta Andrea, zsebébe gyűrve a bankjegyeket.

- Rendben vagyunk tehát, uraim, távozhatnak.

- És mikor lehetünk bátrak újból tisztelegni gróf úrnál? - kérdezte Cavalcanti.

- Ah igen, - csatlakozott hozzá Andrea - mikor lehetünk oly szerencsések?

- Szombaton, ha nincs ellene kifogásuk... igen, igen, szombaton. Ebédet adok auteuili nyaralóban a La Fontaine-utca 28. szám alatt, s már meg is hívtam néhány ismerősömet, többek között Danglars urat is, az ön bankárját; majd bemutatom neki, nem fog ártani, ha megismerkednek még az üzleti ügyek elintézése előtt.

- Ünnepestes alkalomnak vesszük azt az ebédet, gróf úr? - kérdezte suttogva az őrnagy.

- Kétségkívül, ami pedig egyenruhát, rövid nadrágot és érdemkeresztet, szóval tökéletes katonai díszöltözetet jelent.

- S hogyan jelenjek meg én? - kérdezte Andrea.

- Egész egyszerűen. Fekete nadrág, lakkcipő, fehér mellény, fekete vagy sötétkék kabát, hosszú nyakkendő. Mindenesetre Blin vagy Véronique legyen a szabója. Ha netalán nem tudná a címét, Baptistin majd meg fogja mondani. Mennél kevésbé fitogtatja öltözetével dúsgazdagságát, annál nagyobb hatást fog kelteni. Ha esetleg lovakat is vásárol, a Baptisteénél jobb phaetont sehol sem fog találni.

- És hány órára parancsolja, hogy megjelenjünk?

- Úgy félhét tájban.

- Helyes, minden parancsai szerint fog megtörténni, - mondta az őrnagy, kalapja után nyulva.

A két Cavalcanti azután üdvözölte a gróft és eltávozott.

Monte Cristo az ablakhoz lépett és látta, hogy karöltve mennek végig az utcán.

- Micsoda nyomorult két teremtés! Kár, hogy nem valósággal apa és fiú!

Soká állott ott komoran maga elé merengve, hanem azután fölkiáltott:

- El kell mennem Morrelékhez, mert jobban megcsömörlöttem, mint a gyűlölettől.

## XXVI. A lucernás kert.

Engedjék meg olvasóink, hogy újra elvezessük arra a bekerített helyre, mely Villefort háza mögött terül el, s melynek sűrű lombu gesztenyefáktól beárnyalt rácsos kerítése mögött kedves ismerősöket fogunk viszontlátni.

Ezúttal Maximilien érkezett elsőnek a találkára. Figyelő állásba helyezkedett a rács mögött, lesve a kert sűrűjében járókelő árnyékot, s figyelve a kis selyemcipellős lábacskák neszét a kavicsos úton.

Végre a nesz erősebb lett, mint várta és egy árnyék helyett kettő közeledett a sövény felé. Valentine Danglarsné és Eugénie miatt késett, kik látogatásukat hosszabbra, nyújtották a kelleténél. Hogy igazolja a találkáról való elmaradását, egy kis sétára szólította fel Eugéniet, s arra haladt vele, hogy Maximilien láthassa, mily nehéz szívvel kénytelen elmaradni a találkozóról.

A fiatalember a szerelmesek éles ítéletével azonnal belátta és belenyugodott a változhatatlanba. Valentine anélkül, hogy túlságosan közel került volna, igyekezett mindig úgy irányozni lépteiket, hogy Maximilien láthassa, s valahányszor elment előtte, mindig vetett egy-egy pillantást felé, mely annyit látszott jelenteni:

«Legyen türelemmel, beláthatja, hogy nem az én hibám.»

Maximilien várakozott is nagy türelmesen s időtöltésül összehasonlításokat tett a két merőben különböző leány között. Az egyik epedő szemű, bájos termetű szőkeség, a másik büszke tekintetű, sötéthaju, sötétszemű sugár alak. Mondanunk se kell, hogy az összehasonlítás, legalább Maximilien szemében, Valentine javára dőlt el.

A sétának egy félóra múlva vége szakadt, a két fiatal leány nem mutatkozott többé. Maximilien úgy vélte, hogy Danglarsné már hazafelé készülődik. Valentine nemsokára csakugyan egyedül jelent meg a kertben. Félve az áruló szemektől, nagyon óvatosan közeledett; nem is ment egyenesen a sövény felé, hanem leülve az egyik útszéli padra, óvatosan körültekintett, s igyekezett minden irányban áthatolni az összeboruló sűrű lombok homályán. Csak azután futott Maximilien felé.

- Végre itt van, Valentine!

- Soká kellett megvárakoztatnom, de láthatta, hogy nem voltam benne hibás.

- Igen, megismertem Danglars kisasszonyt; nem is tudtam, hogy barátnője.

- Ki mondta önnek, hogy barátnőm?

- Senki; magam következtetem abból a modorból, amellyel karját nyújtotta neki, s oly bizalmasan elcsevegett vele, mint mikor két nevelőintézetbeli kis lányka cseveg egymással apró titkaikról.

- Eltalálta, csakugyan titkainkról beszélgettünk, még pedig bizalmasan; ő bevallotta, hogy mennyire irtózik a Morcerf úrral tervezett házasságtól, s én is bevallottam, hogy nagyon boldogtalan volnék, ha kezemet d'Épinay úrnak kellene nyújtanom.

- Édes Valentine!

- Ezért merültünk el annyira Eugénievel a beszélgetésbe; mikor arról beszéltem neki, akit sohasem tudnék szeretni, arra gondoltam, akit szeretek.

- Mily jó ön, Valentine, s mily tökéletesen van meg önben az, ami Danglars kisasszonyban sohasem lesz meg: az a kimondhatatlan báj, ami ugyanaz a nőknél, mint a virágnál az illat, gyümölcsnél a zamat, mert nem elég, hogy a virág meg a gyümölcs csupán szép legyen.
- A szerelem vakítja el annyira velem szemben, Maximilien.
- Nem, Valentine, esküszöm önnek, hogy nem. Az imént megfigyeltem mindkettejüket és szavamra mondom, készséggel elismerem Danglars kisasszony szépségét, hanem azt már nem tudom fölfogni, hogy valaki szerelmes legyen belé.
- Talán másként gondolkozna, Maximilien, ha én most nem volnék itt, bizonyára jelenlétem teszi oly igazságtalanná.
- Nem... de mondja csak... egyszerűen kíváncsiságból kérdezem, mert akaratlanul is eszembe jutott sok mindenféle dolog, mikor megpillantottam Danglars kisasszonnyal.
- Bizonyára megint nagyon igazságtalan lesz iránta, bár azt sem tudom még, hogy mit akar kérdezni róla. Mikor önök ítélnék meg bennünket, nekünk szegény nőknek nem is lehet elnézésre számítanunk.
- Mintha önök egymással szemben talán elnézőbbek volnának!
- Nálunk egészen másként van a dolog, mi alkotásunknál fogva nem ítélnénk oly hidegen, mint ahogy önök ítélnének. Hanem lássuk hát, mit akar kérdezni Eugénieről?
- Csupán azt, hogy azért iszonyodik-e a Morcerffel való házasságtól, mivel mást szeret?
- Maximilien, már mondtam önnek, hogy nem vagyok barátnője Eugénienek.
- Oh, hiszen a leánykák között még nincsen szükség éppen barátságra, hogy bizalmaskodjanak; vallja csak be őszintén, hogy ön maga is megkérdezte tőle? Ah, már látom, is mosolyogni.
- Ha mosolygok, Maximilien, higgye el, hogy nem ezt a deszkapalánkot mosolygom, mely közöttünk áll.
- Mondja hát, mit felelt önnek?
- Azt mondja, hogy senkit sem szeret és a házasságtól mindenképpen irtózik, hogy akkor volna legboldogabb, ha szabad, független életet folytathatna, s szinte óhajtja apja tönkrejutását, hogy művésznővé lehessen, mint barátnője, Louise d'Armilly.
- Na lássa!
- Ez még semmit sem bizonyít.
- Semmit a világon, - mondta nevetve Maximilien.
- Miért nevet?
- Látom, hogy ön maga is gondolkozóba esett, Valentine.
- Azt akarja, hogy elmenjek már?
- Igaz, hiszen alig van már tíz percünk, amit még együtt tölthetünk.
- Oh Istenem! - kiáltott föl megrémülte Maximilien.
- Lássá, Maximilien, - mondta nagy búsan Valentine - ilyen sajnálatraméltó az ön kis barátnője. Nélkülem ön is boldog lehetne, mert hiszen én rontom meg az egész jövődjét! Higgye el, mindennap keserű szemrehányásokat teszek magamnak érte.



- Velem ne törődjék, Valentine, hiszen én így is boldog vagyok; még ez az örökös várakozás is bőven kárpótolva van, ha egyszer-egyszer láthatom néhány percig, hallhatom egy-két szavát, mert lelkem mélyén meg vagyok győződve, hogy Isten nem teremthetett volna két ilyen csodálatos módon egymásratalált szívet, kik annyira megértik egymást, mint a mieink, ha elszakadásra akarná kárkoztatni.

- Köszönöm, Maximilien, reméljen mindkettőnk helyett, azzal legalább félig engem is boldoggá tesz.

- De mi történt ma, Valentine, hogy oly hamar el szándékozik hagyni?

- Magam sem tudom; Villefortné magához kéretett, valami a vagyonomat illető fontos közlenivaló végett. Bár megszabadítanának tőle, úgyis több van a kelleténél és hagynának azután békén, nyugodtan élni; ha még olyan szegény volnék is, akkor sem szűnne meg szeretni engem, Morrel, ugy-e?

- Szeretni fogom utolsó lehelletemig; mit törődöm én a gazdagsággal, szegénységgel, ha Valentine az enyém, s el nem veheti tőlem többé senki! De nem tart tőle, hogy ezek a közlenivalók tulajdonképpen valami házassági tervvel lesznek összefüggésben?

- Nem gondolnám.

- Nem alap nélkül mondtam, Valentine, de meg ne ijedjen, mert én változatlanul az maradok ön iránt örökké, aki eddig.

- Azt hiszi, hogy ezzel megnyugtat, Maximilien?

- Bocsásson meg, igaza van, nagyon esetenül beszéltem. Csak azt akartam mondani, hogy multkoriban találkoztam Morcerf vicomte-tal.

- Nos?

- Franz, mint tudja, jó barátja neki.

- Igen, és?

- Levelet kapott d'Épinaytól, ki közeli visszatéréséről értesíti.

Valentine elhalványult és meg kellett támaszkodnia a kerítéshez.

- Oh Istenem, ha csakugyan erről volna szó! De nem, ilyesmit nem Villefortné közölne velem.

- Miért gondolja?

- Magam sem tudom, de úgy rémlett előttem, hogy Villefortné, bár sohasem ellenezte ezt a házasságot, nem is találta kedve szerint valónak sohasem.

- Oh, az az imádnivaló jó Villefortné!

- Csak lassabban, Maximilien, - mondta Valentine szomorúan mosolyogva.

- Elvégre is, ha végképp nincs inyére ez a házasság, talán hajlandó volna egy másikba beleegyezni, csupán azért, hogy ezt meggátolhassa.

- Ne gondolja, Maximilien; nem a kérők ellen van kifogása mostohámnak, hanem maga a házasság szállka a szemében.

- A házasság! Hát ha annyira irtózik tőle, miért ment ő maga is férjhez?

- Ön nem ért meg engem, Maximilien! Mikor úgy egy esztendővel ezelőtt célozgattam arra, hogy szeretnék zárdába vonulni, némi gyöngé és könnyen meggyőzhető kifogások után örömmel fogadta elhatározásomat; meg vagyok győződve róla, hogy atyám is beleegyezett volna az ő nagyon is hathatós és szívesen fölajánlott közbenjárása folytán, de szegény szeren-

csétlen nagyatyám tartott vissza e lépéstől. Oh Maximilien, ön el sem tudja képzelni annak a szerencsétlen, drága jó aggastyánnak sokatmondó néma tekintetét, ki rajtam kívül senkit sem szeret és Isten bocsássa meg bűnömet, hogy kimondom, de őt sem szereti rajtam kívül senki ezen a világon. Ha látta volna, hogyan tekintett rám, mikor közöltem vele elhatározásomat, mennyi szemrehányás volt a tekintetben és mennyi kétségbeesés azokban a béna arcon végiggördülő könnyecseppekben! Olyan lelkipurdalást éreztem akkor!... Lábaihoz borultam és úgy könyörögtem hozzá: bocsásson meg, drága jó nagyapám, tehetnek velem most már amit akarnak, nem hagyom el önt többé soha. Akkor boldogan, elégedetten emelte ég felé csodálatos tekintetét. Maximilien, én sokat tudok elviselni és annak az aggastyánnak ez a tekintete már előre is kárpótolt jövőbeli szenvedéseimért.

- Drága Valentine, ön valóságos angyal, s én, ki vérben gázoltam Afrikában, nem is tudom, hogyan érdemlem meg az ön bizalmát. De mondja hát, Valentine, mennyiben van Villefortnének érdekében, hogy ön ne menjen férjhez?

- Nem mondtam-e éppen az imént, hogy gazdag, dúsgazdag vagyok? Anyai örökségemből ötvenezer frank évi jövedelmem van; Saint-Méran marquis és marquise ugyanannyit fognak örökségül hagyni rám és Noirtier nagyatyám egyetlen örökösévé szándékozik tenni. Ebből az következik, hogy Édouard, mostohaöcsém, hozzám képest szegény, mivel anyja részéről nincs mit örökölnie. Villefortné bálványozza fiát, s ha én zárdába lépnék, egész vagyonom apámra szállna, ki után a marquis és marquise vagyonával együtt az ő fia örökölné.

- Mily visszataszító az ilyen kapzsiság egy fiatal szép asszonyban!

- Ne hagyja figyelmen kívül, Maximilien, hogy nem a maga, hanem a fia érdekében gondolkodik így, s amit ön oly nagy hibának lát benne, az anyai szeretet szempontjából csaknem erény.

- Mondja csak, Valentine, nem engedhetné-e át vagyona egy részét egyszerűen annak a fiúnak?

- De hogyan tegyem meg én ez ajánlatot annak az asszonynak, ki szüntelenül önzetlenséget emleget?

- Valentine, az én szerelmem mindenkor szent volt előttem, s az áhítatos tisztelet fátylával letakarva, úgy zártam szívembe, mint a legnagyobb szentséget; senki a világon, még hugom sem sejtí titkomat, mit nem közöltem soha senkivel. Valentine, megengedné, hogy egyetlen egy esetben kivételt tegyek, s beszéljek róla egy barátomnak?

Valentine megremegett.

- Egy barátjának? Oh Istenem, Maximilien, szinte megrémít így beszélve. Egy barátjának! És ki legyen az a barát?

- Mondja, Valentine, nem érezte még sohasem azt az ellenállhatatlan vonzalmat, melyet egyes emberekkel szemben már az első látástól fogva érzünk, mintha réges-régen ismerősünk volna már, s mivel tudjuk, hogy nem találkozunk velük sohasem az életben, szinte arra gondolunk, hogy még az előbbi életben láttuk valahol s hogy ez a mostani vonzalom csak halovány emléke annak, amit éreztünk iránta?

- De igen.

- Lássá, én is éreztem ezt annak a rendkívüli embernek első megpillantásakor.

- Rendkívüli embernek?

- Igen.

- És régen ismeri már?

- Nyolc-tíz nap óta talán.

- És ön barátjának nevezi, kit alig egy hete ismer? Oh Maximilien, én azt hittem, hogy sokkal fukarabban bánik ezzel a gyönyörű címmel.

- Okoskodása helyes, Valentine, de mondhat bármit, még sem ingathatja meg bennem azt az ösztönszerű érzést. Hitem, hogy annak az embernek nagy szerepe lesz még az én jövőmben, mely mélységes tekintetével már is ismerni és hatalmas kezével intézni látszik.

- Talán valami jós? - kérdezte mosolyogva Valentine.

- Lelkemre, néha csakugyan hajlandó volnék azt hinni, hogy jósol, még pedig... jót!

- Oh, - mondta szomorúan mosolyogva Valentine - ismertessen meg engem is azzal az emberrel, Maximilien, legalább megtudom tőle, hogy kárpótolni fog-e szerelmem a múlt minden szenvedéseért.

- Szegény Valentine! De ön már ismeri is azt az embert.

- Én?

- Azt, ki mostohája és kis öccse életét megmentette.

- Gróf Monte Cristot?

- Igen.

- A gróf sohasem lehet barátommá, mert mostohámnak a barátja már.

- Az ön mostohájának barátja volna a gróf, Valentine? Téved, tévednie kell, mert ösztönöm sohasem csal ilyen dolgokban.

- Oh, ha tudná, Maximilien! Hiszen már nem is Édouard az úr a házban, hanem a gróf. Villefortné az emberi tudományok tárházának tartja s ami hallatlan dolog, atyám valósággal csodálja és azt mondja, hogy magasztosabb gondolatokat még nem hallott szebben kifejezni soha senkitől; Édouard pedig valósággal rajong érte, s bár fél átható fekete szemektől, mindig elébe szalad és a nyakába ugrik, mert tudja, hogy üres kézzel, valami nagyon kedves játékszer nélkül sohasem jön látogatóba. Monte Cristo már nem is vendég minálunk, hanem családtag.

- Ha csakugyan úgy van, amint mondja, úgy már önnek is befolyása alá kellett kerülnie, vagy legalább is nem maradhat el soká, hogy föl ne ismerje benne a hatalmas egyéniséget. Találkozik Albert de Morcerffel Itáliában és kiragadja a haramiák körmei közül; meglátja Danglarsné és királyi ajándékkal kedveskedik neki; az ön mostoháját fiával együtt elragadja a kocsí, a fekete szolgája éppen az ő kapuja előtt menti meg. Nyilvánvaló dolog, hogy ennek az embernek döntő befolyása van a dolgokra. Én sohasem láttam még oly nemes egyszerűséget annyi fenséggel párosulni, mint benne. Mikor rám téved a tekintete, annyi szeretetet látok szelid mosolyában, hogy föl sem foghatom, miért találhatják mások keserűnek ezt a mosolyt. Mondja, Valentine, önre még sohasem mosolygott így? Bizonyára másként beszélne, ha érezte volna már azt az édes melegséget!

- Oh Istenem, Maximilien, nemcsak hogy rám sem tekint, de még a szemét is másfelé fordítja, ha véletlenül arcára téved az enyém. Oh, ne higgye, hogy nagylelkű ember a gróf és téved, mikor azt állítja, hogy a szívek mélyén is olvasni tud, mert ha csakugyan olyan nagy lélek lakoznék benne, régen észrevette volna már, hogy milyen árván, milyen szomorúan lézengnek itt az apai házban. Ön azt mondja, hogy éltető meleg sugárzik ki mosolyából; miért nem derített föl engem is egyetlen sugarával, ha olyan nemes lelke van? Ön azt állítja, hogy szereti önt, de bizonyosan tudja-e, Maximilien? Az emberek rendszerint nagyon nyájas, nagyon barátságos arccal közelednek az öles termetű dalia felé, kinek még kard is csörömpöl az oldalán, de

higgye el, hogy egy csöppet sem ártallanak keresztülgázolni az egyedülálló kis leányon, aki csak sírni tud.

- Esküszöm önnek, Valentine, hogy rosszul ítéli meg azt az embert.

- Ha másként volna, Maximilien, ha számításból mellőzne engem, hogy annál könnyebben befészkelődhessek a családba, akkor is felém röppenhetett volna már legalább egy vékonyka sugár abból az annyira magasztalt mosolyából; de eszébe sem jut, alig vet rám ügyet, mert szerencsétlen vagyok s hasznára semmiben sem lehetek. Ki tudja, nem fog-e még üldözni is minden tőle kitelhető módon, csupán azért, hogy atyámnak, Villefortnének és kis öcsémnek jobban tessenek? Őszintén szólva, nem vagyok olyan nő, akit minden igaz ok nélkül ennyire mellőzni lehetne; ön maga mondta, csak az ön szavait ismétlem. Bocsásson meg, - folytatta, látva, hogy Maximilienre minő hatással vannak szavai, - nem szép tőlem, hogy olyan ember fölött mondok ítéletet, akit úgyszólván nem is ismerek még. Látta, én magam sem tagadom, hogy az a hatalmas ember még rám is befolyást gyakorolt; hanem egészen más módon, mint önre, inkább rombolva, pusztítva és elkésérítve.

- Ne beszéljünk hát róla többé, Valentine, nem fogok neki semmit szólni önről, - válaszolt megadó sóhajjal Morrel.

- Végtelenül sajnálom, hogy elkedvetlenítettem, Maximilien. Oh, ha legalább a kezét megszoríthatnám most, hogy könnyebben megbocsátana! Higgye el, hogy én magam is szeretném, ha meg tudna győzni, mondja el hát, mit tett önért tulajdonképen az a gróf Monte Cristo?

- Szinte zavarba hoz ezzel a kérdéssel, Valentine, mert valami különös dolgot csakugyan nem tett értem. Sőt, amint említettem is már, én is inkább ösztönszerűen, mint valami határozott okból kifolyólag vonzódom hozzá. De tett-e értem valamit a nap? Nem, csupán csak melegít, s világában láthatom önt. Tett-e értem valamit ez vagy az az illat? Nem, hanem édes bódulásba ejti érzékeimet. Egyebet nem is tudnék felelni, ha megkérdeznének, hogy miért szeretem azt az illatot. És az iránta érzett barátságom épen olyan, mint az övé irányomban. Nem tudok szabadulni valami sejtelmes suglattól, amely azt mondja, hogy ez a kölcsönös vonzalom nem véletlenség. Minden legcsekélyebb cselekedetében, inkább megéreztem, mint megsejtettem, titkos gondolataiban összefüggést látok a magaméival. Ön mosolyogni fog rajtam, Valentine, de amióta megismertem azt az embert, nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy a jövőben minden jót neki fogok köszönhetni. Pedig ugy-e harminc esztendőm morzsoltam le már, anélkül, hogy szükségem lett volna ilyen pártfogóra? Akarja, hogy példát mondjak? Szombatira hivatalos vagyok hozzá; ebben még semmi meglepő sincsen, de azután megtudtam, hogy atyja és anyja szintén hivatalosak. Találkozni fogok tehát velük és ki tudná megmondani előre, milyen következményei lesznek ennek a találkozásnak? Látszólag mit sem jelentő dolog, de én mégis találok benne valami meglepőt és sejttem, hogy nem csupa véletlenség. Úgy okoskodom, hogy ez a csodálatos ember, aki mindent kitalál, készakarva intézte így a dolgot és szinte hinni kezdem, hogy szerelmemet is kitalálta már.

- Édes barátom, ha ön mindig ilyen módon okoskodna, kénytelen volnék ábrándozónak tartani, sőt aggódnám józan esze miatt. Hogyan láthat ön pusztán véletlennél egyebet ebben a találkozásban? Gondolja csak meg jól a dolgot. Atyám sohasem megy sehová, s már tízszer is le akart mondani az elmenetelről, csak nagynehezen engedett Villefortné unszolásainak, aki ég a vágytól: meglátni e rendkívüli nábob otthonát. Nem, nem, higgye el, Maximilien, hogy önön kívül nincs énnekem jó emberem ezen a világon, csupán az a szegény jó nagyapó, aki félig halott már és boldogult édesanyám, akinek csak az árnyéka látogat el hozzám éjjelente.

- Érzem, hogy igaza van, Valentine, és nem győzhetem meg; hanem azért engem sem győz meg ez a szelíd, édes hang, amely minden más alkalommal oly nagy hatalmat gyakorolt fölöttem.

- Engem sem győz meg az öné és megvallom, ha egyéb, jobb példát nem tud mondani...
- Szolgálhatnék még eggyel, - mondta kissé habozva Maximilien, - hanem még önmagam előtt is kénytelen vagyok bevallani, hogy ez még az előbbinél is gyöngébb bizonyosság.
- Annál rosszabb önre és a grófra nézve, - válaszolt mosolyogva Valentine.
- Hanem azért nem csekélyebb hatással volt rám, aki nagyon fogékony vagyok az ilyen benyomásokra, s aki valamikor, tíz esztendővel ezelőtt ilyen belső sugaltnak köszönhettem az életemet, amelynek tanácsát követve, kerültem el a fülem mellett elfütyülő golyót.
- Miért nem az én buzgó könyörgéseimnek tulajdonítja, édes Maximilien, hogy nem fogják a golyók? Egyedül önért és nem magamért szoktam fohászkodni Istenhez és boldogult édesanyám szelleméhez.
- Igen, amióta ismerem önt, - válaszolt mosolyogva Morrel; - hanem akkoriban még nem ismertem önt.
- Minthogy semmiképen sem akar lekötöztetnem lenni, rossz ember, halljuk hát azt a másik példát, amit ön maga is gyöngé bizonyásnak nevez.
- Nézzen hát keresztül ezen a hasadékon és ott, ahhoz a fához kötve láthatja új paripámat, amelyen idejöttem - az a bizonyosság!
- Gyönyörű állat! Miért nem kötötte ide a rácshoz? Beszéltem volna hozzá és bizonynyal meg is értette volna.
- Mint láthatja, telivér ló és nagyon drága jószág. Azt is tudja, Valentine, hogy nagyon mérsékelt jövedelmem van és pazarló általában nem vagyok. Ezt a lovat, Madeát, mint én nevezem, megláttam egy lócsiszárnál és azonnal tudakozódtam utána; négyezerötszáz frankot kért érte, le kellett tehát róla mondanom, ilyen ár mellett nem is találva olyan szépnek; megvallom, nehéz szívvel távoztam el, mert a ló hízelegve súmult hozzám a fejével, egyet-egyet horkantva, mintha ezzel akarta volna tetszését kifejezni. Azon az estén vendégeim voltak Château-Renaud, Debray és még öt-hat vidám cimborá, akiket szerencséjére még névről sem ismer. Valamelyik bouillotte-ot indítványozott; én sohasem szoktam játszani, mert nem vagyok elég gazdag hozzá, hogy veszítsek, sem annyira szegény, hogy ilyen módon óhajtanék pénzt szerezni, de mivel a vendégek kívánták és én voltam a házigazda, mégis csak elő kellett hoznom a kártyát. Alig telepedtünk le az asztal körül, Monte Cristo is megérkezett. Helyet foglalt ő is közöttünk, játszottunk és én nyertem, alig merem megvallani, mennyit. Ötezer frankot, Valentine, készpénzben. Akkor már tudtam uralkodni magamon, beugrottam egy bérkocsiba és lóhalálában hajtottam a csiszárhoz. Dobogó szívvel, lázasan csöngettem be; aki az ajtót kinyitotta, aligha bolondnak nem tartott, mert szó nélkül, egyenesen az istállóba mentem, nagy gyönyörűséggel pillantva meg *Madeát*, amint vígan ropogtatta a szénát. Lekaptam a falról egy nyerget, rávettem a hátára és meghúztam a hevedert. *Madea* nyugodtan tűrte, hogy én szerszámozom föl. A négyezerötszáz frankot lefizettem az elámult lócsiszárnak, azután nyeregbe pattanva, hazatértem, helyesebben félélőszakán át lovagoltam a Champs-Élyséesen. A gróf ablaka még világos volt, s mintha az ő árnyékát láttam volna a függönyök mögött. Esküszöm önnek, Valentine, hogy a gróf tudta, mennyire esengek azért a lóért, s csupán azért vesztett annyit, hogy én nyerhessek.
- Kedves Maximilien, ön annyira ábrándozó, hogy nem fog sokáig szeretni engem... aki ennyire költött világban él, nem találhat gyönyörűséget az olyan egyhangú érzelemben, mint a miénk... oh Istenem! hallja?... Már hívnak!
- Csak a kisujját dugja át a kulcslyukon, Valentine, hogy búcsúzóul megcsókolhassam.

- Abban állapotunk meg, Maximilien, hogy csupán két hang, két árnyék leszünk egymás számára.

- Legyen úgy, amint ön akarja, Valentine.

- Olyan nagyon boldogítaná, ha megtenném, amire kér?

- Még kérdezheti?

Valentine fölállt a deszkapalánkot összefogó lécre és nemcsak a kisujját, hanem az egész kezét átdugta a rácsok között.

Maximilien egy kiáltással odaugrott és izzó ajkához nyomta az imádott nő kezét; hanem a kis kéz azonnal vissza is húzódott és Valentine csakhamar ott futott már a ház felé vezető kavicssos úton, talán maga is megrémülve attól az érzéstől, mely most sarjadt föl a szívében.

*(Vége a második kötetnek.)*